

Jaarstukken 2022

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting.....	7
Vitaal en Sociaal Breda.....	25
Ondernemend Breda.....	63
Duurzaam wonen in Breda.....	95
Basis op Orde in Breda.....	117
Organisatie en financiën van Breda.....	147
Paragrafen.....	161
Jaarrekening.....	217
Bijlagen.....	267
Duurzaamheid.....	317

Beste Bredanaars,

In 2022 was de coronacrisis eindelijk voorbij. De maatregelen werden afgeschaft en de samenleving kon weer op gang komen. Dat ging niet vanzelf. De gemeente heeft inwoners en organisaties geholpen die door de coronacrisis in de problemen waren gekomen. Denk aan de horeca, theaters, musea en evenementen. Corona heeft ook kansen gebracht: we hebben nu meer aandacht voor gezondheid, gezond leven en bewegen.

We kregen in 2022 te maken met nieuwe uitdagingen, zoals de energiecrisis. De gemeente ondersteunde inwoners die het financieel moeilijk hadden. In 2022 brak ook de oorlog in Oekraïne uit. De gemeente en de inwoners van Breda hebben er samen voor gezorgd dat vluchtelingen uit Oekraïne hier onderdak kregen en zich welkom voelden.

Breda kreeg in 2022 ook een nieuwe gemeenteraad. Zij maakten nieuwe afspraken in het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit.' Hieronder leest u wat we in 2022 zoal hebben bereikt.

Programma 1 **Vitaal en sociaal**

In 2022 bleek opnieuw hoe krachtig de Bredase samenleving is. We vingden honderden Oekraïense vluchtelingen op en zorgden er daarnaast voor dat onze inwoners de ondersteuning kregen die ze nodig hadden. We hielpen mensen door de energiecrisis heen en boden actief onze hulp aan bij schulden. Verder zorgden we voor meer gelijke kansen voor iedereen.

Vluchtelingen

In 2022 kwamen honderden Oekraïense vluchtelingen naar Breda. Samen met onze inwoners vingden we deze mensen op.

Hulp bij schulden

De gemeente helpt inwoners met schulden. Begin 2023 openden we daarvoor het Financieel Expertisecentrum. Inwoners die in de problemen komen door de hoge energieprijzen, ondersteunen we financieel.

Kansen bevorderen

In de Bredase wijken startten we met activiteiten om de kansen van inwoners te vergroten. Inwoners en professionals maakten hier afspraken over binnen het programma Verbeter Breda. In 2022 stelden ze gezamenlijk doelen op die ze de komende jaren willen halen. Deze doelen zijn vastgelegd in het Pact van Breda deel 2.

Extra ondersteuning voor kwetsbare Bredanaars

In 2022 zijn meer inwoners van Breda financieel kwetsbaar geworden. Dat kwam door de verslechterde economie, de hoge inflatie en de energiecrisis. De gemeente ondersteunde deze mensen zo goed mogelijk.

Een plek voor werkzoekenden

In de Haagse Beemden is het Meet & Match Centrum geopend. Dit centrum helpt mensen met een bijstandsuitkering om weer aan het werk te gaan.

Jongeren Perspectief Fonds

In 2022 hebben we het Jongeren Perspectief Fonds opgericht. Jongeren met geldproblemen krijgen zo een tweede kans.

Opening van de doorstroomvoorziening

De nieuwe doorstroomvoorziening (DSV) voor dak- en thuislozen is in 2022 geopend. Daarmee bieden we mensen een veilige plek om tot rust te komen en verder te herstellen.

La Vuelta

La Vuelta was een geweldig evenement. Over de hele wereld zagen mensen hoe mooi Breda is. We werkten ook samen met Spaanse organisaties, zoals het Prado Museum in Madrid.

Herdenkingsplek voor veteranen

Het Nationaal Comité Veteranendag vroeg gemeenten om een Witte Anjer Perkje aan te leggen. Die speciale plek is bedoeld om veteranen te bedanken, te eren en te waarderen. Breda heeft zo'n plek aangelegd in het Valkenberg.

Programma 2 **Ondernemend Breda**

We willen dat de economie van Breda ook in de toekomst interessant en concurrerend blijft. Daarom letten we goed op de ontwikkelingen in de wereld. In 2022 lieten we zien dat Breda dé stad is voor bedrijven die goed zijn in technologie en creativiteit. Daarnaast zorgen we ervoor dat de scholen in Breda mensen opleiden voor werk met toekomst. We houden ook contact met andere steden, regio's en organisaties in Europa.

Digiwerkplaats

In 2022 hielpen we startende ondernemers in het mkb om meer digitaal te gaan werken. Zij konden daarvoor deelnemen aan de Digiwerkplaats.

B'WISE

Bij B'WISE kunnen nieuwe bedrijven zich vestigen en met elkaar samenwerken om nieuwe ideeën uit te werken. Studenten kunnen daar relevante praktijkervaring opdoen.

Ondernemen in Breda

We onderzoeken hoe we onze bedrijventerreinen beter kunnen inzetten. Daarnaast spreken we samen met ondernemers en betrokkenen nieuwe regels af voor permanente terrassen.

Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt

We willen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nog beter op elkaar aan laten sluiten. Dat doen we met het Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt, waar we in 2022 mee zijn begonnen.

Lokale aanpak van digitale inclusie

In 2022 ondertekende de Gemeente Breda het manifest 'Lokale aanpak digitale inclusie'. Zo zorgen we ervoor dat er aandacht blijft voor mensen die niet vertrouwd zijn met digitale technologie.

Theaters, musea en evenementen

Toen de coronacrisis voorbij was, konden theaters en musea weer open. Ook de evenementen in Breda konden weer doorgaan. Daarmee waren hun (financiële) problemen helaas niet meteen opgelost. We bleven hen daarom financieel ondersteunen.

Samenwerking met Vlaanderen

In 2022 spraken we met Turnhout en Hoogstraten om te kijken of we in de toekomst meer kunnen samenwerken.

Samenwerking met Lviv

We willen meer samenwerken met de Oekraïense stad Lviv. De overeenkomst daarvoor konden we door de oorlog nog niet samen ondertekenen. Dat doen we begin 2024. De overeenkomst is voor 5 jaar. Daarna beslissen we of we nog langer willen samenwerken.

Programma 3 Duurzaam wonen

Ook in Breda zijn veel extra huizen nodig. We hebben duidelijke afspraken gemaakt over de bouw van 6000 huizen. Alle bouwplannen moeten een aanwinst zijn voor de stad en passen binnen de Omgevingsvisie 2040. Daar hebben we de bestemmingsplannen alvast op aangepast.

We pakken afgelopen jaar meerdere wegen en fietspaden aan om Breda beter bereikbaar te maken. De komende jaren gaan we daarmee verder. We willen mensen na laten denken over de manier waarop ze reizen: met de auto of toch met de fiets, de bus of te voet?

Stedelijke ontwikkeling en ruimtelijke ordening

In 2022 kreeg Breda geld van het Rijk voor 2 grote bouwprojecten: € 25 miljoen voor het Chassékwartier en € 49,7 miljoen voor 't Zoet. Dit geld investeert de gemeente onder andere in goede wegen, fiets- en wandelroutes en goed openbaar vervoer. Daarnaast zijn we in 2022 gestart met een aantal andere projecten in de stad, zoals het Talentencentrum en de Nieuwe Mark. Met het Talentencentrum willen we talentvolle sporters de kans bieden om zichzelf te ontwikkelen. Voor de aanleg van de Nieuwe Mark zijn we begonnen met fase 1. Daarbij verdiepen we de Nieuwe Mark tussen de Haven en de Waterstraat.

Opvang en huisvesting vluchtelingen, asielzoekers en statushouders

We hebben in 2022 vluchtelingen, asielzoekers en statushouders welkom geheten in Breda. De Koepel werd het thuis voor 390 Oekraïense vluchtelingen en 72 alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Vanaf maart 2023 kunnen we nog eens 200 extra Oekraïense vluchtelingen opvangen. Samen met de woningcorporaties en Vluchtelingenwerk vonden we voor alle statushouders een nieuw thuis.

Energiepakket ondersteunt Bredanaars

In 2022 stelden we € 8,5 miljoen beschikbaar voor de financiële ondersteuning van inwoners, ondernemers, instellingen en verenigingen. Dit geld is een aanvulling op de landelijke ondersteuning.

Verduurzaming woningen Doornbos-Linie en Hoge Vucht

In 2022 zijn we gestart om woningen in Doornbos-Linie en de Hoge Vucht te verduurzamen. Hiervoor ontvingen we een subsidie van het Rijk. In 2023 gaan we hiermee verder.

Lobby treintrajec Breda – Amsterdam

We willen dat de intercity tussen Breda en Amsterdam blijft rijden. De Tweede Kamer heeft het kabinet gevraagd om dit te regelen met de NS.

Fietsparkeren

We willen het makkelijker maken om fietsen te stallen. Daarom hebben we in 2022 extra stallingen ingezet bij drukke evenementen, zoals Breda Live en thuiswedstrijden van NAC. Mensen waren hier blij mee en het bleek een geweldige oplossing te zijn.

Actieplan Verkeersveiligheid

Vorig jaar hebben we het actieplan Verkeersveiligheid vastgesteld. We paktten onveilige wegen aan en maakten mensen bewust van hun gedrag op de weg en in de buurt van scholen. Verder zijn we trots op het project IABC-fietstunnel, dat het verkeer veel veiliger heeft gemaakt.

Natuurontwikkeling

We verbeterden in 2022 het leefgebied van de zeldzame boomkikker. Daardoor houdt het gebied ook meer water vast, waarmee we wateroverlast in Breda beperken.

Programma 4 Basis op orde

Het afgelopen jaar hebben we hard gewerkt om Breda leefbaar, schoon, heel en veilig te houden. Dat viel niet mee door de nasleep van de coronacrisis en nieuwe uitdagingen, zoals de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis.

We hebben in 2022 onze dienstverlening flink verbeterd. Ook maakten we Breda groener en klimaatbestendiger. We gaan de openbare ruimte op een hoger niveau onderhouden.

Merterserpark

Het Merterserpark is in 2022 flink verbeterd. Het park kreeg onder andere een plukroute, een grote speeltuin en een jeu-de-boulesbaan. De buurtbewoners helpen zelf mee om 'hun' park fris, bloemrijk en groen te houden.

Bredase Cyberambassadeurs winnen Hein Roethofprijs

De Bredase Cyberambassadeurs wonnen in 2022 de Hein Roethofprijs. Met deze prijs van € 20.000 kunnen ze hun werk voortzetten en meer inwoners bewust maken van de gevaren van cybercrime.

Tijns Waterplein

De nieuwe waterspeelplek op de Grote Markt is in gebruik genomen. Deze unieke fontein is vernoemd naar Tijn Kolsteren, de jongen die in 2016 onze harten veroverde en heel Nederland de nagels liet lakken.

Subsidie voor vergroening

De gemeente geeft subsidie aan woningeigenaren, huurders, verenigingen van eigenaren en bedrijven die hun omgeving groener willen maken. In 2022 konden ook scholen en bedrijventerreinen hiervoor in aanmerking komen. Het ging in totaal om € 228.000.

Nederlands kampioen tegelwippen

De Gemeente Breda werd in 2022 Nederlands kampioen tegelwippen door 198.429 tegels te verwijderen en te vervangen door groen.

Zero Waste-week

We willen in 2030 zwerfafvalvrij zijn. Daarom stimuleren we iedereen om straten en pleinen op te ruimen en opgeruimd te houden. Tijdens de Zero Waste-week lieten we mensen zien hoe je kunt leven zonder afval te veroorzaken.

Wilhelminapark opgeknapt

We maakten het Wilhelminapark groener en veiliger. We legden nieuwe straten, fietspaden en stoepen aan. Ook hebben we parkeerplaatsen verplaatst, vijvers uitgebaggerd, riolen vervangen en groenstroken aangelegd met extra ruimte voor bomen. Het Poolse monument kreeg ook meer ruimte.

Programma 5 Organisatie en financiën

Breda heeft een betrouwbare overheid, die doet wat zij afgesproken heeft en die professioneel werkt. We bewaren de gegevens van onze inwoners en bedrijven op een veilige manier. We doen ons werk elke dag weer nét iets beter en meten wat onze klanten van ons werk vinden.

Breda.nl is vernieuwd

We hebben de website van de gemeente verbeterd. De informatie is daardoor makkelijker te vinden en er is meer ruimte voor nieuws.

Rechtmatigheid

In 2022 werkten we hard aan het verbeterplan Rechtmatigheid. We hebben onze processen voor inkoop, inhuur en subsidies verbeterd.

Organisatieontwikkeling

We zijn bezig om de gemeentelijke organisatie verder te ontwikkelen. Begin 2023 presenteren we een plan waarin we laten zien hoe we dit de komende jaren willen aanpakken.

Strategisch investeringsplan

In 2022 hebben we het Strategisch Investeringsplan (SIP) verder ontwikkeld. Deze nieuwe manier van werken is ook opgenomen in de begroting 2023.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders

Gemeente Breda

Managementsamenvatting

ALGEMEEN

Met deze jaarrekening legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af over het inhoudelijke en financiële beleid van het afgelopen jaar. Deze jaarrekening is opgesteld volgens de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de financiële verordening van de gemeente Breda.

ONTWIKKELINGEN 2022

2022: een bijzonder jaar. In het begin van het jaar zaten we in een volledige lockdown die ons allen hard trof en aan het einde van het jaar waren nagenoeg alle maatregelen voorbij. Het langzaam loskomen van corona kenmerkte dan ook het jaar. Het was een jaar waarin de crisissen elkaar leken op te stapelen. En helaas ook het jaar waarin de geopolitieke verhoudingen op scherp kwamen te staan door de ontwikkelingen in Oekraïne. Tegelijkertijd pakten we al die uitdagingen samen aan en toonden we onze veerkracht. Zo zagen we enorme solidariteit van onze Bredase samenleving bij het verlenen van steun bij de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in Breda. Ook zijn we trots op onze inspanningen voor onze zusterstad Wrocław in Polen en onze geboden hulp aan Lviv in Oekraïne. Maar ook onze aanpak van de energiecrisis, met het omvangrijke energiepakket dat in Breda werd vastgesteld, getuigde daarvan.

In de begroting van 2022 namen we ons voor extra in te zetten op diverse thema's in de samenleving. Zo hadden we aandacht voor de zorgen over de groeiende tweedeling en de impact die de lockdowns op het sociale leven hebben gehad. We zijn een stad geweest waarin inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties voelden dat we naast hen stonden en samen zochten naar oplossingen, onze dienstverlening verbeterden en initiatieven van inwoners verder hielpen.

In 2022 hadden we oog voor de ontwikkelingen binnen de zorg, de horeca, de evenementenbranche en ook onze cultuursector met haar creatieve makers. We bleven solidair met deze zwaar geraakte groepen binnen onze lokale economie. Tegelijkertijd grepen we de kansen die door corona in een stroomversnelling waren geraakt. We gaven voorrang aan projecten en initiatieven die bijdroegen aan meer gezondheid, gezond leven en bewegen.

Met een nieuwe gemeenteraad en een nieuw college aan het roer halverwege 2022, sloten we het bestuursakkoord 'Lef en Liefde' af en werd het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' geboren.

Juist in dit bijzondere jaar zijn we trots op de positieve ontwikkelingen die zich in Breda hebben voorgedaan. Hieronder vindt u een korte samenvatting van de resultaten langs de 5 programmalijnen met daarbij enkele specifieke gerealiseerde voorbeelden. Daarna volgt de financiële samenvatting en een uitgebreide verantwoording per programma.

PROGRAMMA 1 VITAAL EN SOCIAAL

In 2022 werd Breda geconfronteerd met een grote opgave om honderden Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Breda liet hiermee wederom zien dat het een krachtige samenleving heeft. Veel inwoners waren betrokken bij het gereedmaken van de opvang en/of vingen zelf mensen op. Veel inwoners stonden klaar om te helpen als klusser, gastvrouw of EHBO'er. Ook huisartsen, maatschappelijk werkers, sportcoaches, kerken, kroegbazen en ambtenaren zetten allemaal een stap extra.

De krachtige Bredase samenleving als uitgangspunt werkt ook om mensen minder afhankelijk te maken van de overheid. Juist ook omdat mensen gelukkiger zijn als ze onafhankelijk zijn. Wij kijken eerst wat iemand wel kan, wat iemands netwerk nog kan en welke vaardigheden van de persoon zelf of diens netwerk versterkt kan worden.

We bieden actief hulp bij schulden, want financiële zorgen kunnen grote stress veroorzaken. Daarom hebben we het Financieel Expertisecentrum ingericht, dat begin 2023 geopend is. We helpen hier ook inwoners die weer aan het werk gaan om inzichtelijk te maken wat dit betekent voor hun inkomen. In 2022 zagen we dat door stijgende energieprijzen de bestaanszekerheid van veel mensen in het geding kwam. Als overheid hebben we hier proactief op gehandeld door vooruitlopend op de besluitvorming door het Rijk een energietoeslag in te voeren.

We hebben met onze netwerkpartners de mentale weerbaarheid van onze jeugdigen vergroot. Die was onder druk komen te staan door alle ontwikkelingen in de wereld. Met Verbeter Breda hebben we stappen gezet om kansenongelijkheid tegen te

gaan. In de Bredase wijken zijn activiteiten gestart die bijdragen aan het bevorderen van de kansen van inwoners, ongeacht waar zij vandaan komen. Met allianties van inwoners en professionals hebben we een nieuw pact ontwikkeld om te werken aan bestaanszekerheid, kansengelijkheid en een gezond leven.

Pact van Breda deel 2

Binnen het programma Verbeter Breda werken Bredase inwoners en professionals samen om gelijke kansen te bevorderen. In 2022 stelden ze gezamenlijk doelen op die ze de komende jaren willen halen. Deze doelen zijn vastgelegd in het Pact van Breda deel 2. Dankzij deze doelen zetten we samen stappen om de verschillen tussen achterblijvende en vooruitgaande wijken te verkleinen.

Extra ondersteuning voor kwetsbare Bredanaars

In 2022 is het aantal financieel kwetsbare inwoners toegenomen door de verslechterde economie, de hoge inflatie en de energiecrisis. We zien dat mensen die eerder zelfredzaam waren nu hulp zoeken bij de gemeente. Wij doen ons uiterste best om deze mensen te ondersteunen met maatregelen, zoals het maatwerkfonds voor acute financiële hulp, het verhogen van de inkomensgrens voor de energietoeslag en het afschaffen van eigen bijdragen op de Bijzondere Bijstand.

Een plek voor werkzoekenden

Op 12 september 2022 hebben we het Meet & Match Centrum geopend, in het hart van de Haagse Beemden. Dit was een belangrijke stap om meer mensen aan het werk te krijgen. Werkzoekenden met een bijstandsuitkering kunnen hier op een laagdrempelige manier alle ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om aan het werk te gaan. Van baanmatches tot bijscholing en kinderopvang. Het Meet & Match Centrum is dé plek waar we werkzoekenden helpen bij hun zoektocht naar een passende baan.

Jongeren Perspectief Fonds

In deze onzekere tijden waarin we tegen grote uitdagingen aanlopen, blijven we ons inzetten voor ons armoedebeleid. Het Jongeren Perspectief Fonds, dat we in 2022 hebben opgericht, is daar een voorbeeld van. Hiermee bieden we jongeren met financiële problemen een tweede kans.

Opening van de doorstroomvoorziening

De opening van de doorstroomvoorziening (DSV) voor dak- en thuislozen was een groot moment voor de regio. Na hard werken werd het nieuwe gebouw eindelijk geopend in september. We zijn trots op deze voorziening voor dak- en thuislozen en zijn blij om te zien dat het nieuwe gebouw een echte plek van herstel is geworden. Met 40 kamers, met plaats voor 1 tot 2 personen, bieden we mensen een veilige en rustige plek om zichzelf op te laden en verder te herstellen.

La Vuelta

La Vuelta was absoluut een hoogtepunt in Breda. Het werd een feest voor iedereen die van sport en gezelligheid houdt. We kijken terug op een onvergetelijk weekend vol wielerspektakel en feesten op de Plazas Fiestas. Maar La Vuelta was méér. Breda was al eerder gekleurd door het evenement en er waren talloze bijkomende activiteiten, zoals tentoonstellingen van het Stedelijk Museum en het Prado Museum uit Madrid en de tentoonstelling De Koerstrui in de Grote Kerk. La Vuelta was een fantastische manier om Breda op de internationale kaart te zetten en het merk te verbinden met diverse thema's.

Herdenkingsplek voor veteranen

Het Nationaal Comité Veteranendag riep gemeenten door het hele land op om veteranen te bedanken, te eren en te waarderen met een speciaal Witte Anjer Perkje. Ook Breda eert de veteranen die hun land dienden door een speciaal Witte Anjer Perkje aan te leggen op een prominente plek in de stad: het Valkenberg. Dit perk symboliseert onze dankbaarheid en ons respect voor hun inspanningen. Iedereen die het park doorkruist, wordt herinnerd aan de cruciale bijdrage die deze heldhaftige mensen leverden aan onze vrijheid. Laten we samen stilstaan bij hun inzet en hen waarderen voor alles wat ze voor ons hebben gedaan.

PROGRAMMA 2 ONDERNEMEND BREDA

Met de vaststelling van de economische visie in 2019 heeft Breda een ambitie weggelegd die meer dan ooit is gericht op vernieuwing. De noodzaak van deze focus is gezien alle gebeurtenissen en ontwikkelingen alleen maar groter geworden. Wil onze economie ook in de toekomst voldoende relevant en concurrerend zijn, dan moet zij in staat zijn mee te bewegen met geopolitieke ontwikkelingen, met toenemende klimaateisen, met technologische ontwikkelingen en met de vraag naar maatschappelijke relevantie. De overheid vervult hierbij deels een faciliterende rol en neemt deels het voortouw.

In 2022 bouwden we initiatieven die voor de noodzakelijke vernieuwing moeten zorgen verder uit en zijn we erin geslaagd om Breda al meer te profileren als stad van technologie en creativiteit. We werkten aan alle speerpunten van het cultuurbeleid 'In verband met cultuur'. Ook in 2022 werkten we in het kader van de Strategische Onderwijs Agenda 2020/2024. We zochten daarbij de aansluiting op de Beroepsagenda West-Brabant en de Economische visie van Breda. Ook in 2022 bleven we de juiste en benodigde verbindingen leggen in Europa, met andere steden en regio's.

Digiwerkplaats

In 2022 werkten we hard om startende ondernemers in het mkb te helpen bij de digitale overgang. We boden hun de kans om deel te nemen aan de Digiwerkplaats. Daarmee kregen zij laagdrempelig en kosteloos toegang tot kennis en praktijkervaring op het gebied van digitalisering. Dankzij dit initiatief werd en wordt ons mkb toekomstbestendiger en weerbaarder.

Startupincubator B'WISE

We hebben de startupincubator B'WISE geopend. Deze biedt startups toegesneden huisvesting en begeleiding en de incubator stimuleert cross-sectorale ontmoetingen voor succesvolle innovaties. Ook studenten kregen de kans om relevante praktijkervaring op te doen en in contact te komen met potentiële werkgevers in de regio. Elk talent is belangrijk voor onze stad.

Ondernemen in Breda

We zijn ook gestart met onderzoek naar het beter benutten van onze bedrijventerreinen. Werklocaties zijn van grote waarde voor de werkgelegenheid en welvaart voor onze stad en regio. Daarnaast startten we voorbereidende werkzaamheden om samen met ondernemers en betrokkenen te komen tot de nieuwe permanente terrasregels.

Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt

Vorig jaar zijn we begonnen met het voorbereidende werk voor het Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt. We hebben de eerste stappen gezet om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nóg beter aan te laten sluiten en we gaan hier snel mee aan de slag.

Lokale aanpak van digitale inclusie

Breda is een stad waar de menselijke aandacht bij digitalisering centraal staat. We willen ervoor zorgen dat iedereen mee kan blijven doen met alle nieuwe ontwikkelingen. Daarom hebben we besloten om digitalisering op onze eigen manier aan te pakken, zodat iedereen zich er veilig bij voelt. Het is belangrijk om aandacht te hebben voor mensen die niet vertrouwd zijn met digitale technologie. In 2022 hebben wij daarom, samen met 9 andere gemeenten, het manifest 'Lokale aanpak digitale inclusie' ondertekend. Hierdoor kunnen we er samen voor zorgen dat niemand achterblijft.

De culturele- en evenementen sector ging weer open

Na moeilijke jaren tijdens de coronacrisis heeft de culturele sector het afgelopen jaar eindelijk zijn deuren weer kunnen openen. Dit betekende helaas nog niet dat de (financiële) problemen zijn opgelost. De sector ontving coronamiddelen en het subsidieplafond voor de eenjarige subsidies is verhoogd. Hiermee leverden we een bijdrage aan hun herstel. Ook hadden we vorig jaar weer een volle evenementenagenda en konden evenementen volop plaatsvinden.

Samenwerking met Vlaanderen

In 2022 zijn we gestart met een oriëntatie op de samenwerking met Vlaanderen. In de grensregio vonden de eerste verkennende gesprekken plaats met de steden Turnhout en Hoogstraten. Daarmee willen we potentiële samenwerkingsthema's in beeld krijgen.

Samenwerking met Lviv

Dankzij onze verbinding met Wroclaw zijn we in aanraking gekomen met de Oekraïense stad Lviv. We brachten een inspirerend bezoek aan Wroclaw, waar ook Eurocommissaris Frans Timmermans en enthousiaste studenten van het OLV bij aansloten. Daarnaast voerden we enkele verkennende online gesprekken in maart, waarna we besloten om samen te werken. We hebben een Memorandum of Understanding opgesteld om een driehoekssamenwerking tussen Wroclaw, Lviv en Breda op te zetten. Helaas konden we deze samenwerking door de oorlog nog niet officieel bekrachtigen, maar dit zal begin 2024 gebeuren. Deze samenwerking heeft een looptijd van 5 jaar (2022-2027). Daarna beslissen we of we de samenwerking willen voortzetten.

PROGRAMMA 3 DUURZAAM WONEN

We hebben stappen gezet in het realiseren van de woningbouwopgave uit het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'. Gericht op de daadwerkelijke bouw van woningen in bestaande harde plannen en het naar harde plannen brengen

van 6.000 woningen deze bestuursperiode, conform 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. Hiervoor is een handelingsperspectief opgesteld voor nieuwe en lopende projecten, gericht op snelle realisatie en de bouw van meer betaalbare woningen. Daarbij is gewerkt aan de uitwerking en uitvoering van de Bredase Woon- en Bouwagenda gericht op het bevorderen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod in Breda.

Bij de afweging van nieuwe initiatieven en plannen waren de ambities van de stad, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie 2040, het toetsingskader. We stuurden daar waar nodig bij in initiatieven en plannen als de ambities daar aanleiding toe gaven. We bepaalden bij ruimtelijke ontwikkelingen de optimale kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Vooruitlopend aan het instrumentarium van de Omgevingswet (die wederom werd uitgesteld) verankerden we dat in een groot aantal bestemmingsplannen die we voorbereidden voor bestuurlijke besluitvorming. Hiermee faciliteerden we de groeiambities van de stad binnen het nog geldende wettelijke kader zo optimaal mogelijk.

De bereikbaarheid en doorstroming van de auto en fiets is verder versterkt door realisatie van meerdere infrastructurele projecten. Ook zijn er diverse planontwikkelingen gestart voor aanpassing van straten en wegen, die in de komende jaren tot realisatie zullen komen. Daarnaast zijn door middel van verschillende campagnes inwoners en bezoekers van Breda bewuster van hun mobiliteitsgedrag gemaakt.

Vanuit dit programma werkten we ook aan de aanpak van de energiecrisis onder andere met het vaststellen van een omvangrijk energiepakket.

Stedelijke ontwikkeling en ruimtelijke ordening

We hebben in 2022 belangrijke stappen gezet om de woningbouwopgave in Breda te versnellen. We hebben veel extra woningen nodig om ervoor te zorgen dat iedere Bredenaar hier gezond en met plezier kan leven, ook in de toekomst. Afgelopen jaar heeft Breda voor 2 grote verstedelijkingsgebieden geld van het Rijk ontvangen: € 25 miljoen voor de herontwikkeling van het Chassékwartier en € 49,7 miljoen voor de herontwikkeling van 't Zoet. Met dit geld investeert de gemeente onder andere in goede wegen, fiets- en wandelroutes en hoogwaardig openbaar vervoer. Daarnaast zijn we in 2022 gestart met een aantal mooie projecten in de stad, zoals het Talentencentrum en de Nieuwe Mark. Met het Talentencentrum, dat de naam De Kragt heeft gekregen, wil de gemeente zo veel mogelijk talentvolle sporters, met of zonder beperking, de kans bieden om zich in de eigen regio te ontwikkelen. Een plek die sport ademt, waar iedereen kan bewegen en samen kan zijn. Voor de aanleg van de Nieuwe Mark zijn we begonnen met fase 1 van het project. Daarbij verdiepen we de Nieuwe Mark tussen de Haven en de Waterstraat.

Opvang en huisvesting vluchtelingen, asielzoekers en statushouders

In 2022 hebben we vluchtelingen, asielzoekers en statushouders in Breda een warm welkom geboden. De Koepel werd het thuis voor 390 Oekraïense vluchtelingen en 72 alleenstaande minderjarige vluchtelingen. We zijn er trots op dat we klaarstaan om vanaf maart 2023 nog eens 200 extra Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Bovendien hebben we er samen met onze woningcorporaties en partners als Vluchtelingenwerk alles aan gedaan om onze taakstelling voor statushouders in 2022 te halen en de achterstand in te lopen. Samen hebben we het mogelijk gemaakt om voor alle statushouders die aan onze stad zijn gekoppeld, een nieuw thuis te vinden.

Energiepakket ondersteunt Bredanaars

Vanwege de energiecrisis hebben we in 2022 € 8,5 miljoen beschikbaar gesteld voor een energiepakket. Dit pakket biedt informatie en eventuele financiële ondersteuning voor inwoners, ondernemers, instellingen en verenigingen. Het energiepakket is een aanvulling op de landelijke financiële ondersteuning, zoals de energietoeslag, energievouchers, het energieplafond, een tijdelijke btw-verlaging en de mkb-regeling.

Verduurzaming woningen Doornbos-Linie en Hoge Vucht

In 2022 zijn we gestart met enkele pilots om woningen in Doornbos-Linie en de Hoge Vucht te verduurzamen. Hiervoor ontvangen we een subsidie van het Rijk. De pilots hebben voldoende lessen en ervaringen opgeleverd om in 2023 grootschalig aan de slag te gaan met het verduurzamen van koopwoningen in deze wijken. Dat is niet alleen goed voor de portemonnee en het klimaat, maar ook voor de leefomgeving in de wijken. Dit grootschalige project is een belangrijke stap om de kwaliteit van de woningen in kwetsbare gebieden te verbeteren en daarmee kanselijkheid te bevorderen.

Lobby treintraject Breda - Amsterdam

We hebben actie ondernomen om de bestaande intercity-verbinding Breda-Amsterdam te behouden. Onze inspanningen hebben ertoe geleid dat de Tweede Kamer het kabinet met een motie heeft opgeroepen om dit met de NS te regelen.

Fietsparkeren

In 2022 hebben we stevige stappen gezet om het fietsparkeren te optimaliseren. Tijdens belangrijke evenementen, zoals Breda Live, en andere momenten van drukte, hebben we succesvol gebruikgemaakt van pop-up-stallingen. Deze werden tijdens de evenementen zeer goed ontvangen en bleken een geweldige oplossing te zijn. Bovendien hebben we in de Haven een pilot uitgevoerd met een extra stalling op het water met 300 plekken. Ook die stalling werd zeer gewaardeerd. We hebben bij NAC onderzocht hoe we structureel meer stallingsruimte kunnen creëren. Ook hier hebben we gebruikgemaakt van pop-up-stallingen tijdens thuiswedstrijden. Bovendien hebben we het barcodesysteem geïntroduceerd. Daarmee kunnen we de parkeerbewegingen beter in beeld brengen.

Actieplan Verkeersveiligheid

Vorig jaar is het actieplan Verkeersveiligheid vastgesteld. Daarmee hebben we geïnvesteerd in het verbeteren van verkeersonveilige locaties en het gedrag van weggebruikers. We voerden succesvolle campagnes voor verkeersveiligheid bij scholen, zoals Beschermd Achterop en ValOpShop voor fietsverlichting en zichtbaarheid. We stelden ook bij meerdere scholen adviesroutes in om auto- en fietsverkeer beter te reguleren en de overlast te verminderen. Verder zijn we trots op het project IABC-fietsstunnel, dat een bijdrage levert aan een veiligere verkeersomgeving.

Natuurontwikkeling

Een van de vele natuurontwikkelingen in 2022 is de realisatie van enkele nieuwe stapstenen van de EVZ Boomkikker ten westen van Bavel. Hierdoor kunnen populaties van deze zeldzame soort bij vliegbasis Gilze-Rijen in contact komen met hun soortgenoten bij het Chaamse Broek. We hebben de beek meer ruimte gegeven en hebben maatregelen genomen om zo veel mogelijk water vast te houden. Dit deden we om overlast in Breda te beperken.

PROGRAMMA 4 BASIS OP ORDE

Het afgelopen jaar hebben we hard gewerkt om Breda leefbaar, schoon, heel en veilig te houden, met oog voor de stad, de dorpen en de wijken. In 2022 hadden we ook een flinke dosis wendbaarheid nodig. We voelden de nasleep van corona door verharding en polarisatie, maar ook door economische herstelplannen en de terugkeer van evenementen en vergunningen. Daarnaast speelden er verschillende crises, zoals de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis. Verder was er veel aandacht voor verwarde personen en daklozen. We kozen voor een integrale aanpak, samen met bewoners, en werkten intensief samen met politie en justitie bij de aanpak van criminaliteit en ondermijning. Door toezicht en handhaving waren we ook dit jaar zichtbaar aanwezig.

De toegankelijkheid van onze dienstverlening is flink verbeterd via de website en in het directe klantcontact. Ook zijn er diverse projecten gerealiseerd die bijdragen aan de vergroening en klimaatadaptatie in bebouwd gebied. Ook hebben we de eerste stap gezet naar een structureel hoger onderhoudsniveau voor de openbare ruimte. Bij de inzameling van het huishoudelijke afval houden we rekening met onze wettelijke zorgplicht, de VANG-doelen, ons streven naar circulariteit, de verantwoordelijkheid van producenten, en service en kosten.

Merterserpark

Het Merterserpark heeft dit jaar een metamorfose ondergaan en werd een moderne, groene ontmoetingsplek voor de Heuvel en Princenhage. Het fraaie resultaat is voor een groot deel te danken aan de inzet van een groep enthousiaste buurtbewoners. Samen met een architectenbureau gingen zij aan de slag. Hierdoor kreeg het park onder andere een plukroute, een royale speeltuin en een jeu-de-boulesbaan. De buurtbewoners helpen zelf mee om 'hun' park fris, bloemrijk en groen te houden.

Bredase Cyberambassadeurs winnen Hein Roethofprijs

De Bredase Cyberambassadeurs hebben op 31 oktober 2022 de Hein Roethofprijs gewonnen. Deze prijs wordt toegekend aan projecten die bijdragen aan de preventie van criminaliteit. De Bredase Cyberambassadeurs ondersteunen hun bureaus en wijkgenoten door hen weerbaarder te maken tegen cybercrime. Zij hebben hier al meer dan 1.500 Bredanaars mee geholpen. Met de prijs van € 20.000 kunnen ze hun werk voortzetten en de bewustwording van cybercrime in Breda verder vergroten.

Tijns Waterplein

De nieuwe waterspeelplek op de Grote Markt is officieel in gebruik genomen. Deze unieke fontein, 'Tijns Waterplein', is gevormd naar ons stadswapen en is vernoemd naar Tijn Kolsteren, de jongen die in 2016 onze harten veroverde en heel Nederland de nagels liet lakken. Het waterplein is onderdeel van het Europese project Cool Towns, waarbij 14 partners samenwerken om de negatieve effecten van klimaatverandering te bestrijden en aantrekkelijke oplossingen te vinden. Breda is één van de deelnemers aan dit project.

Subsidie voor vergroening

In 2022 hebben we opnieuw subsidie beschikbaar gesteld voor woningeigenaren, huurders, VVE's en bedrijven. Ook scholen kwamen in aanmerking om hun pleinen te vergroenen. Nieuw was dat een groep bedrijven subsidie kan krijgen om een gezamenlijk groenvisie op te stellen voor hun bedrijventerrein. Het ging in totaal om € 228.000.

Nederlands kampioen tegelwippen

De gemeente Breda werd in 2022 Nederlands kampioen tegelwippen door 198.429 tegels te verwijderen. Bij deze actie werden Bredanaars gestimuleerd om hun tegels te vervangen door gras, bloemperken, bomen en geveltuinen. Dit alles om Breda klimaatbestendiger, behaaglijker voor insecten en dieren én koeler te maken.

Zero Waste-week

We streven ernaar om in 2030 zwerfafvalvrij te zijn. Om dit te bereiken, willen we onder andere dat er minder wegwerpplastic en verpakkingen worden gebruikt. Daarnaast stimuleren we mensen om straten en pleinen op te ruimen en opgeruimd te houden. Deze aanpak is beter voor het milieu en draagt bij aan de vermindering van CO2 en het gebruik van grondstoffen. Tijdens de Zero Waste-week (van 2 tot en met 8 juli) organiseerden we meer dan 30 activiteiten om bezoekers te inspireren en hen te helpen bij een leven zonder afval.

Wilhelminapark opgeknapt

De renovatie van het Wilhelminapark heeft geleid tot een groener en veiliger park. Na een intensieve renovatie van bijna een jaar zijn de straten rond het Wilhelminapark heropend. Hierdoor is dit historische deel van Breda klaar voor de toekomst. Tijdens de renovatie zijn er nieuwe straten, fietspaden en trottoirs aangelegd. Ook zijn parkeerplaatsen verplaatst, vijvers uitgebaggerd, riolen vervangen en groenstroken met extra bomenruimte aangelegd. Het Poolse monument kreeg ook meer ruimte.

PROGRAMMA 5 ORGANISATIE EN FINANCIËN

Breda heeft een betrouwbare overheid, die levert wat zij afgesproken heeft en die professioneel werkt. De lokale lasten ontwikkelden zich zoals afgesproken en de financiën zijn solide. De gegevens van onze inwoners en bedrijven zijn in veilige handen, ondanks tal van bedreigingen. We werken dagelijks aan het verbeteren van onze processen en meten de klanttevredenheid. Zo verbeteren we stapsgewijs en groeien we structureel in professionaliteit.

Breda.nl is vernieuwd

Onze gemeentelijke website is verbeterd en biedt bezoekers een vernieuwde online ervaring. De informatie is makkelijker vindbaar en er is meer ruimte voor nieuws en actualiteiten. Met gebruik van slimme technologie en de toevoeging van foto's en video's creëren we het 'echte Bredagevoel'. Breda.nl is getest en verbeterd na feedback van onze bezoekers en taalambassadeurs. Hierdoor blijven we onze digitale dienstverlening en nieuwsvoorziening verbeteren en blijven we op de hoogte van de laatste trends en ontwikkelingen.

Rechtmatigheid

In 2022 hebben we hard gewerkt aan het verbeterplan Rechtmatigheid. We hebben flinke stappen gezet om onze interne processen te verbeteren. We zijn trots op wat we hebben bereikt om onze inkoop, inhuur en subsidieprocessen efficiënter te maken. Oude fouten hebben we hersteld en we doen er alles aan om die niet nog eens te maken. We leggen onze verbeteringen vast, zodat we klaar zijn voor de toekomst.

Organisatieontwikkeling

In 2022 zijn we onder leiding van de directie en de afdelingshoofden gestart met de doorontwikkeling van de gemeentelijke organisatie. Het programma is gebaseerd op een analyse van de groei van de stad, de ambities van het college, de trends en ontwikkelingen in de wereld en de krachten en uitdagingen van de organisatie. Daarmee hebben we het raamwerk FIT ontwikkeld (Flexibel, Integraal en Toekomstgericht). Hiermee verbeteren we onze processen en digitale innovaties. We hebben al concrete verbeteringen doorgevoerd en er ligt een visie op de organisatie in de toekomst. Begin 2023 hebben we één deelbare, duidelijke en samenhangende koers voor de organisatie gepresenteerd.

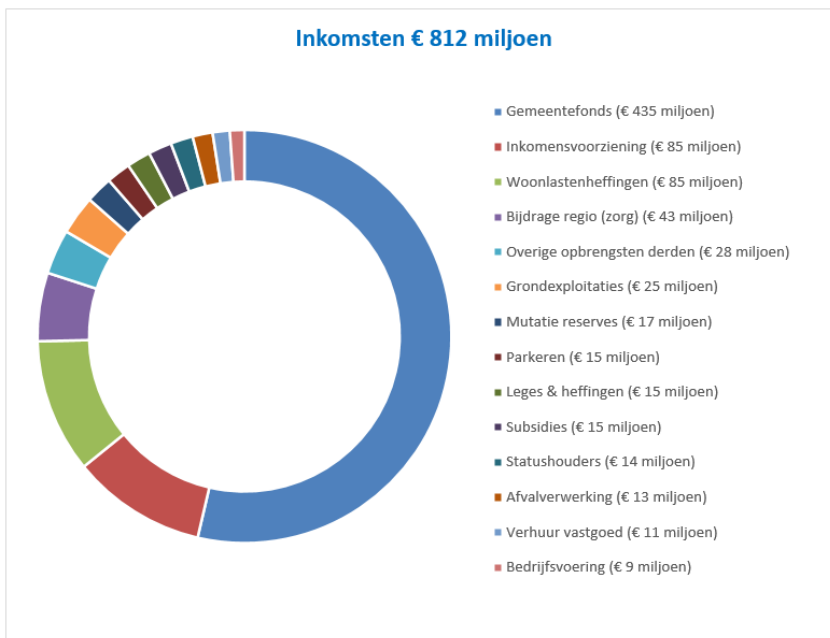
Strategisch investeringsplan

In 2022 zijn grote stappen gezet in de verdere doorontwikkeling van het Strategisch Investeringsplan (SIP). Er is een beleidskader ontwikkeld waarin onder andere de visie, doelen, procesinrichting en beheersorganisatie van het SIP nader zijn uitgewerkt. Ook is deze nieuwe werkwijze geïmplementeerd en opgenomen in de begroting 2023.

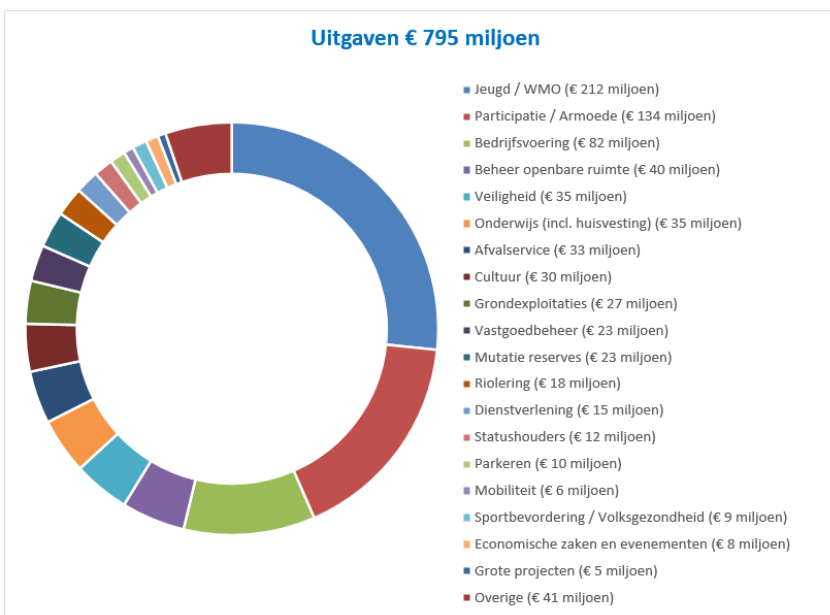
FINANCIEEL RESULTAAT 2022

Het resultaat van de jaarrekening 2022 is voor resultaatbestemming € 17,3 miljoen. Vanuit het positieve resultaat doen we voorstellen tot resultaatbestemming voor een bedrag van in totaal € 17,1 miljoen. Dit doen we onder andere voor uitkeringen die we in de loop van 2022 van het Rijk hebben ontvangen voor werkzaamheden die in 2023 doorlopen of starten. Na de besluitvorming over deze voorstellen tot resultaatbestemming storten we € 0,2 miljoen in de algemene reserve.

HOE ZAGEN ONZE INKOMSTEN EN UITGAVEN ERUIT?

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in onze inkomsten. Deze zijn in te delen in twee categorieën: inkomsten van het Rijk en de overige inkomsten. De inkomsten van het Rijk zijn de belangrijkste categorie en bestaan uit de algemene uitkering en de uitkeringen voor inkomensvoorziening. De overige inkomsten bestaan uit de woonlastenheffingen (OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing), parkeerinkomsten, subsidies, huuropbrengsten en overige opbrengsten.

De totale uitgaven bedragen € 795 miljoen. In bovenstaand overzicht is uitgesplitst waaraan we het geld uit hebben gegeven. De uitgaven betreffen salariskosten, uitkeringen, subsidies, rente en afschrijvingen en stortingen in reserves en voorzieningen. Een nadere toelichting op de uitgaven is per programma opgenomen.

Het resultaat van de jaarrekening 2022 is voor resultaatbestemming € 17,3 miljoen.

Bedragen x € 1 miljoen

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 vóór wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022
Lasten	739,3	711,1	777,3	772,1
Baten	745,9	708,9	770,3	794,9
Saldo van baten en lasten	6,6	-2,2	-7,0	22,8
Mutatie reserves	-9,3	2,2	7,0	-5,5
Resultaat	15,9	0,0	0,0	17,3
Voorstellen voor resultaatbestemming	12,7			17,1
Uit / naar algemene reserve	3,2	0,0	0,0	0,2

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Primitieve begroting 2022 incl. amendementen		Begroting 2022 incl. wijzigingen		Jaarrekening 2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's						
Vitaal en Sociaal Breda	346.623	142.972	384.818	155.998	383.227	157.089
Ondernemend Breda	79.307	15.863	83.280	15.788	81.098	19.039
Duurzaam wonen in Breda	47.289	30.658	50.647	32.723	45.904	33.116
Basis op orde in Breda	158.061	90.862	164.576	94.601	162.810	95.902
Totaal programma's 1 t/m 4	631.280	280.356	683.321	299.110	673.038	305.146
Overhead	71.756	6.177	76.450	6.067	81.818	9.161
Algemene uitkeringen		378.275	0	420.879		435.466
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.088	38.646	3.088	38.646	3.202	39.024
Onvoorzien	1.000		384			
Overige algemene dekkingsmiddelen	-273		1.690		6.487	-14
Saldo van de financieringsfunctie	3.540	5.080	3.540	5.005	3.936	5.476
Dividend		375		600		603
Vennootschapsbelasting	478		755		3.601	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	710.317	708.909	769.229	770.307	772.082	794.861
Mutaties Reserves	11.081	13.268	24.003	31.021	22.524	17.050
Begrotingssaldo	721.398	722.178	793.232	801.328	794.607	811.911
Resultaat Jaarrekening						17.304
Resultaat Begroting	226		8.096			

RESULTAATBESTEMMING

We stellen voor om een bedrag van € 17,1 miljoen te reserveren voor uitgaven in volgende jaren. Het resterende saldo van € 0,2 miljoen storten we in de algemene reserve.

Bedragen in € 1

Programma	Onderwerp	Voorstel resultaatbestemming
1	Opvang Oekraïners	2.344.653
1	Gemeenschappelijke regeling Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA)	1.402.389
1	Gemeenschappelijke regeling GIA / meldpunt crisiszorg	151.543
1	Regionale middelen voor maatschappelijke opvang	1.180.340
1	Uitvoering nieuwe wet inburgering	472.758
1	Kansengebied Kadijkje / Advendo	265.000
1	Woonzorgvoorzieningen / wooneenheden met zorg	250.000
1	Regionale middelen West-Brabant	185.651
1	Regionale middelen laaggeletterdheid	171.000
1	Armoedegelden 2022	75.000
1	Energietoeslag 2022	-1.870.300
2	Verbetering luchtkwaliteit op scholen	2.081.822
3	Middelen invoering Omgevingswet	268.569
3	Veiligheidsaanpassing en veiligheid scholen	200.000
3	Cofinanciering volkshuisvestingsfonds / wijkenergieplannen	304.060
4	Visie op vastgoed	165.000
4	Reconstructie plantvakken	139.067
4	Veiligheid openbare ruimte	110.000
4	Begroting OMWB 2023	64.050
4	Resultaat Rekenkamer	22.401
5	Decembercirculaire 2022	8.537.473
5	Financiële ondersteuning medewerkers	374.000
5	Impulsbudget aanjagen innovatie	210.000
Totaal		17.104.476

De voorstellen voor resultaatbestemming zijn voor het grootste deel voor activiteiten die niet volledig zijn uitgevoerd of gestart in 2022. Het gaat dan bijvoorbeeld om middelen die in de loop van 2022 zijn ontvangen van het Rijk waarvan de activiteiten in 2023 worden uitgevoerd.

RESULTAATBESTEMMING VAN JAREN VÓÓR 2022

Uit voorgaande jaren resteert een bedrag van € 6,1 miljoen. Er wordt voorgesteld om een bedrag van € 4,0 miljoen door te schuiven naar 2023 en verder. Het restant van € 2,1 miljoen valt vrij aan de algemene reserves.

Bedragen in € 1

Programma	Onderwerp	Uit jaar	Voorstel door te schuiven bedragen
1	Schuldenafkoopfonds	2021	170.136
1	Versterkingsplan dak- en thuislozen	2021	482.857
1	Restantmiddelen tijdelijke ondersteuning noodzakelijke kosten (TONK)	2021	350.000
2	Rijksmiddelen corona ondersteuning culturele sector	2021	1.348.813
2	Realisatie Kunsthal	2021	461.920
2	Collectiebeheer	2020	25.000
3	Haalbaarheidsonderzoeken locaties tijdelijke huisvesting	2019	217.993
3	Geluidsmaatregelen HSL-Zuid	2019	403.332

4	Experiment gesloten coffeeshopketen	2020/2021	269.000
5	Decembercirculaire 2021, versterking dienstverlening gemeenten	2021	260.000
Totaal			3.989.051

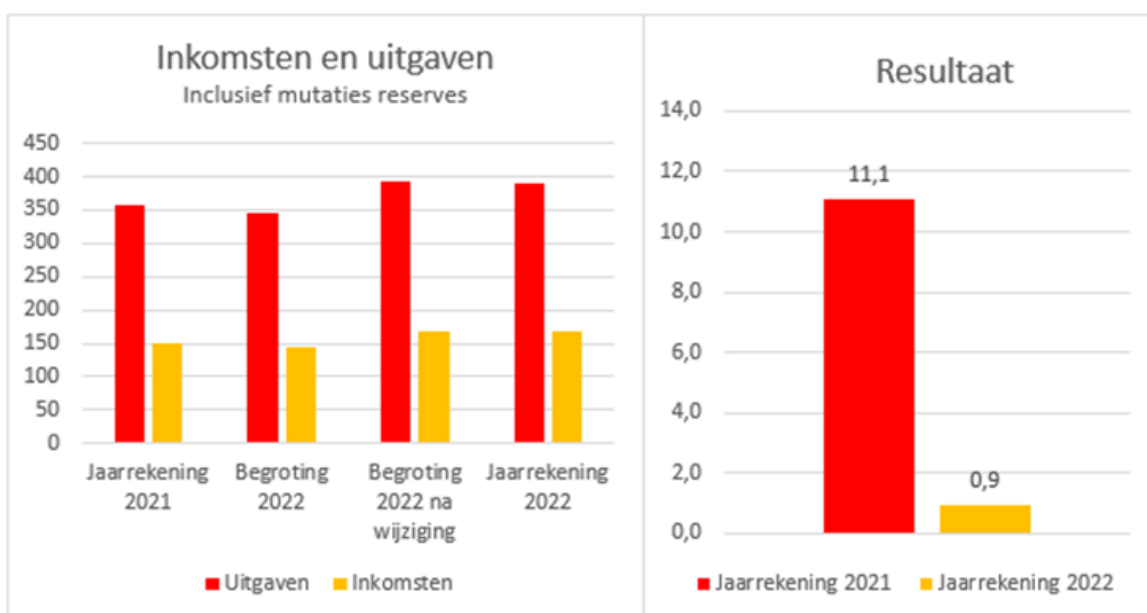
De voorstellen voor het doorschuiven van gelden zijn voor het grootste deel voor activiteiten die niet volledig zijn uitgevoerd in 2022 en doorlopen in 2023 en verder.

FINANCIËEL OVERZICHT PER PROGRAMMA

We geven inzicht in onze inkomsten en uitgaven, en lichten de afwijking ten opzichte van de begroting per programma op hoofdlijnen toe.

PROGRAMMA 1 VITAAL EN SOCIAAL

De afwijking ten opzichte van de begroting bedraagt € 0,9 miljoen. Voor specifieke positieve resultaten binnen het programma is voor € 4,6 miljoen is opgenomen aan verzoeken tot resultaatbestemming.

Het thema opgroeien laat een resultaat van € -6,2 miljoen zien. Dit thema bevat onder andere alle onderdelen van de jeugdhulp en beleidsuitvoering van het primair en voortgezet onderwijs. Op het onderdeel jeugd is een resultaat van € -5,9 miljoen. Meer jongeren maken gebruik van ambulante jeugdhulp. Ook de gedeclareerde kosten per jeugdige nemen toe. De coronapandemie kan hierin een tijdelijk effect hebben, maar de gevolgen laten zich moeilijk kwantificeren. Op het onderdeel primair en voortgezet onderwijs is een tekort van € 0,2 miljoen, als gevolg van gestegen vervoerskosten, extra compensatie voor niet-gereden ritten in 2021 en de toename van het vervoer van en naar jeugdzorglocaties.

We zien een resultaat van € -3,5 miljoen binnen het thema betrokken zijn. Het resultaat wordt grotendeels verklaard door het resultaat op het onderdeel begeleiding van € -2,9 miljoen. De toename van de begeleidingstrajecten is ontstaan tijdens de coronacrisis. In 2022 zijn de aantallen gedurende het jaar licht afgenomen, maar de huidige aantallen veroorzaken een overschrijding.

In 2022 hebben we een tekort van € 0,8 miljoen op de huishoudelijke ondersteuning zorg in nature en persoonsgebonden budgetten. Dit is een rechtstreeks gevolg van de invoering van het abonnementstarief.

Het thema thuis laat een resultaat zien van € 7,1 miljoen. Voor beschermd wonen is er een resultaat van € 4 miljoen. Dit resultaat wordt mede veroorzaakt doordat in de begroting 2022 extra budget was aangehouden vanwege de onzekerheid over de hoogte van de uitnamen voor de overgang van cliënten naar de wet langdurige zorg. Voor het voorkomen van huiselijk geweld (een gemeenschappelijke regeling) zien we een resultaat van € 1,4 miljoen. Dit komt onder andere doordat er aan de decentralisatie vrouwenopvang een bedrag van € 0,7 miljoen is toegevoegd in het kader van kind- en gezinsbescherming. De

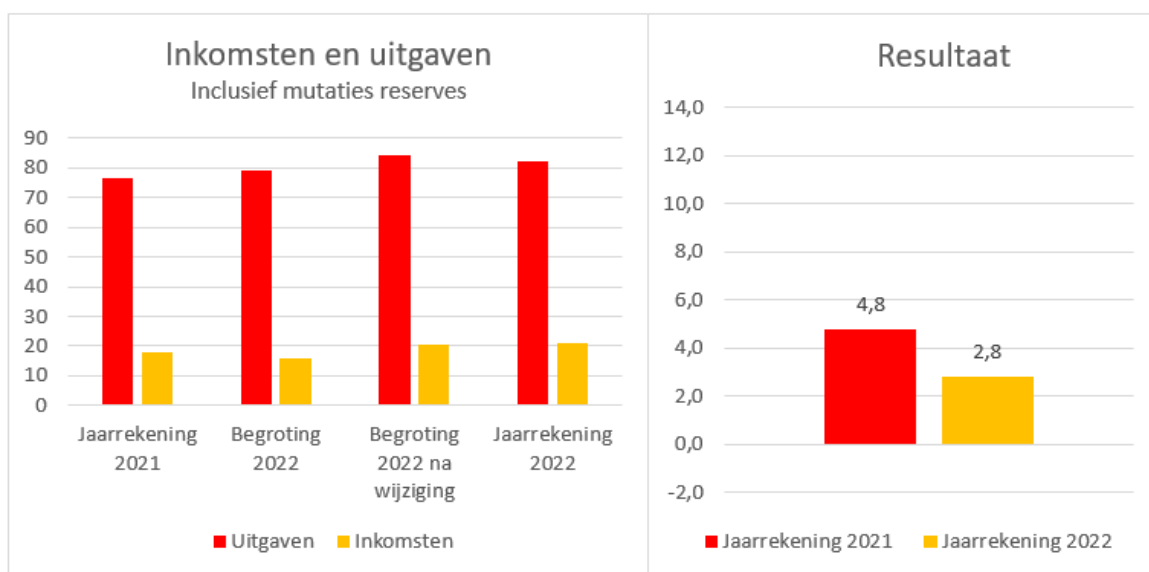
centrumregeling maatschappelijke opvang laat een resultaat zien van € 1,7 miljoen. Dit is ontstaan door de toevoeging van incidentele middelen, bijvoorbeeld doordat het kabinet inzet op het voorkomen van dakloosheid, de om- en afbouw van de maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen.

Het thema leren, ontwikkelen en werken laat een resultaat zien van € 2,3 miljoen. Dit wordt verklaard door een resultaat van € 2,4 miljoen op het onderdeel werk en inkomen en overige regelingen, doordat bijstandsuitkeringen verder afnemen en doordat niet alle gelden van de Wet inburgering zijn uitgegeven. Op het onderwerp armoede zien we een resultaat van € -1,0 miljoen, doordat € 1,9 meer is uitgegeven voor de uitvoering van de regeling Energietoeslag 2022. Dit resultaat geeft echter een vertekend beeld. Van het bedrag van € 17 miljoen dat door het Rijk beschikbaar is gesteld, hadden we eerder ingeschat dat we € 5 miljoen pas in 2023 zouden uitgegeven. We hebben in 2022 toch al meer mensen bereikt dan we eerder hadden gedacht. We stellen voor om dit bedrag van € 1,9 miljoen ten laste te brengen van het begrote bedrag van € 5 miljoen in 2023. Daarnaast zijn er positieve resultaten geboekt op reguliere armoederegelingen door het toekennen van extra middelen van het Rijk.

Binnen het thema ontmoeten zien we een resultaat van € 2,7 miljoen. Niet alle subsidies die vanuit het Rijk zijn ontvangen voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne zijn uitgegeven. We stellen voor om dit bedrag door te schuiven naar 2023, zodat het geld beschikbaar blijft voor opvang van Oekraïners.

PROGRAMMA 2 ONDERNEMEND BREDA

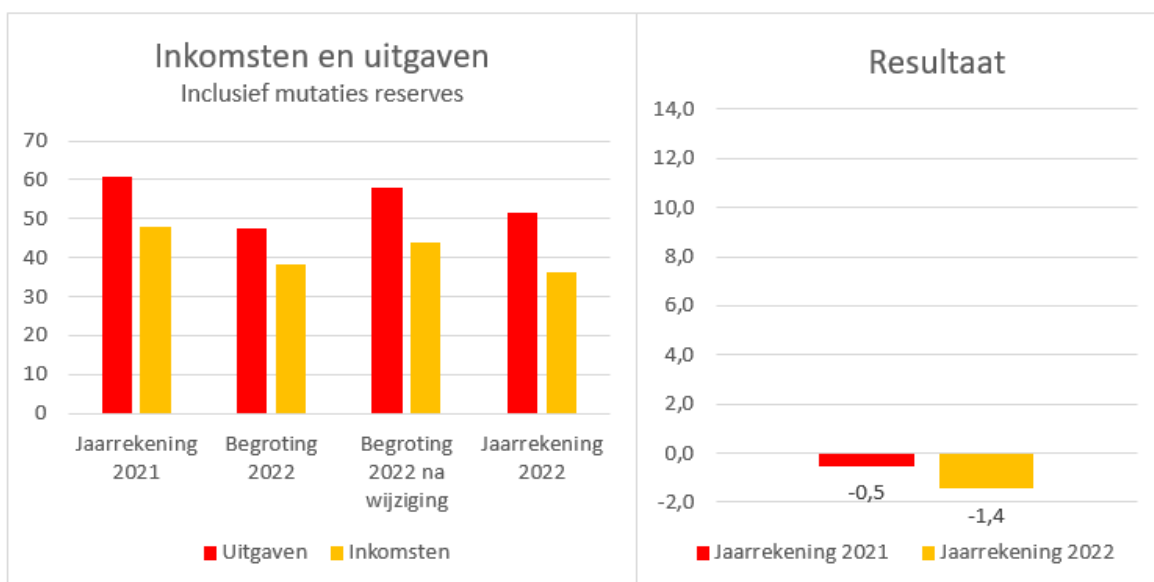
De afwijking ten opzichte van de begroting bedraagt € 2,8 miljoen, hiervan is € 2,1 miljoen opgenomen aan verzoeken voor resultaatbestemming in verband met het verbeteren van luchtkwaliteit op scholen.

We zien een resultaat van € 2,4 miljoen binnen het thema beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs. Voor € 2,1 miljoen wordt dit verklaard door onderwijshuisvesting, waarbij in 2022 middelen waren vrijgemaakt voor het verbeteren van luchtkwaliteit op scholen. Later is geconstateerd dat de ventilatieprojecten uitgevoerd worden gedurende meerdere jaren. Het thema stimuleren economische ontwikkeling in Breda boekte een resultaat van € 1,8 miljoen. Dit wordt onder andere verklaard door vertraging bij de uitrol en uitvoering van de BredaRing (€ 0,35 miljoen), doordat B'WISE later van start ging (€ 0,25 miljoen), minder gebruik werd gemaakt van subsidiegeld voor evenementen (€ 0,3 miljoen) en een positief resultaat op de grondexploitatie voor bedrijventerreinen (€ 0,3 miljoen). Tegenover deze positieve resultaten was er een resultaat binnen het thema grote projecten in de stad van € -1,1 miljoen als gevolg van een negatief resultaat op gebiedsontwikkeling van de Gasthuisvelden. In de begroting van 2022 was dit opgenomen als winst, maar tot op heden is dit nog niet gerealiseerd.

PROGRAMMA 3 DUURZAAM WONEN

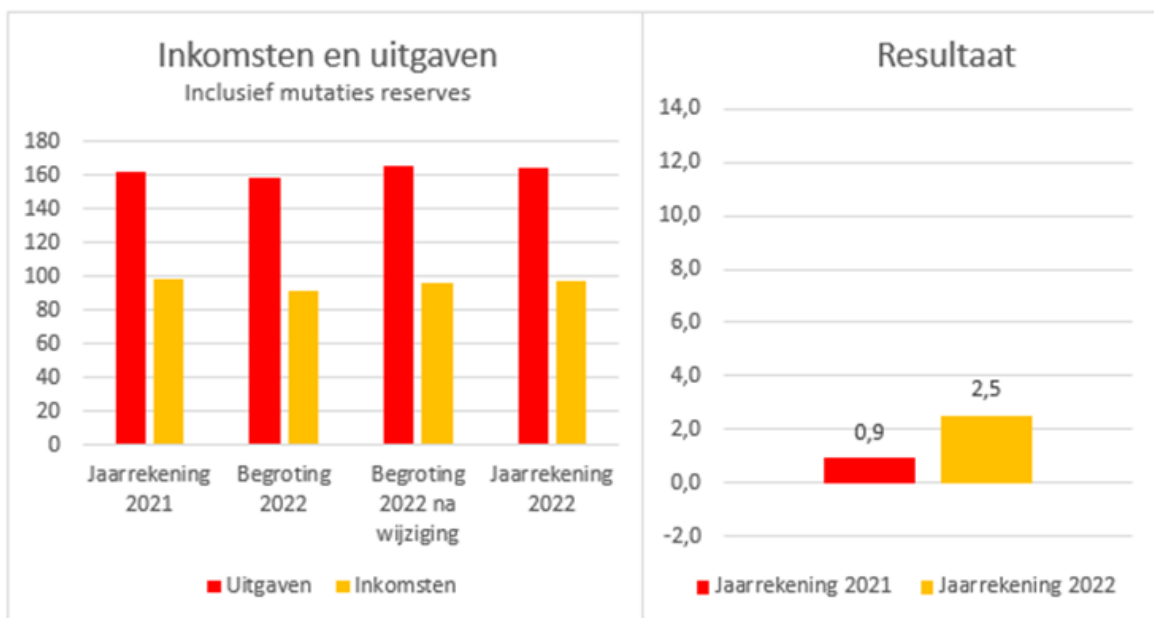
De afwijking ten opzichte van de begroting bedraagt € -1,4 miljoen. Voor specifieke positieve resultaten binnen het programma is voor € 0,8 miljoen is opgenomen aan verzoeken tot resultaatbestemming.

Het negatief resultaat wordt grotendeels verklaard door het resultaat binnen het thema grote woonprojecten in de stad. Dit bedrag bestaat uit een resultaat voor de grondexploitatie van € -3,4 miljoen en een resultaat op de panden en gronden van € 1,1 miljoen. Daarnaast is er een resultaat van € 0,6 miljoen behaald op het onderdeel wonen, als gevolg van vertraging van een aantal woningbouwprojecten door het complexe planproces.

PROGRAMMA 4 BASIS OP ORDE

De afwijking ten opzichte van de begroting bedraagt € 2,5 miljoen, hiervan is € 0,5 miljoen opgenomen aan verzoeken voor resultaatbestemming.

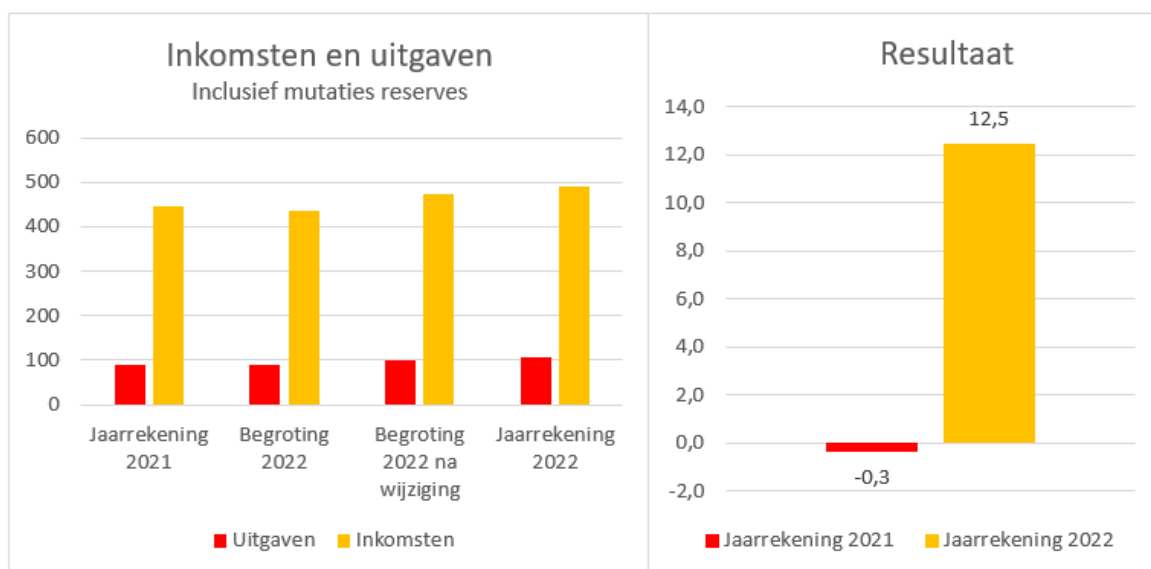

Binnen het thema dienstverlening is een resultaat van € 1,9 miljoen als gevolg van extra baten door een hoog aantal inschrijvingen van niet-ingezetenen en een grote toename van het aantal verstrekte reisdocumenten. Personele lasten waren lager dan verwacht door de arbeidskrapte. Het thema open overheid heeft een resultaat van € 0,9 miljoen, door een vrijval van de algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) voorziening. Het thema veilig Breda laat een resultaat zien van € 0,9 miljoen, grotendeels als gevolg van lagere lasten op het onderdeel legesverordening en vrijval van kapitaallasten bij de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant. Daar tegenover staat een resultaat binnen het thema Beheer van de openbare

ruimte van € -0,7 miljoen. Dit wordt door € -0,4 miljoen verklaard door een negatief resultaat bij afvalservice (dotatie aan voorziening) en voor € 0,3 miljoen beheer van de openbare ruimte, wegen en groen.

PROGRAMMA 5 ORGANISATIE EN FINANCIËN

De afwijking ten opzichte van de begroting bedraagt € 12,5 miljoen, hiervan is € 9,1 miljoen opgenomen aan verzoeken voor resultaatbestemming.

Het resultaat wordt verklaard doordat het positieve saldo van € 8,1 miljoen van het meerjarenperspectief jaarschijf 2022 is niet ingezet. Daarnaast zijn in 2022 € 15,8 miljoen van ontvangen gemeentefonds uitkeringen niet ingezet en is € 0,9 miljoen niet onttrokken uit de exploitatiereserve. Daar tegenover staan diverse voorlopige en definitieve aanslagen van de Belastingdienst voor de vennootschapsbelasting over de jaren 2016 tot en met 2022. Dit leidt tot een tekort van € 2,8 miljoen in 2022.

Daarnaast is er een voorziening gevormd van € 4,5 miljoen om bovenwettelijk verlof in te zetten voor het zogenoemde verlofsparen en zijn er extra lasten van € 2,2 miljoen als gevolg van het volledig nemen van software licentiekosten in 2022, in plaats van afschrijving over meerdere jaren. Het tekort op de bedrijfsuitvoering bedraagt € 2,9 miljoen als gevolg van het niet realiseren van de ombuigtaakstelling op de organisatie. Vanaf 2023 is deze taakstelling structureel opgelost door een compensatie vanuit de vervallen inkoop voorwaardelijke pensioenpremie.

INVESTERINGEN

Bij de ontwikkelingen in de stad horen investeringen. Investeringen in onze grootstedelijke projecten, maar ook in de modernisering van onze voorzieningen. De investeringsplanning en de uitgaven voor 2022 waren als volgt:

Bedragen x € 1 miljoen

	Bedrag
Beschikbaar voor 2022	95,6
Uitgaven 2022	59,3
Restant 2022	36,3

De uitgaven betreffen in 2022 € 59,3 miljoen van de beschikbare € 95,6 miljoen. Dit zijn met name uitgaven op het gebied van het Talentcentrum, Nieuwe Mark, riolering, mobiliteit, groen en water, openbare verlichting, en kredieten voor bedrijfsvoering. De onderwerpen waar we in 2022 minder hebben uitgegeven dan gepland zijn onder andere vastgoedbeheer, wagenpark, openbare ruimte, bedrijfsvoering en groen en water. De oorzaak van de onderuitnutting lichten we toe in de programma's.

Het restant van € 36,3 miljoen van het jaar 2022 zal worden doorgeschoven naar de komende jaren (€ 22,8 miljoen naar 2023, € 12,3 miljoen naar 2024, het overige deel van € 1,2 miljoen naar 2025-2027).

FINANCIËLE KENGETALLEN

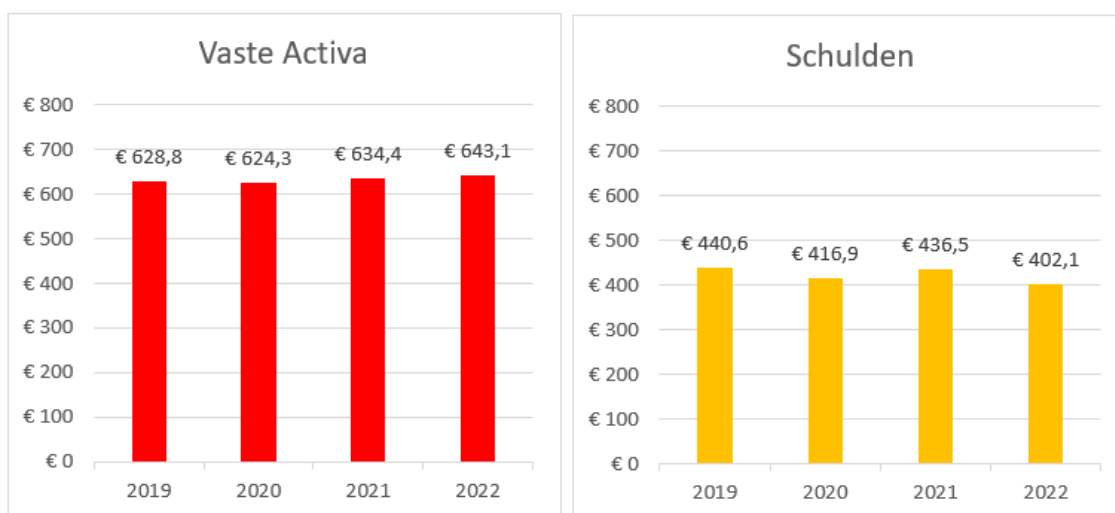
Financiële kengetallen geven samen de verhouding weer tussen de diverse onderdelen van de begroting, de balans en de exploitatie. Ze zijn een hulpmiddel om de financiële positie van de gemeente te beoordelen. We delen de kengetallen in op basis van stabiliteit, wendbaarheid, weerbaarheid en voldoen aan wettelijke kaders. Hieronder lichten we enkele kengetallen toe. Deze moeten in gezamenlijkheid bekeken worden om een goed beeld te krijgen van onze financiële positie. Een nadere toelichting op de kengetallen vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

STABILITEIT

Met stabiliteit bedoelen we de mate waarin de gemeente haar financiële positie in evenwicht weet te houden.

Ontwikkeling van de balansposities

De balans geeft inzicht in de omvang van onze bezittingen en de manier waarop die worden betaald. De ontwikkeling van de reserves en de schuldpositie heeft invloed op de financiële positie van de gemeente.

De investeringen die we doen in de stad, activeren we en nemen we op onder onze vaste activa. Daarover schrijven we gedurende een langere periode af. De afschrijving vormt samen met de rente de kapitaallast die we jaarlijks in onze exploitatie verantwoorden. Ten opzichte van 2021 nemen de vaste activa toe. Er is dus per saldo iets meer geïnvesteerd dan afgeschreven.

Reserves

De reservepositie bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. In totaal gaat het om € 149,2 miljoen.

De algemene reserve is in 2022 gestegen van € 94 miljoen naar € 102 miljoen. De bestemmingsreserves bestaan uit diverse reserves, waarvan de grootste de reserve versnellingsopgave wonen is. In 2019 zijn we daarmee gestart om 6.000 woningen te bouwen en in harde plannen op te nemen. In deze reserve zit eind 2022 € 10,0 miljoen (eind 2021: € 10,7 miljoen).

Solvabiliteit

De omvang van de reserves (het eigen vermogen) wordt ook wel aangeduid met het kengetal solvabiliteit. Deze ontwikkelt zich vanaf 2019 als volgt:

	2019	2020	2021	2022	Signaalwaarde
Solvabiliteitsratio	17,56%	18,41%	18,54%	21,07%	< 20%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	23,00%	23,84%	23,52%	26,11%	< 20%

Solvabiliteit wordt uitgedrukt in een percentage van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit moet in samenhang bekeken worden met het kengetal gecorrigeerde netto schuldquote. Dit kengetal wordt gedempt doordat de gemeente grote geldleningen heeft verstrekt aan woningcorporaties en aan BreedSaam. Zonder deze leningen is het kengetal solvabiliteit 26,1% en dat geeft een realistischer beeld. De geadviseerde ondergrens voor de solvabiliteitsratio is 20%. Alle waarden daarboven worden door de VNG aangemerkt als 'goed'. Een uitgebreidere toelichting op de kengetallen vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

WENDBAARHEID

Wendbaarheid is de mate waarin de gemeente snel kan reageren op veranderingen in de behoeften, ambities en doelstellingen op korte en lange termijn.

Netto schuldquote

Onze schuldsituatie hangt samen met alle uitgaven en inkomsten. Als onze uitgaven toenemen, hebben we ook meer financiële middelen nodig om deze uitgaven te kunnen financieren. In 2022 is onze schuldsituatie gedaald ten opzichte van 2021. Wat hierbij van belang is, is de beoordeling in hoeverre we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het kengetal netto schuldquote. Deze ontwikkelt zich vanaf 2019 als volgt:

	2019	2020	2021	2022	Signaalwaarde
Netto schuldquote	71,51%	61,50%	60,84%	53,11%	> 130%
Gecorrigeerde netto schuldquote	46,25%	39,90%	40,59%	35,47%	> 130%

Als dit kengetal minder dan 90% bedraagt, dan wordt dit gezien als 'uitstekend'. Dit kengetal laat zien dat we, ook bij een stijging van de schuldsituatie, goed in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen.

WEERBAARHEID

Met weerbaarheid bedoelen we de mate waarin de gemeente financiële tegenvallers en financiële risico's op kan vangen zonder grote beleidswijzigingen.

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Bedragen x € 1 miljoen

	2023	2024	2025	2026
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	86,8	84,4	90,6	98,2
Risicoprofiel				56,4
Beschikbaar weerstandsvermogen				41,8

Om de risico's van € 56,4 miljoen af te dekken, heeft de gemeente in 2026 € 98,2 miljoen als weerstandscapaciteit beschikbaar. Het weerstandsvermogen is het saldo van de weerstandscapaciteit min het risicoprofiel en bedraagt € 41,8 miljoen (€ 98,2 miljoen -/- € 56,4 miljoen). Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we ons beleid kunnen voortzetten. Bij de begroting 2023 bedroeg het weerstandsvermogen € 81,4 miljoen.

WETTELIJKE KADERS

Met 'wettelijke kaders' bedoelen we de mate waarin de gemeente voldoet aan de wettelijk gestelde normen voor de financiering.

	2019	2020	2021	2022	Signaalwaarde
Rente risiconorm *	31	50	110	117	< 0
Kasgeldlimiet **	--+	-+++	++++	++++	> --
EMU-saldo (x € 1.000)	-31.882	12.003	-10.684	20.806	< - € 23.459

* Ruimte onder risiconorm x € 1 miljoen

** Onderschrijding (+) of overschrijding (-) per kwartaal

Jaarstukken 2022

Vitaal en sociaal

VITAAL EN SOCIAAL BREDA

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

In 2022 werd Breda geconfronteerd met een grote opgave om honderden Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Daarbij lieten we opnieuw zien dat we een krachtige samenleving hebben. Veel inwoners waren betrokken bij het gereedmaken van de opvang en/of vingen zelf vluchtelingen op. Mensen stonden klaar om te helpen als klusser, gastvrouw of EHBO'er. Ook huisartsen, maatschappelijk werkers, sportcoaches, kerken, kroegbazen en ambtenaren zetten allemaal een stap extra.

Een krachtige samenleving zorgt er ook voor dat mensen minder afhankelijk zijn van de overheid. Mensen zijn ook gelukkiger als ze onafhankelijk zijn. In 2022 hebben wij met de netwerksamenwerking binnen Zorg voor Elkaar Breda de klantreis Wmo verder ingezet. We kijken eerst wat iemand wel kan, wat iemands netwerk nog kan en welke vaardigheden daarbij versterkt kunnen worden. Dit heeft positieve resultaten opgeleverd. Mensen zijn blij met de gekozen oplossing en er wordt minder een beroep gedaan op Wmo-maatwerkvoorzieningen. Dit is ook nodig, omdat het personeel daar steeds schaarser is. Ook met buurtpleinen boeken we mooie successen. Mensen met een zorgvraag trekken met elkaar op en organiseren hun eigen dagbesteding.

We zijn hard aan de slag gegaan om de ambities op het gebied van bestaanszekerheid, kansenongelijkheid en een gezond leven mogelijk te maken. Ook hier werden we geconfronteerd met onverwachte uitdagingen, zoals de energiecrisis. In 2022 zagen we dat door stijgende energieprijzen de bestaanszekerheid van veel mensen in het geding kwam. Als overheid hebben we hier proactief op gehandeld door vooruitlopend op de besluitvorming door het Rijk een energietoeslag in te voeren. Ook bieden we inwoners de helpende hand bij het verduurzamen van hun woning.

Met de start van Insta@Breda faciliteren we dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt makkelijker in contact komen met werkgevers. Hiermee maken we werk voor iedereen makkelijker bereikbaar.

We bieden actief hulp bij schulden, want financiële zorgen kunnen grote stress veroorzaken. Daarom hebben we het Financieel Expertisecentrum ingericht, dat begin 2023 geopend is. We helpen hier ook inwoners die weer aan het werk gaan om inzichtelijk te maken wat dit betekent voor hun inkomen.

We hebben met onze netwerkpartners de mentale weerbaarheid van onze jeugdigen vergroot. Die was onder druk komen te staan door alle ontwikkelingen in de wereld, zoals corona en de oorlog in Oekraïne. We hebben laagdrempelige hulp op scholen en in de wijken en dorpen aangeboden om zo vroeg mogelijk de vragen van jeugdigen in beeld te hebben. Daarvoor hebben we onder andere het jongerenwerk geïntensiveerd. Ook hebben we geïnvesteerd om de vraagstukken van jeugdigen systemisch te benaderen. Daarbij richten we ons op thema's als 18-/18+ en Value Based Healthcare om samen met de jeugdigen en hun omgeving en netwerk tot oplossingen te komen. We hebben daarbij gewerkt met een integrale benadering vanuit het sociaal domein en de veiligheidsketen.

Met Verbeter Breda hebben we stappen gezet om kansenongelijkheid tegen te gaan. In de Bredase wijken zijn activiteiten gestart die bijdragen aan het bevorderen van de kansen van inwoners, ongeacht waar zij vandaan komen. Met allianties van inwoners en professionals hebben we een nieuw pact ontwikkeld om te werken aan bestaanszekerheid, kansengelijkheid en een gezond leven.

Thema Opgroeien

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Jeugd

- Het afgelopen jaar hebben we samen met jeugdigen en onze partners in Breda gewerkt aan het versterken van het gewone leven van kinderen en opvoeders. Daarbij staan hun eigen mogelijkheden voorop. In het uitvoeringsplan jeugd(hulp) 2020-2023 staat wat we willen bereiken en hoe we dat samen doen. We hebben extra aandacht besteed aan een positief opgroei- en opvoedklimaat voor alle kinderen en jongeren, thuis, in de buurt, op school en online. Daarbij zijn we gericht op het versterken van het gewone leven, het voorkomen van de vraag naar jeugdhulp en het voorkomen van schooluitval, zodat jongeren goed voorbereid zijn op de toekomst.

- De coronaperiode heeft ons het belang laten zien van samen sterk staan. We zagen positieve gevolgen, zoals de opmerkelijke veerkracht van gezinnen, meer saamhorigheid en innovaties met blended care (een combinatie van traditionele behandelingen en online hulpverlening). Tegelijkertijd maakten we ons zorgen over minder zicht op de problemen van gezinnen, de mentale weerbaarheid van een grote groep jongeren en over een toename van de kansenverschillen tussen kinderen en jongeren. Dat zien wij ook terug in de cijfers over het aantal kinderen en jeugdigen dat gebruikmaakt van jeugdhulp. Dit aantal is opnieuw toegenomen.
- In de jeugdhulpregio West-Brabant-Oost (WBO), waar Breda deel van uitmaakt, hebben we in 2022 gewerkt aan het programma Norm van opdrachtgeverschap Jeugd. Daarmee hebben we in de zomer van 2022 als eerste belangrijke stap de regiovisie vastgesteld.
- Het dossier Just is afgewikkeld.
- Helaas hebben we ook in 2022 nog geen duidelijkheid gekregen vanuit het Rijk over de hervormingsagenda.

Per thema hebben we de volgende resultaten bereikt:

Familie

Ons streven is dat kinderen gezond en veilig opgroeien in de eigen thuissituatie. Waar dat niet lukt, bieden we goede hulp en ondersteuning. Het aantal kinderen dat in 2022 uit huis is geplaatst, is 369. Dat is een daling van 13% ten opzichte van 2018. De reden daarvoor is dat er meer intensievere vormen van ambulante jeugdhulp worden ingezet. Daarmee voorkomen we dat er een uithuisplaatsing nodig is. Om deze beweging naar 0 te stimuleren, is het aanbod van jeugdhulp met verblijf lager geworden. Gezinnen en hun netwerk worden steeds meer betrokken bij oplossingen om een uithuisplaatsing te voorkomen. Daarnaast zien we een lichte stijging in het aantal gezinsvervangende plaatsingen (pleegzorg en gezinshuiszorg).

Het aantal kinderen met een gedwongen plaatsing in crisis-, verblijfs- en gesloten jeugdhulp lag in 2022 op 117. Dit is een daling van 43% ten opzichte van 2018. Hier zijn 2 verklaringen voor. Aan de ene kant zijn er wachtlijsten bij de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen, waardoor het langer duurt voordat een jeugdige geplaatst kan worden. Aan de andere kant regelen we zo veel mogelijk inzet vanuit het vrijwillig kader. Het totaal aantal kinderen in verblijf was 369. Het meten van de verblijfsperiode binnen de verblijfszorg is helaas niet gelukt, omdat de juiste parameters daarvoor ontbreken.

Onderwijs-zorg

We willen dat ook kwetsbare kinderen en jongeren onderwijs volgen. Het afgelopen jaar hebben we veel geïnvesteerd in het netwerk en hebben we partijen samengebracht om zo gezamenlijk verder te werken vanuit een gedeelde visie op onderwijs-zorg.

Jeugdhulp

Het aantal jeugdigen met een toewijzing zorg is toegenomen in vergelijking met 2018.

Toewijzing zorg	2018	2022	Stijging in %
Aantal unieke jeugdige met een toewijzing zorg	4.334	5.032	16%
Aantal jeugdige met een toewijzing ambulante hulp op het totaal	3.927	4.751	21%

In 2022 hebben 5.032 jeugdigen jeugdhulp ontvangen. Dat is een stijging van 16% ten opzichte van 2018. In bijna 80% van de gevallen gaat het om ambulante jeugdhulp. Deze indicator wijkt af van de indicator 'in- en uitstroom specialistische jeugdhulp', die we in het beleidsplan noemen. Met de huidige inzichten vinden we dat die indicator onvoldoende de ontwikkeling laat zien van het stijgende aantal jeugdigen dat gebruikt maakt van jeugdhulp. We zien namelijk dat de in- en doorstroom juist stagneert, waardoor de wachtlijsten groeien. Dit wordt nog eens versterkt door de gevolgen van de coronapandemie voor jeugdigen en gezinnen. Het aantal jeugdigen blijft toenemen en jeugdigen in de jeugdhulp lijken meer langdurige hulp nodig te hebben. Ten opzichte van eerdere jaren zien we dat vooral het aantal jeugdigen toeneemt dat gebruikmaakt van ambulante jeugdhulp. De instroom en uitstroom uit de jeugdhulp zijn daarmee nog niet in balans. Voor een volledig beeld laten we hieronder toch de oorspronkelijke cijfers zien.

In- en Uitstroom specialistische jeugdhulp	2018	2022
Instroom in de specialistische jeugdhulp (reductie 5%)	1811 unieke jeugdige	1385 unieke jeugdige
Recidive		797
Uitstroom van kinderen uit de specialistische jeugdhulp (toename 10%)	1.304	2.095

* Instroom staat voor het aantal jeugdigen dat in 2022 voor het eerst in de specialistische jeugdhulp komt. Uitstroom staat voor het aantal jeugdigen dat in 2022 3 maanden of langer uit de specialistische jeugdhulp was. Met recidive bedoelen we jeugdigen die na 3 maanden weer terug in zorg komen.

Veiligheid

- Het aantal kinderen met een kindbeschermingsmaatregel lag in 2022 op 300, een daling van 10% ten opzichte van 2018. In 2018 waren dit er 335. Het aantal kinderen met een kindbeschermingsmaatregel langer dan 1 jaar lag in 2022 op 132. In 2018 was dit 126. Een stijging van 5% ten opzichte van 2018. We willen beter zicht krijgen op de effecten van de verschillende schakels binnen de keten en ontdekken aan welke knoppen we kunnen draaien. Daarom hebben we in 2022 geïnvesteerd in een ketenmonitor.
- In het vrijwillig kader werken we steeds meer in een drangkader. Er worden minder verzoeken tot onderzoek (VTO's) ingediend aan de beschermingstafel/kr8 collectief. De Raad voor de Kinderbescherming (RdvK) en de gecertificeerde instellingen (GI's) hebben te maken met wachtlijsten. In 2021 was er zelfs een cliëntenstop bij JBB. Daardoor wordt er langer hulp verleend in het vrijwillig kader. Daarbij worden ook steeds intensievere en langdurige vormen van ambulante jeugdhulp ingezet.
- Het aantal kinderen met jeugdreclasseringsmaatregelen lag in 2022 op 87, een daling van 16% ten opzichte van 2018. Landelijk gezien stijgen de cijfers van jeugdcriminaliteit juist, dus dit is een opvallende ontwikkeling. Het kan zijn dat de Raad voor de Kinderbescherming minder vaak reclasseringsmaatregelen adviseert.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Jeugd

In 2022 hebben we op verschillende manieren aan onze doelstellingen gewerkt. Dat beschrijven we hieronder per thema.

Familie

- Samen met onze partners hebben we geïnvesteerd in ondersteuning zodat kinderen thuis gezond en veilig kunnen opgroeien. Dit doen we met onze lokale en regionale partners (zie ook bij Jeugdhulp). Daarnaast investeerden we in pleegzorg en gezinshuizorg. Daar waar thuis opgroeien tijdelijk of voor langere tijd niet meer lukt, groeien kinderen toch zo thuis als mogelijk op.
- Tijdens de Week van de Pleegzorg hebben we op meerdere manieren aandacht gevraagd voor het onderwerp. Alle pleegouders in Breda hebben een attentie ontvangen met een persoonlijke boodschap van de wethouder. Ook heeft de gemeente meerdere berichten verspreid via sociale media.
- Het project 'Pleegzorg, een gezamenlijke zorg' heeft geleid tot een gezamenlijke visie en uitgangspunten, en heldere samenwerkingsafspraken. Daarmee zorgden we voor een betere afstemming tussen aanbieders en afnemers en een snelle en gedegen samenwerking. Doordat er minder gesprekken nodig zijn en er sneller gehandeld kan worden, worden pleegouders minder belast.
- Daarnaast is er een monitor ingericht voor pleegzorg en gezinshuizorg. Hierdoor is ons inzicht toegenomen en kunnen we onder meer de ontwikkeling volgen van de beweging naar 0, doordat de data over verblijf er ook in zijn verwerkt.
- Het Mockingbird Family Model is een pleegzorgmodel dat het systeem ingrijpend verandert. Aan de pleegzorgtafel hebben we daarom met alle pleegzorgorganisaties, de Pleegouderraad en de beleidsmedewerkers uit de regio besloten om eerst een gedegen onderzoek uit te voeren. Daarom is het project in 2022 niet verder uitgevoerd.
- In februari 2022 zijn we gestart met plaatsingscoördinatie voor gezinshuizorg. Het plaatsingscoördinatiepunt is dus nu ruim een jaar actief. Uit evaluatiegesprekken met onder andere de verwijzers, de gezinshuizen en de plaatsingscoördinatie blijkt dat er resultaten worden geboekt en dat de voordelen zichtbaar worden. De plaatsingscoördinatie heeft zicht op de doelgroep, het aanbod en de samenstelling van alle gecontracteerde gezinshuizen in WBO. Zo coördineren zij de zoektocht naar een geschikte gezinshuisplaats. Ook zorgt de plaatsingscoördinatie voor de monitoring en rapportage. Hierdoor hebben we beter zicht gekregen op onder meer de in- en uitstroom, de problematiek en het verwijsgedrag. Dat leidt tot een betere matching tussen de behoefte van het kind en de gezinshuisprofielen.
- Sinds het najaar van 2022 is de JIM-aanpak operationeel in onze jeugdregio. Die wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van de toegangsteams van de gemeenten en de jeugdhulpaanbieders, zoals Sterk Huis, GGZ Bredburg en Amarant. Intussen zijn meerdere professionals geschoold in de JIM-methodiek en zijn er 10 jeugdigen aangemeld voor een JIM-traject.

Onderwijs-zorg

Ook kwetsbare kinderen en jongeren volgen onderwijs. Dat thema stond centraal in 2022. Kwetsbare kinderen en jongeren

behielden hun toekomstperspectief doordat we in eerste instantie onderwijs hebben aangeboden (op locatie). Waar nodig zorgden we voor andersoortige ontwikkellijnen. Kinderen en jongeren die extra ondersteuning van jeugdhulp nodig hadden, hebben dit zo veel mogelijk binnen de schoolsetting gekregen. Daar hebben we binnen verschillende initiatieven aan gewerkt:

- We hebben het project 3G (Gezien, Gehoord en Gesteund) uitgebreid naar 6 Bredase vo-scholen. Deze collectieve inzet heeft geleid tot minder doorverwijzingen naar geïndiceerde GGZ-zorg. Daarnaast hebben we de urgentie aangetoond voor het verstevigen van de pedagogische basis op onderwijsinstellingen. Dit heeft geleid tot structurele inbedding in de ondersteuningsstructuur van de scholen.
- We hebben de pilot Plein 3 verlengd. Daarmee hebben we geïnvesteerd in een efficiënte inzet van ondersteuning en jeugdhulp in het onderwijs (collectieve onderwijs-zorg arrangementen).

Jeugdhulp

Wij zien een grote druk op jeugdigen en hun ouders. Eenzaamheid, somberheid en depressies, onderwijsachterstand, polarisatie en verharding in de samenleving zijn actuele vraagstukken, onder meer vanwege de coronapandemie. We zien ook de vraag naar specialistische jeugdhulp toenemen. Daar hebben we met verschillende activiteiten en projecten aandacht aan besteed. Met het project Jeugdprofessional bij de Huisarts hebben we gewerkt aan meer expertise en kunde binnen huisartsenpraktijken. Hierdoor zijn nu 28 huisartsenpraktijken actief verbonden aan een jeugdprofessional, waardoor we hulpvragen beter kunnen normaliseren en de juiste zorg op de juiste plek kunnen organiseren.

Het initiatief TEJO Breda biedt laagdrempelige, gratis hulp voor jongeren. Zij hebben aandacht voor het welbevinden en de veerkracht van jongeren en helpen hen om zelfstandig te leven en te werken vanuit eigenheid en kracht. Daardoor neemt de hoeveelheid ambulante GGZ-behandeling af.

Daarnaast hebben we samen met jeugdigen en onze partners gewerkt aan een betere overgang naar volwassenheid, zodat jeugdigen goed zijn voorbereid op de toekomst en een perspectief hebben. Hun toekomstplan is daarbij het uitgangspunt. Op basis van een casuonderzoek hebben we het screeningsteam 18-/18+ en een gezamenlijke werkwijze ingericht voor de overgang naar volwassenheid. Het screeningsteam bevat verschillende expertises: Wmo-begeleiding, Wmo beschermd wonen, Jeugdhulp, Schuldhulpverlening, Regionaal Bureau Leren en Breday. Zij kijken samen naar het toekomstplan van de jeugdige en bekijken of er een blijvende ondersteuningsbehoefte is en welke medewerkers die het beste kunnen bieden.

Om jeugdigen en hun gezinnen weer in beweging te krijgen, moeten we over de domeinen heen samenwerken en zorgen voor samenhang in onze aanpak. In 2022 zijn we daarom gestart met het project Value Based Healthcare (Kanz+). Sommige problemen zijn nu eenmaal groter, dieper en meer omvattend dan het jeugdzorgsysteem aanbiedt. Op dit moment zijn er 2 gezinnen die deelnemen aan dit project.

In 2022 hebben we een monitor ontwikkeld om de doelen uit het beleidsplan 'Samen voor onze toekomst 2020–2023' te kunnen volgen op de thema's familie, jeugdhulp en veiligheid. Dit geeft ons meer inzicht in de ontwikkeling van het gebruik van de jeugdhulp. Deze monitor ontwikkelen wij verder door, onder andere voor het thema onderwijs–zorg.

Veiligheid

In 2022 zijn het jeugddomein en het veiligheidsdomein intensiever gaan samenwerken. Surplus Jeugdwerk en Grote Broer Grote Zus hebben extra jongerenwerkers ingezet in de wijken die dat nodig hebben. Hierdoor hebben we meer inzicht gekregen in wat er speelt onder jongeren en andere wijkbewoners. Ook voelen jongeren zich meer gehoord en uitgenodigd om meer te doen in hun eigen wijk. Daarmee is de sociale cohesie toegenomen en vinden meer jongeren en kinderen aansluiting met elkaar.

Het project Krypton heeft aandacht besteed aan het versterken van het Kansengebied Kadijkje. Op het terrein van voetbalvereniging Advendo zijn de faciliteiten geüpgraded, zodat er in de Hoge Vucht ook mogelijkheden zijn om andere activiteiten uit te voeren. Zo zetten onze maatschappelijke partners ook in op talentontwikkeling van jeugdigen op het gebied van sport, spel en cultuur. Dit is dé manier om met jongeren in contact te blijven, structuur te bieden en ongewenst gedrag bij te sturen. Zo kunnen zij zich fysiek en mentaal ontwikkelen en hun identiteit leren vormen.

Het project Voorkomen jonge aanwas heeft in 2022 geleid tot enkele bijeenkomsten over veiligheid met interne en externe partners. Daarmee kunnen we beter bijdragen aan het voorkomen van criminaliteit.

Jeugdparticipatie en De Toekomststoel

Jeugdparticipatie heeft in kleine uitingen steeds meer vorm gekregen. Zo hebben we de jeugd vaker uitgenodigd bij het ontwikkelen van beleid en het starten en evalueren van projecten. In 2022 hebben we gewerkt aan het project De

Toekomststoel. Deze stoel staat symbool voor de mening van het kind aan de beleidstafel en werd onder andere ingezet bij het project Gezond 100!, het programma Maatschappelijke diensttijd voor de vo-scholen en FIKS. Het programma Maatschappelijke diensttijd - Breda en Zundert (FIKS) is in 2022 afgerond. 30 jongeren hebben het programma doorlopen en afgesloten met een competentiepaspoort. In 2022 maakten we een nieuwe Kindertrendrede met kinderen uit de leerlingenraad van INOS. De rol van de kindercultuurburgemeester hebben we niet meer ingevuld. Deze rol was gekoppeld aan de Cultuurnacht, die in 2022 niet doorging.

Onderwijs

2022 was een bijzonder jaar voor het onderwijs. De coronapandemie was op zijn retour en de komst van Oekraïense vluchtelingen vormde een nieuwe uitdaging. Het aantal kinderen van nieuwkomers (inclusief Oekraïne) is bijna verdrievoudigd. Over deze uitdaging zijn we constant in overleg met onze partners in de stad.

Thematafel Leert en onderwijsachterstanden

Vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) is een ketenaanpak. In 2022 maakten we een uitvoeringsplan met onze stedelijke partners (Kober, Woelewippie, Pebbels, Surplus, JONG JGZ en het primair onderwijs). Verder hebben we de signaal- en doorverwijsfunctie tussen de partners verbeterd. Dat leidde tot een passende zorgstructuur voor VVE, waarin nadere werkafspraken zijn gemaakt met bestaande en aanvullende partners. De verbinding tussen kind-ouders-school en de opvang stond daarbij centraal. We hebben extra ingezet op vroegsignalering, waardoor er lichte ondersteuning kon worden geboden op de opvang. In 2022 is verder de doorgaande lijn geïnventariseerd van de voorschool naar groep 1 (vroegschool). Op basis daarvan zijn verbeterafspraken gemaakt. Ouders die moeite hebben met het Nederlands werden doorverwezen naar het Digi-Taalhuis. De partners verbeterden de kwaliteit van het opbrengstgericht werken in de groepen. Ze hebben ook een bijdrage geleverd aan de resultaatafspraken en hebben de samenwerking verbeterd door de inzet van VVE-coaches.

Preventie voor problematiek bij jongeren door corona

De gevolgen die corona op langere termijn heeft voor jongeren, worden steeds zichtbaarder. Samen met onze partners in het onderwijs, jeugd- en sportverenigingen en de jongeren zelf hebben we bekeken welke problemen er waren en waar extra aandacht nodig was. Jongeren misten de verbinding, hadden last van eenzaamheid en zagen hun bestaande problematiek verergeren. In 2022 hebben we vele activiteiten georganiseerd, waaronder de inzet van buurtsportcoaches en het jongerenwerk, de organisatie van extra vakantieactiviteiten en het evenement GoodMood voor studenten.

Nationaal Programma Onderwijs (NPO)

In 2022 stelden we 4 lokale NPO-programmalijnen voor op basis van interviews met scholen, het CJG, Surplus jongerenwerk, de jeugdgezondheidszorg en RBL. Daarbinnen maakten we onderscheid tussen eenmalige, direct in te zetten interventies om de druk op het onderwijs te verminderen en interventies om te komen tot een verbeterde en duurzame samenwerking tussen de partijen in en rond de school (vanaf 2023). De regeling loopt tot en met juli 2025. We evalueren de eerste fase in het eerste kwartaal van 2023.

Programmalijn	2022 en 2023
Hulpverlening en zorg op school <i>Deze actielijn wil de aansluiting tussen de hulpverlening, de zorg en het onderwijs duurzaam verbeteren.</i>	Extra inzet van het CJG. Deze wordt in 2023 via de thematafel Opgroeien voortgezet. Aandacht voor de zorgstructuur rondom VVE en de school: in een aantal pilots verbeteren we de samenwerking van zorgprofessionals in en rond de school, zodat leerlingen direct gezien en gehoord worden (tijdens spreekuren onder schooltijd). Daarnaast is er klassikaal aandacht voor welbevinden en worden er betere afspraken gemaakt over de samenwerking. Dit wordt opgeschaald in 2023.
Veiligheid in en om de school <i>Deze actielijn wil de veiligheid in en rond de school verbeteren, het bewustzijn van leerlingen vergroten en schooluitval voorkomen.</i>	We bieden voor jongeren veilige en laagdrempelige aanspreekpunten en spreekuren op school (Get Started en Sterren van Morgen). Spreekuren en voorlichtingslessen door Halt dragen bij aan veiligheid, groepsdynamiek en maatschappelijke betrokkenheid.

Gezond leven op en rond de school <i>Deze actielijn wil het welbevinden en een gezonde leefstijl bevorderen met sporten en bewegen in en buiten de school.</i>	We organiseren Lekker Fit en PeuterPower: programma's rondom positieve gezondheid.
---	--

Brede ontwikkeling <i>Deze actielijn wil via aanvullende programmering de leerachterstanden inlopen en taal- en talentontwikkeling stimuleren.</i>	Deze actielijn omvat onder meer de Uitvindfabriek en taalprogramma's BOB.
---	---

Aanpak taal en laaggeletterdheid

De gemeente, taalaanbieders en maatschappelijke organisaties voerden in 2022 het actieplan Taal & Laaggeletterdheid uit. Door de combinatie met Taal 18+, volwasseneneducatie en het actieplan was het aanbod divers. In de Haagse Beemden ging een nieuw Digi-Taalpunt van start. Hier kunnen inwoners met een taalvraag laagdrempelig terecht, waarna het Digi-Taalhuis hier direct op kan inspelen. We hebben ook ingezet op bewustwording van laaggeletterdheid bij mensen met Nederlands als eerste taal. Dat deden we via de televisieserie en postercampagne Gewone Helden. Hierin stonden de Taalambassadeurs van het Taalpanel Breda centraal. Bovendien zorgden we dat mensen digitaal mee kunnen doen via een Digi-cursusaanbod. De samenwerking tussen het Informatiepunt Digitale Overheid en het Digi-Taalhuis werd sterker. Daardoor kunnen mensen met vragen direct naar het Digi-Taalhuis. Deelnemers van Breda Eenvoudig gingen aan de slag met hun gezondheid. Een inspiratiesessie, een test met het Taalpanel en meldpunten hielpen mee om Breda eenvoudiger te maken. Regionaal vroegen we aandacht voor taal op de werkvloer (zie programma 2, aanpak taal en laaggeletterdheid).

Leerlingenvervoer

In 2022 zijn we een Europese aanbesteding gestart voor het leerlingenvervoer voor de komende 5 jaar. Dat moet in 2023 leiden tot nieuwe contracten. Daarnaast stelde de gemeenteraad een nieuwe verordening vast voor de tegemoetkoming in de bekostiging van het leerlingenvervoer (per 1-1-2023). Dit biedt mogelijkheden om nauwer samen te werken met ouders en scholen, vooral voor kinderen die zelfredzamer kunnen worden. Met een vervoersontwikkelplan wegen we de mogelijkheden en alternatieve vormen van vervoer af, waarbij we de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid stimuleren. Het vervoer per bus is waar nodig altijd beschikbaar. In het afgelopen jaar was er sprake van een financieel tekort op de uitvoering. Dit kwam onder meer door een toename van de problematiek door corona, met daardoor meer (duurder) vervoer naar omliggende gemeenten, een lagere bezettingsgraad en de inzet van begeleiding. Daarnaast was er een toename van het vervoer voor Oekraïense vluchtelingen.

Startkwalificatie

Het Regionaal Bureau Leren (RBL) werkte ook in 2022 aan het beperken van de gevolgen van corona voor het onderwijs. Zij richtten zich daarbij vooral op het toeleiden van jongeren naar een startkwalificatie en het tegengaan van voortijdige schoolverlaters. Zeker in de coronaperiode is de uitvoering van hun werkzaamheden veranderd. Leerlingen werden thuis bezocht, kregen maatwerk aangeboden en werden begeleid via Teams. Ook de scholen hebben in 2022 sterk ingezet op individuele begeleiding. De cijfers over het schoolverzuim zijn niet verslechterd, maar de verwachting is dat de gevolgen van de pandemie voor het onderwijs de komende jaren zichtbaar zullen worden. De afgelopen jaren zagen we een constante, licht dalende lijn van schoolverzuim, maar door corona zijn de cijfers over de afgelopen jaren niet een-op-een vergelijkbaar. In 2022 zijn we gestart met het herijken van de gemeenschappelijke regeling 'Programma schoolverzuim en tegengaan voortijdig schoolverlaten'. In 2023 maken we nieuwe regionale afspraken over samenwerking op het gebied van leerplicht en -recht.

RISICO'S

Onderwijs

Ondervanging risico's 2022

- Via het NPO vingen we samen met onze partners de onderwijsachterstanden door de coronapandemie op.
- In 2022 versterkten we de samenwerking tussen het Informatiepunt Digitale Overheid en het Digi-Taalhuis. Daardoor worden inwoners verwezen naar het fysieke aanbod voor digitale vaardigheden. We zien ook dat vrijwilligers de weg naar de taalaanbieders weer vinden.

Risico's vanaf 2023

- We zien grote drukte binnen het (taal)onderwijs voor nieuwkomers, onder andere vanuit Oekraïne. Dit vraagt extra inzet van onze partners en mogelijk leidt dit tot vraagstukken op het gebied van capaciteit en financiën.
- De stijgende kosten voor het leerlingenvervoer.
- Meer informatie vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Opgroeien

Indicator Naam: Deelname cultuur door kinderen (Nr. 1)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat een cultuuractiviteit doet in de vrije tijd.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	57	41	Zie toelichting	50

Deze indicator meten we sinds 2020 jaarlijks in de inwonersenquête. Na een dip in 2021 (het 2e coronajaar), zien we in 2022 weer een toename van de cultuurdeelname in deze leeftijdsgroep. Het streven was om het percentage tenminste te handhaven. Dat is gelukt.

Indicator Naam: Deelname cultuur door kinderen - basisschoolleeftijd (Nr. 2)

Omschrijving: Percentage kinderen van 4 tot en met 11 jaar dat deelneemt aan cultuuractiviteiten.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	63	44	Zie toelichting	57

Deze indicator meten we sinds 2020 jaarlijks in de inwonersenquête. Na een dip in 2021 (het 2e coronajaar), zien we in 2022 weer een toename van de cultuurdeelname in deze leeftijdsgroep. Het streven was om het percentage tenminste te handhaven. Dat is gelukt.

Indicator Naam: Deelname cultuur door kinderen - middelbare schoolleeftijd (Nr. 3)

Omschrijving: Percentage kinderen van 12 tot en met 17 jaar dat deelneemt aan cultuuractiviteiten.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	52	35	Zie toelichting	41

Deze indicator meten we sinds 2020 jaarlijks in de inwonersenquête. Na een dip in 2021 (het 2e coronajaar), zien we in 2022 weer een toename van de cultuurdeelname in deze leeftijdsgroep. Het streven was om het percentage tenminste te handhaven. Dat is gelukt.

Indicator Naam: Beweegrichtlijn (Nr. 4)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat voldoet aan de beweegrichtlijn (onderdeel: 7 dagen per week minstens een uur matig intensieve inspanning)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	12	42	Zie toelichting	

Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten, in de oneven jaren. Voor 2022 is geen streefwaarde bepaald.

Indicator Naam: Jongeren met jeugdbescherming (Nr. 5)

Omschrijving: Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
0,9	0,9	0,9	Zie toelichting	0,7

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Jongeren met ambulante jeugdhulp (Nr. 6)

Omschrijving: Aantal jongeren tot en met 23 jaar met ambulante zorg in natura jeugdhulp (ambulante begeleiding en/of ambulante behandeling).

Bron: Gemeente Breda, Zorgportaal (berichtenverkeer jeugdhulp) Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
4.139	4.142	4.503	Zie toelichting	4.751

Er is geen streefwaarde bepaald. Monitoring is een onderwerp wat continue de aandacht heeft. Als beleidsdoelen wijzigen passen we ook de monitor aan.

Productindicatoren Product Algemene voorzieningen jeugd**Indicator Naam: Kinderen in uitkeringsgezin (Nr. 7)**

Omschrijving: Percentage kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezinnen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6	6	7	Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Op dit moment (medio maart 2023) is de realisatie over 2022 nog niet beschikbaar. Wél is inmiddels de realisatie 2021 beschikbaar gesteld op wsjg.nl: 7%.

Indicator Naam: Jongeren met delict voor rechter (Nr. 8)

Omschrijving: Percentage 12 tot en met 21-jarigen met delict voor de rechter van totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1	1	1	Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt geen streefwaarde op deze indicator. De gemeente stuurt wat betreft jeugdzorg op de beleidsdoelen die zijn vastgelegd in het Beleidsplan "Samen voor onze Toekomst 2022-2023".

Indicator Naam: Werkloze jongeren (Nr. 9)

Omschrijving: Percentage 16 t/m 22-jarigen dat werkloos is (=als werkzoekende staat ingeschreven bij het UWV en geen baan heeft volgens de Polisadministratie) ten opzichte van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2	2	2	Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. De realisatie voor 2022 is nog niet bekend. Wél is inmiddels de realisatie over 2021 gepubliceerd op wsjg.nl: 2%

Productindicatoren Product Jeugdhulp maatwerkondersteuning**Indicator Naam: Jongeren met jeugdhulp (Nr. 11)**

Omschrijving: Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd (over het hele jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
10,6	10,9	12,6	Zie toelichting	10,7

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Jeugdhulp geëscaleerde zorg**Indicator Naam: Jongeren met jeugdreclassering (Nr. 12)**

Omschrijving: Percentage jongeren van 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
0,5	0,5	0,5	Zie toelichting	0,3

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Primair en voortgezet onderwijs

Indicator Naam: Absoluut schoolverzuim (Nr. 13)

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
4,3	3,1	3	Zie toelichting	3

Over schooljaar 2020-2021 is het absoluut verzuim in Breda hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is in lijn met andere grote gemeenten, waar het absoluut verzuim ook hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Indicator Naam: Relatief schoolverzuim (Nr. 14)

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
22	16	18	Zie toelichting	18

Over schooljaar 2020-2021 is het relatief verzuim in Breda lager dan het landelijk gemiddelde.

Thema Betrokken zijn

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In het kader van het beleidsplan Vrijwilligen hebben er bijeenkomsten plaatsgevonden met wijk- en dorpsraden en de sociaal wijkbeheerders om input op te halen en aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de wijken. We zijn een samenwerking gestart met Breda Senior om meer senioren te enthousiasmeren en te stimuleren tot het doen van vrijwilligerswerk. Samen met studenten van Avans Hogeschool is een onderzoek uitgevoerd om te kijken waar nog kansen liggen voor vrijwilligersondersteuning. We zijn aan de slag gegaan met het vergroten van vindbaarheid en zichtbaarheid van vrijwilligerswerk en MOOIWERK als kennis- en expertisecentrum. Het netwerk Vrijwilligen heeft als klankbord ideeën aangedragen voor de vrijwilligerswaardering. We zijn de samenwerking aangegaan met de Rooi Pannen om vrijwilligers als dankje voor hun inzet een gratis lunch inclusief rondleiding op de Seeligkazerne aan te bieden.

Begin 2022 is de Agenda van Breda Senior in de vorm van 7 speerpunten vastgesteld. Deze speerpunten zijn in 2022 uitgewerkt naar concrete acties. De acties zijn in uitvoering. Breda Senior zou in eerste instantie tot 2023 lopen maar conform het bestuursakkoord 2022-2026 is de looptijd in ieder geval verlengd tot 2025 zodat we Breda Senior kunnen continueren.

In september 2022 is de nieuwe Doorstroomvoorziening (DSV) voor dak- en thuislozen opgeleverd en in gebruik genomen. De winterregeling inclusief extreme vrieskou is ingevoerd. De regeling is ook uitgebreid met extreme weersituaties zoals storm, hagelbuien, extreme sneeuw- of onweersbuien wanneer sprake is van code rood, afgegeven door de KNMI.

Inwoners kunnen zich met al hun vragen wenden tot Zorg voor elkaar Breda. Met hen wordt besproken wat hun vraag is, of ze zelf met informatie en advies verder kunnen of waar de vraag het beste verder verdiept kan worden. In 2022 hebben we de Wmo klantreis verder uitgerold in de rest van de stad. Maatschappelijk werkers kijken eerst samen met de klant wat iemand zelf nog kan. Zo hebben we een impuls gegeven aan 'van zorgen voor' naar 'zorgen dat' inwoners zich zelf kunnen redden. Ook zijn er plannen gemaakt om de vindbaarheid van Zorg voor elkaar Breda te vergroten. Die worden in 2023 uitgevoerd. Na corona hebben we in 2022 nog genoeg andere aandachtspunten voorbij zien komen. Zo had Zorg voor elkaar Breda een rol in de energietoeslag (voor hulp bij aanvragen als dat voor sommige inwoners te moeilijk was) en bij de opvang van Oekraïners (onder andere door aanwezig te zijn in de Koepel en gesprekken te voeren).

Om de instroom van 18-jarigen in de Wmo te remmen, is in 2022 gestart met het project 18-/18+. Meer hierover bij het thema Opgroeien. Het effect van dit project wordt in de komende twee jaar zichtbaar, omdat jongeren met een ondersteuningsvraag (ruim) voor hun 18e met betrokkenen uit het Jeugd- en Wmo-domein besproken worden en beter overgedragen worden.

Voor uitstroommogelijkheden van Wmo-cliënten uit Beschermd Wonen of Maatschappelijke Opvang naar zelfstandige wooneenheden hebben we ook in 2022 te maken gehad met een krappe woningmarkt. Er zijn weinig woningen beschikbaar, en de druk vanuit diverse doelgroepen is groot. Vanuit het Versterkingsplan tegen Dak- en Thuisloosheid zijn extra woonplekken gecreëerd (zie hiervoor thema Thuis). Ook is de behoefte aan wooneenheden van deze doelgroep verder in kaart gebracht en ingevoegd in de stedelijke woonagenda.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Nieuwe methodiek voor klantmanagers

We hebben de methodiek FAQT-V geïntroduceerd bij de klantmanagers Begeleiding en Beschermd Wonen (BBW). Deze methodiek brengt de problematiek en ondersteuningsvraag van de cliënt op een uniforme manier in kaart. Daarnaast biedt FAQT-V een normeringskader om de omvang van de intensiteit voor BBW te bepalen. Hierdoor kan de uitvoering beter beoordelen of er maatwerk nodig is en zo ja, voor welke resultaten en met welke intensiteit. Daarnaast hebben we scherpere afspraken met de aanbieders gemaakt over de ondersteuningsplannen en evaluaties. Hierdoor kunnen we beter de regie voeren over de resultaten die we hebben afgesproken.

Ontwikkelingen Huishoudelijke Ondersteuning

In 2022 hadden we een tekort van € 0,8 miljoen op de huishoudelijke ondersteuning zorg in natura (ZIN). Het tekort is een rechtstreeks gevolg van de invoering van het abonnementstarief. De groei van het aantal aanvragen, vooral door mensen uit de hogere inkomensklassen, zet nog steeds door. De jaarlijkse groei bedraagt zo'n 7%. We hebben geen wettelijke gronden om deze aanvragen af te wijzen. Bij nieuwe aanvragen screenen we aan de voorkant op urgentie. Urgente inzet regelen we snel. Voor de minder urgente inzet hebben we extra personeel ingezet om de aanvragen zo snel mogelijk te kunnen verwerken, maar we zien ook dat de wachtlijst is opgelopen. Deze achterstanden worden waarschijnlijk in de loop van 2023 ingelopen. Het personeelstekort bij onze aanbieders van huishoudelijke hulp speelt hierbij echter ook een rol. Hun capaciteit is beperkt en een snellere behandeling van de hulpvraag vanuit de gemeente zal in 2023 leiden tot een wachttijd bij de aanbieders. Doordat mensen met een minder urgente hulpvraag in 2022 langer moesten wachten, zien we dat een deel van de inwoners hun aanvraag intrekt. Ook zorgt de beperkte capaciteit van aanbieders voor een uitgavenplafond. De uiteindelijke uitgavengroei wordt daarmee gedempt, maar ligt nog wel boven het begrote budget. We willen dat de beschikbare capaciteit zo veel mogelijk wordt ingezet voor mensen die de huishoudelijke ondersteuning het hardste nodig hebben. We inventariseren nu hoe we het tekort verder in kunnen lopen.

Inmiddels is er meer bekend over een wetsvoorstel om het abonnementstarief voor huishoudelijke ondersteuning af te schaffen. Het Rijk gaat uit van minder instroom, hogere inkomsten en hogere uitstroom door een hogere eigen bijdrage. Een doorrekening wijst uit dat deze extra inkomsten voor gemeenten bij lange na niet voldoende zijn om de meerkosten af te dekken. Ook schatten we in dat we de groei en het gebruik van huishoudelijke hulp niet voldoende kunnen afremmen. Mogelijk wordt het wetsvoorstel nog aangepast vanwege reacties op de internetconsultatie.

Het kabinet heeft per 2025 € 110 miljoen aan tegemoetkoming toegezegd. Breda krijgt daarvan gemiddeld genomen zo'n 1% (€ 1,1 miljoen). Dit is echter niet voldoende om het meerjarige tekort voor huishoudelijke ondersteuning op te vangen. Daarnaast laat de doorrekening van de aangekondigde inkomensafhankelijke eigen bijdrage zien dat de financiële voordelen beperkt zijn. De VNG dringt er bij het Rijk op aan dat gemeenten óók voor 2023 en 2024 gecompenseerd moeten worden.

In 2022 hebben we mogelijkheden verkend om de groei van de huishoudelijke ondersteuning te beperken. Deze maatregelen moeten ervoor zorgen dat huishoudelijke ondersteuning zo veel mogelijk beschikbaar blijft voor inwoners die dit zelf niet kunnen regelen. We ronden de verkenning in 2023 af en treffen dan eventuele maatregelen.

De pilot Reablement is in 2022 afgerond en geëvalueerd. Hieruit konden we opmaken dat reablement en herstelgerichte zorg zeker kansen bieden en ervoor zorgen dat inwoners minder gebruik hoeven te maken van huishoudelijke ondersteuning. De evaluatiepunten en lessen nemen we mee in ons plan om de druk op de huishoudelijke ondersteuning te verlagen. We werken dit verder uit in de eerste helft van 2023.

Klantreis Wmo en begeleiding

In 2022 hebben we een grote stap gezet in de beweging naar de voorkant door de klantreis Wmo in de hele stad in te voeren. Inwoners kunnen zich met hun ondersteuningsvragen melden bij het aanmeldpunt van Zorg voor Elkaar Breda, via de telefoon of in de diverse inlooppunten in de stad. Hier wordt op een laagdrempelige en toegankelijke manier met de inwoner verkend wat de hulpvraag is en waar mogelijke oplossingen kunnen liggen. Waar nodig wordt de hulpvraag doorgeleid naar maatschappelijk werk of naar de klantmanagers Wmo.

De invoering van de klantreis Wmo heeft geleid tot een nauwere samenwerking binnen de stad. Ook hebben we de samenwerking met de huisartsen versterkt. Daar gaan we ook in 2023 mee verder. Huisartsen verwijzen patiënten bijvoorbeeld vaker door naar Zorg voor Elkaar, omdat sommige hulpvragen effectiever buiten de zorg kunnen worden opgepakt. De samenwerking op dit vlak is onderdeel van een bredere samenwerking tussen de huisartsen en de gemeente. De beweging naar de voorkant heeft in 2022 ook een formele plek gekregen in de contracten met aanbieders van maatwerkvoorzieningen.

Nu de klantreis Wmo is uitgerold en alle basisvoorzieningen en hulpbronnen na corona weer beschikbaar zijn, zien we dat er minder vraag is naar de maatwerkvoorziening begeleiding. In 2022 is het aantal cliënten gemiddeld met 9% gedaald, terwijl het model van de VNG juist uitgaat van een gemiddelde groei van 3 tot 4% per jaar. Daar waar een ondersteuningsbehoefte blijft, zien we dat de beweging naar de voorkant ervoor zorgt dat we kunnen inzetten op lichtere vormen van ondersteuning en kunnen verzwaren waar nodig.

Deeltaxivervoer

Door de vergrijzing hebben steeds meer inwoners een scootmobiel of een Wmo-deeltaxi nodig. Om dit te ondervangen, hebben we in 2022 gesproken met andere gemeenten in de regio en Arriva over deelname aan de pilot VoorElkaarPas. Daarmee kunnen inwoners die anders gebruik zouden maken van de deeltaxi, gratis met de bus reizen in Brabant. We hebben samen in kaart gebracht welke investering de pilot vraagt en hoeveel kosten we kunnen besparen door een lager gebruik van de deeltaxi. In 2023 werken we deze pilot verder uit. Daarnaast hebben we in samenwerking met de Regio West-Brabant in kaart gebracht hoeveel klanten een bovengemiddeld aantal kilometers reizen en welke bandbreedte hierbij realistisch is. Op basis hiervan gaan we in gesprek met klanten die ver boven deze bandbreedte uitkomen over het nut, de noodzaak en alternatieven voor deeltaxivervoer.

In regionaal verband hebben we de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe aanbesteding voor het regionale vervoer. Deze starten we in 2023 op.

Een nieuw beleidskader voor het voorliggende veld

We hebben het beleidskader Breda Samen Doen verlengd tot en met 2023. Tegelijkertijd zijn we het proces gestart om te komen tot een nieuw beleidskader voor het voorliggend veld. Dit wordt in het eerste kwartaal van 2023 vastgesteld.

Toegankelijkheid

In 2022 hebben de ervaringsdeskundigen op het gebied van inclusiviteit en toegankelijkheid zich weer volop ingezet voor bewustwording in de Bredase samenleving. Zij hebben zich onder andere gericht op evenementen, de toegankelijkheid van informatie en enkele concrete ontwikkelingen in de openbare ruimte. Verder zijn de eerste initiatieven ontstaan voor meer aandacht voor toegankelijkheid in de wijken en het Bredase buitengebied. We zien dat de aandacht voor het volwaardig meedoen van mensen met een 'niet-fysieke' beperking steeds meer vorm krijgt. Hier is echt sprake van inclusief denken. We zijn er trots op om dit samen met onze partners te bereiken.

LHBTIQ

Als regenbooggemeente hebben we ons samen met onze partners weer ingezet voor meer zichtbaarheid van de LHBTIQ-gemeenschap, het versterken van de sociale acceptatie en het verbeteren van de veiligheid. Het kunstwerk Artikel1, Liberty Tree van Jennifer Tee in het Valkenberg is in juli 2022 onthuld samen met het Stedelijk Museum Breda en Breda Marketing.

Breda Senior

In februari 2022 is de Agenda Breda Senior vastgesteld. De 7 speerpunten zijn door senioren, de Seniorenraad, andere belanghebbenden en studenten vertaald naar concrete acties. Tijdens enkele bijeenkomsten zijn senioren meer en structureler ingeschakeld als belangrijke gesprekspartners van de gemeente. Er zijn meerdere onderzoeken en samenwerkingen geweest met studenten van Avans Hogeschool, AKV St. Joost en De Rooi Pannen. Vanaf september 2022 zijn we aan de slag gegaan om, mede door een bewustwordingscampagne in de stad, met een positieve blik te kijken naar de kansen van het ouder worden. Via beide campagnes willen we de inwoners van Breda kennis laten maken met het manifest Lang Leve Breda van Breda Senior en hen van harte uitnodigen om mee te denken en te doen. In december 2022 heeft een congres plaatsgevonden van Breda Senior over het thema vrijwilligerswerk en met de kick-off en lancering van het platform Breda Senior: www.bredasenior.nl.

Vormen van (gemengd) wonen voor ouderen en tijdelijke woningen

- In verschillende delen van de stad worden projecten uitgevoerd die zijn gericht op nieuwe en toekomstbestendige ouderenzorg. Met Surplus en Alwel gebeurt dat bijvoorbeeld in en rond Heksenwiel. In Brabantpark gebeurt dit met Thebe en het Zorgkantoor in het project Eigenwijken Brabantpark.

- In 2022 hebben we opdracht gegeven om op 3 locaties in Breda versneld zo'n 500 tijdelijke woningen te bouwen. Het haalbaarheidsonderzoek moet in het eerste kwartaal van 2023 zijn afgerond, waarna de bouw in 2024 kan plaatsvinden. Daarnaast hebben we opdracht gegeven om aanvullende locaties te vinden om in totaal 750 tijdelijke woningen mogelijk te maken.

Mantelzorg en respijtzorg

StiB (Steunpunt informele zorg Breda) is in 2022 doorggegaan met het aanbieden van ondersteuning en informatie voor mantelzorgers. Het mantelzorgcompliment had in 2022 de vorm van een Breda Cadeaukaart. Door dit cadeau te verstrekken, komen ook meer mantelzorgers in beeld bij StiB. Zij worden allemaal persoonlijk benaderd, zodat ze weten bij wie ze terecht kunnen bij vragen over mantelzorg, advies en ondersteuning.

We zijn aan de slag gegaan met een pilot rondom logeerszorg. Daarmee bieden we respijtzorg voor mantelzorgers met een naaste met dementie. We zien dat mensen gestaag meer gebruikmaken van geplande logeerszorg. De pilot loopt nog door in 2023, waarna een evaluatie volgt. In september hebben we met de aanbieders van respijtzorg gekeken naar kansen en mogelijkheden. Die gaan we omzetten naar een nieuw plan voor respijtzorg.

Vrijwilligers

Vrijwilligers kunnen voor ondersteuning, informatie, cursussen en workshops terecht bij MOOIWERK. Zij hebben, net als de gemeente, aandacht voor de waardering van vrijwilligers. Zo hebben we vrijwilligers in 2022 een gratis lunch aangeboden, inclusief een rondleiding over het terrein van de Seeligkazerne.

Gezondheid

- Gezondheid wordt een steeds belangrijker onderwerp. Dit is terug te zien in diverse plannen, zoals het Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) actieplan en het lokaal preventieakkoord. Daarnaast zijn we in 2022 gestart met de ontwikkeling van een gezondheidsvisie. Hiervoor zijn we in gesprek gegaan met diverse partners, inwoners en collega's om de definitie van gezondheid te bepalen en te kijken waar kansen liggen voor bestaande koppelingen. Bijvoorbeeld de aanleg van groene schoolpleinen in combinatie met het Stedelijk Waterplan, het Ruimtelijk Adaptief Plan en het JOGG. En de samenwerking tussen het sportakkoord, het lokaal preventieakkoord en het JOGG-akkoord. Gezondheid is als thema verankerd in de omgevingsvisie en wordt nader uitgewerkt in de omgevingsplannen.
- In 2022 hebben we een subsidieregeling opengesteld waarin samenwerkende partijen maximaal € 10.000 konden aanvragen voor de uitwerking van een of meer afspraken uit het preventieakkoord. Dit heeft geleid tot 12 projecten, die zijn gestart in 2022 en doorlopen in 2023.
- We hebben in 2022 samen met onze partners projecten uit het JOGG-actieplan 2021-2022 verder uitgewerkt. Gezond eten, water drinken, bewegen en rookvrij opgroeien waren hierbij de speerpunten. We werken bijvoorbeeld samen met een aantal supermarkten om gezonde voeding te stimuleren. Ook hebben we de samenwerking met huisartsen uitgebreid. We hebben verschillende groene schoolpleinen gerealiseerd. Verder hebben we ingezet op voedseducatie via moestuinieren en voedselbosjes. Alle speelplekken in Breda zijn in 2022 rookvrij gemaakt. Tot slot waren er verschillende evenementen waar we met een waterbar aanwezig waren om het drinken van water te stimuleren.
- Ook in 2022 hebben we de landelijke ontwikkelingen in de gaten gehouden. We kregen bijvoorbeeld subsidie voor het lokale preventieakkoord, dat voortkomt uit het nationaal preventieakkoord.

Collectieve ziektekostenverzekering

De zorgpolis is in 2020 teruggebracht naar de oorspronkelijke bedoeling: een zorgverzekering voor chronisch zieken en gehandicapten die door hun hoge structurele zorgkosten hun volledige eigen risico verbruiken en daarnaast een laag inkomen hebben. Ook in 2022 hebben we voor deze inwoners het volledige eigen risico vergoed.

RISICO'S

- De groei van het aantal Wmo-klanten zet door. Omdat de budgetten niet even hard meestijgen, zetten we verschillende strategieën in om de groei te dempen. We zagen in 2022 het effect van deze maatregelen, waardoor het (financiële) risico op grote tekorten afneemt.
- Het risico op een toename van het aantal hulpvragen vanwege corona is kleiner geworden, doordat corona in 2022 minder impact had.
- Meer informatie vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Betrokken zijn

Indicator Naam: Meedoen (Nr. 15)

Omschrijving: Percentage inwoners dat actief meedoet in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren: intensief mantelzorg, intensief vrijwilligerswerk, minimaal 12 uur per week aan het werk in loondienst of als zelfstandig ondernemer, deelname aan re-integratietraject, school/opleiding volgen.

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
71		73	Zie toelichting	

Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten, in de oneven jaren. Daarom is voor 2022 geen streefwaarde bepaald en is ook geen realisatiewaarde beschikbaar.

Indicator Naam: Actief in de buurt (Nr. 2201)

Omschrijving: Percentage bewoners dat zich actief heeft ingezet in de buurt

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
27		26	Zie toelichting	

Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten, in de oneven jaren. Daarom is voor 2022 geen streefwaarde bepaald en is ook geen realisatiewaarde beschikbaar.

Indicator Naam: Ondersteuning buurtinitiatieven (Nr. 2202)

Omschrijving: Percentage bewoners dat het (helemaal) oneens is met de stelling: De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende.

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
12		10	Zie toelichting	

Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten, in de oneven jaren. Daarom is er voor 2022 geen streefwaarde bepaald en is ook geen realisatiewaarde beschikbaar.

Productindicatoren Product Maatwerk Wmo

Indicator Naam: Maatwerkarrangementen Wmo (Nr. 16)

Omschrijving: Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 10.000 inwoners)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
860	840	850	Zie toelichting	780

Dit is een landelijk verplichte indicator. Tot en met 2022 heeft de gemeente voor deze indicator geen streefwaarde bepaald.

Thema Thuis

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- We hebben de basis van Veilig Thuis en Safegroup verder op orde gebracht.
- We hebben een nieuw beleidskader vastgesteld voor Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en het Meldpunt Crisiszorg. Dit meldpunt is verder uitgebouwd en geëvalueerd.
- De aanpak van verward gedrag bij hoogcomplexere problematiek is vormgegeven. Deze zetten we voort in de levensloopfunctie.
- De activiteiten uit het regionaal beleidsplan beschermd wonen zijn uitgevoerd. We hebben ervaring opgedaan met verschillende vormen van gemengd wonen.
- Voor de opvang van daklozen is de nieuwe doorstroomvoorziening (DSV) aan de Slingerweg in gebruik genomen. Ook hebben we nieuwe woonplekken gecreëerd.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Beleidskader GIA en Meldpunt Crisiszorg

Begin 2022 heeft de gemeenteraad het nieuwe regionale beleidskader GIA en Meldpunt Crisiszorg vastgesteld voor de periode tot en met 2025. Hierin zijn de actielijnen geborgd van het (inmiddels beëindigde) programma Geweld hoort nergens thuis.

Basis op orde brengen bij Veilig Thuis en Safegroup

In 2022 is basis op orde gebracht bij Veilig Thuis en Safegroup. Bij Veilig Thuis was er sprake van forse werkvoorraden, die inmiddels grotendeels weggewerkt zijn. We houden dit in de gaten door geregeld overleg met managers en uitvoerders. Daarnaast rapporteert de bestuurder van Veilig Thuis en Safegroup aan de bestuurders van de 14 gemeenten. Medio 2022 bleek dat Veilig Thuis en Safegroup overheadtaken niet goed konden uitvoeren vanwege een tekort aan budget (om de personele inzet op niveau te brengen). We hebben ervoor gezorgd dat zij vanaf 2023 meer budget hebben.

We hebben in 2022 zo'n € 1 miljoen beschikbaar gesteld om het resterende deel van Safegroup te renoveren. De uitvoering hiervan valt in 2023, onder meer door lange levertijden. Daarnaast heeft Safegroup een initiatiefplan ingediend voor de verbouwing van een deel van het complex. De gemeente heeft dit plan positief beoordeeld en we werken samen bij de verdere uitwerking.

Beter samenwerken om GIA terug te dringen

- Sinds begin 2022 werken Zorg voor Elkaar en het CJG samen bij de casuïstiek die wordt overgedragen vanuit Veilig Thuis. Overgedragen meldingen worden gezamenlijk beoordeeld en waar nodig trekken jeugdprofessionals en het maatschappelijk werk gezamenlijk op. De betrokkenen zijn enthousiast over deze samenwerking. Daarnaast hebben professionals van deze organisaties deelgenomen aan trainingen om hun kennis en vaardigheden op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling verder te ontwikkelen.
- De plegeraanpak kreeg vorm door de inzet van ex-plegers vanuit Cirkel is Rond en de zelfhulpgroepen Mannen tegen agressie (MTA), in samenwerking met GGZWNB.
- De inzet van ervaringsdeskundigen vanuit Cirkel is Rond is uitgebreid naar de casuïstiek van organisaties in het maatschappelijk werk (naast Safegroup en Veilig Thuis).
- De samenwerking met Blauwe Maan hebben we in 2022 voortgezet. Professionals van de West-Brabantse organisaties voor maatschappelijk werk zijn door Blauwe Maan getraind om eerstelijns ondersteuning te bieden aan slachtoffers van seksueel geweld. Het aantal mensen dat ondersteund wordt, neemt toe en partners weten het maatschappelijk werk hiervoor steeds beter te vinden.
- De inzet van een jeugdprofessional aan het interventieteam was gewenst en is van toegevoegde waarde gebleken. Deze expertise wordt structureel toegevoegd aan het team.
- In 2022 hebben meerdere bijeenkomsten plaatsgevonden met de bestuurlijke netwerken rondom verschillende thema's: eerder en beter in beeld, stoppen en duurzaam oplossen, ouderenmishandeling en seksueel geweld. West-Brabantse bestuurders zijn door de uitvoerende professionals meegenomen in de casuïstiek en zijn zich bewust geworden van de uitdagingen waar we voor staan. De volgende (uitdagende) stap is dat er van de bestuurlijke netwerken meer integrale sturing uitgaat.

Meldpunt crisiszorg

De politie doet sinds september 2022 zorgmeldingen. Dit zal in de loop van 2023 verder uitbreiden. Aandachtspunt hierbij is dat er meer capaciteit nodig is om de hogere instroom van meldingen te kunnen beoordelen en verder te brengen. Dit proces vraagt veel tijd. Ondertussen wordt de samenwerking en afstemming tussen de betrokken organisaties steeds intensiever. Eind 2022 is een evaluatie van het Crisismeldpunt gestart. De resultaten hiervan worden het eerste kwartaal van 2023 verwacht.

Aanpak verward gedrag en levensloopfunctie

Het project 'Aanpak verward gedrag bij hoogcomplex problematiek' is wat langer doorgelopen en is op 31 december 2022 afgerond. Het project was succesvol en diende als voorverkenning voor de implementatie van de levensloopfunctie. De werkwijze die is ontwikkeld, wordt daarvoor ingezet.

Beschermd wonen

- In 2022 hebben we nadere afspraken gemaakt over de gedeelde verantwoordelijkheid in de toegang. De aanmeldingen voor beschermd wonen komen bij de lokale teams in de regio binnen en worden daar gescreend. In 2023 leggen we de definitieve afspraken vast.
- In het vierde kwartaal van 2022 is het (regionale) transferpunt gestart. Daar worden cliënten die uit kunnen stromen gekoppeld aan het woningaanbod in de regio. 2 cliënten zijn bemiddeld naar een woning met ambulante begeleiding in de regio.

- In 2022 zijn een aantal projecten voor gemengd wonen gestart of voorbereid aan de Gageldonksestraat (loopt) en de Rijpstraat (in ontwikkeling). Hier wordt gewerkt aan community's van mensen met en zonder een zorgvraag. In Gageldonk wordt een proef gedraaid met het ontwikkelen van een waakvlamfunctie voor kwetsbare wijkbewoners en hun omgeving. Door de inzet van een kleine groep wijkprofessionals worden signalen over dreigende escalatie vroegtijdig opgepikt en wordt met de zorgvragende bewoner én diens omgeving gezocht naar een oplossing.

Maatschappelijke opvang

- In 2022 hebben meer mensen een beroep gedaan op de maatschappelijke opvang. Zo zagen we een toename in het aantal hulptrajecten en het aantal mensen dat in de DSV verbleef. Mensen verbleven ook langer in de DSV. Dit komt doordat cliënten complexe(re) problemen hebben, er wachtlijsten zijn voor geschikte woonzorgplekken en er door krapte op de woningmarkt maar weinig geschikte woonplekken zijn om naar uit te stromen. Vanwege de hoge bezetting van de nieuwe DSV hebben we besloten om een deel van het gebouw aan de Riethil 12 opnieuw te gebruiken als tijdelijke opvangvoorziening voor dak- en thuislozen. Deze locatie kan worden gebruikt voor winteropvang en voor als de nieuwe DSV vol zit.
- In september is de nieuwe DSV voor dak- en thuislozen in gebruik genomen.
- Eind 2022 heeft het college de eindevaluatie van het Versterkingsplan tegen dak- en thuisloosheid vastgesteld. We hebben besloten om een aantal projecten in 2023 voort te zetten, waaronder Springplank (Werk Eerst) en Onder de Pannen.
- Via de pilot Werken naar vermogen zijn ex-daklozen aan werk geholpen.
- In 2022 heeft Springplank een uitbreiding van 13 trajecten/woonplekken gerealiseerd.

Verslavingspreventie

Samen met onze partners, waaronder Novadic Kentron, blijven we werken aan het versterken van de ketenaanpak verslavingszorg. De GHB-aanpak hebben we in 2022 voortgezet. Ook op het gebied van preventie hebben we diverse activiteiten uitgevoerd. In de uitwerking van het bestuursakkoord hebben we hiervoor extra acties opgenomen.

RISICO'S

- Het risico op extra vertraging bij de DSV is niet opgetreden.
- We hebben een beter beeld gekregen van de financiële gevolgen van de uittreding van Alphen, Chaam en Baarle-Nassau en van de verdere decentralisatie van beschermd wonen. De regionale begroting van beschermd wonen kan deze ontwikkelingen opvangen, waardoor er geen financieel risico meer overblijft. Voor maatschappelijke opvang is de meerjarenbegroting krappere, waardoor de financiële risico's op overschrijdingen blijven bestaan. Voor de korte termijn zijn deze volledig afgedekt door extra (tijdelijke) middelen, waardoor in 2022 nog sprake was van een overschot.
- De financiële risico's vanwege corona zijn verdwenen. Waar deze zijn opgetreden, konden we die budgettaire opvangen.
- We hadden het hele jaar te maken met de stagnatie van de uitstroom door de krapte op de woningmarkt. Dit risico is niet afgenomen.
- In 2022 zijn diverse risico's binnen Veilig Thuis en Safegroup aan het licht gekomen. We hebben maatregelen getroffen om deze risico's te verkleinen.
- Meer informatie vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Thuis

Indicator Naam: Gehuisveste daklozen (Nr. 17)

Omschrijving: Percentage daklozen van de uitgestroomde daklozen dat passend gehuisvest is

Bron: Gemeente Breda, WIZ Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
51	44		Zie toelichting	34

Op basis van de geregistreerde trajecten is percentage daklozen dat passend is gehuisvest minimaal 34%. Bij een aantal registraties is uitstroom niet of niet volledig geregistreerd. Dit hangt samen met de overstap naar een nieuw administratief systeem. Naar verwachting ligt het percentage realisatie 2022 hoger dan de opgenomen 34%. Een cijfermatige onderbouwing hiervan is voor 2022 helaas niet te geven.

Indicator Naam: Beschermd wonen (Nr. 18)

Omschrijving: Aantal cliënten in Beschermd Wonen; gemiddelde van het aantal op de 1e van de maand

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
793	805	618	650	510

Thema Leren, ontwikkelen en werken

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Werk & Inkomen

In 2022 hebben we de aanpak werkend leren geïntensiveerd en hebben we handvatten geboden aan medewerkers in de keten. Inmiddels heeft de keten Participatie een breed netwerk aan belanghebbenden gecontracteerd. Kandidaten kunnen deelnemen aan kwalitatieve re-integratietrajecten als voorbereiding op betaald werk. Ook kunnen zij bekostigd (regulier) en onbekostigd (particulier) sectoraal onderwijs volgen. Het onderwijs, de overheid en ondernemers (triple-helix) blijven samen inspelen op de behoeften vanuit de arbeidsmarkt.

We hebben het totale aanbod zichtbaar en toegankelijk gemaakt voor kandidaten en medewerkers. Via de Progressive Webapplicatie (PWA) Inst@Breda zijn alle mogelijkheden voor werken en leren in beeld, net als alle partners. Regisseurs kunnen kandidaten inzicht geven in de mogelijkheden. Hierdoor faciliteren we onze medewerkers optimaal en hebben kandidaten direct toegang tot interne en externe ondersteuning. De WPA geeft medewerkers betere mogelijkheden om een hulpvraag om te zetten in een aanpak. Hierbij leggen we ook de verbinding met het programma Verbeter Breda. We zetten alles op alles om inwoners zo eenvoudig mogelijk te ondersteunen bij hun hulpvraag. In totaal zetten 445 kandidaten de stap naar een zelfredzaam bestaan via werk (en deels in combinatie met scholing).

Armoede

- In 2022 hebben we veel extra capaciteit beschikbaar gesteld om onze inwoners te ondersteunen bij de energiecrisis. Daarbij hebben we ons vooral gericht op de toekenning van de energietoeslag en de inzet van het focusteam energiearmoede. Veel inwoners die net boven het minimum leven (werkende armen), maakten gebruik van deze toeslag en de inzet van het focusteam.
- Het vinden van nog onbekende werkende armen blijft een uitdaging. Wel hebben we contacten gelegd met diverse werkgevers in Breda, waarbij we met onszelf zijn begonnen. Alle ambtenaren zijn via een brief, een e-mail en/of een bijeenkomst geïnformeerd over hulp bij geldzorgen. Zij kregen waar nodig hulp bij financiële vragen en problemen.
- Door het wekelijkse spreekuur bij de Voedselbank kwamen we ook in 2022 steeds meer in contact met werkende armen. Ook scholen zijn een belangrijke vindplaats voor deze doelgroep. In 2022 zijn er diverse activiteiten georganiseerd voor ouders en docenten in het kader van het project NAC Street League en de Week van het Geld. Ouders en docenten worden meer toegerust om armoede en schulden te signaleren en aan te pakken. Daarnaast hebben we in 2022 nieuwe vindplaatsen onderzocht.
- We zijn in gesprek met de rechtbank om daar in 2023 schuldenfunctionarissen in te zetten. Ook binnen de aanpak vroegsignalering komen werkende armen steeds meer in beeld. Onze deelname aan het landelijke experiment hypotheekachterstanden en de toename van het aantal meldingen vanuit particuliere verhuur hebben hier een positieve bijdrage aan geleverd.
- In 2022 hebben we ook meer aandacht besteed aan preventie. We hebben meer voorlichting gegeven aan jongeren in het onderwijs. Door de aanpak 'jongeren helpen jongeren' komen steeds meer jongeren vroegtijdig in beeld. Hbo-studenten geven voorlichting en helpen jongeren op een laagdrempelige manier bij financiële vragen en problemen. Dat doen ze tijdens het financieel spreekuur dat draait op alle mbo-scholen in Breda. Na een rustige coronatijd nam de hulpvraag onder mbo-studenten in 2022 toe.
- We hebben 10 studenten mee laten denken over de inzet van een leergemeenschap.
- Jongeren met financiële problemen zijn niet altijd gebaat bij een standaard schuldhulpverleningstraject. In 2022 hebben we daarom het jongerenperspectieffonds ontwikkeld. Daardoor kunnen jongeren met schulden in 2023 duurzamer geholpen worden.
- In november is het financieel expertisecentrum voor ondernemers gestart. Dit initiatief wordt in 2023 verder uitgebouwd onder de werktitel Financy. Financy richt zich op 3 klantstromen: ondernemers, inwoners en professionals. In 2022 zijn wij gestart om alle Bredase intermediairs die ondernemers ondersteunen te benaderen

en te informeren over Financy. We hebben ook gesproken met het voorliggend veld om dit centrum onder de aandacht te brengen bij maatschappelijke partners en partijen die Bredase inwoners ondersteunen.

- We zijn gestart met het bouwen van een digitale community voor professionals (1sociaaldomein.nl). Deze community wordt in samenwerking met de leverancier verder uitgebouwd.
- Financy is in 2022 aangemerkt als hét gemeentelijke loket waar ondernemers, instellingen en verenigingen een financieringsaanvraag konden indienen voor de gestegen energiekosten. In aanvulling op een geldlening geeft Financy ook advies over energiebesparende maatregelen. De beoordeling van deze financieringsaanvragen vormt de eerste fase van de werkzaamheden van Financy en loopt tot 1 april 2023.
- We hebben een werkbezoek gebracht aan de gemeente 's-Hertogenbosch om te kijken hoe zij hun bewindvoering hebben ingericht en wat dit voor consequenties heeft voor de organisatie. Inmiddels hebben we de systeemkeuze gemaakt en worden de functies gewogen. De vacatures zijn begin 2023 uitgezet.
- In 2022 hebben we Bredase ondernemers benaderd die financiële ondersteuning hebben ontvangen vanwege de landelijke coronamaatregelen. We hebben actief gevraagd of zij nog ondersteuning nodig hadden vanuit de gemeente. We hebben hen onder meer ondersteund met hulp bij het op orde krijgen van hun administratie, met hulp bij een (mogelijk aanstaande) problematische schuldsituatie, met advies over de voortzetting van hun bedrijf én met hulp bij het beëindigen van hun bedrijf. In dat laatste geval hebben we hen geholpen met zoeken naar een baan. Ook hun partners hebben we ondersteund bij het vinden van werk om zo het gezinsinkomen te vergroten.

Energietoeslag 2022

In december 2021 besloot het kabinet om een eenmalige energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen mogelijk te maken (inkomensgrens 120% van het sociaal minimum). Het richtbedrag van de energietoeslag was € 800. Dit bedrag is in juli 2022 opgehoogd naar € 1300 per huishouden. Het college heeft in september besloten om de inkomensgrens te verhogen naar 130% om zo meer huishoudens te kunnen ondersteunen. We hebben over 2022 aan 10.946 huishoudens een energietoeslag verstrekt voor een totaalbedrag van € 14,2 miljoen (stand begin april 2023). Hiermee hebben we bijna 80% van de beoogde doelgroep bereikt.

Wet inburgering

De uitvoering van de Wet inburgering 2021 (Wi 2021) is vastgelegd in het beleidsplan Thuis komen in Breda.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

De stevige basis

- We zijn aangesloten bij het Schuldenknooppunt en het Collectief Schuldregelen. Dankzij de inzet van het Schuldenknooppunt zijn bij de communicatie met schuldeisers minder handmatige handelingen nodig. Zo verloopt het regelen van schulden sneller, efficiënter en met een kleinere kans op fouten.
- Met het Collectief Schuldregelen gaan schuldeisers bij voorbaat al akkoord met een voorstel tot schuldregelen.
- Het klantportaal voor schuldhulpverlening dat in 2021 is ingericht, hebben we verder doorontwikkeld. Zo hoeven inwoners bepaalde gegevens niet meer in te vullen doordat deze gegevens al worden opgehaald. Dit verkort de doorlooptijd bij een aanvraag.
- We hebben aanzienlijke verbeterprocessen doorgevoerd. Daarnaast hebben we stappen gezet voor de verdere digitalisering. Zo zijn we begonnen om de huidige (sterk verouderde) processen te optimaliseren (verspilling en overlap). Het papieren archief is inmiddels vrijwel volledig gedigitaliseerd.
- We zijn begonnen met een verkenning naar de mogelijkheid om het schoolstarterspakket, de Bredapas en de energietoeslag via robotisering te verbeteren. Dit hebben we eerder al gedaan bij de individuele inkomensstoelag. Ook zijn we een verkenning gestart naar het versimpelen van de verwerking van de post.

Doorontwikkelen Werk-leerlijnen

In 2022 hebben we veel bemiddelingen gerealiseerd. De uitgestroomde kandidaten zijn niet teruggekeerd in hun uitkering (peildatum: 11-01-2023):

	Aantal kandidaten
Ambitie:	800
Fulltime:	244
Parttime:	124

Preventief:	302
Totaal	670

Oriëntatie op het werk-leerbedrijf

De landelijke wetgeving laat nog op zich wachten. Om te komen tot gedegen en (financieel) onderbouwde wetgeving, wordt er in 2023 een onderzoek afgerond in opdracht van het ministerie van SZW, de VNG en Cedris. Deze ontwikkelingen blijven we volgen.

Eenduidige propositie naar partners in de stad

Het 'label' Breda Business wordt online (via de website en LinkedIn) en offline (BredaVandaag) gebruikt voor de propositie. We brengen vooral succesvolle samenwerkingsverbanden in beeld tussen Participatie, Economie en Onderwijs. We merken dat de conversie door de efficiënte inzet van sociale en traditionele media sneller tot stand komt. We hebben de stap gemaakt van 'koud acquireren' naar 'waardig gesprekspartner' door een interne krachtenbundeling en de inzet van Breda Business.

Herijking werkwijze Participatie

In september werd het Meet & Match Centrum (Voorerf 33) geopend. Op deze locatie krijgen kandidaten meer informatie over het sectoraal werk- en leeraanbod in Breda en omstreken. Het credo van de locatie is: alle routes naar betaald werk op één plek. Inst@Breda en West-Brabant zijn verder geïmplementeerd.

Vroegsignalering bij schulden

Op grond van de Wgs (Wet gemeentelijke schuldhulpverlening) moeten instanties zoals energiebedrijven en zorgverzekeraars het aan de gemeente doorgeven wanneer inwoners hun rekeningen niet hebben betaald. De gemeente kan dan contact leggen met deze mensen om problematische schulden te voorkomen. In 2022 bleek dat veel van deze huishoudens niet eerder in beeld waren. Door de coronacrisis en de energiecrisis hebben deze huishoudens het moeilijk om financieel rond te komen. In 2022 waren er 7846 signalen, 1991 meer dan in het jaar ervoor. Hoewel er altijd contact werd opgenomen, konden we dat niet altijd doen op de meest optimale manier (bijvoorbeeld door een huisbezoek).

Door de energiecrisis hebben we in 2022 extra ingezet op vroegsignalen vanuit de energiebedrijven. Met alle inwoners hebben we schriftelijk en telefonisch contact opgenomen. Zo zijn inwoners goed voorgelicht over de mogelijkheden van hulp bij stijgende energiekosten en zijn oplopende betalingsachterstanden zo veel mogelijk voorkomen. Daarnaast hebben we ook de vroegsignalen van jongeren actiever opgevolgd. Vanwege de kwetsbare positie van jongeren op de arbeidsmarkt en het ontbreken van een financiële buffer kan elke (onverwachte) rekening snel leiden tot een problematische schuld.

Naast het oppakken van signalen over hypotheek (deelname aan de landelijke pilot Hypotheekachterstanden) hebben we in 2022 ook extra ingezet op de aanpak van huurmeldingen. Dat deden we deels door de pilot Wackerschudders (onderdeel van het versterkingsplan tegen dak- en thuisloosheid) en deels door een toename van meldingen van particuliere verhuurders. Monitoring en evaluatie zijn belangrijke instrumenten om het beleid goed te kunnen beoordelen op bereik en effectiviteit.

Nieuwe toestroom bijstand voor zelfstandigen (BBZ)

In 2022 is het aantal aanvragen voor BBZ gestegen naar 105 (2021: 77). Deze cijfers moeten we wel in de context zien. De landelijke steunmaatregelen (waaronder de TOZO) liepen dwars door deze jaren heen (heel 2021 en het eerste kwartaal van 2022). In de loop van 2022 liep het aantal aanvragen op en we voorzien dat dit ook in 2023 (en verder) zal gebeuren. Extra capaciteit en expertise bleken nodig, maar we konden die onvoldoende vinden op de arbeidsmarkt. Daarom hebben we in 2022 zelf mensen opgeleid.

Extra aandacht voor de toestroom van jongeren in de bijstand

Met onze partners van de thematafel Voortijdig Schoolverlaten (VSV) hebben we de krachten constructief gebundeld. Hierdoor komen jongeren (18-27 jaar) sneller en beter in beeld bij hulpvragen. We hebben een screeningsteam geïnstalleerd (project 18-/18+). Bij Breday werken professionals uit de ketens één dag per week samen om 17-jarigen met een doorlopende hulpvraag tijdig in beeld te krijgen. De locatie van Breday fungeert als uitvalbasis om (indien nodig) jeugdhulp naadloos te laten overgaan in één of meer hulpvoorzieningen vanaf 18 jaar. Hierdoor hebben de jongere, de ouders en de betrokken belanghebbenden een duidelijke richting bij het bereiken van de volwassen leeftijd. We willen met deze aanpak voorkomen dat jongeren tussen wal en schip vallen. De effecten van de aanpak zijn naar verwachting zichtbaar in het vierde kwartaal van 2023. Bij de opening van Breday (in 2021) waren er 405 jongeren met een bijstandsuitkering. Inmiddels is dit aantal gedaald tot 264.

Intensiveren dienstverlening West-Brabant werkt door

De Meet & Match-module van West-Brabant werkt door heeft opnieuw geleid tot succesvolle matches. Inmiddels heeft het online platform al 103 regionale kandidaten succesvol bemiddeld naar betaald werk. Ook zijn 184 regionale werkgevers aangesloten als ambassadeur. Het online portal faciliteert kandidaten en werkgevers om laagdrempelig in contact te komen met elkaar. Bij wederzijdse interesse leidt dit tot een match, met of zonder ondersteuning vanuit het Werkgeversservicepunt (WSP) West-Brabant.

Werk van de toekomst: kansen in woningbouw en energietransitie

Deze opgaven zijn in 2022 niet concreet geworden. Het verduurzamen van woningen gebeurt niet zo massaal als we hadden verwacht. Werkzoekende Bredanaars kunnen al een praktische opleiding volgen in combinatie met betaald werk. Dit gebeurt echter nog summier. Dit heeft geen consequenties voor de begroting. De budgetten zijn ingezet voor het scholen en bemiddelen van werkzoekenden naar andere kansrijke sectoren.

De Wet inburgering 2021 (Wi 2021)

- Wonen: het huisvesten van statushouders die onder de Wi 2021 vallen, kwam langzaam op gang, mede door de krapte op de woningmarkt. In samenwerking met de corporaties hebben we in de tweede helft van het jaar extra inspanning geleverd om onze taakstelling te behalen.
- Participatie: we hebben een specifieke groep regisseurs voor statushouders. Deze groep is uitgebreid vanwege het grote takenpakket dat zij hebben voor de statushouders en de groep gezinsmigranten die eveneens onder de Wi 2021 vallen. Deze regisseurs hebben extra taken, zoals het opstellen van een Plan Integratie en Participatie (PIP) en een leerbaarheidstoets voor statushouders. Zij werken volgens een duale aanpak, waarbij taal en werk samengaan. Ook zorgen ze voor het aanmelden en registreren van Het Participatie Verklarings Traject (PVT) en de Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP).
- Taal en onderwijs: de Opstartklas, de taalscholen en specifiek de onderwijsroute zijn allemaal gestart in 2022. In eerste instantie gebeurde dat met beperkte groepen vanwege het beperkte aantal gehuisveste statushouders. Inmiddels zijn hun klassen gevuld.
- Maatschappelijke begeleiding: deze bestaat uit coaching voor huisvesting en coaching voor integratie. Deze begeleiding wordt uitgevoerd door Vluchtelingenwerk, de buddyorganisaties en Hello Breda. De inzet van bruggenbouwers (voormalige statushouders die ondersteuning bieden op het gebied van taal en cultuur) hebben we, vanuit wederzijds respect, ingezet als een extra activiteit. We willen bruggen slaan tussen onze cultuur en nieuwe culturen. Begrip voor elkaar maakt dat je elkaar beter gaat verstaan.
- Financiële ontzorging: deze is in 2021 al gestart als pilot en is in 2022 als beleid ingevoerd. De financiële ontzorging bestaat uit het regelen van de vaste lasten van de statushouders door de gemeente. Het IMW geeft voorlichting en les over de financiële inrichting van Nederland.
- Bij de inburgering van statushouders zijn veel maatschappelijke partners betrokken. We hebben het afgelopen jaar daarom ingezet op de samenwerking tussen deze partijen en de gemeente. Het begin is gemaakt en we gaan in 2023 voor een soepele samenwerking.

RISICO'S

U vindt de risico's van dit thema in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Leren, ontwikkelen en werken

Indicator Naam: Voortijdig schoolverlaters (Nr. 19)

Omschrijving: Percentage leerlingen tussen 12-23 jaar dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2,2	2	2,1	Zie toelichting	2,1

Over het schooljaar 2020-2021 is het percentage voortijdig schoolverlaters 2,1 procent. Dit is in lijn met andere grote gemeenten, waar het percentage voortijdig schoolverlaters ook hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Indicator Naam: Bijstandsuitkering (Nr. 20)

Omschrijving: Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
395,6	499	449,3	Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. In de afgelopen jaren is het aandeel personen met een bijstandsuitkering lager dan het gemiddelde van gemeenten van vergelijkbare grootte en iets hoger dan het landelijk gemiddelde.

Indicator Naam: Laaggeletterdheid (Nr. 21)

Omschrijving: Percentage laaggeletterden van het aantal totaal inwoners van 16 t/m 65 jaar

Bron: Onderzoeksrapport Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			Zie toelichting	

De uitkomsten van het uitgestelde Europese onderzoek zijn eind 2024 beschikbaar voor elk land. We spraken met de Raad af om te zoeken naar een andere informatiebron om deze indicator op te baseren. Er blijkt op dit moment geen andere informatiebron voor handen te zijn. Een mogelijk alternatieve indicator is het aantal inwoners dat in een bepaald jaar meedoet aan een activiteit om de taal- en andere basisvaardigheden te verbeteren. We vragen web-aanbieders binnen onze afspraken te registreren volgens de landelijke richtlijnen.

Productindicatoren Product Participatie**Indicator Naam: Uitstroom naar werk/zelfstandig ondernemerschap (Nr. 22)**

Omschrijving: Aantal mensen dat uitstroomt naar werk of zelfstandig ondernemerschap (exclusief TOZO, BBV verkort)

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
613	364	516	350	445

De doelstelling was lager ingesteld vanwege de coronacrisis en op prognoses gebaseerde (CPB) hersteltermijn van de economie. Inmiddels zien we dat de economische groei, ondanks crisissen, weer in een opwaartse spiraal zit.

Indicator Naam: Baanafspraken regio West-Brabant (Nr. 23)

Omschrijving: Aantal baanafspraken in de regio West-Brabant ten opzichte van nulmeting eind 2012

Bron: Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1.527	1.571	1.793	3.585	

Dit zijn voorlopige cijfers tot en met kwartaal 3. Het totale aantal voor 2022 is nog niet bekend. De streefwaarde wordt naar verwachting niet behaald. Deze regionale doelstelling is een gezamenlijke resultaatverplichting van werkgevers en overheid. Dat de streefwaarde niet behaald is, komt door meerdere factoren (onder andere bepaling nulmeting, tempo implementatie Participatiewet destijds en gemiddeld minder inzet op praktijkroutes voor deze doelgroep vergeleken met landelijk gemiddelde). In Breda zelf hebben we deze doelgroep nu goed in beeld. Middels ons netwerk en de werkleerlijnen zijn er in het afgelopen jaar 246 personen geplaatst met een indicatie banenafpraak.

Indicator Naam: Beschut werk (Nr. 24)

Omschrijving: Aantal plaatsen beschut werk (in fte van 31 uur)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal fte van 31 uur

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
62	77	88	100	76

Streefwaarde van 100 fte is niet behaald. In 2022 zijn er 110 personen aan het werk op een beschutte werkplek die tezamen 76 fte vormen. Vanwege corona zijn er in het afgelopen jaar minder personen gestart in een voortraject beschut werk. Dit heeft geleid tot een lagere doorstroom naar een beschut werk plek.

Productindicatoren Product Sociale werkvoorziening

Indicator Naam: Sociale werkvoorziening (personen) (Nr. 26)

Omschrijving: Aantal personen dat begeleid wordt door de sociale werkvoorziening (WSW)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1.048	1.015	997	Zie toelichting	

De genoemde streefwaarde is niet meer van toepassing. Omdat er geen nieuwe instroom meer is, wordt het aantal personen dat begeleid wordt in de sociale werkvoorziening bepaald door de uitstroom.

Productindicatoren Product Re-integratie

Indicator Naam: Lopende re-integratievoorzieningen (Nr. 2209)

Omschrijving: Aantal inwoners van 15-64 jaar met een lopende re-integratievoorziening (per 10.000 inwoners). Het zijn voorzieningen die door een gemeente worden ingezet, nadat is vastgesteld dat iemand een belemmering heeft die directe arbeidsinschakeling bemoeilijkt (er is een afstand tot de arbeidsmarkt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
222	149,8	159,8	Zie toelichting	160,3

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Schuldhulpverlening

Indicator Naam: Vroegsignalering schuldenproblematiek (Nr. 2301)

Omschrijving: Aantal signalen van te laat of niet betaalde rekeningen van vaste lasten

Bron: Gemeente Breda, Inforing Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
				7.846

Indicator Naam: Hulpvragen geldzorgen en schulden (Nr. 27)

Omschrijving: Aantal hulpvragen voor een vorm van dienstverlening bij de afdeling schuldhulpverlening (die worden afgehandeld middels informatie en advies, budgetbeheer, doorverwijzing of een schuldregelingstraject)

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
952	790	963	1.028	890

De daling van het aantal hulpvragen is een landelijke trend. In 2022 is tevens veel ingezet op preventie en vroegsignalering en het gebruik van het schuldenafkoopfonds.

Indicator Naam: Schuldregelingen (Nr. 28)

Omschrijving: Aantal gestarte schuldregelingstrajecten (die kunnen leiden tot schuldbemiddeling, saneringskrediet, WSNP of geen vervolg).

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
299	255	211	329	187

De verwachte toename is uitgebleven. Dit is in lijn met de landelijke trend.

Indicator Naam: Budgetbeheer (Nr. 29)

Omschrijving: Aantal opgestarte budgetbeheertrajecten

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant Meeteenheid: Aantal trajecten

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
383	407	391	462	397

Lagere instroom. In lijn met de landelijke trend

Thema Leven

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- Via de thematafel Breda Beweegt hebben we sporten en bewegen gestimuleerd. Daarbij hadden we specifiek aandacht voor groepen waarvan de deelname aan sport en bewegen achterblijft. Ook hebben we sport- en beweegaanbieders ondersteund.
- Alle speelplekken in Breda zijn rookvrij gemaakt. Verder hebben we via projecten lessen gegeven over gezond eten en drinken.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Stimuleren van sporten en bewegen

- Bij het adviseren van clubs kwamen onder meer het vrijwilligersbeleid, de innovatie van het sportaanbod, het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag en een brede motorische ontwikkeling aan bod. Daarnaast hebben we veel contact gehad met sportaanbieders over hun energielasten en een wijkgericht aanbod.
- In samenwerking met JOGG en Jong-JGZ hebben we ingezet op sporten en bewegen op en rond de school en in de kinderopvang, en op de versterking van het bewegingsonderwijs. Daarbij hadden we specifiek aandacht voor kwetsbare kinderen (uit armoedeg gezinnen, met overgewicht en/of een motorische achterstand).
- In de aandachtswijken zijn wekelijks sportactiviteiten georganiseerd, die waren gericht op kinderen en jongeren (6-23) en hun ouders. Ook in de schoolvakanties zorgden onze partners voor een gezamenlijk aanbod.
- We hebben een campagne uitgevoerd om het sport- en beweegaanbod voor senioren onder de aandacht te brengen.
- Via de tijdelijke subsidieregeling Sportakkoord Breda 2022 hebben we 9 nieuwe projecten opgestart, die waren gericht op:
  - Innovatie van het sport- en beweegaanbod voor (kwetsbare) jongeren.
  - Het stimuleren van een positieve sportcultuur in de georganiseerde sport.
  - Het motiveren van nieuwe doelgroepen om te sporten en te bewegen in de openbare ruimte.
  - De inzet van sport en bewegen als middel om maatschappelijke participatie te bevorderen en eenzaamheid te bestrijden.
  - Het (re)activeren van doelgroepen waarvan de sport- en beweegdeelname achterblijft.
- In aanvulling op de gecombineerde leefstijlinterventie CoolL zijn we in overleg met de Bredase huisartsen gestart met beweeggroepen voor mensen met ernstig overgewicht en/of chronische aandoeningen.
- Op alle basisscholen waar sportcoaches actief zijn, is de motorische vaardigheid van leerlingen gemeten via de MQ-scan. De uitkomsten hiervan worden vertaald in het bewegingsonderwijs. Via het project Brede Motorische Ontwikkeling zijn de principes uit het Athletic Skills Model (ASM) toegepast in de wijk sport, in de opleiding Sport en Bewegen en bij diverse verenigingen en talentprogramma's. Urban sports en e-sports maken steeds vaker deel uit van de wijk sportactiviteiten voor kinderen en jongeren.
- Via het Sportleerbedrijf Breda hebben we in 2022 370 studenten geholpen aan een stage in de sport. Via het partnership zijn ruim 40 studenten 1 tot 2 dagen per week in Breda aan de slag geweest met sport- en beweegstimulering voor diverse doelgroepen: in het primair onderwijs, bij zorgorganisaties, in de kinderopvang, in de wijk en bij de gemeente zelf. Het jeugdfonds heeft voor 1091 kinderen en jongeren de contributie betaald en 706 kinderen hebben zwemles gevolgd via het jeugdfonds. Dit waren meer kinderen dan in 2021.
- In 2022 hebben Breda University of applied sciences (BUAs) en andere partijen verder gewerkt aan de e-sports community en heeft BUAs een e-sports-ruimte geopend. Daarnaast is een start gemaakt met de e-sports-tour langs sportverenigingen, die in 2023 wordt voortgezet. In samenwerking met Breda Actief, Grote Broer Grote Zus en NAC Maatschappelijk zijn er diverse e-sports-wijkactiviteiten georganiseerd. Breda Game City, Dynasty E-sports en het team Economie hebben in 2022 het eerste e-sports-congres van Breda georganiseerd. In 2023 opent ook BRESS een e-sports-ruimte.

Gezondheid en Preventieakkoord

In 2022 hebben we diverse projecten uit het JOGG-actieplan 2021-2022 uitgevoerd. Speerpunten daarbij waren: gezond eten, water drinken, bewegen en rookvrij opgroeien. We zijn bijvoorbeeld een samenwerking gestart met een aantal supermarkten om gezonde voeding te stimuleren. Ook hebben we de samenwerking met de huisartsen uitgebreid. Verder hebben we verschillende groene schoolpleinen aangelegd. Daarnaast hebben we ingezet op voedsel educatie via moestuinieren en

voedselbosjes. Alle speelplekken in Breda zijn in 2022 rookvrij gemaakt. Ook zijn er verschillende evenementen geweest waar we met een waterbar het drinken van water hebben gestimuleerd.

In 2022 hebben we een subsidieregeling opengesteld waarin samenwerkende partijen maximaal € 10.000 konden aanvragen voor het uitwerken van een of meer afspraken uit het preventieakkoord. Dit heeft geleid tot 12 projecten, die zijn gestart in 2022 en doorlopen in 2023. We streven ernaar om vanaf medio 2023 de inzet vanuit het lokaal sportakkoord, het lokaal preventieakkoord en JOGG te bundelen in een Bredaas leefstijlakkoord. Dit biedt kansen om meer integraliteit te bereiken, de lokale samenwerking te versterken en te komen tot meer slagkracht en efficiency.

RISICO'S

U vindt de risico's van dit thema in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Leven

Indicator Naam: Tevreden over het leven (Nr. 30)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer tevredenheid met het leven

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7,8	7,7	7,7	> 7,8	7,8

Indicator Naam: Structureel sporten (Nr. 31)

Omschrijving: Percentage inwoners (16+) dat structureel sport (minimaal 1x per week)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	75	76	Zie toelichting	79

In 2022 was het percentage inwoners dat structureel sport 79%.

Indicator Naam: Effect ondersteuning op kwaliteit van leven (Nr. 34)

Omschrijving: Percentage Wmo-cliënten dat het helemaal eens of eens is met de stelling 'Door de ondersteuning die ik krijg heb ik een betere kwaliteit van leven'

Bron: CEO WMO Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
79	75	77	75 tot 80	77

Realisatiecijfer 2022 is afkomstig uit het Client ervaringsonderzoek (CEO WMO) dat is gehouden in 2022. Het onderzoek is – net als andere jaren – uitgevoerd onder cliënten met een verstrekking in het voorafgaande jaar (2021).

Productindicatoren Product Sportbeleid

Indicator Naam: Niet-wekelijkse sporters (Nr. 36)

Omschrijving: Percentage inwoners van 19 jaar en ouder dat NIET minstens één keer per week aan sport doet

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	42,3		Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De realisatiecijfers 2022 zijn nog niet beschikbaar gesteld op www.waarstaatjegemeente.nl. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt voor deze indicator geen streefwaarde. De gemeente stuurt op basis van een andere indicatoren over sporten (bijvoorbeeld indicator nr 31). Voor de eenduidigheid kan deze landelijk verplichte indicator (nr 36) het beste vervallen uit de Bredase set indicatoren. Dit voorstel zal worden voorbereid in de nieuwe herijkingronde van de set indicatoren.

Productindicatoren Product Volksgezondheid

Indicator Naam: Gezondheidsbeleving (Nr. 35)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer voor de lichamelijke gezondheid

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7,5	7,7	7,5	continueren: 7,3 - 7,7	7,5

De streefwaarde is behaald. Middels onder andere de JOGG aanpak, het lokaal preventieakkoord en het sportakkoord wordt getracht vorm te geven aan de gezondheidsbeleving. Echter moet er altijd rekening mee worden gehouden dat dit een gemiddeld rapportcijfer is en maar voor een (klein) deel beïnvloedbaar door de gemeente.

Thema Ontmoeten

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Wijkaanpak

We hebben dit jaar weer veel gedaan om de leefbaarheid in de wijken en dorpen te versterken:

- We hebben bewoners actief betrokken bij het vergroten van de leefbaarheid in hun eigen leefomgeving. Zo konden zij met hun eigen kennis en kunde hun leefomgeving een stukje mooier en beter maken. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aanleggen en onderhouden van groen in de buurt of het aanleggen van een speelplek of plein. Vergeet ook niet de vele honderden vrijwilligers die een buurthuis draaiende houden, de betrokkenheid van een dorps- en wijkraad en het organiseren van vele activiteiten in de dorpen en wijken. Elkaar kunnen ontmoeten bindt bewoners en draagt bij aan een fijne leefomgeving waar mensen omkijken naar elkaar.
- Het opheffen van de coronamaatregelen gaf ruimte om elkaar weer fysiek te ontmoeten. Er werden weer activiteiten georganiseerd.
- Goed werkende netwerken in een wijk zijn niet vanzelfsprekend. Dat is een kwestie van vertrouwen en verbondenheid met elkaar opbouwen, tussen bewoners onderling en met de professionals in de wijk. Hierin hebben we extra geïnvesteerd door nog vaker fysiek in de wijken aanwezig te zijn.
- In de aandachtswijken hebben we ook in 2022 samen met bewoners en professionals wijkagenda's opgesteld en uitgevoerd. Waar de aanpak van de aandachtswijken en Verbeter Breda samenkwamen, werkten we samen, zodat de investeringen en inspanningen duidelijker waren voor bewoners en elkaar versterkten.
- De noodzaak van de energietransitie is in alle wijken en dorpen steeds duidelijker geworden. Het is mooi om te zien dat in een aantal wijken en dorpen bewoners samen plannen aan het maken zijn om hun huizen te verduurzamen. Er is een energiepakket vastgesteld, waarin ook extra ondersteuning van de buurthuizen is opgenomen voor 2023.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Wijkaanpak

We sluiten aan op wat bewoners, ondernemers en organisaties nodig hebben voor de sociale of fysieke aspecten van hun leefomgeving.

Wijkdeals

- Wijkdeals blijven een prachtig instrument om enthousiaste bewoners met adoptiegroen laagdrempelig bij te laten dragen aan een stad in het groen. Dit zien we terug in de 532 wijkdeals dit jaar.
- Er is een toenemende interesse in het onderhouden van boomspiegels en geveltuintjes.
- Er is een parkdeal bijgekomen voor het Willem-Alexanderplein in Teteringen.

Wijk- en dorpsplatforms

- Door veel in de wijken en dorpen aanwezig te zijn en initiatieven te ondersteunen, zien we de energie terugkomen die de afgelopen jaren niet mogelijk was door corona. We zijn echter nog niet terug op het niveau van voor corona en hebben een resultaat behaald van € 0,16 miljoen.
- Dit jaar zijn er 137 leefbaarheidsinitiatieven met subsidie uitgevoerd, een lichte groei ten opzichte van 2021. Enkele mooie initiatieven in 2022 waren: Tuinplantenkringloop Schorsmolen/Fellenoord, het Haagse Beemden Festival, buurtgesprekken in Tuinzigt en de Heuvel om nieuwe bewoners te betrekken en nieuwe jeugdactiviteiten in de

wijken Haagpoort, Heuvel, Zandberg, Sportpark en in Ulvenhout en Bavel.

Wijk- en dorpsraden

- In 2022 is het uitvoeringsakkoord met de wijk- en dorpsraden vernieuwd voor periode 2023-2026. De overeenkomst wordt in 2023 ondertekend.
- Het akkoord bevestigt voor de komende jaren dat de wijk- en dorpsraden belangrijke partners zijn in de stad. Partnerschap en wederkerigheid staan centraal in het akkoord. De raden denken mee met bewoners en de gemeente over een diversiteit aan onderwerpen in de dorpen en wijken en ontvangen daarvoor subsidie.

Inwoner- en buurtinitiatieven

- Diverse pleinen en parken die vanuit bewonersinitiatieven zijn uitgevoerd, werden in 2022 opgeleverd: het Willem-Alexanderplein, Park Metersem en het Erasmusplein. Ook zijn de eerste ontwerpen gemaakt voor het Mgr. Nolensplein, het Jack van Gilsplein en Park Kesteren. Dit zijn prachtige voorbeelden waarin de kennis en kunde van bewoners samenkomt met die van de gemeente. We laten los waar dat kan en ondersteunen waar nodig. We maken de beschikbare budgetten en (on)mogelijkheden bij de herinrichting inzichtelijk en zoeken naar slimme combinaties om werk te bundelen.
- We organiseerden participatietrajecten waarbij we schouder aan schouder stonden met bewoners en gemeentelijke afdelingen om tot een bredere belangenafweging te komen, zoals de woningbouwopgave van Blosssem, de Dorpsvisie Bavel 2023 en de nieuwe multifunctionele accommodatie (MFA) in Bavel.
- In 2022 hebben we een aantal extra beheergroepen opgezet. We zorgen daarmee dat verschillende grote en kleinere opgaven minder impact hebben op omwonenden in de buurt. Dit betrof de opvang van Oekraïners in de Koepel, de huisvesting van minderjarige asielzoekers in het KPN-gebouw en later in de Koepel, de daklozenopvang aan de Riethil en de beheersing van de overlast op de Willemstraat.
- We hebben ook 3 trajecten voor spoedwoninglocaties met bewonersavonden opgestart vanaf het najaar van 2022. Deze lopen door in 2023.
- We hebben extra ingezet op de uitvoering van het beleid rond weekmarkten en kermissen.
- Als voorbereiding op de jaarwisseling hebben we samen met diverse afdelingen intensief gewerkt aan een preventieve aanpak. We hebben ruim van te voren beter in beeld gebracht welke mensen voor overlast zorgen. We hebben hen aangesproken via jeugdwerkers, boa's en de politie en zijn gericht met activiteiten gekomen. Ook hebben we vanaf begin december intensief de regie gevoerd op het preventief opruimen van afval op straat en het inrichten van vuurwerkvrije zones.

Aanpak Aandachtswijken en Verbeter Breda

- In de aanpak Aandachtswijken zijn we de wijkagenda's gaan uitvoeren. We zien de samenwerking met partners in de wijk steeds vlotter verlopen, waardoor bewoners meer zichtbare en aanspreekbare contactpersonen hebben in de buurt. Sommige initiatieven hebben langere tijd nodig om tot uitvoering te komen, waardoor we een resultaat hebben behaald van € 0,19 miljoen.
- Laagdrempelige initiatieven en samenwerking op het gebied van leefbaarheid en veiligheid geven consequent een plus binnen de aandachtswijken.
- Het werken aan veerkrachtige buurten door communitybuilding sluit beter aan op de behoeften van de bewoners. Initiatieven als de buurtcamping (in de Hoge Vucht de tweede editie en in de Haagse Beemden de eerste editie) sluiten daar goed op aan. Ook Bieb 2.0 Hoge Vucht en financiële bijdragen aan sportterreinen in de Haagse Beemden en bij Advendo pakken we samen met Verbeter Breda op.
- We voerden het project Vestingstraat/Vestkant uit, een meervoudige aanpak om overlast te verminderen en in te zetten op het stimuleren van de veerkracht in de wijk.
- De meerjarige aanpak van jeugd in de wijk Heuvel zorgt voor een steeds betere samenwerking tussen de professionals en de actief betrokken jeugd. Een muurschildering door de jeugd in de aula van het Huis van de Heuvel was een mooi project met veel enthousiasme uit de wijk.

Buurthuizen

- De buurthuizen (voorheen wijk- en dorpscentra genoemd) zijn belangrijke plaatsen waar inwoners elkaar ontmoeten.
- In 2022 hebben we ons gericht op monitoring en alertheid om de besturen van de buurthuizen weer zelfstandig tot een kostenneutrale bedrijfsvoering te laten komen.
- We hadden aandacht voor de effecten van de energiecrisis en de inflatie op de bedrijfsvoering van de centra.

- Bij een aantal centra was extra gemeentelijke inzet en financiering nodig om ontmoeting blijvend mogelijk te maken.
- Na een uitgebreide marktconsultatie is vanaf eind 2022 een nieuwe beheerconstructie gestart voor OC de Vlieren in de Heuvel. Hier gaat een maatschappelijk ondernemer het beheer voeren namens de gemeente.
- In de Nieuwe Meidoorn in Tuinzigt was samen met Surplus een extra inzet nodig met een betaalde beheerder om deze belangrijke ontmoetingsplek voor de wijk open te houden.
- Ook buurthuis Raffy kreeg extra ondersteuning om een doorstart te maken.
- In 2022 was extra ondersteuning voor onze buurthuizen ook nodig om een aanvullend steunpakket uit te voeren in het eerste halfjaar. Hiervan hebben 7 besturen gebruikgemaakt, waardoor ze de exploitatie rond kregen en open konden blijven. Er was veel minder steun nodig dan verwacht, waardoor we een resultaat hebben behaald van € 0,24 miljoen.
- Door de stijgende energielasten hebben we voor 2023 een steunpakket voorbereid voor energiearmoede bij buurthuizen.

Energietransitie

- Binnen het programma Energietransitie hebben we achterhaald waar behoefte aan is en actief de interactie met bewoners opgezocht. Die kennis kunnen we gebruiken in nieuwe gebieden waar we aan de slag gaan. We treden daarvoor actief in contact met bewoners/ Voor alle eigenaren van huizen, utiliteitsgebouwen en andere panden hebben we in 2022 het ondersteuningsaanbod verder uitgebreid. We hebben diverse buurtinitiatieven geholpen met tips, informatie en verbindingen met andere initiatieven. Ook hebben we inloopsprekuren georganiseerd. Met de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant hebben we afspraken gemaakt over het label-C toezicht voor kantoren als extra taak in 2023.
- We zorgden ervoor dat er niet alleen informatie te halen is op diverse plekken, maar dat we ook de wijken en dorpen ingaan. De Greenhopper heeft weer in 10 wijken en dorpen gestaan om tips en informatie te geven.
- In september heeft het Energiefestival plaatsgevonden met activiteiten op verschillende plekken.

Opvang vluchtelingen

Sinds 9 maart 2022 vangen gemeenten ontheemde Oekraïners op. Hiervoor zijn in Breda 2 gemeentelijke opvanglocaties ingericht. Ook zijn er tot en met juli een noodopvanglocatie en een verdeel- en informatiepunt geweest in gebouw C voor de eerste 72 uren-opvang. Dit was voor de hele veiligheidsregio. Daarnaast verbleven er Oekraïners bij particulieren.

Voor de opvang van ontheemde Oekraïners heeft het Rijk de regeling Opvang Ontheemde Oekraïners opgezet. Op basis daarvan hebben wij een bekostiging ontvangen voor de inrichting en voor de opvang. Deze bekostiging was kostendekkend. Het overschot wordt ingezet als reservering voor onvoorziene kosten bij de opvang in 2023 of 2024.

In totaal hebben meer dan 2000 Oekraïners hun eerste dagen in de noodopvang in gebouw C van het stadskantoor doorgebracht. Meer dan 160 ontheemde Oekraïners werden particulier opgevangen door Bredanaars. Er verbleven 42 Oekraïners op de locatie Weideveld en 393 Oekraïners in de Koepel. Zij ontvingen leefgeld, zijn richting werk begeleid, hebben ondersteuning gekregen van IMW of een psycholoog, gingen naar school en namen waar mogelijk deel aan de Bredase samenleving. Vanuit de bekostigingsregeling en vanuit aanvullende middelen is dit georganiseerd. De opvanglocaties zijn ingericht, er is dagelijks personeel en er wordt voorzien in eten en drinken. Zo zijn er bijvoorbeeld ook 2 extra noodlokalen gebouwd voor het anderstaligenonderwijs in de eerste opvang en zijn er klaslokalen gehuurd voor de Internationale Schakelklas. Er zijn (Oekraïense) feestdagen samen georganiseerd, en er zijn activiteiten georganiseerd voor de kinderen. Het was hartverwarmend om te zien hoe bewoners en organisaties zich inzetten.

We merken dat de opvang van ontheemde Oekraïners van een crisissituatie overgaat naar reguliere opvang. Het Rijk heeft aangekondigd dat de regeling in ieder geval tot 4 maart 2024 geldt. Deze termijn vraagt van ons een andere manier van organiseren. We leren iedere dag bij in deze nieuwe taak.

Breda heeft zich ook ingezet voor de opvang van andere vluchtelingen. We zien dat het Rijk steeds vaker een beroep doet op gemeenten. Wij hebben voor 10 dagen crisisonoodopvang voor asielzoekers georganiseerd in gebouw C, en het COA organiseerde de noodopvang voor minderjarige asielzoekers in het KPN-pand en vervolgens in Gebouw M van de Koepel.

RISICO'S

U vindt de risico's van dit thema in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Ontmoeten

Indicator Naam: Sociale cohesie (Nr. 37)

Omschrijving: Score sociale cohesie

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6		6,1	Zie toelichting	

Deze indicator wordt éénmaal per jaar gemeten, in de oneven jaren. Daarom is voor 2022 geen streefwaarde bepaald en ontbreekt ook de realisatiewaarde.

Productindicatoren Product Wijkpak

Indicator Naam: Leefbaarheidsinitiatieven vanuit bewoners (Nr. 38)

Omschrijving: Aantal ingediende leefbaarheidsinitiatieven van bewoners (fysiek, sociaal, overlast en/of veiligheid)

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
179	143	121	200	137

De streefwaarde is niet behaald. Er zijn 137 subsidieaanvragen ingediend en toegekend. We zien weer energie en veerkracht terugkomen in de wijken. En dat er weer initiatieven bij zijn gekomen. Het is nog niet op het niveau wat we hadden verwacht door corona. Het kost tijd om vertrouwen op te bouwen omdat pas vanaf het voorjaar 2022 de corona maatregelen zijn opgeheven.

Indicator Naam: Wijkdeals (Nr. 39)

Omschrijving: Aantal initiatieven van bewoners(groepen) die zich richten op onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte (opgeteld aantal vanaf 2012). De gemeente biedt hierbij hulp in de vorm van een vergoeding, materiaal of in de organisatie.

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
354	407	471	425	532

De streefwaarde is behaald. Wijkdeals blijven een prachtig instrument om enthousiaste inwoners met adoptiegroen bij te laten dragen aan de stad in het groen.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Lasten				
Opgroeien	101.732	112.079	115.630	-3.552
Betrokken zijn	55.693	56.221	59.300	-3.078
Thuis	52.254	57.628	50.035	7.593
Leren, ontwikkelen en werken	124.949	134.477	133.725	752
Leven	8.044	8.787	8.984	-197
Ontmoeten	3.952	15.626	15.552	73
Reserve investeringen sportverenigingen	0	0	0	0
Algemene reserve programma 1	0	450	450	0
Exploitatiereserve programma 1	0	7.344	7.344	0
Totaal Lasten	346.623	392.612	391.021	1.591

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Baten				
Opgroeien	43.974	53.097	50.485	2.612
Betrokken zijn	1.975	1.975	1.541	434
Thuis	6.057	5.357	4.871	486
Leren, ontwikkelen en werken	90.966	83.849	85.351	-1.502
Leven	0	119	640	-521
Ontmoeten	0	11.600	14.200	-2.600
Reserve investeringen sportverenigingen	0	18	18	0
Reserve vrouwenopvang	0	1.029	1.029	0
Algemene reserve programma 1	0	4.699	4.149	550
Exploitatiereserve programma 1	0	5.468	4.245	1.224
Totaal Baten	142.972	167.212	166.529	683
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	203.651	225.400	224.491	908

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

De afwijking ten opzichte van de begroting 2022 is € 0,9 miljoen. Voor specifieke positieve resultaten binnen het programma is voor € 4,6 miljoen opgenomen aan verzoeken tot resultaatbestemming. Hieronder geven we een toelichting van het resultaat per thema.

Thema Opgroeien, resultaat € -6,2 miljoen

Dit thema bevat alle onderdelen van de jeugdhulp. Voor het primair en voortgezet onderwijs gaat het daarnaast om de beleidsuitvoering van deelthema's, zodat het leerlingenvervoer, de leerplicht, het uitvoeringsprogramma voor- en vroegschoolse educatie en de aanpak van voortijdig schoolverlaten.

- **Jeugd (resultaat € -5,9 miljoen)**
  - Voor het pakket aan beleidsimpulsen en nieuwe projecten is in de begroting een bedrag van € 3,6 miljoen opgenomen. Door de krapte op de arbeidsmarkt hebben de gemeente en de partners een capaciteitsprobleem. Dit zien we ook landelijk. Hierdoor lopen veel projecten vertraging op. Hierdoor houden we € 1,75 miljoen over. Onderdeel van dit restant is een positief resultaat van € 0,27 miljoen op het project Krypton. We stellen voor om dit budget over te hevelen, zodat het voor project Krypton beschikbaar blijft.
  - We zien een resultaat van € -0,6 miljoen op de post capaciteit lokale toegangsfunctie. Door stijgende aantallen cliënten hebben we meer personeel ingezet.
  - Norm opdrachtgeverschap Jeugd: € -0,4 miljoen. We hebben hier een grote (nieuwe) opgave gekregen met onder andere een nieuwe regiovisie, een nieuwe inkoopstrategie en een nieuwe governancestructuur voor de regionale samenwerking op het gebied van jeugd. Dit zijn activiteiten die niet of maar deels zijn begroot, omdat de (regionale) besluitvorming begin 2022 heeft plaatsgevonden en de impact voor de organisatieverandering op voorhand niet goed in te schatten was.
  - Familie/Jeugdhulp: € -6,7 miljoen. Meer jongeren maken gebruik van ambulante jeugdhulp. Ook de gedeclareerde kosten per jeugdige nemen toe. De coronapandemie kan hierin een tijdelijk effect hebben, maar de gevolgen laten zich moeilijk kwantificeren.
  - Meldpunt Crisiszorg: € 0,15 miljoen. Het Meldpunt Crisiszorg is onderdeel van een gemeenschappelijke regeling met 16 regiogemeenten voor Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en het Meldpunt Crisiszorg West-Brabant. Hierin is afgesproken dat alle regionale middelen beschikbaar blijven voor het regionale budget. Het bedrag van € 0,15 miljoen wordt daarom meegenomen als voorstel voor budgetoverheveling.

- **Primair en voortgezet onderwijs (resultaat € -0,2 miljoen)**
  - We hebben € 0,2 miljoen overschot op de regionale aanpak van laaggeletterdheid door een gebrek aan (ambtelijke) capaciteit. We stellen voor om dit resterende budget over te hevelen naar 2023, zodat de ambities uit het regionaal plan 2020-2040 'Dromen Durven Doen!' kunnen worden uitgevoerd.
  - We hebben € 0,6 miljoen tekort voor de bekostiging van het leerlingenvervoer. Dit komt door gestegen vervoerskosten, een extra compensatie voor niet-gereden ritten in 2021, de nog niet ingevoerde verordening die voor structureel minder kosten zou zorgen en de toename van het vervoer van en naar jeugdzorglocaties. Om dit tekort te compenseren, is er in de decembercirculaire nog € 0,1 miljoen beschikbaar gekomen voor het vervoer van Oekraïense leerlingen.

Thema Betrokken zijn, resultaat € -3,5 miljoen

- We zien een positief resultaat van € 0,9 miljoen voor de algemene voorzieningen volwassenen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de terugvordering van subsidies uit voorgaande jaren € 0,5 miljoen positiever uitvalt.
- In 2022 hebben we een tekort van € 0,8 miljoen op de huishoudelijke ondersteuning zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB). Dit is een rechtstreeks gevolg van de invoering van het abonnementstarief. We hebben nog steeds te maken met een enorme groei van het aantal aanvragen, vooral van mensen uit de hogere inkomensklassen. Er zijn geen wettelijke gronden om deze aanvragen af te wijzen. Hierdoor hebben we extra personeel ingezet om de aanvragen zo snel mogelijk te kunnen verwerken, maar we zien ook dat de wachtlijst voor huishoudelijke hulp is opgelopen. De extra inzet van personeel en inhuurkrachten veroorzaakt een overschrijding van € 0,5 miljoen.
- We zien een resultaat op de post begeleiding van € -2,9 miljoen (ZIN en PGB). De toename van de begeleidingstrajecten is ontstaan tijdens de coronacrisis. In 2022 zijn de aantallen gedurende het jaar licht afgenomen, maar de huidige aantallen veroorzaken een overschrijding.
- We zien een resultaat van € -0,45 miljoen voor Maatwerk Wmo. Dit betreft de posten Wmo woon- en vervoersvoorzieningen (€ -0,2 miljoen) en het kleinschalig collectief vervoer (€ -0,25 miljoen).
- We zien een resultaat van € 0,25 miljoen op de impuls woonvoorzieningen. In 2022 zijn deze incidentele middelen beschikbaar gesteld om een impuls te geven aan woonzorgvoorzieningen. De planvorming heeft plaatsgevonden, maar de middelen zijn nog niet beschikbaar gesteld aan de partijen in de stad. Een voorstel tot budgetoverheveling maakt deel uit van de resultaatbestemming van deze jaarrekening.

Thema Thuis, resultaat € 7,1 miljoen

- Voor beschermd wonen (vanaf 2022 een gemeenschappelijke regeling) is er een positief resultaat van € 4 miljoen. Dit resultaat wordt mede veroorzaakt doordat in de begroting 2022 voor de zekerheid extra budget is aangehouden. Bij het vaststellen van de begroting was er nog onzekerheid over de hoogte van de uitnamen voor de overgang van cliënten naar de Wlz. Daarnaast is de omvang van de integratie-uitkering door de loon- en prijsbijstelling en de volume-indexatie gestegen met € 1,5 miljoen.
- Voor het voorkomen van huiselijk geweld (een gemeenschappelijke regeling) zien we een resultaat van € 1,4 miljoen. Dit komt onder andere doordat er aan de decentralisatie vrouwenopvang een bedrag van € 0,7 miljoen is toegevoegd in het kader van kind- en gezinsbescherming. We stellen voor om het restant over te hevelen naar 2023. In de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat positieve resultaten beschikbaar blijven voor de gemeenschappelijke regeling.
- Voor maatschappelijke opvang (een centrumregeling) zien we een resultaat van € 1,7 miljoen. Dit is ontstaan door de toevoeging van incidentele middelen, bijvoorbeeld doordat het kabinet inzet op het voorkomen van dakloosheid, de om- en afbouw van de maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. Het kabinet heeft in 2022 een bedrag van € 1,1 miljoen beschikbaar gesteld. Hiervoor zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. De werkelijke besteding vindt plaats in 2023. We stellen voor om dit bedrag over te hevelen naar 2023. Voor maatschappelijke opvang in de regio voert de gemeente Breda deze taak als centrumgemeente uit.

Thema leren, ontwikkelen en werken, resultaat € 2,2 miljoen

- **Werk en Inkomen en overige regelingen (resultaat € 2,4 miljoen)**
  - In 2022 zagen we een verdere afname van het aantal bijstandsuitkeringen (van 4.268 naar 4.126). Het aantal verstrekte loonkostensubsidies was iets hoger dan begroot (€ 0,17 miljoen). Dit alles heeft geresulteerd in een resultaat op de Wet Buig van € -0,5 miljoen. Die afwijking is minimaal op een budget van € 67 miljoen.

- Voor gemeenten uit de regio zijn minder fraudeonderzoeken uitgevoerd. Dit heeft geleid tot een resultaat van € -0,2 miljoen. Momenteel bekijken we hoe we deze post kostendekkend kunnen maken.
- De voorlopige afrekening van een Europese subsidie voor het regionale project West-Brabant Werkt aan Morgen 2020-2022 heeft voor Breda een opbrengst van € 2,4 miljoen opgeleverd.
- Het product Werk had een resultaat van € 0,5 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hogere omzet dan begroot.
- Op diverse projecten voor het regionale arbeidsmarktbeleid resteert een bedrag van € 0,2 miljoen. We stellen voor om dit budget over te hevelen naar 2023 om deze regionale projecten voort te zetten.
- Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering 2021 van kracht geworden. Vanwege vertragingen zijn nog niet alle gelden in 2022 uitgegeven. Er waren achterstanden in de administratie bij DUO. Statushouders die onder de nieuwe wet vielen, werden nog niet toegewezen aan gemeenten. (Inmiddels heeft DUO dit wel op orde). Ook de crisis op de woningmarkt maakt het complex om statushouders te huisvesten. We stellen voor om dit bedrag (€ 0,47 miljoen) over te hevelen naar 2023.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang en heeft dit belegd bij de GGD. Het streven is om het toezicht op de kinderopvang te intensiveren, waarbij in 2023 100% toezicht zal plaatsvinden. Helaas heeft de GGD door de krappe arbeidsmarkt nog steeds onvoldoende capaciteit om meer toezicht uit te voeren. De begroting is daarom niet volledig benut. Er resteert een bedrag van € 0,17 miljoen.
- Het saldo van de bedrijfsvoering is € -0,64 miljoen, vooral veroorzaakt door de extra inzet van personeel en uitzendkrachten. Bij de decembercirculaire is extra budget toegevoegd (€ 50.000) voor de verwerking van de relatief hoge BBZ-instroom.
- **Armoede, resultaat (€ - 1,0 miljoen)**
  - We zien een resultaat van € -1,9 miljoen op de uitvoering van de regeling Energietoeslag 2022. Dit resultaat geeft echter een vertekend beeld. Van het bedrag van € 17 miljoen dat door het Rijk beschikbaar is gesteld, hadden we eerder ingeschat dat we € 5 miljoen pas in 2023 zouden uitgegeven. We hebben in 2022 toch al meer mensen bereikt dan we eerder hadden gedacht. We stellen voor om dit bedrag van € 1,9 miljoen ten laste te brengen van de € 5 miljoen in 2023.
  - Op de reguliere armoederegelingen is per saldo een positief resultaat zichtbaar van € 0,8 miljoen.
    - Voor bijzondere bijstand zijn vanuit het Rijk ook voor 2022 extra middelen toegekend om de gevolgen van de coronacrisis op te kunnen vangen. Voor Breda is dat een bedrag van € 0,2 miljoen. We zagen echter geen toename van het aantal aanvragen. Dit budget en een deel van het reguliere budget zijn niet volledig gebruikt. Het resultaat is € 0,8 miljoen.
    - In het beleidsplan armoede en schulden 2020-2023 'Werken (aan geldzorgen) loont' is jaarlijks € 0,1 miljoen gereserveerd voor maatregelen voor het maatschappelijk middenveld. Dit bedrag is in 2022 niet aangesproken.
    - Vanwege minder vergoedingen aan BredaPas-houders is er een bedrag van € 40.000 niet gebruikt. Daarnaast is aan alle huishoudens met een Bredapas aan het einde van het jaar een Breda cadeaukaart verstrekt. Dit bedrag van € 0,21 miljoen is ten laste gekomen van de resterende armoedegelden in 2022.
    - Het onderdeel schuldhulpverlening geeft een resultaat van € 70.000. Dit komt onder meer doordat het budget voor gemeentelijke bewindvoering nog niet is aangesproken. Daarnaast was er een extra dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren nodig.
  - Van de resterende armoedegelden in 2022 zetten we in 2023 € 75.000 in voor een maatwerkfonds voor schrijnende gevallen (€ 50.000), de versterking van vroegsignalering (€ 10.000) en een opstartfonds ontzorgen inburgering (€ 15.000). Dit bedrag wordt meegenomen als budgetoverheveling.
  - Voor het ondersteunen van de (mogelijk) gedupeerden van de kindertoeslagaffaire ontvangen we een bijdrage van het Rijk, dit is in 2022 een bedrag van € 0,14 miljoen.

Onderstaande posten (€ 0,8 miljoen) geven een neutraal resultaat, omdat er lagere uitgaven zijn dan begroot, waardoor er geen uitname uit de reserves hoeft plaats te vinden

- In 2020 zijn we gestart met een schuldenafkoopfonds. In 2022 is er € 0,12 miljoen uitgekeerd en resteert er nog € 0,17 miljoen. In raadsvoorstel BBV-2020-3084 is afgesproken dat de gelden van het fonds automatisch worden overgeheveld totdat ze zijn verbruikt.
- Begin dit jaar is het Maatwerkfonds Aanvullende Maatregelen (MAM) opgericht. Vanuit de resterende gelden van de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) is hiervoor € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld. Met dit experiment kunnen (ex-)ondernemers worden geholpen om hun bedrijf en/of hun leven weer op orde te brengen.

Op dit moment is hier nog weinig gebruik van gemaakt: er resteert nog € 0,53 miljoen. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat we nog een BBZ-light regeling hebben gekregen (1 oktober 2021 - 1 april 2022). Bij resultaatbestemming wordt voorgesteld een bedrag van € 0,35 miljoen door te schuiven naar 2023 voor een aantal lopende zaken en voor het bieden van schuldhulpverlening aan ondernemers met (dreigende) schuldenproblematiek.

Thema Leven, resultaat € 0,3 miljoen

- Het resultaat op het onderdeel volksgezondheid is € -0,1 miljoen. Dit kwam door een hogere bijdrage aan de verbonden partij GGD West-Brabant.
- Het sportbeleid heeft een resultaat van € 0,3 miljoen. Dit resultaat had een aantal oorzaken. In 2022 was er € 0,1 miljoen begroot voor coronanoodsteun voor sportverenigingen. Dit bedrag is niet gebruikt, omdat het niet nodig bleek. (Dat geeft hier een neutraal resultaat, omdat ook de uitname uit de reserve niet nodig is). Verder is de exploitatiebijdrage aan Optisport in 2022 vervallen, terwijl er wel geld voor begroot was. Dit veroorzaakte een resultaat van € 0,2 miljoen. Tot slot zijn enkele projecten niet doorgedaan of vertraagd, waardoor er € 0,1 miljoen reesteerde. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van een skateplek aan de Jacob Catsingel. Dat gebeurt pas in 2023.

Thema Ontmoeten, resultaat € 2,7 miljoen

- **Wijkaanpak (resultaat € 0,5 miljoen)**
  - Voor de wijk- en dorpsplatforms resteert een bedrag van € 0,16 miljoen. Het ondersteunen van initiatieven via subsidies is nog niet terug op het niveau van voor corona. Wel zien we een lichte groei ten opzichte van 2021. (Dat geeft hier een neutraal resultaat, omdat ook de uitname uit de reserve niet nodig is).
  - Op het budget voor de aandachtswijken resteert een bedrag van € 0,19 miljoen doordat sommige initiatieven meer tijd nodig hebben om tot uitvoering te komen.
  - Op de overige budgetten van de wijkaanpak zien we een resultaat van € -90.000. Het flexibele budget voor kleine fysieke aanpassingen in de wijken is succesvol gebleken. Het budget is daardoor overschreden.
  - Het aanvullend steunpakket corona is in het eerste halfjaar van 2022 benut door 7 besturen van wijk- en dorpscentra. Er was veel minder steun nodig dan verwacht, waardoor een budget van € 0,24 miljoen resteert.
- **Stashouders en opvang vluchtelingen (resultaat € 2,2 miljoen)**

Vanuit het Rijk is voor de opvang van ontheemden Oekraïne een subsidie ontvangen van € 12,5 miljoen. De uitgaven betreffen € 10,2 miljoen en dit leidt tot een positief resultaat van € 2,3 miljoen. Bij resultaatbestemming wordt voorgesteld dit bedrag over te hevelen, zodat het beschikbaar blijft voor opvang van Oekraïners. Voor de komende jaren is de dekking op voorhand niet te garanderen, indien er geen opvang meer zal plaats vinden zal ook een groot deel van de kosten komen te vervallen. Echter kunnen de aangegane (huur)verplichtingen voor de komende jaren bekostigd worden uit het positieve resultaat van dit jaar.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2022	Werkelijke uitgaven tm 2022	Onderuitnutting uitgaven 2022	Vrijval 2022	Nog beschikbaar eind 2022
Vitaal en Sociaal Breda						
Wijkontwikkeling	286	286	33	253		253
Speelvoorzieningen	501	501	280	221		221
Totaal	787	787	313	474		474

TOELICHTING INVESTERINGEN

Wijkontwikkeling

- Vanuit het krediet Linie-Zuid zijn nog geen uitgaven gedaan. Dit is uitgesteld naar het derde kwartaal van 2023 vanwege de subsidieaanvraag en de uitvoering door de woningbouwcorporatie en WMWM.
- Op het krediet Driesprong resteert nog een klein budget voor nazorg in de periode 2022-2024.

Speelvoorzieningen

- Het krediet voor de instandhoudingsinvesteringen voor speelvoorzieningen is in 2022 niet volledig gebruikt. Dat komt doordat we pas laat in het jaar een contract hadden en rechtmatig konden inkopen.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Vitaal en Sociaal Breda	Stand 1-1-2022	Uitsplitsing reserves	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2022
Investeringen sportverenigingen	18		-18	0
Vrouwenopvang	2.100		-1.029	1.071
Algemene reserve programma 1	0	4.649	-3.699	950
Exploitatiereserve programma 1	0	1.221	10.725	11.946
Totaal	2.118	5.870	5.979	13.967

TOELICHTING RESERVES

Dit zijn de belangrijkste mutaties in de reserves:

Reserve investeringen sportverenigingen

De mutatie heeft betrekking op onttrekkingen vanuit de investeringsregeling die door sportverenigingen zijn aangevraagd en beschikbaar.

Reserve vrouwenopvang

Het bestedingsdoel van deze reserve betreft de noodzakelijke vernieuwing van de vrouwenopvang aan de Assumbrugstraat. In 2022 heeft het bestuur van Safegroup verschillende scenario's uitgewerkt, die zijn besproken met de betreffende wethouder. De plannen zijn daarna concreet gemaakt, waardoor er in 2022 € 1 miljoen is onttrokken uit de reserve.

Algemene reserve programma 1

Bij de bestuursrapportage 2022 zijn de algemene reserve en exploitatiereserve gesplitst per programma. De mutatie van de algemene reserve betreft vooral een uitname van € 3,9 miljoen voor huishoudelijke ondersteuning om de hogere kosten op te vangen.

Exploitatiereserve programma 1

De mutaties in de exploitatiereserve betreffen uitgaven voor diverse posten vanuit de budgetoverhevelingen in 2020 en 2021. Daarnaast gaat het om toevoegingen van gelden die zijn ontvangen in 2022 en die pas in 2023 nodig zijn. Grotere posten hierin zijn een bedrag van € 5 miljoen voor de energietoeslag 2022 en € 1,2 miljoen aan regionale middelen voor de crisisdienstverlening voor de aanpak van jeugdwerkloosheid.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2022	Bedrag mutaties 2022	Stand 31-12-2022
Vrz van derden verkregen middelen (progr 1)	123	-46	77
Vrz verlies Juzt	820	-820	0
Vrz archivering Juzt	0	1.370	1.370
Totaal	943	504	1.447

TOELICHTING VOORZIENINGEN

Voorziening van derden verkregen middelen

De mutaties betreffen diverse inlossingen in het kader van Social Return On Investment (SROI) en een ontvangen subsidie van ZonMw (Zorg Onderzoek Nederland Medische Wetenschappen), die is ingezet voor een trainingsprogramma voor de aanpak van verward gedrag.

Voorziening verlies Juzt

De voorziening is getroffen voor de financiële afwikkeling van de opheffing van stichting Juzt, die in 2022 is afgerond.

Voorziening archivering Juzt

De voorziening is getroffen voor het uitvoeren van de bewaarderstaken voor de komende 20 jaar vanwege de opheffing van stichting Juzt.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Samen voor onze toekomst, beleid jeugd(hulp) 2020-2023	Kaderstellend	2020
Strategische Onderwijsagenda Breda 2019/2020 - 2023/2024	Kaderstellend	2019
Subsidies Breda samen doen, 2021-2022	Kaderstellend	2020
Beleidskader Participatie	Kaderstellend	2015
"Werken (aan geldzorgen) loont. Beleidsplan Armoede en schulden Breda 2020-2023"	Kaderstellend	2020
Beleidsplan WMO (Goede zorg doen we samen)	Kaderstellend	2015
Team Breda	Kaderstellend	2017
"Thuis in Breda 2019"	Kaderstellend	2019
Alliantie Breda, 2019 tot en met 2022	Uitvoerend	2019
Opvang en bescherming in Regio Breda	Kaderstellend	2017
Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Breda 2021	Kaderstellend	2021
Verordening Jeugdhulp Breda 2020	Kaderstellend	2021
Uitvoeringsplan jeugd(hulp) 2020-2023 Samen voor onze toekomst	Uitvoerend	2021
Beleidskader regionale maatwerkvoorziening Beschermd wonen regio Breda	Kaderstellend	2021
Bestuursakkoord 2018 - 2022 'Lef en Liefde'	Kaderstellend	2018
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De gemeenschappelijke regeling Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten is beter bekend onder de naam Regionaal Bureau Leren West-Brabant (RBL). Centraal staat niet de 'leerplicht', maar het 'leren' om het belang te ondersteunen van een goed opleidingsniveau. Er zijn 16 deelnemende gemeenten. Samenwerken gebeurt op 3 niveaus:

- Alle deelnemende gemeenten kozen voor het gezamenlijk voeren van één administratie voor de leerplicht en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC).
- Moerdijk, Drimmelen, Alphen-Chaam, Geertruidenberg, Baarle-Nassau, Oosterhout en Breda werken intensief samen om alle jongeren van 5 tot 23 jaar te begeleiden naar de juiste opleiding, zorg of werk.
- Minder intensief maar wel praktisch werken Etten-Leur, Rucphen en Zundert samen in de begeleiding van jongeren op het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en de kwalificatieplicht van jongeren van 16 tot 23 jaar.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het RBL is een platte organisatie met bijna uitsluitend kosten voor personeel en bedrijfsvoering. De stijging van kosten volgt in

principe de landelijke trend. Wettelijke ontwikkelingen in de leerplicht en bij de toeleiding naar arbeid leiden tot de inzet van aanvullende formatie. Door deze ontwikkelingen en ook door landelijke trends als gevolg van wijzigingen in de cao, is er geen sprake van gelijkblijvende deelnemersbijdragen. Feitelijk wordt voor de komende jaren een verhoging van de gemeentelijke bijdrage voorzien.

De druk op de RBL-begroting leidde in 2022 tot een overschrijding van 235.000 euro. Het aandeel daarin voor de gemeente Breda bedraagt 105.000 euro. De overschrijding wordt o.m. veroorzaakt door verhoging van administratie en facilitaire kosten, extra inzet voor leerlingen uit Oekraïne, de effecten van Corona, inhuur wegens ziekte en de additionele inzet van 2 fte om de uitvoering tenminste op de afgesproken wettelijke minimumvariant te waarborgen. De hulpverlening aan jongeren heeft op het gewenste niveau plaatsgevonden en het landelijke beeld van de toename van het aantal voortijdig schoolverlaters geldt niet in eenzelfde mate voor onze regio.

Voor 2023 wordt opnieuw rekening gehouden met hogere kosten als gevolg van de effecten van cao-afspraken, het continueren van de additionele inzet van 2 fte en geprognosticeerde meerkosten van 185.000 euro. De overschrijding die ontstaat zal volgens de afgesproken verdeelsleutel worden verrekend met de regiogemeenten. Twee kanttekeningen die bovendien doorwerken in het eindbeeld zijn: a. de nu nog niet nader te bepalen extra inspanningen voor de begeleiding van leerlingen uit Oekraïne en b. de kosten van de noodzakelijke doorontwikkeling van het RBL zoals de kwalitatieve versterking van medewerkers en het optimaliseren van de organisatorische inrichting.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het belangrijkste risico van deze GR is het uittreden van een van de deelnemende gemeenten. Dit risico is klein, want het gaat om de uitvoering van verplichte wettelijke regelingen. Uitvoering via deze GR beperkt de kosten voor de deelnemers en is effectief.

Neovita BV

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Neovita BV is mede opgericht voor de taken op het gebied van begeleiding en re-integratie, die niet of niet goed in het publiekelijk domein passen. De gemeente Breda voert de uitvoerende en administratieve taken uit.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Neovita BV heeft medewerkers in dienst uit de doelgroep van de Participatiewet. De gemeente detacheert hen binnen de eigen organisatie en bij andere werkgevers. Neovita belast de loonkosten verminderd met de ontvangen (loonkosten) subsidies worden 1 op 1 door aan de gemeente Breda.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De loonkosten verminderd met de ontvangen (loonkosten) subsidies worden 1 op 1 doorbelast aan de gemeenten Breda. De overige kosten/uitvoeringskosten worden met een opslag doorbelast aan de gemeente Breda. Hierdoor is er nauwelijks sprake van een financieel risico.

GR GGD West-Brabant

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	25,9%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst) voert in opdracht van de West-Brabantse gemeenten de Wet publieke gezondheid uit. Het GGD-beleid richt zich op het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners, vooral van de meest kwetsbaren. Samenwerking staat centraal: de GGD verbindt haar kennis actief aan partijen in het sociaal en veiligheidsdomein en het openbaar bestuur. Net als in de voorgaande jaren zag de gemeente in 2022 haar speerpunten op het gebied van gezondheidsgebied terug en kregen inwoners die het moeilijk hadden de aandacht die nodig was, in samenwerking met ketenpartners.

De GGD biedt op basis van cijfers uit onder meer de Gezondheidsmonitor onderbouwing voor en advies over het publieke gezondheidsbeleid (Brabantscan). Zij sloot goed aan op de lokale aanpak binnen het sociaal domein. De GGD neemt deel aan thematafels in het kader van 'Breda Doet', is betrokken bij de wijkaanpak en heeft aandacht voor gezondheidsbevordering onder kwetsbare groepen. Dan gaat het vooral om kwetsbare kinderen en hun ouders (via de JGZ), laaggeletterden, dak- en thuislozen, kwetsbare ouderen en verwarde mensen in de wijk (OGGZ). De GGD coördineert het uitstapprogramma prostituees en sinds 2019 zet zij nadrukkelijk in op infectieziektebestrijding en -preventie. Binnen Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) stimuleert de GGD samen met de gemeente een gezonde leefstijl onder kinderen en jeugd. Eerder hebben de GGD en de gemeente voorbereidingen getroffen voor een Lokaal Preventie Akkoord. Partners die zijn aangesloten bij het Bredaas Lokaal Preventie Akkoord konden in 2022 subsidie aanvragen voor hun activiteiten.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Waar in de voorgaande jaren de impact van de coronacrisis groot was, kreeg de GGD in 2022 te maken met nieuwe uitdagingen. De oorlog in Oekraïne leidde tot een toestroom van vluchtelingen naar Nederland. De gemeenten in West-Brabant boden hiervoor noodopvang aan en dit bracht extra taken voor de GGD met zich mee. De screening van kinderen en de vaccinatie van kinderen en volwassenen, waar de vaccinatiegraad nog niet gelijk was aan die van Nederland, kwamen erbij. Ook werden door de GGD technisch hygiënische inspecties van de opvanglocaties uitgevoerd in de gemeente. Daarnaast had ook de GGD (net als veel andere sectoren) in 2022 te maken met veel vacatures die vanwege de krapte op de arbeidsmarkt moeilijk konden worden ingevuld. Vooral voor het vakgebied van de Forensische Geneeskunde is dit een zorgelijke ontwikkeling. De GGD is zich hier bewust van en startte mede daardoor eind 2022 het innovatietraject GGD Next Label.

Ten aanzien van informatiebeveiliging en privacy was 2022 een enerverend jaar voor de GGD waarin de informatieveiligheid verder werd doorontwikkeld. Om de dienstverlening te continueren is de GGD steeds afhankelijker van de beschikbaarheid van systemen en de betrouwbaarheid van informatie. In dat kader heeft de GGD in 2022 waar nodig samen met haar partners extra beveiligingsmaatregelen genomen en zijn medewerkers getraind in het veilig werken in een digitale omgeving. De inzet van de GGD voor 'Nu niet zwanger' is in het verleden financieel gewijzigd, omdat dit project nu sinds 2022 cofinanciering vanuit de regio heeft, zodat de kosten niet alleen door de gemeente Breda hoeven te worden gedragen. Voor komende jaren zijn het GALA en het IZA belangrijke nieuwe ontwikkelingen die op ons als gemeente en op de GGD afkomen. Uit het IZA (Integraal Zorgakkoord) vloeit een regio-akkoord (met de GGD-regio) waarbij we diverse aanpakken verplicht regionaal moeten gaan oppakken. Hier krijgen we ook gelden voor die we vanuit mandaathouderschap gaan verdelen in de regio inclusief plan. In IZA zitten een aantal verplichte aanpakken die terug gaan komen in het GALA (Gezond Actief Leven Akkoord). Voorbereidingen hierop hebben we in 2022 getroffen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De (financiële) impact van corona was in 2022 niet meer te vergelijken met de jaren daarvoor. Net als in voorgaande jaren is er een risico op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Het is belangrijk dat de gegevens goed beveiligd worden, zodat de persoonsgegevens van de Bredaase inwoners niet openbaar toegankelijk worden. Tevens heeft de GGD ook last van schaarste op de arbeidsmarkt en een hoog ziekteverzuim. Er is een risico dat de goede dienstverlening richting de Bredanaars daardoor in het geding komt. Informatiebeveiliging en privacy blijven risicovolle thema's, mede aangezien de GGD steeds afhankelijker is geworden van de beschikbaarheid van systemen en de betrouwbaarheid van informatie.

GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale Ambulancevoorziening:	Regionale Ambulancevoorziening
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	2,4%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Met de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) zijn Bredanaars verzekerd van toereikende ambulancezorg. Dit betekent hulpverlening op de plaats van een ongeval, goed en snel vervoer naar het ziekenhuis, binnen verplichte aanrijtijden. Hierover zijn prestatieafspraken gemaakt met zorgverzekeraars en de RAV. De gemeente geeft geen financiële bijdrage aan de GR RAV.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2022 maakte de RAV een voorzichtige start met het terug gaan “naar normaal” na de coronacrisis. Corona was in 2022 nog aanwezig op de achtergrond maar lang niet meer zo allesoverheersend als in de jaren daarvoor.

Verder werd nog duidelijker dat het zorglandschap in Nederland in rap tempo aan het veranderen is, waarbij de uitdaging voor de toekomst is om kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van zorg voor iedereen te garanderen terwijl er tegelijkertijd een toenemende vraag naar spoedzorg is. Ook verscheen het Integraal Zorgakkoord waarin afspraken werden vastgelegd over o.a. het realiseren van meer passende, preventieve, duurzame en gedigitaliseerde zorg.

Daarnaast werd de inzet van de verpleegkundig specialisten uitgebreid; deze waren al actief in de regio Tilburg en 's-Hertogenbosch maar nu ook in onze gemeente. Zij worden nu ook ingezet voor patiëntenzorg. De verpleegkundig specialisten mogen extra handelingen verrichten zoals het hechten van wonden, antibiotica voorschrijven of een echo maken. Patiënten kunnen hierdoor meer thuis worden behandeld wat in veel gevallen een rit naar het ziekenhuis voorkomt en zodoende weer minder stress oplevert voor de patiënt.

Ook het zogeheten laag en midden-complex vervoer maakte ontwikkelingen door in 2022. De divisie Laag- en midden-complexe ambulances is in 2022 op volledige sterkte gebracht. Alle medewerkers van de zorgambulance zijn inmiddels omgeschoold. Ook nam het team haar intrek in een nieuwe ambulancepost in Tilburg.

In het voorjaar van 2022 werd de pilot Zorgcoördinatie in de Bossche regio afgesloten. In deze pilot werd intensief samengewerkt met het ziekenhuis, de Huisartsenpost, thuiszorg en GGZ. Een belangrijke conclusie uit de evaluatie van deze pilot is dat het onderling delen van informatie cruciaal is, meer nog dan het daadwerkelijk fysiek bij elkaar zitten op één locatie.

Op de meldkamer in Bergen op Zoom werden in 2022 voor het eerst niet-verpleegkundig centralisten ingezet, binnen de kaders van een landelijke pilot. Bij een positieve evaluatie volgt de meldkamer in 's-Hertogenbosch in 2023.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De vergunningverlening en financiering van de ambulancezorg blijft lopen via de zorgverzekeraars. Dit betekent geen financieel risico voor de gemeente.

Jaarstukken 2022

Ondernemend Breda

ONDERNEMEND BREDA

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

In 2019 hebben we een economische visie weggelegd die meer dan ooit is gericht op vernieuwing. De noodzaak hiervoor is de afgelopen jaren alleen maar groter geworden. Onze economie kan in de toekomst alleen relevant en concurrerend zijn als ze meebeweegt met geopolitieke ontwikkelingen, toenemende klimaateisen, technologische ontwikkelingen en de vraag naar maatschappelijke relevantie. Als overheid vervullen we hierbij deels een faciliterende rol en nemen we deels het voortouw.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Breda wil excelleren op het vlak van toegepaste technologie en creativiteit (TT&C). We werken vanuit 3 programmalijnen om deze *new economy*-bedrijven verder te versterken en om hun kennis en kunde in te zetten om het brede mkb mee te nemen in de noodzakelijke vernieuwingen. Zo willen we meer talent aan onze stad binden. In 2022 hebben we volop initiatieven ontplooid en zijn we erin geslaagd om Breda meer te profileren als stad van technologie en creativiteit.

In februari ging de *startup incubator* B'WISE van start. Daar zijn in de loop van het jaar 25 startup-ondernemers gevestigd, die begeleiding en huisvesting op maat kregen. Daarnaast stimuleert B'WISE cross-sectorale ontmoetingen voor succesvolle innovaties en is het dé huiskamer van het Innovatieve Start-up Ecosysteem West-Brabant. We werken samen met Avans Hogeschool, BUas, BOM, Braventure en REWIN. Daarnaast hebben we in 2022 een aantal commerciële partners aangetrokken. De behoefte en animo voor B'WISE bleek groot. Daarom gaan we in 2023 zorgen voor een tweede etage.

De grote projecten leverden ook in 2022 een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van Breda. De aankoop van 't Zoet en de rijks gelden voor de grootschalige woningbouwlocaties waren een grote impuls voor de stad. Deze fysieke investeringen leveren een bijdrage aan onze economie. In de programma's Gasthuisvelden en CrossMark gaan projecten in uitvoering. De rijks subsidie voor de grootschalige woningbouwlocatie CrossMark is een belangrijke impuls voor de komende 10 jaar. Dat geldt ook voor de bijdrage voor het programma Centrum Oost (voorheen bekend als 'Oostflank'). Het project Nieuwe Mark is volop bezig en daarmee realiseren we een van de grootste verbeteringen en investeringen in de stad. Nieuw binnen de grote projecten is de programma-aanpak Bavel. Samen met het dorp zijn we gestart met de uitwerking van nieuwe woon-, werk- en recreatielocaties.

De erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst' is uitgewerkt als een brede benadering van ons erfgoed, met als doel een Collectie Breda.

De Kracht van Toegepaste Innovatie

Met dit programma jagen we vernieuwing en innovatie aan. Daarbij kijken we ook naar de maatschappelijke impact daarvan. Innovatie aanjagen betekent ook: keuzes maken. Je kunt immers niet overal goed in zijn en we streven als stad naar een herkenbaar profiel. In onze keuzes kijken we vooral naar het economisch en maatschappelijk belang, naar de basis die er al ligt, naar de energie bij het bedrijfsleven en naar de specialisaties bij onze kennisinstellingen. Dit heeft geleid tot 3 kernclusters: Breda Robotics, Breda GameCity en Breda Circulair. Daarnaast loopt er nog een verkenning naar artificial intelligence (AI) en data. Deze kernclusters zijn Triple Helix (ondernemers, onderwijs en overheid) samenwerkingsverbanden, waar wordt geïnoveerd en ontwikkeld, waar studenten in een hybride leeromgeving werken aan opdrachten uit het bedrijfsleven en waar het MKB wordt geïnspireerd om met nieuwe technologie aan de slag te gaan. We hebben 2022 gebruikt om het ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap meer te verbinden en boekten concrete resultaten bij de ontwikkeling van het Innovatiedistrict Breda.

Ondernemen met lef

Het ondernemerschap van startende bedrijven verbeterde in 2022 dankzij de programma's Business Coach Breda en B'WISE. Jonge bedrijven die wilden doorgroeien, kregen begeleiding en het aantal arbeidsplaatsen bij deze bedrijven steeg. Veel ondernemers vanuit het brede mkb verdiepten zich in digitalisering en verduurzaming. Zij volgden workshops en zetten de volgende stap met de hulp van een adviseur of een expertbedrijf. Daarbij lag extra nadruk op het gebruik van data. Mkb'ers verduurzaamden hun businessmodel dankzij de inzet van studententeams. Meerdere innovatieprojecten kregen steun vanuit de subsidie Toegepaste Technologie en Creativiteit. We koppelden talent aan het bedrijfsleven door samenwerkingsprojecten

met het onderwijs en hybride leeromgevingen. In 2022 deden we onderzoek naar het lokale landschap van impact-ondernemers en organiseerden we een succesvol event Impact Breda, samen met Betrokken Ondernemers Breda.

Verrassende stad

We hebben in 2022 continu de aantrekkingskracht van Breda vergroot. Dat deden we samen met Breda Marketing, het onderwijs en ondernemers langs de lijnen 'vitale stad', 'unieke stad met beleving' en 'gastvrij en creatief'. Erfgoed is een onderdeel van de aantrekkingskracht van Breda. In samenwerking met onder andere de citymarketingorganisatie en de erfgoedorganisaties werken we aan de informatievoorziening voor bewoners en bezoekers.

Ondanks de coronabeperkingen hebben we met verschillende partners in de stad hard gewerkt om Breda aantrekkelijk te houden. De aandacht voor dichtbij en lokaal is gebleven en we hebben ons ingezet om de Vuelta tot een succes te maken. De grote aandacht voor Breda in de aanloop naar dit wielerevenement hebben we benut om de langlopende verhaallijn Royal Roots te lanceren, in samenwerking met het Prado.

Toen alle beperkende maatregelen werden opgeheven, hebben we ons volledig ingezet om alle evenementen zo goed mogelijk te laten opstarten en het aantal aanvragen beheersbaar te houden.

Digitalisering

Mindware

We zijn gestart met een stedelijk ethisch team om in samen te leren over ethische vraagstukken. In het team zitten onder andere vertegenwoordigers van het ziekenhuis, woningcorporaties en hogescholen. Voor de samenwerking op Hazeldonk hebben we specifiek voor het drone project een sessie ethiek georganiseerd. Doel hiervan was het gesprek organiseren en faciliteren over digitalisering en technologie in het publieke domein. Voor de stad zijn er bewustwordingssessies georganiseerd op diverse digitale thema's onder de vlag van "Bredata, talk of the town". Ook is Breda koplopergemeente vanuit de alliantie "digitaal samenleven" samen met diverse partners uit het bedrijfsleven en het ministerie. Hierbij worden partners samen gebracht om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan met de digitale ontwikkeling.

Hardware

Momenteel heeft zo'n 50-60% van de 85.000 woonadressen in Breda de mogelijkheid gekregen om aangesloten te worden op glasvezel. Delta Fiber heeft op 19 bedrijventerreinen de behoefte geïnventariseerd en is begonnen met de uitrol van het netwerk.

Software

We hebben ons netwerk flink uitgebreid met nationale en Vlaamse partijen. We hebben deelgenomen aan de World Smart City Expo, zijn intensief betrokken bij enkele City Deals en onderzoeken met de Future City Foundation een Vlaams-Nederlands kennisnetwerk.

Orgware

We hebben pilots uitgevoerd op het gebied van datawarehousing (het opslaan van data in de eigen organisatie waarbij een veilige en verantwoorde uitwisseling met interne en externe partijen mogelijk is). We hebben ervaring opgedaan met FiWare en een pilot uitgevoerd met de groenindex rondom groenbeleving.

Proeftuinen

Binnenstad

In 2022 hebben we onze inzage in de toegankelijkheid van de binnenstad verder verbeterd. Via data meten we privacyproof de aantallen en de samenstelling van het bezoek aan de binnenstad. Deze informatie delen we met belanghebbenden als beleidsinstrument en als inzichtsmiddel.

Toegankelijkheid

We hebben voor Bredaphoto en de Singelloop een app ontwikkeld: de BBA (Bereikbaar Breda Applicatie). Begin 2023 is de BBA Kielegat uitgekomen, die mensen met een beperking helpt om op een toegankelijke manier naar de binnenstad te komen.

Bijdrage aan gemeentelijke opgaven

We hebben aansluiting gevonden bij grote projecten als 't Zoet en Centrum Oost.

Bedrijventerreinen

Werklocaties zijn van grote waarde voor de werkgelegenheid en welvaart voor onze stad en de regio. We hebben de Samenwerkingsovereenkomst Hazeldonk ondertekend met 5 externe belanghebbenden. Op basis daarvan starten we projecten op de gebieden ondermijning, veiligheid, parkeren, calamiteitenverlichting en control tower. Hiervoor maken we gebruik van technieken als kunstmatige intelligentie en drones. Voor deze laatste toepassing werken we samen met onder meer de landsadvocaat en het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Smart City Monitor

We werken binnen het Europese project Smart City Monitor samen met onder meer de gemeente 's-Hertogenbosch, JADS (Jheronimus Academy for Data Science) en BUAs. Dit heeft geleid tot nieuwe inzichten op het gebied van data die we kunnen inzetten voor onze gemeentelijke opgaven, zoals de herinrichting van Centrum Oost.

Wonen

We zijn betrokken bij een woningbouwopgave op het voormalige Hero-terrein, waarbij we meedenken over het meetbaar gezond inrichten van de openbare ruimte.

Digital Twin

De digital twin geeft informatie over de binnenstad en de inlopers ernaartoe op het gebied van mobiliteit, drukte en toegankelijkheid. Diverse gemeentelijke afdelingen maakten hier in 2022 gebruik van.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Begin 2022 waren er nog veel coronamaatregelen van kracht en de gevolgen daarvan voor inwoners, bedrijven en (cultuur)instellingen waren groot. Het was toen nog onduidelijk of deze situatie het hele jaar zou duren of dat er na eventuele versoepelingen extra aanvullende ondersteuning nodig zou zijn voor de opstart van de bedrijvigheid en de culturele sector. Achteraf bleek dat het hervatten van de normale bedrijfsvoering na corona sneller ging dan verwacht. Het virus hield zich bovendien gedeisd, waardoor de geplande ondersteuningsmaatregelen niet allemaal nodig bleken te zijn.

De kracht van toegepaste innovatie

Ecosysteem

In 2022 organiseerden we samen met marktpartijen diverse activiteiten om sleutelspelers én vraag en aanbod te verbinden voor de implementatie van nieuwe technologie. We organiseerden Act Now, het festival innovatie en creativiteit en themasessies op het gebied van data, VR/AR en customer experience.

Proeftuinen

AI Hub: In 2022 voerden we samen met BUAs, Avans Hogeschool en REWIN West-Brabant een verkenning uit naar een zelfstandig AI-cluster in West-Brabant. Voorlopige conclusie: het is vooralsnog verstandig om vooral de verbinding te zoeken met organisaties als Brainport en JADS.

Stichting Breda Robotics: Een belangrijk speerpuntcluster is Breda Robotics. In 2022 werkten we hard aan de verdere uitbouw hiervan. Het aantal partnerbedrijven is gestegen naar 16. Naast Avans Hogeschool is ook Curio aangesloten. We hebben een aantal geslaagde events georganiseerd, waarbij talent in contact is gekomen met het bedrijfsleven. We hebben een grote Interreg-subsidie aangevraagd voor agrorobotisering. Een groot aantal mkb'ers is geholpen met vraagstukken op het gebied van robotisering.

Breda Circulair

- Afgelopen jaar konden we Breda Circulair (BC) voor 4 jaar continuïteit bieden door een langjarige subsidie met tussenevaluaties. Samen zijn we een onderzoek gestart dat een goede basis biedt voor hun plannen voor de langere termijn. Afgelopen jaar organiseerden we diverse gezamenlijke activiteiten, zoals een event in de Week van de Circulaire Economie, het SustainABLE-project (2 keer, in samenwerking met Avans Hogeschool) en de Circular Economy Summit en Circular Business Challenge (begin 2023). BC organiseerde zelf ook nog een FuturePROEF-diner en enkele kleine workshops. Ze werkten aan de uitbreiding van het ecosysteem en de versteviging van hun positie in de stad.
- We hebben STEK geholpen met het doorzetten van hun concept op deze locatie. Daarnaast draaiden we met STEK en Afvalservice een pilot om ingeleverd afval te redden van de afvalberg door dit aan 15 ondernemers op STEK aan te bieden (van tuinstoelen en apparaten tot hout en Ip's). Deze pilot is afgerond en krijgt een vervolg in 2023.
- Met de RWB dachten we mee over het regionale programma voor circulariteit.

- Met REWIN dachten we mee over hun uitvoeringsprogramma.
- Verder reikten we afgelopen jaar weer De Groene Pluim uit in Breda (Satelliet Meubelen) en werkten we mee aan het succesvolle jubileumevent in Breda bij Satelliet Meubelen/Inspirium.

Stichting Game City

Het hoofdprogramma van Breda Game City is verder geformaliseerd in 4 programmalijnen: community building, ondernemerschap, een videogame-hub en acquisitie. Cruciaal voor de verdere uitbouw van dit cluster was de ondertekening van de intentieverklaring tussen de provincie, de gemeente Breda, BUAs en Ubisoft (in december 2022). Breda Game City nam deel aan de Gamescom in Keulen, wat leidde tot de nodige publiciteit. Dynasty Esports en Breda Game City organiseerden op 14 december de eerste Breda Esports Conferentie (BEC2022).

ITech Breda

Voor het IT-cluster in Breda lag de nadruk in 2022 op het aantrekken en binden van talent. Onder de werktitel IT Aanvalsplan werkten we samen met marktpartijen en het onderwijs een aanpak uit, die in 2023 wordt uitgevoerd.

Innovatiedistrict

We voerden een verdere verkenning uit voor het Innovatiedistrict en in het bijzonder de realisatie van de TT&C-hotspot in de buurt van de Slingerweg. Dit waren de belangrijkste uitkomsten:

- Inzicht in de accentverschillen voor de verschillende deelgebieden binnen het Innovatiedistrict.
- Een goede samenwerking en afstemming met de ontwikkeling van 't Zoet.
- De gemeente huurt sinds eind 2022 een bedrijfshal aan de Slingerweg zodat ondernemers uit de TT&C-doelgroep zich hier mogelijk kunnen vestigen.
- De planontwikkeling voor het gebied Slingerweg wordt in 2023 verder uitgewerkt.

Ondernemen met lef

Start en groei, vernieuwing mkb

De mkb-deal West-Brabant werd verlengd en liep in heel 2022 door. De nadruk lag daarin vooral op het thema Digitalisering. Doordat de deal doorliep, is er nog geen Digital Alliance gestart. Het programma Datacoaches ging in 2022 van start en hieraan namen diverse Bredase ondernemers deel. Met Avans Hogeschool, BUAs en Curio zijn we de Digiwerkplaats mkb gestart, waarbij studenten ondernemers helpen met digitale vraagstukken. Om een duurzaam businessmodel te ontwikkelen, deden diverse ondernemers een beroep op de kennis van studenten van SustainABLE. Daarvoor waren vouchers beschikbaar. Daarnaast zijn mkb'ers verbonden aan Breda Circulair, bijvoorbeeld vanuit de horeca om afvalstromen te verminderen. Business Coach Breda hielp honderden ondernemers met coaching, workshops en coronagesprekken. Het B'WISE-programma hielp start-ups om hun innovaties te vermarkten. Daarbij namen een kleine 20 bedrijven hun intrek in de nieuwe incubator in Breda.

Dienstverlening van de gemeente

In 2022 hebben we 2 interne accountmanagers toegevoegd aan het Ondernemersteam. Daardoor kunnen we meer ondersteuning en dienstverlening bieden aan alle ondernemers en sectoren in Breda. De accountmanagers en acquisiteurs kregen meer ruimte om bedrijven in de TT&C-doelgroep proactief te benaderen. Hierdoor konden ze meer begeleiding bieden op thema's als innovatie, digitalisering, duurzaamheid, arbeidsmarkt en internationalisering. Doordat ze beter zichtbaar waren, ontstonden er nieuwe verbindingen tussen bedrijven en werd het ecosysteem versterkt, zoals bijvoorbeeld Breda Game City. De zichtbaarheid, inzet en dienstverlening van de accountmanagers wordt door ondernemers zeer gewaardeerd.

We hebben een samenwerkingsverband afgesloten tussen NAC Breda, KHN Breda en BredaBusiness (de gemeente Breda): Breda Horeca. Daarmee willen we actuele vraagstukken samen aanpakken en laagdrempelig met elkaar in contact blijven. Ieder jaar organiseren we minstens 5 activiteiten en we ontwikkelen een incentivesysteem.

BredaBusiness versterkte de profilering van Breda als dé internationale hotspot voor TT&C. Ze boden ruimte aan ondernemersverhalen, nieuws en bijeenkomsten over diverse actuele thema's op regionaal, nationaal en internationaal vlak. Ze zetten daarnaast effectieve marketing en communicatie in voor bedrijven, ondernemers, talenten en partners. BredaBusiness bood inspiratie en praktische handvatten om het traditionele mkb te vernieuwen. Dat deden we samen met het onderwijs, ondernemers en de overheid. Zo hebben we partijen bij elkaar gebracht rondom het thema Duurzaam Ondernemen. We zetten de kracht van de regionale media in om onze unieke propositie te versterken. Verder waren we partner bij (internationale) evenementen, zoals de Vuelta 2022 en Breda voor Oekraïne. Via een dashboard kunnen we onze strategie evalueren en waar nodig aanscherpen.

Toegepaste Technologie en Creativiteit

De subsidie voor Toegepaste Technologie en Creativiteit is deels niet uitgegeven. In juli 2022 is de verordening aangepast: er is een meerjarensubsidie toegevoegd voor 4 innovatieclusters en het budget is opgehoogd. Eén cluster (Data/AI) is echter niet van start gegaan in 2022. Voor de projectsubsidies hebben we in het najaar weinig aanvragen ontvangen. Dit onderdeel evalueren we vóór 1 juni 2023.

Verrassende Stad

Vitale Stad

- We hebben de detailhandelsvisie vastgesteld en werken nu aan het uitvoeringsprogramma.
- In overleg met onze partners hebben we de besluitvorming over het horecabeleid uitgesteld. Wel is er in december een eerste bespreking geweest over de sluitingstijden voor de nachthoreca. De besluitvorming voor het horecabeleid vindt plaats in 2023.
- Breda Marketing presenteerde haar meerjarenstrategie in het najaar. Dat leidde tot besluitvorming over een nieuwe meerjarige uitvoeringsovereenkomst. De marketing richting bedrijven en talenten heeft hierin een volwaardige plaats gekregen.
- We werken samen met Regio West-Brabant en de West-Brabantse marketingorganisaties aan de opgave om als (toeristische) regio beter zichtbaar te zijn bij bewoners en bezoekers.
- Het subsidiebudget voor evenementen is ook in 2022 veel minder aangesproken vanwege corona. Hoewel evenementen vanaf eind februari weer toegestaan waren, hadden veel evenementen geen risico genomen en waren ze (nog) niet aan het voorbereiden. Daardoor hebben vooral evenementen die in het voorjaar plaatsvonden hun plannen niet of in afgeslankte vorm uitgevoerd.

Unieke stad met beleving

In 2022 lanceerden wij de verhaallijn Royal Roots. Daarmee willen we ons koninklijke verleden op een eigentijdse manier vertellen. Samen met Breda Marketing, het Stedelijk Museum en het Prado Museum organiseerden we, vooruitlopend op de Vuelta, de buitenexpositie 'Prado on the streets'.

Gastvrij en creatief

In het najaar stond het festival Popmonument in het teken van Royal Roots. Daarbij zijn onze koninklijke verhalen gekoppeld aan muziekoptredens. Ook digitaal vertellen we het verhaal. Op social media en via www.royalroots.nl.

- We zijn begonnen om het oude stadhuis op een passende manier aan te lichten. Zo behoudt het gebouw ook in de avond en nacht zijn schoonheid en draagt het bij aan de Grote Markt als prettige verblijfplaats.
- Ook spraken we in 2022 vanuit het illuminatieplan Breda met belanghebbenden en pandeigenaren van de binnenstad om de mogelijkheden te verkennen voor het (beter) verlichten van hun panden. Daarbij is ook verbinding gezocht met de KMA. Zij zijn van plan om enkele van hun panden volgens het illuminatieplan Breda te verlichten. De aanlichting van het stadhuis aan het Stadsers is bijna afgerond en de voorbereidingen voor het aanlichten van nog meer objecten is gestart.
- Mede door een subsidie van de gemeente Breda opende in september 2022 de Onstage Experience. Dit vrijetijdskoncept biedt de bezoekers een dj-beleving in een voormalig leegstaand pand aan de Ginnekenstraat.
- De creatieve route die Breda Marketing heeft ontwikkeld, verbindt het historische centrum op een verrassende manier met het Havenkwartier. Jonge kunstenaars hebben de route nog verrassender gemaakt door hier verschillende creaties aan toe te voegen.

Transformatie Binnenstad

Eind 2021 zijn we begonnen met een gebiedsvisie voor een deel van de Ginnekenstraat. Daarbij werkten we samen met gebouw-eigenaren en Stichting Ondernemersfonds Breda. We wilden hiermee een beroep kunnen doen op de landelijke stimuleringsregeling, die in mei 2022 is gepubliceerd. Vooraf hadden we al veelvuldig overlegd met het Rijk. Uiteindelijk was de conclusie dat een aanvraag niet kansrijk was. De voorwaarden waren te strikt en het risico voor de gemeente was te groot. De betrokken partners bleven desondanks enthousiast over de opgestelde integrale visie voor de Ginnekenstraat. Daarom is besloten deze samenwerking voort te zetten met deze partners en uitvoering te geven aan deze visie middels een gebiedsgerichte projectmatige aanpak. De projecten vinden plaats in 2023.

Voor de gehele binnenstad wordt gewerkt aan een integraal uitvoeringsplan binnenstad. Hierdoor ontstaat afstemming en inzicht over initiatieven en projecten in de binnenstad van de verschillende betrokken partners (Stichting Ondernemersfonds Breda, Breda Marketing en VCOB). De verwachting is dat voor de zomer een gezamenlijk uitvoeringsplan wordt opgeleverd met een daaraan gekoppelde overlegstructuur.

Winkelgebieden waar ondernemers of pandeigenaren samenwerken in een vereniging, bedrijven investeringszone (BIZ) of

Ondernemersfondsen kunnen aanvragen voor initiatieven indienen die bijdragen aan verbetering van het gebied. Winkelgebieden staan voor een uitdaging met een teruglopend aantal passanten en dalende bestedingen. Dit vereist een betere regie, samenwerking, daadkracht en focus om winkelgebieden toekomstbestendig te houden. In 2022 zijn de eerste initiatieven via cofinanciering afgehandeld, zoals een binnenstadmakelaar, een starterswinkel voor beginnende ondernemers en een gebiedsvisie Ginneken. In 2023 wordt een subsidieregeling impuls gelden beschikbaar gesteld. Hierin kunnen samenwerkingsverbanden in winkelgebieden aanvragen indienen voor eenmalige impuls voor projecten op het gebied van verbetering van (uitstraling van) winkelgebieden.

Internationalisering

Onze propositie op het gebied van TT&C hebben we ook uitgedragen tijdens internationale bezoeken en ontvangsten. We hebben ons onder meer gericht op kansen in Duitsland (zoals de Hannover Messe, Gamescom, CWF'22 en het werkbezoek van staatssecretaris Rapp uit Baden-Württemberg). Daarbij werkten we samen met de provincie en de BOM. In de communicatie hebben we de BredaBusiness-kanalen, de internationale brochure en de promotiefilm ingezet. Daarnaast zijn we vanaf eind 2022 gestart met het verkennen van nieuwe samenwerkingskansen met Vlaanderen. Voor de internationale gemeenschap in Breda hebben we veel (drukbezochte) activiteiten georganiseerd. Dankzij een subsidie van de provincie konden we het LivingIn-programma starten en intensiever samenwerken met Holland Expat Center South.

Talenten aantrekken

In veel sectoren hadden werkgevers te maken met personeelskrapte, die waarschijnlijk nog lang zal aanhouden. In 2022 hebben we ons gericht op het binden en aantrekken van talenten voor de korte en lange termijn. We zijn gestart met het maken van een Actieplan Arbeidsmarkt Breda dat in 2023 gereed zal komen. In de tussentijd werkten we samen met bedrijfsleven en onderwijs verder aan projecten. Onder meer aan een aanpak voor urgente tekortsectoren met projecten als de Doenersacademie en IT aanvalsplan (werktitel). Met de drie onderwijsinstellingen Avans, BUas en Curio startten we de Digitale Werkplaats; hier werken studenten aan vragen van ondernemers op het gebied van digitalisering. Op deze manier komen de studenten ook vroeg in aanraking met bedrijven in Breda. Ditzelfde gebeurt via SustainABLE op het gebied van duurzaamheid. Via de MKB-deal dragen we bij aan een kennis- en opleidingscentrum op het gebied van metaal en mechatronica. Hierdoor is in samenwerking met bedrijven in de sector, Curio en Stichting Vakopleiding Metaal en Onderhoud een nieuwe bedrijfsschool gestart. Deze staat in Oudenbosch, maar leidt zowel studenten op en verzorgt bij- en omscholing voor werkenden. Ook voor de Bredase bedrijven in deze sector.

Werklocaties

Aanbod werklocaties

De doelstelling om continu minimaal 20 hectare beschikbaar te hebben op bestaande en nieuwe bedrijventerreinen, raakt steeds verder uit beeld (Omgevingsvisie Breda 2040). De druk op de bedrijventerreinen wordt steeds groter. In 2022 hebben we een aantal beschikbare kavels op de Werkdonken en het Rithmeesterpark verkocht. Het aanbod van beschikbare kavels is daarmee nog verder teruggelopen. Op 1 januari 2023 was er nog maar 1,5 hectare aan vrij beschikbare kavels.

Nieuwe bedrijventerreinen

Voor de zoeklocaties Steenakker-Noord zijn de eerste aanzetten gemaakt voor het stedenbouwkundig ontwerp en de verkeersontsluiting van het gebied. Voor dit zoekgebied zijn minder vorderingen gemaakt dan gewenst als gevolg van het ontbreken van een projectleider gedurende een deel van het jaar. De ontsluiting is de belangrijkste randvoorwaarde voor de mogelijke ontwikkeling van het gebied, daar gaan we op inzetten. Om in te kunnen spelen op de uitdagingen van de energietransitie is een onderzoeksvraag geformuleerd voor het in beeld brengen van de mogelijkheden die Steenakker op dit vlak biedt, nu en in de toekomst. Deze energiescan wordt in Q1 van 2023 uitgevoerd.

Voor de locatie Frankenthalerstraat geldt dat deze niet meer beschikbaar lijkt voor marktpartijen. Momenteel loopt er een onderzoek naar de centrale huisvesting van een aantal gemeentelijke diensten. Hiervoor is de Frankenthalerstraat uitdrukkelijk in beeld.

Voor Rithmeesterpark Fase II is vooral gewerkt aan de gebiedsvisie Zuidwest. Naar verwachting komt deze in de loop van 2023 gereed. Net als voor Steenakker-Noord wordt ook hier een energiescan uitgevoerd. Na besluitvorming over deze gebiedsvisie kan gewerkt worden aan de realisatie van het bedrijventerrein. Voor het zoekgebied in Bavel geldt dat in 2022 energie is gezet op de Gebiedsvisie Bavel 2040 waar het zoekgebied voor werken in Bavel onderdeel van uitmaakt.

Kantoren

In 2022 hebben we vooral gewerkt aan de nieuwe kantorenlocatie 5Tracks. Daarnaast hebben we plannen gemaakt voor de uitbreiding van het Bondpark aan de Graaf Engelbertlaan. Deze ontwikkeling maakt ook deel uit van de gebiedsvisie Zuidwest. Voor bestaande kantoren is vooral gewerkt aan de opgave om ze minimaal te voorzien van energielabel C. We hebben OMWB opdracht gegeven om als extra taak vanuit Breda hierop te gaan handhaven. Hierbij is altijd een eerste stap om het gesprek

aan te gaan hoe betrokkenen zelf stappen kunnen zetten. We hebben ook bijgedragen aan het transformatieproces van diverse panden.

Bestaande werklocaties

- Ook op bestaande bedrijventerreinen moeten we zorgen voor percelen die opnieuw uitgegeven kunnen worden. Dat gebeurt maar op weinig plaatsen, zoals het parkeerterrein bij de Makro. Op dit moment liggen deze ontwikkelingen in handen van de markt. De gemeente speelt geen actieve rol in de aankoop en heruitgifte van kavels op bedrijventerreinen. Heruitgifte is ingewikkeld en de resultaten kunnen pas op middellange en lange termijn worden geboekt. Daarom is het ook belangrijk dat we nieuwe terreinen aanleggen, vooral omdat we dan ruimte creëren om te schuiven.
- In 2022 hebben we gewerkt aan meer inzicht om de bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken en heruitgifte mogelijk te maken. We zijn gestart met een onderzoek naar een betere benutting van de bestaande bedrijventerreinen. Dat onderzoek ronden we in het eerste kwartaal van 2023 af. Daarnaast hebben we onderzocht hoe we de terreinen toekomstbestendig kunnen maken. Voor De Krogten hebben we een apart onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor revitalisering. Voor de Druivenstraat en de Kapittelweg zijn we in gesprek met ondernemers om de terreinen toekomstbestendig te maken en de ondernemers te organiseren.
- Voor Hazeldonk is de pilot 'toiletunit' afgerond. Deze voorziening bleek zó succesvol, dat de unit blijft. De gemeente heeft ook een nieuw camerasysteem mede mogelijk gemaakt.
- Voor de Druivenstraat hebben we bijgedragen aan een onderzoek naar de staat van de riolering.
- Op De Krogten zijn we gestart met een reststromenonderzoek en hebben we een 'kruisvak' aangebracht om het verkeer beter door te laten stromen.
- Voor alle terreinen hebben we een nieuwe groensubsidie beschikbaar gesteld. Daarnaast konden bedrijven gebruikmaken van energiescans.
- We hebben een plan van aanpak opgesteld voor de veiligheid van bedrijventerreinen.
- Voor de Claudius Prinsenlaan zijn we bezig om een nieuw bestemmingsplan op te stellen.
- Voor Steenakker en 3BO zijn de bestaande BIZ'en verlengd.
- We hebben extra aandacht voor informatievoorziening en monitoring, zodat we betere afwegingen kunnen maken over de werklocaties. In 2022 is er een onderzoek uitgevoerd naar de Bredase kantorenmarkt en heeft de provincie prognoses opgesteld voor de werklocaties. Op basis hiervan hebben we een kantorenmonitor opgesteld.

RISICO'S

- Het tekort aan geschikt personeel beperkt de kans op economische groei.
- Het gebrek aan ruimte voor economie kan negatieve gevolgen hebben voor de economische dynamiek en werkgelegenheid, bijvoorbeeld door het vertrek van bedrijven naar elders. Voldoende ruimte voor bedrijventerreinen is immers nodig om werk te bieden aan een groeiende bevolking en het stedelijk systeem goed te laten functioneren.

INDICATOREN

Programma-indicatoren

Indicator Naam: Waardering voor de stad (bezoekers) (Nr. 40)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door bezoekers)

Bron: Passantenonderzoek   Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7,9			geen streefwaarde bepaald	

Dit wordt éénmaal per 2 jaar gemeten in de oneven jaren. In 2022 is geen regulier bezoekersonderzoek uitgevoerd onder bezoekers van de binnenstad. Wél is aan inwoners gevraagd naar hun mening over de binnenstad. De inwoners geven de binnenstad een rapportcijfer 8,1. In 2021 was dit een 7,9. De Bredase student waardeert de binnenstad gemiddeld met een 7,6. Dit volgt uit een onderzoek dat in 2022 is gehouden onder studenten naar onder meer hun binding met de stad Breda.

Indicator Naam: Trots op de stad (inwoners) (Nr. 41)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
68	70	73	tenminste handhaven huidige aandeel	73

Het aandeel inwoners dat (heel) trots is op de stad is met 73% gelijk gebleven aan de realisatie van 2021.

Indicator Naam: Economische Barometer (Nr. 42)

Omschrijving: Stand van de Economische Barometer

Bron: Economische barometer Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7		6,4	6,5	

De definitieve realisatiecijfers zijn op dit moment nog niet beschikbaar. Op basis van de eerste voorlopige cijfers lijkt de eerder bepaalde streefwaarde van 6,5 voor 2022 echter niet te worden gerealiseerd. De economische barometerscore is een samengestelde indicator gebaseerd op ontwikkelingen in onder andere werkgelegenheid, arbeidsmarkt, vastgoedmarkt en consumenten- en producentenvertrouwen. De gemeente stuurt niet rechtstreeks op deze samengestelde indicator. De gemeente stuurt op onderliggende economische thema's.

Indicator Naam: Vestigingsklimaat (Nr. 43)

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			minimaal 7	

In 2022 heeft geen brede ondernemerspeiling plaatsgevonden. Daarom ontbreekt een realisatiecijfer voor 2022.

Thema-indicatoren Stimuleren economische ontwikkeling in Breda**Indicator Naam: Werkgelegenheid Focussectoren (absoluut) (Nr. 2203)**

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren toegepaste technologie en creatieve industrie (TT&C)

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
21.900	21.900	22.300	22.200	23.000

In 2022 is de werkgelegenheid in Breda in de focussectoren creativiteit en toegepaste technologie gelijk aan 23.000 banen. Dit is een groei van 3 % ten opzichte van een jaar eerder (22.300 banen). Deze groei is groter dan de streefwaarde voor de groei (2%).

Indicator Naam: Werkgelegenheid Totaal (absoluut) (Nr. 44)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
110.100	109.900	111.800	112.000	113.600

In 2022 is de werkgelegenheid gegroeid met 1,5%. Er was - vanwege corona - rekening gehouden met een gelijkblijvende werkgelegenheid. Voor de komende jaren verwachten we eerst nog een lichte toename (Omgevingsvisie; 2021). In de jaren daarna, als gevolg van een afnemende beroepsbevolking, een stabilisatie van de werkgelegenheid op 110.000 banen.

Indicator Naam: Ondernemersklimaat (Nr. 47)

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			7	

In 2022 heeft geen brede ondernemerspeiling plaatsgevonden. Daarom ontbreekt voor 2022 het realisatiecijfer.

Productindicatoren Product Economische zaken

Indicator Naam: Netto arbeidsparticipatie (Nr. 49)

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
71,8	70,4	72	Zie toelichting	73,1

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente stuurt niet rechtstreeks op deze samengestelde indicator, maar volgt wel de ontwikkelingen. De netto arbeidsparticipatie (het percentage werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking) ligt in Breda iets hoger dan landelijk gemiddeld en stijgt - met uitzondering van 2020 vanwege corona - al jaren. We zien graag dat de netto arbeidsparticipatie tenminste gelijk blijft.

Productindicatoren Product Acquisitie en accountmanagement

Indicator Naam: Dienstverlening (Nr. 50)

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			7	

In 2022 heeft geen brede ondernemerspeiling plaatsgevonden waarin de waardering van ondernemers van de dienstverlening is gemeten.

Productindicatoren Product Evenementen

Indicator Naam: Evenementenbeleid (Nr. 51)

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			geen streefwaarde bepaald	7,9

In 2022 waardeerden inwoners de evenementen gemiddeld met een rapportcijfer 7,9. Daarbij scoren sportevenementen het hoogste met een gemiddeld rapportcijfer van 8,1. In de coronajaren 2020 en 2021 is dit niet gemeten.

Productindicatoren Product Grondexploitatie bedrijventerreinen

Indicator Naam: ratio aanbod/vraag werklocaties (Nr. 52)

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgeefbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: team planeconomie Meeteenheid: ratio

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
0,24	0,1	0,1	0,1	0,05

Van de nog beschikbare kavels zijn er het afgelopen jaar weer enkele verkocht. Er is nog steeds geen nieuw aanbod bijgekomen. De realisatiewaarde van deze indicator is daarom verder gedaald.

Indicator Naam: Leegstand (Nr. 53)

Omschrijving: Leegstand (percentage van de voorraad in m²)

Bron: CBS leegstandsmonitor Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7,8	5,6	5,5	0,5 procentpunt lager dan in 2021	5,3

Met een gerealiseerde waarde van 5,3% is de streefwaarde (daling van de leegstand met 0,5%-punt) niet behaald. Die streefwaarde is echter vastgesteld in 2021 toen de leegstand nog veel hoger was. Inmiddels zitten we in Breda nu op het niveau van frictieleegstand en de leegstand moet niet veel verder meer dalen om voldoende dynamiek in de markt te houden. De frictieleegstand is de leegstand die nodig is om voldoende dynamiek in de vastgoedsector te waarborgen.

Thema Grote projecten in de stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Verbeter Breda

In februari 2022 heeft de gemeenteraad het proces vastgesteld voor de uitwerking van het programma Verbeter Breda. Ook stelde de gemeenteraad € 1 miljoen beschikbaar om initiatieven te steunen die nu al bijdragen aan kansgelijkheid en tweedeling tegengaan. Met het actieplan Verbeter Breda hebben we in 2022 diverse initiatieven gesteund. Daarmee hebben we energie vastgehouden in de stad en zijn er diverse projecten uitgevoerd rondom de thema's uit het Pact van Breda deel 1.

Tussen februari en september hebben inwoners en partijen onder leiding van onafhankelijke voorzitters gewerkt aan het Pact van Breda deel 2. Daarin zijn gezamenlijke doelen voor de komende jaren geformuleerd. Na de ondertekening van dit Pact hebben 3 allianties tot eind december gewerkt aan uitvoeringsvoorstellen. De onafhankelijke voorzitters hebben de inbreng eind december opgeleverd. Daarmee maken we in het eerste kwartaal van 2023 het uitvoeringsprogramma Verbeter Breda – Het Pact van Breda deel 3. Onderdeel daarvan is een voorstel voor goed bestuur voor de komende jaren: hoe willen we met partijen in de stad samenwerken en sturen op deze opgave?

Programma Gasthuisvelden

Het programma is nu in de ontwikkel- en realisatiefase. We hebben het programmaplan geactualiseerd en de deelopgaven zijn opgestart. De uitwerking van het masterplan hebben we doorgeschoven naar 2023. Met de Nieuwe Mark zijn we volop bezig. De koopovereenkomst Seelig-Zuid is getekend, waardoor we zeker weten dat het Seeligpark en de Nieuwe Mark fase 3 uitgevoerd kunnen worden. Het placemake-initiatief De Teruggave is volgens planning per 31 december 2022 beëindigd, omdat het gebouw niet langer geschikt te maken was.

Programma Crossmark Breda

De transformatie van de Spoorzone loopt. De ambitie op het gebied van groen en water wordt niet meer vormgegeven als autonoom waterlandschap (de Zoete Delta), maar wordt verweven met de stedelijke bebouwing. Hiermee voorkomen we een nieuwe ruimtelijke barrière tussen het Havenkwartier en 't Zoet. We werken aan meer hoogstedelijkheid; een hogere dichtheid en een mix van wonen, werken en verblijven - en de nabijheid daarvan voor de bewoners.

't Zoet

- In 2022 hebben we gewerkt aan het Toekomstperspectief 2040 voor 't Zoet. Dit document is door de gemeente en de provincie vrijgegeven voor participatie.
- Een intensief traject van participatie en marktconsultatie heeft ertoe geleid dat mensen bekend zijn met 't Zoet, dat er begrip is voor de ambities en het raamwerk en dat het toekomstperspectief inhoudelijk is verrijkt.
- In de zomer van 2022 hebben we een propositie voorgelegd aan de ministeries van BZK en IenW om een bijdrage te krijgen vanuit het Mobiliteitsfonds om grootschalige woningbouwlocaties te kunnen ontwikkelen. Het Rijk heeft deze propositie gehonoreerd met een bijdrage van zo'n € 49,7 miljoen (inclusief btw) om infrastructurele maatregelen te treffen rondom 't Zoet. Voorwaarde is de bouw van een groot aantal betaalbare woningen (minimaal 50%) tot en met 2030. Zie ook programma 3, thema Grote woonprojecten in de stad.
- Als onderdeel van het haalbaarheidsonderzoek hebben we een groot aantal gebiedsonderzoeken uitgevoerd (zoals bodem, geur, akoestiek, archeologie, wonen, werken, fiscaal, samenwerkingsverbanden en marktbetrokkenheid). Deze onderzoeken zijn medebepalend voor de ontwikkelstrategie en de samenwerkingsstrategie die we nog uit gaan werken met de provincie en andere partners.

Amphia

Het ziekenhuis functioneert volledig op de locatie Molengracht. De laatste voorbereidingen zijn getroffen voor kleinere infrastructurele wijzingen rondom de Hogeschoollaan. Die worden in 2023 uitgevoerd.

Bavel

- Het programma Bavel is opgestart. We hebben flink geïnvesteerd in betere communicatie met het dorp. In een aantal workshops hebben we met elkaar gekeken wat er beter kan en hoe we de samenwerking kunnen verbeteren. Dit heeft geleid tot een afspraak om in cocreatie met het dorp naar een gebiedsvisie toe te gaan werken. Dit proces is in september opgestart. Ook hebben we ervoor gezorgd dat informatie over de ontwikkelingen in Bavel makkelijk terug te vinden is op de site Samenaandeslagvoorbavel.
- Het verenigingsleven kan tijdelijk terecht in de voormalige Spindel. We hebben een besluit genomen over de volgende stap in de ontwikkeling van een nieuwe multifunctionele accommodatie (MFA).

- We hebben de eerste grond aangekocht voor de bouw van woningen in Bavel-West.
- We hebben uitgelegd waarom het nodig is om op termijn een bedrijventerrein te ontwikkelen in Bavel.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Programma Gasthuisvelden

In de zomer van 2022 is het programma Gasthuisvelden weer opgestart. We hebben het programmaplan geactualiseerd, de programmaorganisatie geactiveerd en de uitwerking van onderstaande deelopgaven is gestart:

- Gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden (herontwikkeling Gasthuisvelden-West en Seeligpark)
- Versterken en verbinden Fellenoord
- Uitwerking mobiliteitsvraagstukken

Nieuwe Mark

In 2022 zijn we gestart met de uitvoering van het eerste deel van de Nieuwe Mark fase 1. Deze werkzaamheden lopen volgens planning en bestonden uit de sloop van de oude situatie, het uitgraven van de rivier, voorbereidende werkzaamheden aan de fundering voor de lage kade en trappartijen, en het storten van onderwaterbeton. Voor fase 2 zijn we in 2022 gestart met het opstellen van het definitief ontwerp. Daarnaast hebben we een overeenkomst opgesteld voor de grondaankoop en het ontwerp-bestemmingsplan voor deze fase uitgewerkt.

UWV-locatie The Marker

In 2022 heeft de gemeente het ontwerp van de toekomstige nieuwe openbare ruimte getoetst. De bouwer heeft gewerkt aan de bouwkuip voor de circa 160 woningen.

Voormalige Kadasterlocatie

Het college heeft een besluit genomen over de haalbaarheid van het plan. Vervolgens is de anterieure overeenkomst getekend en hebben we het ontwerp-bestemmingsplan uitgewerkt voor de ontwikkeling van zo'n 100 woningen. De terinzagelegging staat gepland voor begin 2023.

Programma CrossMark Breda

We zijn volop bezig om de samenwerkingsagenda met de provincie uit te voeren. Op het gebied van Groen & Water en Mobiliteit werken we op projectbasis samen. Op het gebied van Verstedelijking komen meerdere projecten samen in de grootschalige woningbouwlocatie CrossMark, met het Havenkwartier en 't Zoet (eigendom van de gemeente en de provincie samen). Door hun grote financiële bijdrage werken we ook samen met het Rijk.

CrossMark-Oost/Stationskwartier

- Het ambitieuze bouwproject 5Tracks met appartementen, kantoren en voorzieningen is volop in uitvoering.
- Het appartementsgebouw van Thes en de Albert Heijn zijn gebouwd en hebben de naam Belcrumpoort gekregen.
- Het appartementengebouw De Hendric is klaar. Het kleinschalige appartementengebouw Baronesse wordt nog gebouwd en vormt de afronding van woonbuurt 3 Hoefijzers-Noord.
- De eerste woningen van Eureka zijn in de verkoop gegaan en de concept-ontwikkelvisie voor De Faam is in het voorjaar van 2023 gereed.
- In 2022 hebben we gewerkt aan de herontwikkeling van de Harley-locatie aan de Stationslaan. Alwel levert in het voorjaar van 2023 een concept-bestemmingsplan aan voor ruim 50 betaalbare woningen.

CrossMark-West/Havenkwartier

- In de Strip liggen 2 erfgoedhallen in het deelgebied Backer & Rueb. Amvest is gestart met de renovatie van de meest westelijk gelegen 'Lamonthal'. Daarnaast wordt er gewerkt aan het bestemmingsplan voor dit deelgebied.
- Voor het deelgebied Klavers Jansen heeft het Consortium Spoorzone Breda het bestemmingsplan voor woningbouw aangeboden voor besluitvorming.
- De Stokvishallen zijn aangepast en de verduurzaming van het Stokviskantoor is gestart. Daarmee is de eerste fase van de transformatie naar het bestendigen van de culturele activiteiten in het Cultuurcluster afgerond. Samen met de partijen in het gebied bereiden we de volgende fase van de transformatie voor.
- Het bouwrijp maken van de Speelhuislaan is eind 2022 aanbesteed en gaat in het voorjaar van 2023 van start.
- Voor de Mobiliteitshub in de Strip is het haalbaarheidsonderzoek voorgelegd voor besluitvorming en door de gemeenteraad in februari 2023 goedgekeurd.

- We kunnen een deel van de woningbouwimpuls van het Rijk inzetten voor de inrichting van de Speelhuislane en de Mobiliteitshub.
- Per 1 januari 2023 is de regelvrije zone op de kop van het Haveneiland beëindigd. De tijdelijke gebruikers (Pier15, Stek en Belcrum Beach) kunnen het gebruik meer gereguleerd voortzetten om overlast in de omgeving te verminderen.

CrossMark-West/'t Zoet

- Het toekomstperspectief 2040 voor 't Zoet is vrijgegeven voor participatie.
- De campagne via www.tzoet.com heeft veel belangstelling opgeleverd voor de gebiedsontwikkeling en tal van ideeën voor tijdelijkheid en placemaking. Hiervoor organiseren we een prijsvraag.
- Het participatietraject heeft veel belanghebbenden en potentiële marktpartijen geïnteresseerd en betrokken bij de toekomstige ontwikkeling van 't Zoet.
- Bredase Bomen is geland op het terrein van 't Zoet in het kader van placemaking.
- Het Rijk heeft onze propositie gehonoreerd met een bijdrage van € 50 miljoen voor infrastructurele maatregelen in 't Zoet en CrossMark.

Bavel

- We werken samen met het dorp aan de gebiedsvisie Bavel. Die is naar verwachting begin april 2023 klaar.
- Het college wil de multifunctionele accommodatie verder uitwerken op de locatie aan de Lange Vore. De gemeenteraad heeft in februari 2023 een besluit genomen over het benodigde voorbereidingskrediet.
- De woningbouw in Bavel-West is verder voorbereid. We hebben de eerste grond aangekocht. De onderhandelingen met andere grondeigenaren zijn in volle gang.
- Na de gebiedsvisie pakken we het nieuwe bedrijventerrein en de woningbouw in Bavel-Zuid verder op.

RISICO'S

CrossMark

Voor de Strip (eerste fase uitvoering Havenkwartier) zien we belangrijkste risico's op het gebied van het cultuurproject. De gezamenlijke ambitie met de culturele instellingen heeft nog niet geleid tot een haalbaar plan. Verder zien we risico's bij de uitvoering van een HUB (collectieve parkeervoorziening op afstand van diverse functies) en door de stijging van de bouwkosten.

Bavel

Het programma Bavel is opgestart. Het grootste risico daarbij is het stikstofdossier. Alle ontwikkelingen brengen een stikstofdepositie met zich mee. Uit de eerste berekeningen blijkt dat dit niet is op te lossen met intern salderen. We zullen extra stikstofruimte moeten inkopen. Dit nemen we mee in de ontwikkelvisie voor het programma. De risico's voor de verschillende deelprojecten worden meegenomen in de uitwerking daarvan.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Corona

De culturele sector kwam dankzij middelen vanuit het Rijk niet tot stilstand. De sector heeft zich goed hersteld, maar de bezoekerscijfers zijn nog altijd niet terug op het niveau van 2019. Het aantal exposities en voorstellingen blijft ook achter, al is ook daar een inhaalslag gemaakt. Instellingen hebben wel vaak vernieuwingen doorgevoerd in hun bedrijfsvoering, marketing, publieksbereik en inhoudelijke programmering. Dat maakt de sector wendbaarder en weerbaarder.

Cultureel erfgoed

In 2022 hebben we gewerkt aan alle thema's van de erfgoedvisie:

- Het versterken van de beleving van het erfgoed en het vergroten van de toegankelijkheid ervan voor bewoners en bezoekers.
- Zo veel mogelijk kennis vergaren over het Bredase erfgoed en deze delen met de stad.
- Zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van ons erfgoed.
- Erfgoed als onderlegger voor (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Cultuur

Medio februari 2022 werd de laatste coronalockdown opgeheven en werden de gebruikelijke openingstijden weer van kracht. Door veranderde gewoonten, het wegblijven van (internationale) toeristen en de angst voor het virus, bleven en blijven bezoekersaantallen achter, met name bij de musea en de podia. Er bereikten ons signalen van dreigende financiële tekorten. Signalen van, voornamelijk, onze basisinstellingen maakten dat we voorzichtig waren met de inzet van coronamiddelen. Gaandeweg het jaar zagen we dat de Bredase cultuursector snel opveerde en verwachte tekorten een minder grote piek in 2022 hadden. De voorzichtigheid van de besteding in 2022 maakt dat er voor 2023 en 2024 nog ruimte is voor verdere versterking en versteviging van de sector en het mitigeren van de langdurige effecten van de coronacrisis.

We werkten aan alle speerpunten van het cultuurbeleid 'In verband met cultuur'. Een hoogtepunt was de Vuelta. Daarbij zette de Bredase cultuursector haar beste beentje voor, van participatieprojecten tot internationale samenwerkingen. Van dit laatste is Prado in Breda een goed voorbeeld. In 2023 en verder plukken we de vruchten van de relaties die we in 2022 versterkt hebben.

Subsidies

In 2022 verstrekten we subsidies op basis van nadere regels. Deze sluiten aan op het cultuurbeleid, de afspraken binnen BrabantStad en de kunstenplanperiode van het Rijk. Met deze structuur stuurden we op de speerpunten in onze beleidsvisie.

Met 196 subsidierelaties ondersteunden we een diversiteit aan organisaties, makers en projecten. We verleenden subsidie aan 4 basisinstellingen, 35 andere professionele instellingen met éénjarige of meerjarige subsidies, 36 projecten, 66 makers, 45 amateurkunstverenigingen en 11 bijzondere projecten binnen de amateurkunst. 12 organisaties hebben subsidie ontvangen uit de 'tijdelijke subsidieregeling ondersteuning amateurkunstorganisaties' en 10 uit de 'tijdelijke coronaregeling ondersteuning lokale culturele infrastructuur'. Onze speciale aandacht ging uit naar projecten voor vernieuwing en innovatie.

We investeerden in een wendbare en weerbare culturele sector

- Met middelen vanuit het Rijk konden we 2 coronaregelingen uitvoeren om de culturele sector te ondersteunen. Zo ontstonden er geen ernstige exploitatietekorten en hoefde de sector niet tot stilstand te komen. Met een extra financiële impuls voor projecten en de makersregeling konden we instellingen en (jonge) makers mogelijkheden bieden om te innoveren en te vernieuwen. Ook investeerden we via het coronabudget in cultuur in de publieke ruimte, in nieuwe programmering en in samenwerkingsverbanden. We zorgden voor de presentatie van de kunsten via culturele zondagen, waarbij extra aandacht was voor de amateurkunsten.
- We verbeterden de structurele toegang tot dashboardinformatie over het culturele aanbod en het publieksbereik. Ook werkten we mee aan het regionale onderzoek de Waarde van Cultuur 2022. In 2023 krijgt dit onderzoek nog meer aandacht.
- Op basis van de ervaringen met Breda Buiten hebben we bekeken of een soortgelijk zomerprogramma in 2022 meerwaarde had. Culturele instellingen en makers stonden aan het begin van het jaar te trappelen om weer te beginnen, waardoor de sector snel opveerde. Een tweede editie van Breda Buiten was daardoor niet nodig.
- We leverden inhoudelijke input voor het accommodatiebeleid van gemeentelijke culturele locaties. Bureau Buiten heeft in overleg met de afdelingen Cultuur en Vastgoedbeheer onderzoek gedaan naar de huisvesting van de professionele makers. Dat leidde tot het rapport Ruimte voor Cultuur. De belangrijke conclusie: vraag en aanbod op het gebied van huisvesting sluiten onvoldoende op elkaar aan. We nemen het rapport mee in het integraal huisvestingsplan en het nieuwe cultuurbeleid.
- Samen met de 4 andere gemeenten in BrabantStad en de provincie werkten we aan cultuurparticipatie, internationalisering, publiekswerking, de instrumenten 'Waarde van Cultuur' en de subsidieregeling 'Professionele Kunsten BrabantStad 2021-2024'.
- We hebben ons ingezet om het publieksbereik te herstellen. We gingen hierover in gesprek met de diverse overlegorganen in de cultuursector. Het college sprak met hen over een toekomst waarin wendbaarheid en weerbaarheid de basis worden.

- We stimuleerden de samenwerking tussen amateurkunst en professionele organisaties. We sturen hierop met onze projectsubsidierelingen. Mooie voorbeelden die we hebben ondersteund, zijn het Ocrumfestival, het Spanjaardsgatfestival en Breda Barst.
- We hebben het netwerk binnen en buiten het stadskantoor versterkt.
- We hebben onze dienstverlening voor subsidieaanvragers gebruiksvriendelijker gemaakt. Op de nieuwe website zijn de informatie en alle subsidieregelingen makkelijker te vinden en is het proces van het aanvragen en verantwoorden van subsidies volledig gedigitaliseerd en vereenvoudigd. Daarnaast zijn we gestart met de ontwikkeling van een subsidiebureau met subsidieadviseurs, dat in 2023 van start gaat. Dan gaan we ook verder met het vernieuwen van de subsidie- en financieringsstructuur, in aanloop naar de nieuwe cultuurvisie.
- We hebben een cursus over Europese financiering ontwikkeld voor Bredase cultuurinstellingen. Daarnaast hebben we 2 programma's mogelijk gemaakt voor internationale bezoekers op het gebied van beeldende kunst en jeugdpodiumkunsten. Verder gaven we opdracht voor Prado in Breda. Tot slot hebben we een werkbezoek gebracht aan Madrid, dat in 2023 een bestuurlijk vervolg krijgt in het kader van Royal Roots.

We versterkten de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur

- Met de netwerkbijeenkomst Cultuur en Sociaal Domein legden we de verbinding tussen zorg- en welzijnsorganisaties en culturele organisaties. Daarbij lag de nadruk op de doelgroep jongeren, die na corona extra aandacht nodig heeft. Dit was voor veel professionals een aanleiding om samen te gaan werken, elkaar vaker op te zoeken of een samenwerking te onderzoeken.
- De Nieuwe Veste is tegelijkertijd een bibliotheek én een programmaorganisatie voor cultuureducatie en – participatie en amateurkunst. Daarmee vervult zij een cruciale rol in het cultuurbereik en de talentontwikkeling via cultuur. We laten De Nieuwe Veste gestaag ontwikkelen tot hét platform voor cultuur in de stad, zonder daarin het particuliere aanbod in de markt te verstoren.
- Er werden veel activiteiten georganiseerd, ook met jongeren. Bijvoorbeeld door Het Zuidland en Podium Bloos (het 39graden-festival). Voor een duurzamer effect hebben we gekozen voor logische verbanden vanuit beleid en organisaties, voordat we jongeren betrekken bij culturele vraagstukken. Ook hebben we in 2022 een impuls gegeven aan jongerencultuur (door SPUK vanuit het ministerie van OCW), waarbij we 10 organisaties ondersteunden bij gerichte activiteiten voor cultuurparticipatie door jongeren. In 2023 en 2024 zetten we deze impuls voort, waarbij we – afhankelijk van de eisen vanuit het ministerie – inzetten op een laagdrempelig karakter en het bereik van de doelgroep.
- De Nieuwe Veste heeft een scan uitgevoerd in de amateurkunstensector. In het eerste kwartaal van 2023 komt hier een vervolg op om nog gericht in te zetten op de dienstverlening aan de amateurkunst. We werken hierin samen met De Nieuwe Veste, ook om de subsidieregeling voor de amateurkunst door te ontwikkelen. Met data en informatie uit het veld bekijken we in 2023 hoe we zo'n regeling het beste vorm kunnen geven.

Kunst en cultuur in ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen in de stad

- We gaven cultuur een plaats in de ontwikkelingen van CrossMark en 't Zoet. De cultuursector heeft meegedacht en input gegeven om te komen tot een visie voor 't Zoet. Voor CrossMark (en specifiek voor Klavers Jansen) hebben we samen met de initiatiefnemers een programma opgesteld voor het cultuurcluster. Dit programma wordt begin 2023 afgerond, waarna we het meenemen in de besluitvorming. Podium Bloos heeft een aantal succesvolle podiumproeverijen georganiseerd die lieten zien wat de huidige samenwerking al oplevert.
- We bleven nauw betrokken bij de ontwikkelingen rondom de Kunsthall. CrossArts heeft een aantal activiteiten uitgevoerd, zoals het project Claudy Jongstra's Guernica de la Ecologia in de Grote Kerk, de masterclasses van Claudy Jongstra en het symposium Ecosocialisme x Kunst in het najaar.
- Het oorspronkelijke idee voor een urban-pitchregeling bleek juridisch gezien niet mogelijk. Daardoor bekijken we in 2023 of een dergelijke snel-geldregeling alsnog mogelijk is en of we hiermee voorzien in de behoeften van het veld.
- We zijn projecten gestart waarmee we kunst en cultuur in de publieke ruimte van Breda digitaal zichtbaar maakten. Binnen het project Beeldschoon van de Bredase kunstenaar Merel van der Linden werd bij het werk Breda Ants een digitaal werk ontwikkeld. Ook bij het kunstwerk van Jennifer Tee kan via een QR-code een film over het project worden bekeken.
- We hebben onderzoek gedaan naar een kunstwerk over de afschaffing van het slavernijverleden. Dit deden we in samenwerking met HASB, het Stadsarchief en SMB. Seelig Park is hiervoor de beoogde locatie. Wij zijn betrokken bij de ontwikkeling van kunstwerken voor de Zuidoostflank.
- Op de vraagstukken Seelig en Gasthuisvelden hebben we tot nu toe geen input ontvangen.
- Met Stichting Beeldmakers hebben we meerdere inhoudelijke gesprekken gevoerd om te komen tot een programma van eisen voor Electron. Deze input nemen we mee in de verdere ontwikkeling van de broedplaats. Uitgangspunt

hierbij is het gebiedsperspectief Havenkwartier en het profiel van het Creative District.

Projecten in de publieke ruimte

We werkten ook in 2022 aan kunst en cultuur in de openbare ruimte:

- Het kunstwerk van Tamar Frank, dat wordt geplaatst op initiatief van bewoners voor het Marga Mincoplein, is (door de Vuelta) vertraagd en wordt in 2023 geplaatst.
- De kunstroute op initiatief van inwoners door het Boeimeerpark is voorbereid en wordt grotendeels in 2023 gerealiseerd.
- In samenwerking met KOP en KunstLoc ontwikkelden we een talentontwikkelingsprogramma voor kunstenaars die willen werken in de openbare ruimte. Dit leidde tot een kunstwerk van de Bredase Bobbi Cleij, die in 2022 afstudeerde aan AKV St. Joost. Dit kunstwerk komt in het Boeimeerpark.
- De voorbereiding van het kunstwerk bij het Talentencentrum heeft geleid tot een definitief ontwerp, dat in 2023 wordt uitgevoerd.

Cultureel erfgoed

Collectie Breda

In 2022 is het projectplan Collectie Breda afgerond. De uitvoering staat gepland vanaf 2023.

Ons erfgoed ... een beleving!

- Het reguliere overleg met de erfgoedorganisaties is, na een pauze vanwege corona, opnieuw opgestart. In 2022 heeft dit overleg 2 keer plaatsgevonden. Daarnaast kregen alle erfgoedorganisaties een accounthouder toegewezen als aanspreekpunt en overlegpartner.
- Na een aantal jaren zonder evenementen zijn er in 2022 weer erfgoedevenementen georganiseerd, zoals de Nassaudag, de maand van de geschiedenis en Open Monumentendag. We hebben hier een bijdrage aan geleverd door het stadhuis aan de Grote Markt open te stellen en presentaties te geven over archeologie.
- Het programma Royal Roots is in 2022 gepresenteerd om het verhaal van de Nassaus in Breda uit te dragen. Een bijzonder project daarbij was de Prado-tentoonstelling in het Valkenberg. Daarbij zijn voorbereidingen getroffen voor de tentoonstelling over de Nassaus in het Stedelijk Museum Breda. Er zijn voorbereidingen getroffen om een aantal objecten die het Bredaase Nassauverhaal vertellen te gaan aanlichten.
- Voor de stelling Breda-Geertruidenberg is een stellingvisie (Zuiderwaterlinie) opgeleverd. De nadruk ligt hierbij op een toeristisch recreatief programma. De Legendejagers hebben hiervoor verhalen uit het gebied opgehaald.
- In 2022 zijn de Reuwendagen georganiseerd, een landelijk congres voor archeologen. Voor mensen in de stad is een blind wall met het thema archeologie gemaakt (aan het Kloosterplein). In het voormalige bespreekbureau van het Chassé Theater is de tentoonstelling 40+1 jaar stadsarcheologie gemaakt. In de Chassé-parking is een fototentoonstelling gehouden. Ook konden mensen uit de stad langskomen bij verschillende experts om hun vondsten te laten beschrijven.
- De informatieborden op monumenten zijn onderdeel geworden van een opdracht aan de citymarketingorganisatie voor signing in de binnenstad. Deze borden konden in 2022 nog niet worden geplaatst, maar in samenwerking met erfgoedorganisaties zijn er al wel beschrijvingen gemaakt voor monumenten die mogelijk een bord krijgen.
- We hebben in 2022 meerdere struikelstenen gelegd. De voorbereiding voor de volgende struikelstenen loopt.
- In 2022 is de verkenning afgerond voor de landschapsbiografie in het kader van het Van Gogh Nationaal Park. Daarnaast is er gewerkt aan het verbeteren van het bestuur en het verbeteren van draagvlak bij de verschillende gemeenten, zodat er in 2023 kan worden gestart met de landschapsbiografie zelf.

Ons erfgoed ... een bron van kennis!

- Door omstandigheden bekijken we de invulling en tijdsplanning van de Lokale Onderzoeksagenda Erfgoed Breda opnieuw.
- De cultuurhistorische inventarisatie van alle religieuze gebouwen in de gemeente Breda is in 2022 afgerond. Ook zijn we gestart met een onderzoek naar de grafmonumenten op de historische begraafplaatsen in Breda.
- In 2022 zijn er zo'n 50 archeologische onderzoeken uitgevoerd. We hebben ook medewerking verleend aan diverse externe onderzoekers.
- We hebben lessen gegeven in het primair en voortgezet onderwijs en hebben klassen ontvangen op de locatie aan de Riethil. Ook hebben we groepen ontvangen via de sport- en cultuurintro.
- Het actieplan van Breda voor het project WaVE is afgerond en door Interreg Europe goedgekeurd. In 2022 hebben we gewerkt aan 3 acties uit het plan:
  - Het beleidsveld erfgoed is onderdeel geworden van de bestaande watertafel.

- De erfgoedkaart krijgt 2 extra kaartlagen.
- De uitvoering van placemaking op 't Zoet is gestart.
- In 2023 verwerken we deze acties in het gemeentelijk erfgoedbeleid.

Ons erfgoed ... we zorgen er goed voor!

- We beheren de objecten in ons depot en zorgen voor de ontsluiting daarvan, zowel fysiek als digitaal. We zijn bezig met de archivering van de analoge beschrijvingen van vindplaatsen (naar het Stadsarchief).
- In 2022 hebben we met Stadsherstel en erfgoedvereniging Engelbrecht van Nassau een eerste schouw gemaakt van de monumenten. Het historische centrum is afgerond, in 2023 volgt de rest van ons grondgebied.
- We hebben in 2022 een vooronderzoek uitgevoerd naar de richtlijnen voor bouwhistorie. Die worden geborgd in het parapluplan erfgoed, dat naar verwachting in 2023 wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.
- Onze Erfgoedverordening is aangepast en in lijn gebracht met de Omgevingswet en de modelverordening van de VNG.
- De eerste fase van de Visie Religieus Erfgoed is in 2022 afgerond. Hiermee zijn de cultuurhistorische waarden in beeld gebracht en hebben we via bijeenkomsten en persoonlijke gesprekken de behoeften van eigenaren in beeld gebracht. In 2023 ronden we het project af.
- De database achter de erfgoedkaarten wordt verder gevuld. In totaal moet voor meer dan 12.000 records informatie worden ingevuld. Dit is een meerjarig, continu proces.
- De erfgoedkaarten bevatten onder meer zo'n 250 objecten en structuren met een zeer hoge cultuurhistorische waarde; deze zijn het waard om beschermd te worden. In 2022 zijn we een project gestart om deze objecten en structuren aan te wijzen als gemeentelijk monument.
- Als het gaat om erfgoed en veiligheid, neemt het Rijk een sturende rol. De gemeente is vertegenwoordigd in de projectgroep voor dit landelijke beleid, dat ook in Breda wordt toegepast.

Ons erfgoed ... altijd in ontwikkeling!

- Erfgoed neemt bij ruimtelijke ontwikkelingen een belangrijke plek in. Daarnaast begeleidt de gemeente aanpassingen aan beschermde monumenten.
- In 2022 zijn we gestart met een visie op de verduurzaming van ons erfgoed. We hebben de behoeften van eigenaren geïnventariseerd bij verschillende bijeenkomsten, zoals tijdens de Week van de Duurzaamheid. Naar verwachting ronden we deze visie in 2023 af.

Subsidies

In 2022 hebben we stappen gezet om de subsidieverlening verder te professionaliseren. Dat doen we door extra kennis bij het subsidiebureau en door een andere methodiek toe te passen voor het toekennen van subsidies (begrotingssubsidie).

RISICO'S

De sector is flexibel en weerbaar gebleken, maar is nog niet terug op niveau. Het is redelijk gelukt om het publiek weer terug te laten keren, maar het inverdienvermogen laat nog te wensen over. Steun blijft daarom nodig, financieel en programmatisch. We hebben in 2022 extra aandacht gehad voor de Fair Practice Code. Samen met de sector hebben we gestreefd naar eerlijke betaling, onder meer vanuit de coronamiddelen. De amateurkunstensector heeft een harde klap gehad en heeft nog altijd moeite om leden, bestuurders en vrijwilligers (terug) te vinden.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Dynamische stad

Indicator Naam: Digitalisering (Nr. 2208)

Omschrijving: nader te bepalen

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			nader te bepalen	Nvt

Deze indicator is tot op heden nog niet concreet bepaald. Eén van de onderdelen is de mate van digivaardigheid van inwoners. Sinds 2020 meten we dat in de jaarlijkse inwonerspeiling. In 2022 vindt 89% van de inwoners zichzelf digivaardig. Dat is gelijk aan 2021. Dit valt onder het onderdeel mindware, één van de vier pijlers van het masterplan digitalisering Breda.

Productindicatoren Product Cultuurpresentatie

Indicator Naam: positie Breda op landelijke cultuurindex (Nr. 54)

Omschrijving: Stand van Breda op de cultuurindex van de 50 grootste gemeenten.

Bron: Atlas voor gemeenten Meeteenheid: Ranking (1 t/m 50)

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
35	38	38	35	36

Het gaat bij deze landelijke cultuurindex om een samengestelde indicator: het aantal podiumkunsten (toneel, klassieke muziek en pop) per 1.000 inwoners zoals gepubliceerd in de Atlas voor gemeenten. Dit indexcijfer is gebaseerd op de registratie in het landelijk bestand van EM cultuur. Dit is niet de enige indicator waarmee we ons Bredaas cultuurbeleid willen monitoren; immers cultuur omvat meer dan podiumkunsten. We sluiten aan bij de cultuurvisie om te bepalen welke indicatoren het beste inzicht geven in de ontwikkelingen binnen het cultuurbeleid in Breda.

Thema Beroepsopleiding en huisvesting onderwijs

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Ook in 2022 werkten we aan de Strategische Onderwijsagenda 2020-2024. We zochten de aansluiting bij de Beroepsagenda West-Brabant en onze eigen economische visie.

Aanpak laaggeletterdheid

We konden een divers aanbod aan basisvaardigheden aanbieden door de combinatie tussen het actieplan Taal & Laaggeletterdheid, Taal 18+, de inzet van de bibliotheek en volwasseneneducatie. 172 volwassenen namen deel aan het taalaanbod bij Curio en vanuit volwasseneneducatie waren meer dan 300 deelnemers aan de taal- en digi-cursussen van het Digi-Taalhuis. Hieronder viel ook een inloop voor vluchtelingen uit Oekraïne. Verschillende taalaanbieders in de stad organiseerden taalaanbod voor hen. Bij de inloopspreekuren in het Digi-Taalhuis en de Digi-Taalpunten kunnen inwoners terecht met vragen over basisvaardigheden. In 2022 maakten 220 mensen daar gebruik van. Ook werden 90 inwoners telefonisch of via mail verder geholpen. Het Digi-Taalhuis werkte aan zijn naamsbekendheid en de bewustwording van laaggeletterdheid. Het Taalpanel Breda had circa 50 opdrachten om teksten te testen en inwoners te inspireren. Regionaal maakten we werkgevers bewust van laaggeletterdheid. We lanceerden de regionale website www.taalwestbrabant.nl met informatie voor taalvragers, taalvrijwilligers en geïnteresseerde organisaties. Inwoners uit de regio kunnen daar informatie over het lokale Digi-Taalhuis vinden.

Onderwijshuisvesting

De gemeente laat haar zorgplicht voor de onderwijshuisvesting uitvoeren door Building Breda en BreedSaam. Beide coöperaties voldoen aan hun opdracht om te zorgen voor voldoende en kwalitatief goede schoolgebouwen. Voor het primair en speciaal onderwijs vindt nieuwbouw en renovatie plaats. Daarnaast zijn de coöperaties bezig de ventilatie in de scholen te verbeteren met middelen vanuit het Rijk en de gemeente. De coöperaties voeren ook het onderhoud uit in opdracht van de schoolbesturen. De gemeente heeft deze werkwijze laten onderzoeken. Op basis van de conclusies en aanbevelingen passen we in 2023 de samenwerkingsafspraken en organisatie aan.

Breda Studentenstad

Ook in 2022 voerden we gesprekken met studenten en bestuurders over studentenwelzijn. Samen met Avans Hogeschool, BUAs, De Rooi Pannen en Curio organiseerden we het evenement GoodMood. Daardoor leerden studenten de stad nog beter kennen. Zo'n 750 studenten namen hieraan deel. We werkten samen met het onderwijs om studenten zich thuis te laten voelen in Breda. We hebben daarnaast goed contact met de diverse studentenverenigingen. In 2022 werd de Bredase Studenten Unie opgericht. Deze kampt echter met een gebrek aan bestuursleden. Daarom voeren we het gesprek nu vooral met de individuele studentenverenigingen.

Nationaal Programma Onderwijs

Zie Programma 1 voor meer informatie.

Urban Living Lab Breda

In 2022 hebben we strategisch samengewerkt met Avans Hogeschool, BUAs, Curio, De Rooi Pannen en de Nederlandse Defensieacademie (NLDA) op basis van een gezamenlijke onderwijs- en onderzoeksagenda. Meer dan 600 studenten hebben via het Urban Living Lab een opdracht uitgevoerd bij Verbeter Breda, de energietransitie, digitalisering en mobiliteit.

Gezamenlijk hebben we evenementen georganiseerd: Power of the Future, Stad van Straks en Onderwijscafés, waarbij het onderwijs, de overheid, het bedrijfsleven en bewoners zijn betrokken.

Logistics Community Brabant

We waren nauw betrokken bij de Logistics Community Brabant (LCB). Daar hebben ruim 60 studenten gewerkt aan logistieke vraagstukken van bedrijven en organisaties in de regio. Die waren verdeeld over 6 thema's: datagedreven logistiek, evenementenlogistiek, leefbare stad, multimodaal, smart industry en zorglogistiek. Het Zorgplein is opgezet als digitale omgeving om ongebruikt incontinentiemateriaal en verband-, verpleeg- en verzorgingsartikelen aan te bieden en af te nemen. LCB heeft samen met de Health Community Breda een bijeenkomst georganiseerd over zorginnovatie. Via RTL7 heeft LCB de aandacht gevestigd op logistieke innovaties, ook in Breda.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Aanpak laaggeletterdheid

Taalaanbieders en maatschappelijke organisaties werkten samen met de gemeente op het gebied van taal en laaggeletterdheid. Het Digi-Taalhuis, het Taalpanel en BredaNu werkten samen aan de televisieserie Gewone Helden. Op YouTube zijn de afleveringen daarvan al meer dan 900 keer bekeken. Via posters maakten we mensen bewust van de moeite die mensen kunnen hebben met lezen en schrijven. Het Digi-Taalhuis stond met lettersoep op de markt in de Hoge Vucht om in gesprek te gaan over moeite met lezen en schrijven. Inwoners met een digitaalvraag worden warm doorverwezen naar het Digi-Taalhuis. We stimuleerden eenvoudige communicatie met 'Huh? Wat bedoelt u?' en gingen aan de slag met Gezondheid Eenvoudig. Met het regionale evenement 'Taal spreekt niet voor zich' maakten we werkgevers bewust van hun rol in de aanpak van laaggeletterdheid.

Breda Studentenstad

- Corona had een negatieve invloed op de mentale gezondheid van studenten. Daarom organiseerden we in 2021 voor het eerst het evenement GoodMood. Tijdens GoodMood 2022 werden gratis workshops aangeboden op verrassende plekken in de stad. Studenten van het mbo en hbo leerden elkaar en de stad beter kennen. Ze ontdekten de verstopte plekken in de stad waar ze gelijkgestemden konden ontmoeten.
- Het GoodMood-evenement is een van de manieren waarop studenten de stad leren kennen en zich thuis gaan voelen in Breda. Aan het begin van het collegejaar faciliteerden we daarnaast de introductiedagen met de stadsdag. Ook financierden we een deel van het hbo-intro-festival. De gemeente bekostigde samen met de scholen het GoodMood-evenement.
- Via de Breda Student App informeerden we studenten over activiteiten en praktische zaken in Breda.
- Met Avans Hogeschool en BUAs voerden we gesprekken over gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de huisvesting voor internationale studenten. We spraken af dat de hogescholen de internationale studenten attenderen op het tekort aan studentenkamers in Breda, zodat zij tijdig een persoonlijke afweging kunnen maken. Dit heeft geleid tot een lichte daling van het aantal internationale studenten. Avans Hogeschool en BUAs zijn beide aan de slag gegaan met plannen voor wonen op de campus. We verwachten deze plannen in 2023.
- We hebben de hospitaregeling gemeentebreed uitgerold. Dat betekent dat nu in elke wijk in Breda kamerverhuur is toegestaan onder bepaalde voorwaarden.
- Iedere 2 maanden is er een bestuurlijk overleg Talent. Daarin spreken we met alle mbo- en hbo-instellingen over studenten, de studentenstad, ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de samenwerking. Er zijn veel initiatieven om studenten te betrekken bij beleid en onderzoek.
- De belangrijkste structurele samenwerking tussen de gemeente, studenten en onderwijsinstellingen loopt via het Urban Living Lab.

Urban Living Lab en Logistics Community Brabant

We hebben een 2-jarige intentieovereenkomst ondertekend met het Urban Living Lab. Deze overeenkomst werd ook ondertekend door Avans Hogeschool, BUAs, Curio, De Rooi Pannen en de NLDA. We gaan samen aan de slag voor een strategische samenwerking binnen het Urban Living Lab op basis van een gezamenlijke onderzoeksagenda. De eerste 4 jaar van het 8-jarige programma van de Logistics Community Brabant (LCB) zijn in samenwerking met de provincie geëvalueerd. Door de positieve resultaten hebben we een definitieve beschikking afgegeven voor de 4-jarige subsidie aan de LCB. De komende 4 jaar blijven we nauw betrokken.

Onderwijshuisvesting

- De coöperaties zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van onze zorgplicht: het bouwen en renoveren van schoolgebouwen. Building Breda had in 2022 geen nieuwe bouwplannen, omdat zij in 2023 het

meerjarenprogramma gaan heroverwogen. Wel hebben zij de ventilatie aangepakt, waarbij de projecten voor de Nassau (Paul Krugerlaan) en voor Markenhage zijn afgerond. Niet alle voorgenomen projecten konden worden afgerond door een gebrek aan materialen en menskracht. Daarnaast is het lastig dat er vooral in de schoolvakanties gewerkt moet worden. Die vertraging zien we trouwens niet alleen in Breda. Daarom heeft het Rijk de termijnen om projecten op te starten en af te ronden verlengd.

- BreedSaam had soortgelijke uitdagingen bij de projecten op het gebied van ventilatie. Bij de renovatie van de Horizon, de Hoogakker, de Springplank en de Jacinta werden de ventilatieprojecten meteen uitgevoerd. Voor de Weerijs, de Rudolf Steiner, de St. Joseph en de Petrus & Paulus zijn projecten in voorbereiding. Het uitvoeringsprogramma van de periode 2014–2022 loopt nog door. Afgelopen jaar werd de nieuwbouw van het IKC Bavel en de Wisselaar opgeleverd. De werkzaamheden aan de Griffioen en het Berkenhof College zijn al begonnen en worden in 2023 opgeleverd.
- In 2022 hebben we de doordecentralisatie in Breda laten onderzoeken. Voordat we nieuwe afspraken maken, verbeteren we het huidige model waar nodig. In 2023 moet dit leiden tot aangepaste overeenkomsten. Op basis daarvan herijken we de huisvestingsplannen voor het onderwijs en de meerjarenbegrotingen van de coöperaties.

RISICO'S

Onderwijshuisvesting

In 2022 hebben we onderzoek laten doen naar de doordecentralisaties. Daaruit zijn conclusies en aanbevelingen voor de toekomst naar voren gekomen. Een aandachtspunt is de bekostiging. Vooral BreedSaam ziet de kosten voor nieuwbouw en renovatie stijgen door ontwikkelingen in de markt en door haar ambities. Wij vinden dat de coöperatie haar taken uit moet voeren binnen het budget en BreedSaam heeft haar programma daarop aangepast. In het bestuursakkoord hebben we vanaf 2024 rekening gehouden met een aanvullend budget van € 1,4 miljoen voor onderwijshuisvesting. In 2023 moeten we de verdeling tussen de coöperaties bepalen en bekijken welke aanvullende maatregelen er nodig zijn om ervoor te zorgen dat het programma en de bekostiging daarvan in balans blijven.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Beroepsonderwijs en Huisvesting Onderwijs

Indicator Naam: Aandeel studenten dat woont in Breda (Nr. 55)

Omschrijving: Percentage Bredase studenten dat ook in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke (Lokale) monitor studentenhuisvesting Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	36,6	36,3	volgindicator - geen streefwaarde bepaald	

De lokale monitor studentenhuisvesting (Kences) 2022 geeft aan dat 36,3% van de Bredase (HBO/WO) studenten uitwonend is (studiejaar 2021-2022; kalenderjaar 2021). Het gaat om 7.300 uitwonende studenten ten opzichte van in totaal 20.100 HBO/WO studenten. In dezelfde monitor wordt uitgegaan van 11.800 MBO studenten in Breda (studiejaar 2021-2022). Breda wil een aantrekkelijke stad zijn voor alle studenten, uitwonend én thuiswonend. Belangrijk onderdeel van het beleid is gericht op het 'behouden van studenten' voor Breda.

Thema Verbindend bestuur

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In 2022 zijn we gestart met de uitwerking van een verstedelijkingsakkoord voor de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). De gemeenteraden hebben de wensen verkend om ook op andere terreinen samen te werken. Daarnaast hebben we binnen district De Baronie verkend hoe de samenwerking verder kan worden vormgegeven. Het college heeft in 2022 besloten om de samenwerking binnen de BOELM-gemeenten (Breda, Oosterhout, Etten-Leur, Moerdijk) bestuurlijk af te ronden.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Samenwerking binnen De Baronie

We hebben de wenselijkheid van meer samenwerking binnen subregio De Baronie verkend. De Regionale Investeringsagenda regio Breda (RIA) versnelde dit proces. De buurgemeenten zoeken steeds meer de samenwerking op en ondersteunen onze inspanningen om aan te kloppen bij de provincie, het Rijk en Europa om onze ambities te halen. Wat ons betreft ligt een

intensievere samenwerking tussen de 10 Baronie-gemeenten voor de hand. We gaan samen stappen zetten om deze samenwerking vorm te geven.

Het college heeft in 2022 besloten om de BOELM-samenwerking bestuurlijk af te ronden. Dat gebeurt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023. De belangrijkste reden voor deze afronding is dat de onderwerpen in de samenwerking al worden opgepakt in andere samenwerkingen (De Baronie en SRBT).

Stedelijke Regio Breda-Tilburg

We waren gestart met de uitwerking van een verstedelijkingsakkoord voor de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). Medio 2022 is het Rijk echter van koers veranderd. Er komen geen akkoorden meer voor stedelijke regio's. Het Rijk gaat nu afspraken maken op de schaal van het NOVEX-gebied Stedelijk Brabant. Daarom vertalen we het ontwikkelperspectief voor Stedelijk Brabant nu naar een ontwikkelperspectief SRBT. Op basis daarvan maken we afspraken met het Rijk. Het ontwikkelperspectief SRBT moet tijdens het BO Leefomgeving (medio juni 2023) worden vastgesteld. Dan maken we ook de eerste afspraken met het Rijk. Aanvullende afspraken komen aan bod tijdens het bestuurlijk overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) in het najaar van 2023.

Overige regionale samenwerkingen

Regio West-Brabant (RWB)

Geen wijzigingen.

Regio voor Regionale Energiestrategie en Waterschap

- De netcongestie heeft gevolgen voor nieuwe projecten. Daarom hebben we de regionale Programmeer- en Prioriteitstafel opgestart om (teruglever)projecten te prioriteren en te stroomlijnen. Er lopen diverse pilots op bedrijventerreinen om vraag en aanbod op het gebied van elektriciteit te stroomlijnen.
- Er is een regionale warmtebronnenstrategie opgesteld voor (de uitbreiding van) een (boven)regionaal warmtenet. Door een aangekondigde wetwijziging moeten warmte(distributie)netten in de toekomst echter voor het grootste deel in publieke handen zijn. Door de verwachte opzegging van het warmteleveringscontract door RWE aan En natuurlijk is de focus op de ontwikkeling van een regionaal warmtenet verplaatst naar warmtelevering voor het bestaande warmtenet.

Water houdt zich niet aan gemeentegrenzen. We werkten ook in 2022 op het gebied van rioolbeheer en klimaatadaptatie nauw samen met Waterschap Brabantse Delta. Bij de Nieuwe Mark, 't Zoet, waterkwaliteitsmetingen, nieuwbouwprojecten en baggeren wordt projectmatig samengewerkt. Wekelijks vindt minimaal één afstemoverleg plaats zodat gewerkt wordt als één organisatie. Onder de vlag van onder andere Water- en Klimaatkring de Baronie werken de partners samen met andere gemeenten, drinkwaterbedrijf en provincie aan bijvoorbeeld:

- Gezamenlijk onderhoud aan rioolgemalen.
- Gezamenlijk inspecteren.
- Groene bedrijventerreinen.
- Droogteaanpak.

Hierbij is er op beleidsmatig, management en bestuurlijk niveau samenwerking.

Provincie

De uitvoering van de samenwerkingsagenda loopt volop. Op het gebied van Groen & Water en Mobiliteit werken we op projectbasis samen. Op het gebied van Verstedelijking komen meerdere projecten samen in de grootschalige woningbouwlocatie 't Zoet (eigendom van de gemeente en de provincie samen). Begin 2023 nemen de gemeente en de provincie een besluit over de integrale toekomstvisie.

BrabantStad

In 2022 vond er een herijking plaats van de samenwerking in BrabantStad. Daarbij zijn ook de themalijnen geëvalueerd. Wij vinden BrabantStad een goede manier om de stedelijke agenda van Brabant vorm te geven. BrabantStad zou een licht bestuurlijk netwerk moeten zijn, waarin actuele en urgente bestuurlijke dossiers kunnen worden behandeld. De doorontwikkeling moet ons helpen om de regio Tilburg-Breda goed op de kaart te zetten en de samenwerking te verstevigen en verder in te vullen. Daarbij willen we ook steden in Brabant kunnen verbinden aan deze stedelijke agenda. We denken daarbij niet aan een uitbreiding van BrabantStad, maar willen binnen dossiers wel meer samenwerken. Naar verwachting is de herijking van BrabantStad in het eerste kwartaal van 2023 gereed.

G40/VNG

Geen wijzigingen.

Internationale samenwerking

Zie Programma 2 Ondernemend Breda (bij het onderdeel Verrassende stad).

Intensiveren externe betrekkingen

In 2022 hadden we te maken met mondiale uitdagingen, met voor public affairs een herprioritering van lokale thema's op basis van het nieuwe bestuursakkoord en een nieuw college halverwege het kalenderjaar. De uitdagingen door corona maakten plaats voor uitdagingen door de oorlog in Oekraïne. In Breda zagen we dit onder andere terug in de opvang van vluchtelingen, de inflatie en stijgende energielasten.

We hebben onze externe betrekkingen benut en waar mogelijk trokken we samen op met lobbypartners in verschillende netwerken. We hebben onder meer actief gelobbyd voor de grote transities op het gebied van energie en klimaat, het sociaal domein, stedelijke ontwikkeling en mobiliteit. En daarnaast voor thema's als Verbeter Breda, cultuur, digitalisering, de corona-aanpak en asiel. In veel van deze opgaven is Breda een duurzame en betrouwbare partner van het Rijk en de provincie. Vanuit die basis bouwen we samen verder aan de stad en onze dorpen.

Door de coronamaatregelen en de bestuurswissel waren er in het eerste halfjaar van 2022 minder werkbezoeken mogelijk. Na de gemeenteraadsverkiezingen en de vorming van het nieuwe college hebben we meerdere kennismakingen en bestuurlijke werkbezoeken georganiseerd. Ook heeft het nieuwe college werk gemaakt van bestuurlijke posities binnen de VNG en de G40. Dat is gelukt voor de belangrijkste dossiers in de huidige bestuursperiode.

Brussel en Europa zijn in 2022 voorzichtig weer opengegaan met Europese evenementen en bijeenkomsten. Soms fysiek, maar vaker nog online. We hebben hieraan deelgenomen en werkten zo verder aan onze Brusselse relaties en haalden Europese cofinanciering binnen voor Bredase projecten. In 2022 is een enkel project gehonoreerd. Nu de nieuwe Europese subsidieprogramma's opgestart zijn, maken we hier de komende periode meer werk van.

We hebben verkennende bestuurlijke contacten gelegd met Vlaamse gemeenten. Ook zijn we een brede verkenning gestart naar potentiële samenwerkingen met Vlaamse steden. Public Affairs is hier actief bij betrokken.

RISICO'S

Binnen dit thema zien we geen belangrijke risico's.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Lasten				
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	20.887	22.149	23.128	-979
Grote projecten in de stad	6.396	5.017	4.920	97
Dynamische stad	27.572	30.947	29.701	1.246
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	22.243	22.958	21.351	1.608
Verbindend bestuur	2.209	2.209	1.999	210

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Exploitatiereserve programma 2	0	800	800	0
Investeringsreserve programma 2	0	379	350	29
Totaal Lasten	79.307	84.459	82.248	2.211
Baten				
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	9.509	10.755	14.259	-3.504
Grote projecten in de stad	3.835	1.952	734	1.218
Dynamische stad	354	604	808	-204
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	2.165	2.477	3.239	-762
Algemene reserve programma 2	0	895	169	726
Exploitatiereserve programma 2	0	3.683	1.770	1.914
Totaal Baten	15.863	20.366	20.978	-611
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	63.445	64.093	61.270	2.822

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda: resultaat € 1,8 miljoen

Dit thema omvat veel verschillende activiteiten, waaronder: het stimuleren van de economie en ondernemerschap, financiële vertalingen van activiteiten uit de economische visie en grondexploitaties voor bedrijventerreinen.

Het saldo op de lasten en baten is € 2,5 miljoen. Hiervan is € 0,7 miljoen het restant op de reserves binnen programma 2. De resterende € 1,8 miljoen is als volgt opgebouwd:

- Masterplan Digitalisering/BreData (resultaat € 0,35 miljoen)**
 Door vertraging bij de uitrol en de uitvoering van de BredaRing hielden we € 0,35 miljoen over van het Masterplan Digitalisering/BreData.
- Impulsgelden Economie (resultaat € 0,25 miljoen)**
 We hielden € 0,25 miljoen over doordat B'WISE later van start ging, doordat we geen kosten maakten voor enquêtes op het gebied van werkgelegenheid en ondernemers, en doordat er minder subsidieaanvragen binnenkwamen. Daarnaast is het actieplan arbeidsmarkt doorgeschoven naar 2023.
- Evenementen (resultaat € 0,3 miljoen)**
 Het subsidiebudget voor evenementen is vanwege de covidpandemie minder gebruikt. Dat leidde tot een positief resultaat van € 0,3 miljoen. We hebben het subsidiebudget ingezet om initiatieven te ondersteunen die wél toegestaan waren. In 2022 waren evenementen slechts 2 maanden gedeeltelijk verboden. Toch namen veel evenementen geen risico en werden ze niet voorbereid, waardoor het subsidiebudget en het ondersteuningsbudget minder werden gebruikt dan verwacht.
- Acquisitie en accountmanagement (resultaat € 0,2 miljoen)**
 Sinds 2022 is er voor ondernemersfondsen en BIZ'en een budget (€ 0,2 miljoen) beschikbaar om gezamenlijk te investeren in tastbare initiatieven en projecten. Het overschot van € 0,1 miljoen komt grotendeels doordat de fietsenstalling op de Haagdijk nog niet klaar is.
- Grondexploitaties voor bedrijventerreinen (resultaat € 0,3 miljoen)**
 Het resultaat is € 0,3 miljoen. Voor de jaarrekening hebben we de grondexploitaties werken herzien. Dat leidde tot een resultaat van € 0,4 miljoen. De baten waren € 3,1 miljoen hoger. Vanwege de BBV-regels moesten wij bij 3 grondexploitaties verplicht tussentijdse winstnemingen verwerken tot een bedrag van € 0,55 miljoen. Daarnaast konden we in 2022 al eerder gronden verkopen en raamden we ook hogere opbrengsten. Dat leidde samen tot hogere baten van € 2,55 miljoen. De lasten waren € 2,8 miljoen hoger. Dit was voor € 0,2 miljoen toe te schrijven

aan een dotatie aan de voorziening grondexploitaties, omdat het resultaat van 2 grondexploitaties verslechterde en we dan volgens de BBV-regels in hetzelfde jaar een voorziening moeten opnemen. Het overige bedrag (€ 2,5 miljoen) was het gevolg van een hogere toevoeging aan het onderhanden werk.

- **Overige (resultaat € 0,4 miljoen)**

Bij Economische Zaken zagen we diverse overige onderschrijvingen van in totaal € 0,4 miljoen (transformatie binnenstad, terrasregels, Breda brengt het samen).

Thema Grote projecten in de stad: resultaat -€ 1,1 miljoen

Bij gebiedsontwikkelingen willen we als stad een sprong voorwaarts maken. De financiële inspanningen die daarvoor nodig zijn, staan onder dit thema.

- **Crossmark (resultaat € -0,3 miljoen)**

Het voorlopige resultaat is € -0,3. Dit bedrag is opgebouwd uit een resultaat op de lasten van € -0,3 en een resultaat op de baten van € 0. Het nadelige resultaat op de uitgaven kwam door de grondexploitaties (€ 0,6 miljoen). We hebben hiervoor een voorziening getroffen van € 0,6 miljoen. Het resultaat van de grondexploitatie Stationskwartier verslechterde met € 0,9 miljoen, vooral door gewijzigde rekenparameters. De voorziening grondexploitaties werd hiervoor opgehoogd met € 0,9 miljoen. Het resultaat van de negatieve grondexploitatie Klavers Jansen verbeterde met € 0,3 miljoen. Daardoor kon de eerdere voorziening met € 0,3 miljoen worden verlaagd. De verbetering van het resultaat kwam door lagere kosten voor sloop en sanering. De budgetten voor CrossMark werden in 2022 niet volledig benut, wat zorgde voor een resultaat van € 0,2 miljoen. De nadruk heeft het afgelopen halfjaar op 't Zoet gelegen (vanwege de propositie voor het Rijk) en minder op het programma. Daarnaast kon de vacature van omgevingsmanager niet worden ingevuld.

- **Gasthuisvelden (resultaat € -1,1 miljoen)**

Het resultaat is € -1,1 miljoen door een combinatie van lagere baten (€ 1,2 miljoen) en lagere uitgaven (€ 0,1 miljoen). Bij de begroting 2021 hadden we een extra opbrengst voorzien van € 1,2 miljoen voor de Gasthuisvelden in 2022. Die opbrengst hebben we niet gehaald. De vertraging bij de afspraken met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) over de overdracht van het Seelig-terrein leidde eerder al tot vertraging in de ontwikkeling van dit gebied. Voor de voormalige rechtbank hebben we in 2021 de onderhandelingen met een partij beëindigd. Vanwege het Didam-arrest ligt een aanbesteding voor de hand. Voor het voormalige belastingkantoor zijn we met de voorbereiding gestart. Lagere kapitaallasten leidden tot lagere uitgaven (€ 0,1 miljoen).

- **Verbeter Breda (resultaat € 0,2 miljoen)**

Het resultaat is € 0,2 miljoen doordat niet alle aanvragen voor het actieplan zijn toegekend.

- **Ontwikkelingen Bavel (resultaat € 0,1 miljoen)**

Het resultaat is € 0,1 miljoen en dat komt door de uitgaven. Door vertraging bij het opstarten van de gebiedsvisie hebben we werkzaamheden doorgeschoven naar 2023. Het gaat om de kosten voor onderzoeken, de inrichting van een informatiecentrum en advies.

Thema Dynamische stad: resultaat -€ 0,4 miljoen

Onder dit thema vallen subsidies voor activiteiten en evenementen die passen bij het Verhaal van Breda. Samen met onze partners voeren we het beleid uit met de gezamenlijk uitgewerkte beleidsvisie kunst en cultuur 2019-2024. Onder dit thema vallen ook de financiële middelen om ons (historisch) erfgoed op orde te houden en de combinatie cultuur, kunst en creativiteit te stimuleren. Van het resultaat van € 1,5 miljoen is € 1,9 miljoen het restant op de reserves, eind 2022. Hierdoor blijft er een resultaat over van € -0,4 miljoen.

- **Cultureel erfgoed (resultaat € -0,4 miljoen)**

We hebben de administratie van onze activa opgeschoond. Hieruit bleek dat we voor € 0,3 miljoen af moesten boeken om te blijven voldoen aan de wettelijke verslaggevingseisen. Daarnaast vielen de kosten voor eigen personeel en inhuur € 0,1 miljoen hoger uit.

- **Cultuurpresentatie (resultaat € -0,1 miljoen)**

We hebben voor € 0,1 miljoen minder uitgekeerd aan subsidies voor cultuur.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs: resultaat € 2,4 miljoen

Onder dit thema vallen de financiën voor de huisvesting van het onderwijs. De schoolgebouwen zijn eigendom van de stichtingen BreedSaam en Building Breda. Via een overeenkomst hebben we afspraken gemaakt over de instandhouding en de nodige vernieuwing. Hierin zitten ook financiële middelen vanuit de Wet educatie beroepsonderwijs. Breda is verantwoordelijk voor educatietrajecten in de arbeidsregio West-Brabant. Samen met de provincie investeren we in het logistieke kenniscentrum Logistics Community Brabant.

- **Onderwijshuisvesting (resultaat € 2,1 miljoen)**

De ventilatie van bestaande gebouwen op orde brengen, valt strikt genomen niet onder de zorgplicht. Het Rijk en de gemeente hebben met SUVIS-subsidies en een gemeentelijke subsidiegeld beschikbaar gesteld voor de vereiste aanpassingen. Subsidieert het Rijk een ventilatieproject voor 30%, dan wordt daar een gemeentelijke bijdrage van 35% aan gekoppeld. De gemeenteraad heeft € 3 miljoen beschikbaar gemaakt om de luchtkwaliteit op scholen te verbeteren. In 2022 is hiervan € 0,9 miljoen gerealiseerd. De coöperaties hebben gemeld dat meerdere projecten vertraging hebben opgelopen. Daarmee verandert ook de fasering van de uitkering van de gemeentelijke bijdragen. We stellen voor de € 2,1 miljoen aan overgebleven middelen voor projecten in 2022 door te schuiven naar 2023.

- **Hbo (resultaat € 0,3 miljoen)**

Om het personeelstekort aan te pakken, stelden we € 0,2 miljoen beschikbaar vanuit het bestuursakkoord. Daarvoor is een projectleider gezocht die moest gaan bepalen wat er aanvullend nodig is voor de cruciale beroepen en voor het aanleren van vaardigheden. Dit is in 2022 niet gelukt, waardoor deze middelen niet zijn ingezet.

Thema Verbindend bestuur: resultaat € 0,2 miljoen

De gemeente werkt aan werk vanuit regionaal, nationaal en internationaal perspectief. Daarom hebben we binnen dit thema geld opgenomen om gemeenschappelijke regelingen te stimuleren en om bij te dragen aan landelijke organen, zoals de VNG.

- **Bijdrage VNG (resultaat € -0,1 miljoen)**

De bijdrage aan het fonds GGU is € 0,1 miljoen hoger dan vorig jaar. De omvang van het fonds is vooral gegroeid door de budgetneutrale omzetting van onze diensten voor toezicht en handhaving in het sociaal domein. Daarnaast hebben we diensten toegevoegd (ketens Werk, Schulden en Inburgering) en 24/7 ondersteuning van het GGI-netwerk. Voor deze extra diensten wordt een hogere bijdrage in rekening gebracht, waardoor een resultaat van € -0,1 miljoen ontstaat.

- **Bestuurlijke samenwerking (resultaat € 0,1 miljoen)**

De € 0,25 miljoen die beschikbaar was voor bestuurlijke samenwerking, hebben we niet volledig besteed. Voor nadere samenwerking binnen De Baronie én een vernieuwde samenwerking tussen Breda en Tilburg zouden we een kwartiermaker en een programmamanager aanstellen. Dat is in 2022 niet gelukt. We gaan hier in 2023 alsnog iemand voor aanstellen. Door de vertraging ontstond een resultaat van € 0,1 miljoen.

- **RWB (resultaat € 0,2 miljoen)**

De bijdrage aan RWB was € 0,2 miljoen lager dan begroot.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2022	Werkelijke uitgaven 2022	Onderuitnutting uitgaven 2022	Vrijval 2022	Nog beschikbaar eind 2022
Ondernemend Breda						
Vorbereidingskosten 't Zoet	715	715	710			5
Woningbouwimpuls Havenkwartier / De Strip	4.636	359	616	-257		4.020
Havenkwartier bodemsanering	325					325
Havenkwartier voorbereiden gebiedsontwikkeling	517	517	377	140		140
Cultuurcluster Klavers Jansen / Electron	1.137	1.212	727	485		410
CrossMark OVTC / Stationskwartier	5.451	209	98	111		5.353
Gasthuisvelden programmakosten	637	637	286	323	201	150
Herontwikkeling vertreklocaties Gasthuisvelden	751	375	28	375		723
Park Seelig Zuid Gasthuisvelden	3.430					3.430
Nieuwe Mark	18.719	3.810	2.878	932		15.841
MFA Bavel	196	196	137	59		59
Economische zaken	390	130	99	31		291
Verbeter Breda	1.000	1.000		1.000		1.000
Stadsdepot	723	18	3	15		720
Breda Ring	4.350	150		150		4.350
Totaal	42.977	9.328	5.959	3.364	201	36.817

TOELICHTING INVESTERINGEN

't Zoet

Dit betreft een voorbereidingskrediet voor de gebiedsontwikkeling van 't Zoet. In 2022 werkten we samen met de provincie aan het Toekomstperspectief 2040, participatie en marktconsultatie. Ook voerden we diverse onderzoeken uit. Daarnaast stelden we een propositie op voor het Rijk om een bijdrage te ontvangen uit het Mobiliteitsfonds. Dit fonds is bedoeld voor mobiliteitsmaatregelen die grootschalige woningbouw mogelijk maken. Ook werkten we aan een tweede propositie voor een claim op het gebiedsbudget bij BZK. Hiermee zou een deel van het groen-blauwe casco kunnen worden betaald.

Woningbouwimpuls Havenkwartier de Strip

Deze middelen voor het bouwen van (betaalbare) woningen in de Strip zijn toegekend. Voor een deel van de investeringskosten (ongeveer 50%) ontvangen wij een subsidie van het Rijk, het overige deel financieren we zelf. In 2022 hebben we de Minister Kanstraat opnieuw ingericht. Ook zijn we gestart met het bouwrijp maken van de Verlengde Speelhuuslaan.

Havenkwartier

Dit betreft een voorbereidingskrediet voor de gebiedsontwikkeling van het Havenkwartier. In 2022 hebben we de haalbaarheidsstudies voor Electron, Klavers Jansen en de HUB opgepakt. Ook hebben we een veiligheidsonderzoek uitgevoerd naar de tijdelijke gebruiksvormen op het Haveneiland, waarvan de regelvrije (huur)periode van 10 jaar pas is afgelopen. Deze onderzoeken ronden we in 2023 af. Daarom schuiven we de resterende middelen door naar 2023. Het krediet wordt ook gebruikt om nieuwe projecten op te starten en voor extern advies.

Cultuurcluster Klavers Jansen

De middelen zijn bestemd voor de transformatie en verduurzaming van gebouwen in het Cultuurcluster. In 2022 hebben we de Stokvishallen aangepast en zijn we gestart met de verduurzaming van de erfgoedwaardige kantoorgebouwen van Electron en Stokvis. De resterende middelen zijn in 2023 nodig om deze werkzaamheden af te ronden.

Bodemsanering Havenkwartier

In delen van het Havenkwartier is de grond verontreinigd. Voor de gebiedsontwikkeling is daarom een bodemsanering nodig.

Stationskwartier en OVTC

Dit bedrag bestaat uit meerdere kredieten: investeringen in de openbare ruimte van het Stationskwartier, de 3 Hoefijzers en rondom het OVTC en de aanleg van een waterretentie in 't Zoet. In 2022 hebben we een nieuwe internationale wachtruimte aan de Stationslaan afgerond.

Programma Gasthuisvelden

De middelen zijn bestemd voor het programma Gasthuisvelden, dat na de zomer van 2022 opnieuw is opgestart. Het programmaplan is geactualiseerd en we hebben de deelopgaven benoemd en opgestart. De uitwerking van het masterplan hebben we doorgeschoven naar 2023, inclusief de bijbehorende middelen (€ 0,15 miljoen). Het overige deel (€ 0,2 miljoen) was niet meer nodig en is vrijgevallen.

Nieuwe Mark

Het krediet is bedoeld voor de voorbereiding en de realisatie van de Nieuwe Mark, fase 1 en 2. In 2022 zijn we gestart met de uitvoering van het eerste deel van de Nieuwe Mark fase 1. Ook zijn we gestart met de voorbereiding van fase 2. Daarvoor schoven we de restantmiddelen uit 2022 door naar 2023. Die zijn bestemd voor de plankosten voor het ontwerp en het bestek, de aankoop van gronden, het opstellen van een overeenkomst en het voeren van een bestemmingsplanprocedure.

Herontwikkeling vertreklocaties

Eind 2022 zijn we gestart met het opstellen van het gebiedsperspectief Gasthuisvelden-West.

Seelig-Zuid

Het krediet is bestemd voor de aankoop van het Seelig-terrein van het Rijksvastgoedbedrijf. In 2022 hebben we een koopovereenkomst en een erfpachtovereenkomst ondertekend en hebben we het aankooptraject afgerond. Naar verwachting wordt de grond op 30 juni 2024 opgeleverd.

MFA Bavel

Dit krediet is bedoeld om de multifunctionele accommodatie in Bavel voor te bereiden. In 2022 werkten we aan de afronding van het haalbaarheidsonderzoek.

Verbeter Breda

De raad heeft in 2022 besloten om 1 miljoen investeringsmiddelen te voteren voor een bijdragen aan het tegengaan van tweedeling in de stad. In 2022 is gebleken dat hiervoor regulier exploitatiegelden gebruikt konden worden. De investeringsmiddelen van €1.000.000 zijn doorgeschoven naar 2023 voor nieuwe initiatieven.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Ondernemend Breda	Stand 1-1-2022	Uitsplitsing reserves	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2022
Algemene reserve programma 2	0	3.119	-169	2.950
Exploitatiereserve programma 2	0	152	2.587	2.739
Investeringsreserve programma 2	0	0	350	350
Totaal	0	3.271	2.768	6.039

TOELICHTING RESERVES

Dit waren de belangrijkste mutaties in de reserves:

Rijksmiddelen ondersteuning culturele sector

Zoals in het bestuursakkoord 2022-2026 is opgenomen worden de overgebleven coronamiddelen ingezet om het culturele veld in Breda er weer bovenop te helpen.

Hiervan is in 2022 € 0,9 miljoen besteed en resteert er € 1,35 miljoen.

Realisatie kunsthall

Het beschikbare budget wordt verspreid over een periode van 3 jaar voor de activiteiten van het concept kunsthall.

In 2022 is hier € 0,52 miljoen op uitgegeven. Van het resterende bedrag (€ 0,46 miljoen) wordt voorgesteld om deze te overhevelen.

Corona 2022

In 2022 was er € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor diverse initiatieven. Hiervan is € 0,2 miljoen uitgegeven en het restant is vrijgefallen.

Energiepakket

De beschikbaar gestelde middelen uit het energiepakket zijn in 2022 niet besteed en voorgesteld wordt om deze te overhevelen.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Economische visie	Kaderstellend	2019
Uitgangspuntennotitie Cultuurbeleid Breda 2019-2028	Kaderstellend	2018
Cultuurvisie 'In verband met Cultuur'	Kaderstellend	2019
Breda doet, samen door 2019/2020	Kaderstellend	2018
Aan tafel	Kaderstellend	2017
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018

Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Gebiedsvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019
Strategische onderwijs agenda	Kaderstellend	2020
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Nota van Uitgangspunten samenwerking CSM Provincie Noord Brabant Gemeente Breda	Kaderstellend	2020
Detailhandelsbeleid 2022	Kaderstellend	2022
Bestuursakkoord 2018 - 2022 'Lef en Liefde'	Kaderstellend	2018
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Als zelfstandig opererende uitvoeringsorganisatie van de gemeente Breda was NV BrIM (NV Bredase Investeringsmaatschappij) jarenlang verantwoordelijk voor de uitgifte van Bredase bedrijventerreinen. Naast de verkoop en heruitgifte van bedrijfskavels waren acquisitie, promotie en relatiebeheer de belangrijkste taken van de NV BrIM.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Een aantal jaren geleden viel het besluit om de NV BrIM hiervoor niet langer in te zetten. Sindsdien is gewerkt aan de afbouw en -eventuele- ontmanteling van de NV. Voor wat betreft de reserves van de NV BrIM zijn twee zaken te melden: een deel is ingezet als garantstelling voor een aantal projecten van de Regiodeal West- en Midden-Brabant, het overige wordt -conform afspraken in het kader van het coalitieakkoord- benut voor de revitalisering van werklocaties.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Website NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant:	REWIN
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,3%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

- Het doel van REWIN is het bevorderen van de werkgelegenheid en het versterken van de economische structuur van de regio West-Brabant. De 16 West-Brabantse gemeenten en RWB zijn aandeelhouders van de NV REWIN West-Brabant.

- REWIN richt zich op de regionale speerpuntsectoren (logistiek, agrofood/biobased, maintenance en creatieve dienstverlening), het werven van nieuwe bedrijven en het stimuleren van start-ups en groei bij het midden- en kleinbedrijf in West-Brabant.
- Voor de speerpuntsectoren ligt er een programmastructuur. Onder leiding van een Triple Helix-stuurgroep werkt REWIN aan innovatie, business development, human capital en acquisitie.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

- NV REWIN krijgt inhoudelijk aansturing van de Economic Board West-Brabant. Deze zet inhoudelijke lijnen uit, ziet toe op de uitvoering en resultaten en profileert de regio op een hoger schaalniveau.
- In 2022 vond heroriëntatie plaats en is er een nieuwe ambitie voor de regio geformuleerd: 'West-Brabant is in Nederland dé voorloper in de transitie naar een 'nieuwe economie' en is de plek voor innovatieve ondernemers die daaraan bijdragen'. De activiteiten zijn uitgewerkt in de Economische Agenda 2023-2026. De kernthema's Duurzame Economie en Innovatief Ondernemen zijn vastgesteld.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Uiteenlopende zienswijzen over de bijdragen vanuit de gemeenten in de regio zorgen ervoor dat de ambities op onderdelen mogelijk niet uitkomen.
- Er is steeds meer vraag voor cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit het Rijk en de EU. In de regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te krijgen voor onverwachte kansrijke projecten.

NV Stadsherstel Breda

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marieke de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Gemeente Breda is aandeelhouder van NV Stadsherstel Breda (13,05%). Het doel van Stadsherstel Breda is historisch monumentale gebouwen en/of beeldbepalende objecten te kopen, restaureren en exploiteren. Daarmee werkt NV Stadsherstel Breda ook aan gemeentelijke erfgoeddoelen. De Gemeente Breda en NV Stadsherstel Breda hebben een samenwerkingsovereenkomst die de gemeentelijke inzet borgt in projecten van NV Stadsherstel Breda. Deze is in 2022 geëvalueerd. Een geactualiseerde samenwerkingsovereenkomst zal in 2023 worden getekend.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

NV Stadsherstel heeft een vastgoedportefeuille met enkel monumenten. Veelal in eigendom, de Vishal en Lunet B in erfpacht van de gemeente Breda. Momenteel zijn alle objecten verhuurd.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

In het Klapkot is nog steeds sprake van leegstand. Er zijn plannen om het Klapkot te koppelen aan de café de Huiskamer. De koppeling van deze twee monumenten is positief ontvangen door de gemeente, maar er is nog geen vergunning voor aangevraagd. Omdat de brouwerij De Oranjeboom de huurder van NV Stadsherstel Breda is, is er geen sprake van inkomstenderving. Aan het Klapkot is daarnaast het gebruik van de Vishal als buitenterras gekoppeld. Bovengenoemde plannen voor het Klapkot voorzien in gebruik van de Vishal. De plannen om de Vishal met glas dicht te zetten zijn negatief beoordeeld. Dit is een risico voor de verhuurbaarheid door NV Stadsherstel Breda. In 2022 is naar aanleiding van een locatiebezoek in het kader van bovengenoemde plannen handhavend opgetreden tegen zowel de brandveiligheid als manier waarop met de verschillende monumenten gebruikt zijn. NV Stadsherstel Breda is als eigenaar (Klapkot) en erfpachter (Vishal) aangeschreven. Het is de verantwoordelijkheid van NV Stadsherstel Breda deze aanschrijving door te leggen aan de huurder. Het structureel laten gebruiken van beide monumenten door de huurder die past binnen wet- en regelgeving is een risico voor NV Stadsherstel Breda.

Chassé Theater Beheer NV

Ondernemend Breda	Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Chassé Theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marieke de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Het Chassé Theater is een maatschappelijke instelling die met film en podiumkunsten wil bijdragen aan het geluk van alle inwoners van Breda. Theater en film laten ons genieten, bieden ons nieuwe inzichten over de zin van het leven en appelleren aan onze relatie tot de ander. De gezamenlijk beleefde (film)theaterervaring nodigt uit tot dialoog en maakt het mogelijk om als mens, en als gemeenschap, te groeien.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De bezoekersaantallen van het Chassé Theater zijn teruggelopen sinds corona. De komende jaren blijft het een uitdaging om weer op het oude niveau te komen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het Chassé Theater heeft weinig eigen middelen voor het onderhoud aan het pand en de installaties.

GR Regio West-Brabant

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website Regio West-Brabant:	Regio West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Regio West-Brabant (RWB) is een netwerkorganisatie in het hart van de regio. Vanuit deze GR informeert, faciliteert, verbindt, regisseert en adviseert een team van deskundigen de colleges van de West-Brabantse gemeenten. West-Brabant is een belangrijke strategische gesprekspartner voor andere regio's, de provincie Noord-Brabant, het Rijk en Europa voor ontwikkelingen die zich binnen en buiten onze regio afspelen. Het beleid van de Regio West-Brabant krijgt vorm aan de hand van programma's.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2022 namen we afscheid van de bestuurders die samen invulling gaven aan het RWB-actieprogramma 2018-2022. Dit was het eerste actieprogramma met een duidelijke focus op het economisch vestigingsklimaat. Tevreden blikken de betrokken bestuurders terug op de behaalde resultaten en op de manier van samenwerken. Met de, veelal nieuwe, bestuurders werken we aan een realistisch Actieprogramma 2024-2028. Het op een slimme manier organiseren van uitvoeringskracht is noodzakelijk om de plannen te verwezenlijken.

Tegelijk is duidelijk dat de grote maatschappelijke opgaven moeten leiden tot bijsturing op inhoud. Dat proces is al gaande. De triplehelix samengestelde Economic Board West-Brabant stelde eind 2022 haar nieuwe agenda voor de komende jaren vast. Doel is dat West-Brabant koploper wordt in de transitie naar een nieuwe economie met innovatief ondernemerschap. Dit betekent dat een nog sterker accent op lopende programma's als plant-based en circulaire economie komt te liggen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De afhankelijkheid van de (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.
- Uiteenlopende zienswijzen zorgen ervoor dat de basisfinanciering van de GR onder (toenemende) druk staat.

- Het risico op kleinschalig collectief vervoer betreft het faillissement van de huidige vervoerder en een capaciteitstekort.
- Er is steeds vaker vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit het Rijk en de EU. In de regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te krijgen voor onverwachte kansrijke projecten.

Belgisch-Nederlands Grensoverleg

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website BENEKO:	BENEKO
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,53%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

In totaal 21 grensgemeenten in de provincies Antwerpen respectievelijk Noord-Brabant vormen samen het Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEKO). Het totale gebied heeft 877.000 inwoners. en een oppervlakte van 151.000 ha.

Het samenwerkingsverband werd opgericht in 1968 als een informele associatie van een 11-tal gemeenten die behoren tot de provincies Noord-Brabant respectievelijk Antwerpen. In 1986 werd het samenwerkingsverband geformaliseerd tot een internationale rechtspersoon. BENEKO is juridisch een zogenaamde BGTS (Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking).

Doel is het bevorderen van grensoverschrijdend bestuurlijk overleg en grensoverschrijdende samenwerking en het behartigen van de gemeenschappelijke belangen. Om zo bedreigingen te keren én kansen te pakken, in samenwerking met alle instanties die daarbij kunnen helpen.

De landsgrens die met het Verdrag van Schengen vrijwel onzichtbaar is geworden, vormt in de praktijk vaak nog een obstakel als het gaat om thema's als klimaatverandering, grensarbeid, bestrijding van criminaliteit, milieubescherming en waterbeheersing, rampenpreventie, ambulancevervoer en openbaar vervoer. Daarnaast worden kansen die de nabijheid van het buurland biedt over en weer nog onvoldoende benut.

De samenwerking en afstemming binnen BENEKO focust op vier themalijnen:

- Veiligheid en criminaliteitsbestrijding
- Gezondheidszorg
- Economie en arbeidsmarkt
- Natuurontwikkeling, Toerisme en Recreatie

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het netwerk bestaat inmiddels meer dan vijftig jaar en de activiteiten worden bekostigd via de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeenten.

BENEKO is in 2020 gestart met een professionaliseringslag voor betere samenwerking, grotere zichtbaarheid en betere externe communicatie. Mede vanwege corona en beëindiging extern programmamanagement heeft dit proces vertraging opgelopen. In 2022 hebben hierdoor weinig activiteiten plaatsgevonden. De focus lag op een diepgaande evaluatie van het BENEKO verband onder alle deelnemende gemeenten. De resultaten bieden handvatten voor herijking van de focus, actieagenda en organisatie van BENEKO naar de toekomst toe. Besluitvorming hierover is voorzien in het voorjaar van 2023.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van dit netwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Jaarstukken 2022

Duurzaam wonen

DUURZAAM WONEN IN BREDA

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

We hebben stappen gezet om de woningbouwopgave uit het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' te behalen. Daarbij hebben we 6000 woningen gebouwd en in harde plannen opgenomen, waarvan 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. We hebben de Bredase Woon- en Bouwagenda uitgevoerd om de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod in Breda te bevorderen.

Thema Wonen in Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- De gemeente en de corporaties hebben afgesproken dat zij zich ieder vanuit hun eigen rol zouden inzetten om 1.200 sociale huurwoningen te bouwen óf in harde plannen vast te leggen in de periode 2019 tot en met 2022. Deze opgave is op gemeentelijk niveau gehaald, maar onvoldoende met de Bredase corporaties. Zij hebben in deze periode 522 sociale huurwoningen opgeleverd of in harde plannen vastgelegd. In de Bredase Woon- en Bouwagenda trekken we gezamenlijk op en hebben we afspraken gemaakt om deze bestuursperiode 1.800 sociale huurwoningen in harde plannen vast te leggen.
- De corporaties en de gemeente hebben een overeenkomst ondertekend met aanvullende afspraken over de bouw van sociale huurwoningen. Hiermee willen we de voorwaarden voor de corporaties scheppen om de gewenste sociale huurwoningen te bouwen of te verwerven. We zetten extra in op de bouw van sociale huurwoningen door Bredase corporaties.
- Bij het thema 'grote woonprojecten in de stad' beschrijven we de stand van zaken van de woningbouwopgave.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

We hebben in 2022 samen met de corporaties en de huurderskoepels gewerkt aan vele thema's en onderwerpen die zijn vastgelegd in de alliantieafspraken, waaronder:

- De evaluatie van de 'plus' op de Kwetsbare wijken en Vroegsignaleringswijken is uitgevoerd.
- Het projectplan Transformatieopgave buurten is gestart.
- We hebben overeenstemming bereikt over de resterende inzet van de locatiegebonden impulsen.
- Met de corporaties hebben we samenwerkingsafspraken gemaakt over nieuwbouw.
- De projectvoorbereiding voor Anders Wonen is gestart.
- Om te komen tot een grotere 'goedkope' woningvoorraad hebben we de notitie Verruiming Goedkope Voorraad vastgesteld. Daarin is afgesproken welk instrumentarium daarvoor wordt ingezet.
- De jaarrapportage Klik voor Wonen 2021 is gepresenteerd. Daaruit blijkt dat de druk op de sociale huurmarkt onverminderd hoog is.
- We hebben afspraken gemaakt met de corporaties over de opvang en huisvesting van asielzoekers, vluchtelingen en statushouders.
- We hebben gewerkt aan de Jaarschijf 2023. Binnen de alliantie hebben we afgesproken om voor 2023 toe te werken naar een 'opgepluste' jaarschijf. Dat is een 'plus' boven op de bestaande afspraken, waarin we de concrete resultaten en activiteiten per thema noemen én de 'opgepluste' ambitie met de bijbehorende rollen en verantwoordelijkheden. Een belangrijk onderdeel van die 'plus' is het aantal woningen (permanent en tijdelijk), de nieuwe taakstelling voor statushouders en de bijbehorende afspraken over de toewijzing van woningen. Daarnaast ligt de nadruk op zorg- en energiearmoede, veiligheid, wonen en zorg, en duurzaamheid.

In 2022 hebben we de actualisatie van de doelgroepenverordening voorbereid. Daarbij nemen we 'sociale koop' op als nieuwe categorie. Verder hebben we in 2022 de regeling Opkoopbescherming opgesteld, die wordt opgenomen in de Huisvestingsverordening Breda. Hoewel opkoopbescherming vooral een verhuurverbod is, leidt het ook tot het zelf bewonen van gekochte woningen.

Het project voor de eerste 150 tijdelijke woningen loopt en de haalbaarheidsstudie voor 500 aanvullende tijdelijke woningen op 3 aangewezen locaties is gestart. Daarnaast hebben we de verkoop afgerond van een kantoorgebouw waar tijdelijke

woningen worden gemaakt. In 3 projecten (Eigenwijks Brabantpark, Gageldonksestraat en gemengd wonen aan de Rijkstraat) onderzoeken we een andere manier van organisatie en financiering. De campagne Wonen met gemak is na een gedwongen stilstand door covid weer hervat.

De middelen uit het bestedingsplan Impuls voor de woonagenda zijn deels ingezet bij projecten. Hierin is € 2,1 miljoen beschikbaar gesteld voor de bouw van sociale huurwoningen. Voor dit volledige bedrag hebben de Bredase corporaties een subsidieaanvraag ingediend. Voor middeldure woningen is € 6,6 miljoen beschikbaar. Hiervan wordt circa € 2,5 miljoen ingezet voor de bouw van middeldure woningen in de Bouverijen en bij Klavers Jansen. De resterende middelen zijn nog niet ingezet vanwege het complexe planproces van een aantal woningbouwprojecten. Deze middelen worden meegenomen in een nieuw bestedingsplan Wonen (inclusief woonzorgenheden) en gebiedsontwikkeling voor de periode 2022-2026.

Startersleningen:

- In 2022 zijn er 14 startersleningen verstrekt aan koopstarters tot en met 35 jaar. Dit is veel minder dan in voorgaande jaren. Dat kwam vooral door een tekort aan koopwoningen in het prijssegment waarvoor mensen een starterslening konden aanvragen.
- Er zijn 29 Toekomstbestending Wonen-leningen verstrekt aan mensen die in hun eigen huis en omgeving willen blijven wonen en/of energiemaatregelen willen treffen. 25 leningen bestonden enkel uit duurzaamheidsmaatregelen en 4 bestonden uit een combinatie met levensloopbestendige maatregelen.

In 2022 hebben we 15 formele verzoeken in behandeling genomen voor een toetsing aan de huisvestingsverordening en/of het splitsen van panden met woonruimten in meerdere appartementsrechten. Daarnaast hebben we in 2022 een regionaal woningbehoefteonderzoek uitgevoerd. De definitieve resultaten delen we in het eerste kwartaal van 2023. De Taskforce en het Actieplan Doorstroming zijn doorgeschoven naar 2023 vanwege de beperkte personele capaciteit.

RISICO'S

Er zijn geen risico's voor dit thema benoemd.

INDICATOREN

Programma-indicatoren

Indicator Naam: Omgevingsvisie (Nr. 2205)

Omschrijving: De indicator in de begroting loopt gelijk op met indicatoren in de Omgevingsvisie zelf

Bron: nader te bepalen Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			Zie toelichting	

In 2021 is de ontwikkeling afgerond van de indicatoren voor de Omgevingsvisie zelf. Aansluitend zoeken we een passende overkoepelende indicator om op te nemen in de begroting en jaarrekening. Op dit moment (februari 2023) wordt uitgegaan van de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024.

Indicator Naam: Prettig wonen (Nr. 56)

Omschrijving: Rapportcijfer prettig wonen in de buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7,6		7,7	Zie toelichting	

Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten, in de oneven jaren. Voor 2022 is geen streefwaarde bepaald en is ook geen realisatiewaarde beschikbaar.

Indicator Naam: Duurzaam wonen (Nr. 57)

Omschrijving: % woningen in Breda dat geen gasaansluiting heeft

Bron: Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			Zie toelichting	

Deze indicator is in de begroting 2022 voor het eerst concreet geformuleerd. Realisatiecijfers 2022 zijn nog niet beschikbaar.

Thema-indicatoren Wonen in Breda

Indicator Naam: Zoektijd woningzoekenden (Nr. 58)

Omschrijving: Zoektijd woningzoekenden alle reactiemodellen in jaren (inschrijfduur en loting)

Bron: Jaarrapportage Klik voor wonen Meeteenheid: Tijdsduur in jaren

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2	2,3	2,4	Afbuigen van de opwaartse trend	2,4

De zoektijd bedroeg in 2022 2,4 jaar. Hiermee is de realisatiewaarde behaald.

Productindicatoren Product Wonen

Indicator Naam: Nieuw gebouwde woningen (Nr. 59)

Omschrijving: Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,2	7,4	6,2	Zie toelichting	8,2

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. De gemeente stuurt op andere indicatoren, namelijk harde planvoorraad woningen (indicator 2204) en oplevering woningen (indicator 67)

Indicator Naam: Demografische druk (Nr. 60)

Omschrijving: Groene en grijze druk (percentage jongeren tot 20 jaar en ouderen van 65 jaar of ouder ten opzichte van bevolking van 20 tot 65 jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
66,4	66,8	66,9	Zie toelichting	66,8

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Ter vergelijking: de demografische druk voor heel Nederland is in 2022 uitgekomen op 70,3%

Indicator Naam: Woonlasten éénpersoonshuishoudens (Nr. 61)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
654	662	691	Zie toelichting	745

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Woonlasten meerpersoonshuishoudens (Nr. 62)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
754	764	804	Zie toelichting	861

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Gemiddelde WOZ-waarde (Nr. 63)

Omschrijving: WOZ-waarde woningen in duizend euro

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag in duizend euro

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
271	292	313	Zie toelichting	336

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Voor 2022 is op dit moment (medio april 2023) een voorlopig realisatiecijfer beschikbaar.

Indicator Naam: Aantal sociale huurwoningen in de goedkope klasse (Nr. 64)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de goedkope prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad   Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2.749	2.724	2.877	Zie toelichting	2.863

Het aantal sociale huurwoningen in de goedkope klasse is gelijk gebleven. De streefwaarde is wel behaald.

Indicator Naam: Aantal sociale huurwoningen in de betaalbare klasse (Nr. 65)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de betaalbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad   Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
15.363	15.271	14.897	Zie toelichting	14.921

In 2022 zijn 24 woningen toegevoegd. De streefwaarde wordt getracht in 2023 te worden behaald.

Indicator Naam: Aantal sociale huurwoningen in de bereikbare klasse (Nr. 66)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de bereikbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad   Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
3.800	4.034	4.218	Zie toelichting	4.218

Het aantal sociale huurwoningen in de bereikbare klasse bedraagt 4218. De streefwaarde is hiermee behaald.

Thema Verdeling beschikbare ruimte

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld, dit keer tot 1 januari 2024. Op dit moment werken we al in de geest van de Omgevingswet. We hebben het intakeproces verbeterd en werken met een intake tafel en een omgevingstafel. Die evalueren we in 2023 en waar nodig stellen we die bij. We zijn gestart met de omgevingstafel en hebben een verplichte participatieleidraad voor alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad. Hiermee betrekken we alle relevante partijen op een snelle, duidelijke en transparante manier. Ontwikkende partijen stellen bij grootschalige en complexe gebiedsontwikkelingen een participatieplan op, dat wij toetsen aan de participatieleidraad.

Wanneer we nieuwe initiatieven en plannen beoordelen, zijn de ambities van de stad, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie 2040, het toetsingskader. Waar nodig sturen we deze initiatieven en plannen bij.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen bepalen we de optimale kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Vooruitlopend op de Omgevingswet verankeren we die kwaliteit nu al in een groot aantal bestemmingsplannen die we voorbereiden voor bestuurlijke besluitvorming. Daarmee faciliteren we de groeiambities van de stad zo goed mogelijk binnen het nu nog geldende wettelijke kader.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

- We hebben een pakket aangeschaft en ingericht waarin we de bestaande bestemmingsplannen hebben opgenomen als voorbereiding op het tijdelijke omgevingsplan. Ook kunnen we testen en oefenen met plannen die samen het uiteindelijke omgevingsplan gaan vormen. We hebben in dit pakket een standaard gemaakt waarmee we dit omgevingsplan op kunnen bouwen. We hebben daarnaast een meerjarenplanning opgesteld, waarin we de gebieden hebben bepaald waarvoor we een omgevingsplan gaan maken en een tijdspad hebben bepaald voor de uitwerking daarvan. Hiermee werken we in 5 jaar toe naar één omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente Breda. Daarmee vervangen we alle nu nog geldende bestemmingsplannen. Bij de uitwerking van de omgevingsplannen gaan we beleidsneutraal te werk. We zijn in het eerste gebied gestart om het deelomgevingsplan te maken, dat de test vormt voor de volgende deelgebieden. Zo blijven we ons systeem voor juridisch-planologische

instrumenten testen en doorontwikkelen. De uitvoering van de meerjarenplanning blijft alleen haalbaar met extra middelen en capaciteit.

- We werken aan een parapluplan met regels voor veelvoorkomende vragen, zoals dakkapellen en uitbouwen.
- We verbeteren het niveau van onze dienstverlening met de middelen die daarvoor beschikbaar zijn gesteld. We stellen onder meer een coördinator klantvragen en een schrijfcoach aan. Ook werken we onze keten voor Intake en Initiatieven verder uit en we beschrijven de rollen en functies die daarin een plek krijgen.
- De software die wij gebruiken voor het proces en de archivering van alle initiatieven en vergunningen, is ingericht en aangepast aan de Omgevingswet.

RISICO'S

We zien nog steeds een risico dat de landelijke voorziening niet op tijd klaar is, onvoldoende getest is en dat wij er onvoldoende mee hebben kunnen oefenen. Minister De Jonge heeft (onder meer door de technische onvolkomenheden in de landelijke voorziening) besloten om de invoeringsdatum van de Omgevingswet te verschuiven naar 1 januari 2024. Wij blijven daarom noodgedwongen met tijdelijke oplossingen te werken. Daarmee kunnen we oefenen met de nieuwe manier van werken, maar hiervoor blijven extra capaciteit en middelen nodig.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Grote woonprojecten in de stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- We hebben stappen gezet om de woningbouwopgave uit het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' te halen. Die opgave bestond uit de bouw en het in harde plannen omzetten van 6.000 woningen in deze bestuursperiode (30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector). Om deze doelstelling te halen, hebben we een handelingsperspectief opgesteld voor nieuwe en lopende woningbouwprojecten. Projecten waarvan het bestemmingsplan is vastgesteld of de anterieure overeenkomst is getekend, willen we zo snel mogelijk laten bouwen. Bij projecten in de zachte plancapaciteit hebben we een selectie gemaakt op basis van het aantal woningen (> 20) en het aandeel betaalbaar (< 70%). Bij het merendeel van deze projecten is het programma gewijzigd naar 30/40/30. Bij de overige projecten is snelle realisatie een eis. Deze aanpak heeft onder meer geleid tot het versneld vaststellen van de haalbaarheid van een aantal projecten of het tekenen van de anterieure overeenkomst. Daarnaast leidt dit tot de ontwikkeling van circa 600 extra woningen (200 sociale huur en 400 middelduur).
- In 2022 zijn 971 woningen gebouwd: 132 sociale huur, 133 middelduur, 665 vrije sector en van 41 woningen is het prijssegment nog onbekend. 11 woningen zijn gerealiseerd door Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).
- In deze bestuursperiode is voor 312 woningen een hard plan gemaakt: 35 sociale huur, 95 middelduur en 178 vrije sector. In het nieuwe bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt over het aanjagen van de woningbouw. Uitgangspunt is om meer betaalbare woningen te bouwen, waarbij het uitgangspunt is 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. Om de doelstellingen te bereiken is er in 2022 gestart met het maken van een instrumentenkoffer betaalbaar wonen. Deze zal in 2023 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden voorgelegd.
- In het BO MIRT is besloten om bij te dragen aan mobiliteitsmaatregelen voor de ontwikkeling van de grootschalige woningbouwlocatie 't Zoet met € 49,7 miljoen. In het BO Leefomgeving is een subsidie toegekend van € 16,25 miljoen voor de ontwikkeling van het Chassékwartier. Voor beide gebieden werken we de planvorming verder uit om aan de voorwaarden van deze subsidies te kunnen voldoen, onder meer in tempo, aantal woningen en cofinanciering.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Om onze doelstellingen op het gebied van woningbouw te bereiken, is een nieuwe versnellingsagenda nodig. Daarom hebben we gewerkt aan de uitwerking en uitvoering van de Bredase Woon- en Bouwagenda. Deze agenda bevat acties aan de hand van 5 pijlers: samenwerking, lopende projecten, nieuwe projecten, procesaanpak en beleid op orde. We werken onder meer aan een betere procesaanpak van projecten, een aanpassing van ons beleid (zoals een nieuwe doelgroepenverordening) en een nieuw bestedingsplan.

Het aantal projecten waar we aan werken is toegenomen. Ook zijn projecten vaker groter in omvang en complexiteit. We doorlopen ruimtelijke procedures om de bouw van woningen mogelijk te maken. Voor onder meer de projecten Heikantsestraat, Tuinzigtlaan, Hof van Cantrijn, Cosunpark en Slotlaan hebben we een nieuw bestemmingsplan vastgesteld om de bouw van woningen mogelijk te maken.

De Regionale Investeringsagenda, die in 2021 is uitgewerkt, was bedoeld als bouwsteen voor een verstedelijkingsakkoord SRBT. Medio 2022 is echter gebleken dat het Rijk op dit punt zijn koers heeft veranderd. Tijdens het BO Leefomgeving bleek dat het Rijk niet langer afspraken wil maken met de individuele stedelijke regio's in Brabant. Daarmee is een verstedelijkingsakkoord SRBT (als uitwerking van de verstedelijkingsstrategie Brabant) van de baan. In plaats daarvan wil het Rijk afspraken maken op de schaal van het NOVEX-gebied Stedelijk Brabant. SRBT is daar een onderdeel van.

Tijdens het BO MIRT in november 2022 hebben we een eerste versie van het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant besproken. In een volgende versie, die we bespreken tijdens het BO Leefomgeving in juni 2023, zijn de regionale paragrafen uitgewerkt, inclusief een eerste set van afspraken met het Rijk, de provincie en de regio. Het concept van de verstedelijkingsstrategie SRBT uit 2022 wordt hiervoor geüpgraded naar een Ontwikkelperspectief SRBT, dat een onderdeel vormt van het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant.

RISICO'S

De opgaven op de Bredase woningmarkt zijn groot en de doelstellingen op het gebied van woningbouw zijn ambitieus. We hebben een groot aantal bestemmingsplannen in voorbereiding voor bestuurlijke besluitvorming. Het aantal woningbouwprojecten groeit. Tegelijkertijd is de realisatie hiervan complex, mede door de veranderende economische situatie, de druk op de arbeidsmarkt, de stijgende grondstofkosten en de stikstofproblematiek. Dit kan leiden tot vertraging en zelfs stagnatie van de bouw. Daarom werken we nauw samen met onze partners om deze projecten tóch af te ronden.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Grote woonprojecten in de stad

Indicator Naam: Harde planvoorraad woningen (Nr. 2204)

Omschrijving: Het aantal woningen in harde planvoorraad

Bron: Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2.700	2.877	4.050	4.000	3.395

De streefwaarde is niet volledig gerealiseerd. De vaststelling van het bestemmingsplan van een aantal woningbouwprojecten is onder meer door veranderende marktomstandigheden doorgeschoven naar 2023.

Indicator Naam: Opleveringen woningen (Nr. 67)

Omschrijving: Gerealiseerde woningbouw (bruto toevoeging)

Bron: Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1.056	867	851	1.500	971

Het streefaantal van 1.500 gerealiseerde woningen sec is niet gerealiseerd in 2022. Wel zijn meer woningen gerealiseerd dan in 2020 en 2021, maar niet meer woningen dan in 2019. Tegelijkertijd hebben we wél voldaan aan de doelstelling '6.000 woningen realiseren of in harde plannen hebben in de periode 2019 tot en met 2022'. Dit aantal is uitgekomen op ruim 7.000.

Thema Bereikbaar Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

De bereikbaarheid per auto en per fiets is verder verbeterd dankzij meerdere infrastructurele projecten, zoals de turbotonde aan de Leursebaan. Ook hebben we meerdere plannen gemaakt om de komende jaren straten en wegen aan te passen. Via campagnes hebben we inwoners en bezoekers van Breda bewuster gemaakt van hun mobiliteitsgedrag.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Door de stikstofproblematiek is de uitbreiding van de A58 tussen de knooppunten Galder en Sint Annabosch én tussen Breda en Tilburg door het Rijk op pauze gezet totdat er zicht is op een oplossing en voldoende financiën. Daarnaast hebben we onderzoek gedaan naar de gevolgen van de (regionale) woningbouw op de mobiliteit. De belangrijkste conclusie: er is een multimodale mobiliteitstransitie nodig is om onze regio en onze stad goed bereikbaar te houden. In het BO MIRT in november 2022 hebben we daarom afspraken met het Rijk gemaakt om te komen tot een gezamenlijk multimodaal mobiliteitspakket voor de stedelijke regio Breda-Tilburg. Dit pakket moet ook de gevolgen voor het lokale wegennet verzachten van het gepauzeerde werk aan de A58.

Door de coronapandemie is het aantal OV-reizigers aanzienlijk gedaald. Daarnaast heeft de NS de dienstregeling aangepast vanwege een personeelstekort. Dit alles is ten koste gegaan van de (inter)nationale bereikbaarheid van Brabant in zijn algemeenheid en van Breda in het bijzonder. Bestuurlijk en ambtelijk hebben we gelobbyd om de dienstregeling weer op het oude niveau te krijgen. De Tweede Kamer heeft hierover eind 2022 een motie aangenomen, waardoor de staatssecretaris ervoor moet zorgen dat dit zo snel mogelijk gebeurt. Verder hebben we gewerkt aan een betere OV-verbinding met Utrecht. Tijdens het BO MIRT in maart 2022 hebben alle betrokken gemeenten, provincies en het Rijk de intentieovereenkomst getekend over de BRT (BusRapidTransit) naar Utrecht. De komende jaren werken de samenwerkingspartners dit verder uit.

(Binnen)stedelijke bereikbaarheid

We hebben meerdere acties uit de samenwerkingsagenda met de provincie uitgevoerd:

- We hebben gewerkt aan een gezamenlijke studie naar hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) in Breda. Deze studie wordt in 2023 afgerond.
- Voor de nieuwe busremise aan de Frankenthalerstraat is grond beschikbaar gekomen voor de provincie. De plannen worden uitgewerkt, zodat de nieuwe remise in 2025 in gebruik kan worden genomen.
- De afronding van de fietsroute Breda-Tilburg is in consultatie en wordt uitgewerkt naar een Definitief Ontwerp. Andere fietsroutes zijn via het Brabantse Netwerk Fiets (BTF) op de agenda gezet. Hieronder vallen onder meer een onderzoek naar de haalbaarheid van de routes Prinsenbeek-Zevenbergen(-Moerdijk) en de Haagse Beemden. Het BTF vormt de input voor het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. In 2022 hebben we het actieplan Fietsen opgesteld, dat in het eerste kwartaal van 2023 aan de gemeenteraad wordt aangeboden. Hierop vooruitlopend hebben we in 2022 verschillende maatregelen uitgevoerd om de positie van de fiets in het verkeer te versterken (educatief en infrastructureel).
- Eind 2022 berichtte vervoerder Arriva te zullen stoppen met het Bredase nachtbusvervoer vanwege personeelstekort. We hebben bij Arriva aangedrongen op het behoud van de nachtbussen. We zijn samen op zoek naar een oplossing.
- Voor de nieuwe OV-concessie 2025 heeft de provincie eind 2022 het programma van eisen vrijgegeven voor consultatie. De gemeente Breda en de regio West-Brabant hebben daar een op elkaar afgestemde zienswijze voor ingediend.
- De taxibranche vroeg in 2022 weer de nodige aandacht vanwege onvrede over de handhaving en (de uitvoering van) het keurmerk. De website kwaliteitstaxibreda.nl is sterk verbeterd en wordt beter benut als communicatiemiddel. In 2022 zijn we gestart met het evaluatieonderzoek van de taxiverordening, dat in het eerste halfjaar van 2023 wordt afgerond.
- In 2022 zijn we gestart met de parkeerregulering in Brabantpark en Sonsbeeck. Beide trajecten worden in de eerste helft van 2023 afgerond. Daarnaast is de regulering van het laatste deel van de wijk Linie in december afgerond. Parkeerregulering in de wijken Boeimeer en Sportpark is doorgeschoven naar 2023.
- In 2022 hebben we ruim 1 miljoen fietsparkeerders in de stallingen ontvangen. Daarnaast hebben we een forse stap gezet in de flexibele stallingen met bijvoorbeeld een ponton op het water om de fietsparkeerdruk rond de haven te verminderen. Andere voorbeelden van flexibele stallingen zijn de pop-up-stalling bij de thuiswedstrijden van NAC Breda en grote stallingen met 4.000 plaatsen bij onder andere Breda Live. In totaal wisten 26.526 fietsparkeerders de pop-up-stallingen te vinden. Het nieuwe barcodesysteem levert veel bruikbare data op voor onze bedrijfsvoering en dienstverlening. Alle parkeerdata komen samen in een parkeermonitor die sinds medio 2022 operationeel is.
- Binnen het programma SmartwayZ werken overheden (waaronder de gemeente Breda), het bedrijfsleven en kennisinstellingen samen aan smart mobility-projecten om de bereikbaarheid op andere manieren te verbeteren dan extra asfalt aanleggen. Denk daarbij aan:
  - de inzet van slimme verkeerslichten (iVRI's). Hiervan waren er eind 2022 33 operationeel in Breda, wat neerkomt op een derde van alle VRI's. Een goed voorbeeld is de Ettensebaan, waar het vrachtverkeer met behulp van iVRI's 'een streepje voor krijgt'. Daarnaast zijn we een pilot gestart met de brandweer, waarbij

- o zij 4 voertuigen hebben uitgerust met apparatuur die hun prioriteit geeft bij de iVRI's. Deze geslaagde pilot zetten we voort.
  - o Schwung is in de hele stad uitgerold, bij traditionele VRI's en iVRI's. Dit laat een positief effect zien voor de fietsers die deze app gebruiken.
- De parkeerregulering en de lage parkeernorm voor woningen leiden regelmatig tot bezwaarschriften en rechtszaken, die toenemen in aantal en complexiteit. Dit legt een fors beslag op onze capaciteit. Tot nu toe zijn alle bezwaren ongegrond verklaard, wat een bevestiging is van de juiste juridische grondslag onder de parkeerregulering.
- De betalingsbereidheid van parkeerders is toegenomen en daarmee zijn ook de inkomsten uit kortparkeren gestegen. Mede door het parkeren én handhaven op kenteken en de introductie van de scanauto, is de gemiddelde betalingsbereidheid gestegen naar circa 98,5%.
- In het bestuursakkoord is een aantal ambities opgenomen op het gebied van parkeren, die al per 2023 gerealiseerd zouden moeten zijn. In de laatste maanden van 2022 hebben we voortvarend gewerkt om de eerste vergunning gratis aan te bieden aan ruim 6.400 vergunninghouders én om de bezoekersregeling te verdubbelen. Daarnaast is de voorbereiding gestart om het tarief in de parkeergarages te verlagen en het eerste halfuur gratis te maken in de inloopstraten. Hierdoor kunnen deze maatregelen uiterlijk op 1 maart 2023 zijn ingevoerd.
- We hebben ook de kwaliteit van de rondvaart De Nieuwe Mark verbeterd met een professionele uitstraling van de medewerkers, de boten en de kassaboot, een digitaal reserveringssysteem en enthousiaste en deskundige schippers. Hierdoor zagen we dat de omzet van de rondvaart meer dan verdubbelde en dat de eerste reserveringen voor 2023 aan het eind van het jaar al binnenkwamen.

RISICO'S

Door de stikstofproblematiek en de hoge inflatie worden benodigdheden voor de aanleg, het onderhoud en de renovatie van onze wegen en fietspaden steeds duurder. Dit blijft ook in 2023 een risico bij de realisatie van infrastructurele projecten. Daarnaast blijft het personeelstekort een knelpunt binnen het OV, waardoor de dienstregeling mogelijk moet worden aangepast.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Bereikbaar Breda

Indicator Naam: Bereikbare binnenstad (Nr. 68)

Omschrijving: Tevredenheid over bereikbaarheid binnenstad door Bredanaars

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
75	76	73	70	72

De realisatie in 2022 is uitgekomen op 72%. Daarmee is ook in 2022 de streefwaarde (tenminste 70%) gerealiseerd.

Indicator Naam: Duurzaam vervoer (Nr. 69)

Omschrijving: Aandeel verplaatsingen te voet, met de fiets en het OV (Modal split)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
63	64	63	Doel is een stijgende lijn	66

Een stijgende lijn is gerealiseerd. T.o.v. vorig jaar, maar ook over de langere termijn (vanaf 2014) is de trend licht stijgend.

Indicator Naam: Verkeersveiligheid (Nr. 70)

Omschrijving: Rapportcijfer door Bredanaars van verkeersveiligheid eigen buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
5,9		6	Zie toelichting	

De Buurtenquête wordt om de twee jaar uitgevoerd, niet gemeten in 2022.

Thema Breda is een duurzame en bestendige stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- We hebben werk gemaakt van energiebesparing en duurzame energieopwekking, zoals de windturbines langs de A16 en de aanleg van het zonneveld Bavelse Berg.
- Om energiearmoede te voorkomen, hebben we een programma opgezet. Ook de regeling Volkshuisvestingsfonds is verder uitgewerkt en de eerste fase is inmiddels uitgerold.
- We hebben diverse projecten uitgevoerd om het bebouwde gebied te vergroenen, zoals: het Wilhelminapark, het Willem-Alexanderplein, de Boschstraat, de Molenleij en de Nijverheidssingel. Daarnaast hebben we het NK tegelwippen gewonnen, wat ook heeft geleid tot meer vergroening in de stad.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

In 2022 hebben we € 0,5 miljoen extra uitgegeven aan onze klimaatambities. Zo zijn we onder meer begonnen met het opstellen van de eerste 3 wijkenergieplannen. We hebben de duurzaamheidsthema's integraal opgenomen in onze omgevingsvisie en nemen die mee bij de uitwerking van het omgevingsplan.

Regionale Energiestrategie (RES)

Netcongestie vormt een probleem voor de opwek van elektriciteit. Dit heeft gevolgen voor nieuwe projecten. Lopende projecten (waaronder de windmolens langs de A16) zijn inmiddels aangesloten. Via een dashboard kunnen we de opwek van duurzame elektriciteit monitoren. Vanwege de netcongestie hebben we een regionale Programmeer- en Prioriteertafel opgestart om (teruglever)projecten te prioriteren en op elkaar af te stemmen. Op bedrijventerreinen lopen diverse pilots om vraag en aanbod op het gebied van elektriciteit te stroomlijnen. Actietafels pakken specifieke onderwerpen gezamenlijk op, zoals de actietafel Energyhubs en geothermie. Verder zijn de regionale (rest)warmtebronnen geïnventariseerd. De mogelijkheden voor een groot regionaal warmtenet worden nu verkend. De lokale Transitievisies Warmte zijn 'op elkaar gelegd' en leveren input voor de Regionale Structuur Warmte.

Voor de verkenning van een energiehub in de buurt van de rioolwaterzuiveringsinstallatie Nieuwveer is vanuit de European Union City Facility een onderzoeksubsidie toegekend. Hiermee hebben de samenwerkende partijen van de energie hub de mogelijkheid om een verdiepingsslag uit te voeren op het gebied van de mogelijke toe te passen technieken, de inpassing en economische haalbaarheid.

Transitievisie Warmte

De Transitievisie Warmte is in februari 2022 vastgesteld. We hebben veel voorbereidend werk gedaan om de wijkenergieplannen op een goede manier uit te kunnen voeren. Daarbij hebben we continu meebewogen met landelijke aankondigingen voor de voorgeschreven werkwijze, de beschikbare capaciteit of nieuwe wetgeving.

Samenwerken aan een duurzame samenleving

Boerderij Wolfslaar heeft in 2022 weer zo'n 200.000 bezoekers ontvangen. De activiteiten en workshops zijn na corona weer opgestart. Denk aan de Zero Waste-markt, de grote groene doemarkt (vergroenen/klimaatadaptatie/biodiversiteit), de schapenscheerdag (boerderijbeleving), kledingruil (circulair) en de Publieksdag Landgoed Wolfslaar. Bij alle activiteiten hebben we samengewerkt met partners in de stad. 'Boeken in de wei' en de groenmarkten van Groei & Bloei vonden hun plek op het terrein en diverse lokale aanbieders zorgden voor een divers groen en duurzaam jaarprogramma. Grote trots is de inclusieve circulaire speelplek, die in het voorjaar geopend is; een plek waar alle kinderen samen kunnen spelen.

Educatie en onderwijs

Elk jaar neemt Wolfslaar 4 keer deel aan de Werkgroep Brede ontwikkeling van het BOB. Een van de projecten is de Educatiewijzer Breda, zie www.educatiewijzerbreda.nl. De evaluatie over de eerste 1,5 jaar en de doorontwikkeling hiervan zijn eind 2022 gestart. Het educatieve aanbod is in het schooljaar 2022-2023 aangevuld met nieuwe lesmaterialen over actuele onderwerpen, zoals klimaatadaptatie, energietransitie en circulariteit. In het najaar van 2022 is een pilot schooltuinieren gestart op 6 basisscholen en 2 kinderopvanglocaties. Zij gaan in het voorjaar van 2023 van start onder begeleiding van moestuincoaches. Ook zijn er meerdere voedselbosjes aangelegd op schoolpleinen. Wolfslaar is Ecoschool-begeleider voor 4 aangesloten vo-scholen in Breda. Deze scholen doorlopen het www.eco-schools.nl-programma om hun school en curriculum te verduurzamen. Samen met de afdelingen Wijkzaken en Milieu hebben we budget gereserveerd om het project www.footprinterbreda.nl in te kopen. Daarin ontwerpen alle brugklassen in Breda oplossingen voor maatschappelijke problemen op het gebied van de energietransitie, klimaatadaptatie en afval, zwerfvuil en circulariteit. Wolfslaar initieert en

begeleidt deze opdracht. Onlangs is Wolfslaar gevraagd om mee te denken en deel te nemen aan het Rijke Schooldag Programma, dat wordt uitgerold op 14 Bredase ONYX-scholen.

Toekomstperspectief

Medio 2022 hebben we het toekomstperspectief voor het team van Boerderij Wolfslaar afgerond. De lijnen uit het document worden verder uitgewerkt in groeiscenario's. Hiervoor zijn al meerdere gesprekken gevoerd - intern maar ook extern met bijvoorbeeld onderwijskoepel INOS.

CO2

In 2020 hebben we 94 kiloton CO2 minder uitgestoten dan in 2019 (-12%). Dit is een sterke daling, die binnen elk thema te zien is: Gebouwde Omgeving (GO, -14 kiloton), Duurzaam Ondernemen (DON, -53 kiloton), Duurzame Overheid (DO, -17 kiloton) en Mobiliteit (MO, -27 kiloton). Hiermee halen we de beleidslijn, waardoor we op koers liggen om in 2044 CO2-neutraal te zijn. De afname van de hoeveelheid CO2 kan mede beïnvloed zijn door de coronapandemie. Door een impuls hebben we meer projecten uitgevoerd. Hierdoor hebben we extra CO2 bespaard.

Luchtkwaliteit

In 2022 hebben we veel laadpalen geplaatst, de milieuzone aangescherpt, geïnvesteerd in waterstof en het fietsgebruik gestimuleerd. Verder hebben we de consequenties van de inwerkingtreding van de Omgevingswet onderzocht. De registratie van klachten rondom houtstook is verbeterd en ook de communicatie over de schadelijke effecten van houtstook hebben we verder opgepakt. Daarnaast hebben we kaarten opgesteld om te kijken of Breda al op schema ligt om de WHO-normen te bereiken (conform het Schone Lucht Akkoord). In 2022 zijn we gestart met de handhaving van de venstertijden in de binnenstad. Op alle in- en uitgaande wegen zijn camera's geplaatst. De gemeenteraad heeft eind 2022 ingestemd met een aanpassing van het ontheffingenbeleid. De camera's voor de milieuzone zijn op 1 december 2022 in gebruik genomen.

Milieuzonering

In 2022 zijn de toelatingscriteria van de milieuzone aangescherpt van emissieklasse 4 naar emissieklasse 6. Verder hebben we het ontheffingenbeleid voor de milieuzonering geactualiseerd.

Bodem

In 2022 hebben we naast diverse spoedlocaties ook de nodige ernstige verontreinigingen onderzocht en gesaneerd. Voor de daadwerkelijke aanpak en sanering op moment van realisatie moeten voorbereidende bodemonderzoeken plaatsvinden op o.a. ontwikkellocaties en bij beheersmaatregelen (aanpassing wegen en riolering). Door bodemonderzoeken vroeg in het proces uit te voeren, hebben we sneller zicht op de omvang, kosten en de (on)mogelijkheden van eventuele rijkssubsidies als bedrijvenregeling. Dit alles verbetert de haalbaarheid van ontwikkeling en verkleint de kans van latere vertraging in het proces.

Alle bodemdossiers zijn gedigitaliseerd; 6.933 dossiers met in totaal 11.765 documenten (ongeveer 300.000 pagina's) zijn gedigitaliseerd en toegevoegd aan ons bodeminformatiesysteem. In 2022 zijn de laatste dossiers toegevoegd aan het bodeminformatiesysteem en openbaar gemaakt.

Natuurnetwerk

In 2022 is het project EVZ Boomkikker nagenoeg afgerond. Voor de projecten Lage Vuchtpolder en Landgoederenzone Haagse Beemden zijn de voorbereidingen grotendeels afgerond. Lage Vuchtpolder is klaar voor de uitvoering en voor de Landgoederenzone Haagse Beemden zijn alle benodigde onderzoeken opgestart. Rond de Chaamse Beek hebben we diverse natuurpercelen aangelegd, inclusief een nieuw bos.

In 2022 zijn er ook diverse subsidieaanvragen ingediend:

- voor de inrichting van percelen in de Landgoederenzone Haagse Beemden Zuid
- voor de afwaardering en inrichting van de gemeentelijke percelen in de Landgoederenzone Haagse Beemden Noord
- voor de afwaardering en inrichting van een stuk nieuw bos bij de Chaamse Beek
- voor de afwaardering van een perceel aan de Rijsbergsebaan
- voor een extra perceel aan de EVZ Boomkikker.

Afgelopen jaar zijn we gestart met de uitvoering van de Nieuwe Mark. Op Emer-Zuid hebben we een eerste gestart gemaakt met de vergroening van het bedrijventerrein. Daarnaast zijn particulieren en scholen (waaronder het Stedelijk Gymnasium) gestart met een vergroeningsslag, waar nodig ondersteund door de gemeente. Verder heeft Breda het NK tegelwippen gewonnen.

Circulaire economie

We hebben een aanjager aangesteld voor het onderwerp circulaire economie, die dit thema organisatiebreed op de kaart zet. De circulaire tafel is verbreed; zij behandelt nu ook cases en verzorgt inspiratie-excursies. In het najaar hebben we een enquête uitgevoerd onder alle collega's en een krachtvoer-sessie georganiseerd. Met roadshows verhogen we het kennisniveau in de organisatie en krijgen we teams in de actiemodus. Ongeveer een derde van de organisatie heeft hier al aan deelgenomen. Tijdens de Week van de Circulaire Economie staan 3 onderwerpen centraal: (1) iedereen doet mee, (2) grote slagen maken op een aantal thema's en (3) circulair inkopen. Daarnaast hebben we de samenwerking met andere duurzaamheidsthema's binnen de organisatie gezocht. Zo komen we tot één duidelijke duurzaamheidsaanpak voor de gemeente.

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld. Voor diverse milieuthema's hebben we voorbereidend werk gedaan. Met een pilot gebiedsplan hebben we laten zien welke acties er nog nodig zijn. We hebben in beeld gebracht wat de gevolgen zijn van de nieuwe wet- en regelgeving en de regels van de bruidsschat. Ook hebben we inzichtelijk gemaakt welke decentrale keuzes we nog moeten maken om de implementatie van de Omgevingswet goed te laten verlopen.

150 kilovolt hoogspanningsleidingen

Het bestemmingsplan is definitief vastgesteld. De werkzaamheden gaan van start in het voorjaar van 2023.

Duurzame Overheid

We hebben de CO₂-footprint vastgesteld volgens het managementsysteem van de SKAO (Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen). Breda is gecertificeerd voor de CO₂-prestatieladder niveau 3. Voor het wagenpark hebben we 3 elektrische vrachtwagens gekocht.

Duurzame mobiliteit

De hoeveelheid elektrische auto's in de stad groeit. In onze stad rijden er zelfs meer rond dan het Nederlandse gemiddelde. De beschikbare laadinfrastructuur groeide ook in 2022 mee. Het waterstofstation in Breepark is inmiddels operationeel. De milieuzone is in 2022 aangescherpt naar Euro 6 voor vrachtwagens en de handhaving verloopt via cameratoezicht.

E-laadpalen

In 2022 zijn er zo'n 150 laadpalen aangelegd. Daarmee lopen we in de pas met de sterke groei van elektrisch rijden en de behoefte om vooral in woonwijken op te kunnen laden. Het gaat hierbij om openbare laadpalen waar voertuigen relatief lang staan, niet om oplossingen op eigen terrein of snelladers. Met diverse marktpartijen hebben we het proces geoptimaliseerd, zodat zij snel nieuwe laadpalen kunnen aanleggen. Marktpartijen hebben dat proces ook onderling afgestemd, zodat er een eenduidig systeem ontstaat en er ook sprake is van eenduidigheid op straat.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen risico's van toepassing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Breda is een duurzame en bestendige stad

Indicator Naam: Energie en klimaat (Nr. 71)

Omschrijving: Klimaatneutraal in 2044, uitstoot CO₂ in kiloton per jaar

Bron: CO₂ monitor Milieu en Mobiliteit Meeteenheid: Kton

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
756	667		620	

De CO₂ realisatiecijfers zijn ongeveer 14 maanden na afloop van het kalenderjaar beschikbaar. De meest recente cijfers op dit moment zijn van 2020. Het doel voor 2020 was maximaal 676 kton CO₂ uitstoot. Gehaald is 667 kiloton. We lopen dus (in 2020) vrijwel op schema. Hierbij wel de vermelding dat 2020 een coronajaar was en in die zin voor CO₂ een atypisch jaar.

Indicator Naam: Fijnstof (Nr. 72)

Omschrijving: Aantal dagen per jaar dat concentratie PM10 meer is dan 50 µg/m3.

Bron: RIVM-meetstation Breda Meeteenheid: Aantal dagen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
4,5	1	2	Maximaal het niveau van de afgelopen drie jaar	

De wettelijke norm is dat maximaal 35 dagen per jaar een overschrijding van de grens van 50 µg/m3 PM10 (fijnstof) mag optreden. In 2021 (recentste beschikbare cijfer) zijn er slechts 2 dagen overschrijding gemeten.

Productindicatoren Product Milieubeheer**Indicator Naam: Hernieuwbare elektriciteit (Nr. 73)**

Omschrijving: Aandeel hernieuwbare elektriciteit van totale energie

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
8	10,8		Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Er zijn nog geen realisatiecijfers beschikbaar gesteld op www.waarstaatjegemeente.nl. In de klimaatnota formuleert de gemeente doelstellingen voor hernieuwbare energie (naast elektriciteit ook warmte en koude). Er wordt gewerkt aan een aanpassing/aanvulling van de huidige indicator. Dit krijgt vervolg in het jaarlijkse herijkingvoorstel.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Lasten				
Wonen in Breda	7.059	8.277	2.190	6.087
Verdeling beschikbare ruimte	6.358	5.403	5.864	-461
Grote woonprojecten in de stad	11.944	10.066	13.890	-3.824
Bereikbaar Breda	15.838	15.814	15.844	-30
Breda is een duurzame en bestendige stad	6.090	11.088	8.115	2.972
Reserve Bodemfonds	0	191	120	71
Reserve Klimaatfonds	278	285	285	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen	50	1.293	-85	1.378
Algemene reserve programma 3	0	4.000	4.000	0
Exploitatiereserve programma 3	0	979	979	0
Investeringsreserve programma 3	0	524	524	0
Totaal Lasten	47.617	57.919	51.726	6.194
Baten				
Wonen in Breda	29	29	387	-358
Verdeling beschikbare ruimte	2.358	2.977	2.808	170
Grote woonprojecten in de stad	11.628	9.402	10.976	-1.574

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Bereikbaar Breda	15.391	15.496	15.892	-396
Breda is een duurzame en bestendige stad	1.252	4.819	3.054	1.766
Reserve Bodemfonds	687	687	303	383
Reserve Klimaatfonds	290	290	189	101
Reserve parkeerbedrijf	356	356	356	0
Reserve Versnellingsopgave Wonen	6.175	6.610	722	5.888
Reserve bovenwijkse voorzieningen	50	953	902	51
Algemene reserve programma 3	0	677	300	377
Exploitatiereserve programma 3	0	1.670	455	1.215
Totaal Baten	38.217	43.966	36.344	7.622
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	9.400	13.954	15.382	-1.428

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Het resultaat voor het programma Duurzaam wonen in Breda is € -1,4 miljoen. Voor specifieke positieve resultaten binnen het programma is voor € 0,8 miljoen opgenomen aan verzoeken voor resultaatbestemming.

Thema Wonen: resultaat € 0,6 miljoen

De afwijking op de lasten bedraagt € 6,1 miljoen. Voor € 5,9 miljoen komt dit doordat we activiteiten uit het bestedingsplan Wonen nog niet hebben kunnen uitvoeren en daardoor niet onttrokken hebben uit de reserves. Het grootste deel hiervan bestaat uit middelen voor locatiegebonden impulsen. Door het complexe planproces van een aantal woningbouwprojecten is vertraging ontstaan. Van deze middelen is voor € 1,8 miljoen subsidie aan de corporaties beschikbaar. De lasten kunnen echter pas worden verantwoord bij de vaststelling van het bestemmingsplan en na de oplevering van de woningen. Daarnaast worden voorstellen voor de inzet van de middelen in 2023 voorgelegd aan de gemeenteraad. Het gaat om € 1,6 miljoen voor de programmawijziging van de grondexploitatie Bouverijen en € 0,9 miljoen voor Klavers Jansen (beide voor middeldure huurwoningen). De resterende middelen worden een onderdeel van het nieuwe bestedingsplan Wonen (inclusief woonzorgeenheden) en gebiedsontwikkeling 2022-2026.

De middelen die beschikbaar waren voor tijdelijke huisvesting en vanuit het huidige bestuursakkoord konden we niet volledig besteden, maar deze zijn nog wel nodig. Daarom stellen we voor om € 0,2 miljoen via de resultaatbestemming door te schuiven naar 2023. We behaalden € 0,4 miljoen meer opbrengsten, vooral door de inzet van een specifieke uitkering voor de huisvesting van vergunninghouders.

Doordat we de activiteiten uit het bestedingsplan Wonen nog niet konden uitvoeren, onttrekken we € 5,9 miljoen minder aan de reserve Versnellingsopgave Wonen. Bij de bestuursrapportage verwachtten we nog dat we alle beschikbare middelen uit bestedingsplan Wonen konden uitgeven in 2022.

Thema Verdeling beschikbare ruimte: resultaat € -0,7 miljoen

Dit bedrag bestaat uit een resultaat op de lasten van € 0,2 miljoen en een resultaat op de baten van € -0,5 miljoen.

- **Ruimtelijke ordening**

De datum van de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024. We hebben onze werkzaamheden daarop aangepast. Hierdoor gaven we de (eenmalige) middelen van € 0,6 miljoen dit jaar niet volledig uit en resteert een bedrag van € 0,3 miljoen. We hadden meer inkomsten van verhaalbare plankosten van € 0,2 miljoen, omdat we meer wijzigingen in bestemmingsplannen in behandeling hebben genomen dan voorzien. Hier staan ook meer lasten tegenover. Eerder verwachtten we ook meer inzet voor de invoering van de

Omgevingswet. Omdat dit nog niet mogelijk was, hebben we meer tijd besteed aan de verzoeken van initiatiefnemers in de stad om bestemmingsplannen te wijzigen

- **Stedelijke planning en programmering**

De afwijking op de lasten bedraagt € -0,7 miljoen. Voor de bovenwijkse voorzieningen hebben we een voorziening van € 0,3 miljoen getroffen. De reden daarvoor is dat we in 2022 een bijdrage uit 2021 niet hebben ontvangen (en die misschien helemaal niet meer krijgen). De procedure voor het bestemmingsplan is in 2022 niet afgerond en loopt door in 2023. We hadden hogere kosten dan voorzien voor eigen personeel en inhuur (€ 0,6 miljoen), bijvoorbeeld door een hogere inzet voor regionale samenwerking en faciliterend grondbeleid. Daarnaast vielen de bedrijfsvoeringskosten om diverse redenen hoger uit. Om de bebouwing op Landgoed Bosweelde te kunnen legaliseren, hebben we middelen vanuit 2021 overgeheveld naar 2022 (€ 0,2 miljoen). Dit project verloopt minder snel dan we dachten.

De afwijking op de baten bedraagt € -0,5 miljoen. Doordat bestemmingsplannen vertraging hebben opgelopen, hebben we € 1,1 miljoen minder ontvangen aan bijdragen voor bovenwijkse voorzieningen. Dit kwam door de uitspraak van de Raad van State in het stikstofdossier, door ontvangen zienswijzen en doordat ontheffingen niet op tijd binnen waren. Naar verwachting worden deze bestemmingsplannen in 2023 vastgesteld. Doordat we meer hebben gewerkt aan faciliterende projecten, konden we ook meer plankosten verhalen, waardoor we extra inkomsten hadden (€ 0,6 miljoen).

Thema Grote woonprojecten in de stad: resultaat € -2,2 miljoen

Het resultaat van dit thema is € -2,2 miljoen. Dit bedrag bestaat uit een resultaat voor de grondexploitaties van € -3,4 miljoen en een resultaat op de panden en gronden van € 1,1 miljoen. Het resultaat op de lasten bedroeg € -3,8 miljoen, het resultaat op de baten was € 1,6 miljoen.

- **Grondexploitaties (resultaat € -3,4 miljoen)**

Bij de jaarrekening zijn de opzetten voor de grondexploitaties geactualiseerd. Het totale resultaat van alle grondexploitaties was € -18.000. De resultaten voor de grondexploitaties werken en CrossMark verantwoordt wij in het programma Ondernemend Breda. In dit thema nemen we de resultaten op van de grondexploitaties wonen. De herzieningen van de grondexploitaties wonen leidden tot een resultaat van € 0,2 miljoen. Dat bedrag is opgebouwd uit de liquidatie van één grondexploitatie van € 0,3 miljoen en een correctie op eerdere tussentijdse winstnemingen van € -0,1 miljoen. In de begroting 2022 hadden we voor alle grondexploitaties een resultaat van € 3,6 miljoen ingeboekt en in dit thema verantwoord. Omdat het resultaat nu slechts € 0,2 miljoen blijkt, haalden we voor dit onderdeel een resultaat van € -3,4 miljoen.

- **Panden en gronden (resultaat € 1,1 miljoen)**

Op de lasten resteert een resultaat van € 0,1 miljoen. Dit is voor € 0,5 miljoen veroorzaakt doordat er minder onderhoud aan de panden nodig was dan voorzien. We hebben niet alle beschikbare middelen ingezet om haalbaarheidsonderzoeken voor eigen grondexploitaties uit te voeren. Dat kwam door onvoldoende capaciteit (€ 0,2 miljoen). De incidentele middelen voor het slopen van stallen aan de Bolbergseweg waren niet volledig nodig (€ 0,2 miljoen). Door incidentele verkoopresultaten hadden we voor € 0,5 miljoen extra dekking voor uitgaven. We hadden echter geen aanleiding om extra uitgaven te doen. Tot slot doteerden we € 1,3 miljoen aan de voorziening duurzame waardevermindering als gevolg van herwaardering van Gasthuisvelden 11.

De afwijking op de baten is € 1 miljoen. Dit kwam door incidentele verkoopresultaten (€ 0,5 miljoen), meeropbrengsten uit de verhuur en erfpachtinkomsten van gronden (€ 0,4 miljoen) en het vrijvallen van bedragen uit de voorziening duurzame waardevermindering (€ 0,2 miljoen).

Thema Bereikbaar Breda: resultaat € 0,4 miljoen

- **Mobiliteit (resultaat € 0,4 miljoen)**

Het resultaat voor Mobiliteit is € 0,4 miljoen. Door het uitstel van de Omgevingswet, bleef er € 0,1 miljoen over door een niet-ingevulde vacature. Diverse andere resultaten hebben geleid tot een resultaat van € 0,1 miljoen. We stellen voor om € 0,2 miljoen via resultaatbestemming mee te nemen om het onderdeel veiligheidsaanpassing en veiligheid scholen uit te voeren (zie het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit').

- **Parkeren (geen resultaat)**

- *Autoparkeren*

Het resultaat op autoparkeren bedraagt € 0,2 miljoen. In de eerste maanden van het jaar bleven de inkomsten sterk achter. Dit konden we deels compenseren met lagere kosten voor uitbesteed werk, beveiliging, schoonmaak, contractonderhoud en licenties. De bezetting van de parkeergarages is over 2022 achtergebleven op de prognose. De werkzaamheden aan de Nieuwe Mark zien we terug in de veel lagere bezetting van parkeergarage De Barones. Uiteindelijk is de opbrengst van de garages € 0,6 miljoen

lager dan begroot. De opbrengsten vanuit het straatparkeren bleven begin 2022 ook nog achter bij de prognoses, maar herstelden zich in de loop van het jaar en leiden tot € 0,5 miljoen aan hogere opbrengsten. De daling in het aantal abonnementen heeft zich nog niet hersteld. Sinds 2021 sparen we voor een upgrade van De Barones, die moet plaatsvinden wanneer de garage vanwege de werkzaamheden niet bereikbaar is voor het publiek.

○ *Fietsparkeren en rondvaart*

Het resultaat op fietsparkeren en de rondvaart is € -0,2 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een tekort van € 0,3 miljoen op de kosten voor de medewerkers van SW en Neovita. Tegelijkertijd laat 2022 mooie resultaten zien: de ontwikkeling en innovatie van de pop-up-stallingen, de professionalisering van de rondvaart en de efficiëntieslag van het depot. Meeropbrengsten komen vanuit de omzet van de rondvaart en door de ketensamenwerking tussen AVS en het Parkeerbedrijf voor de overname van fietsen vanuit het fietsdepot.

Thema Breda is een duurzame en bestendige stad: resultaat € 1,2 miljoen

- **Milieubeheer (resultaat € 1,4 miljoen)**

Omdat we maatregelen moeten treffen tegen geluidsoverlast bij de hogesnelheidslijn, stellen we voor om budget over te hevelen (€ 0,4 miljoen). Voor het Volkshuisvestingsfonds en de wijkenergieplannen zijn er minder subsidieaanvragen geweest dan verwacht. We stellen voor dit bedrag een resultaatbestemming voor (€ 0,30 miljoen).

De onttrekking uit de algemene reserve is € 0,35 miljoen lager geweest, in 2022 zijn nog geen uitgaven gedaan voor het energiepakket. De werkelijke onttrekking uit het bodemfonds is € 0,3 miljoen lager geweest, er is minder uitgegeven aan het uitvoeringsplan bodem en de specifieke regeling niet gesprongen explosieven.

- **Natuur en milieueducatie (resultaat nihil)**

Boerderij Wolfslaar heeft het jaar met een klein positief resultaat afgesloten. 2022 begon nog met coronabeperkingen, vooral ook voor de doorstroomvoorzieningen waar de boerderij toe werd gerekend. Medio februari mochten alle deuren pas weer open voor het publiek. Sindsdien hebben bezoekers de boerderij goed kunnen vinden: zo'n 200.000 mensen hebben in 2022 de poort gepasseerd. De winkel én Het Tuinhuis van Charlotte behaalden een forse omzetstijging ten opzichte van 2019. Voor Het Tuinhuis lag de omzet zelfs 10,9% hoger, terwijl ze 5 dagen per week open waren in plaats van 6.

- **Openbaar groen en (openlucht) recreatie (resultaat € -0,2 miljoen)**

Door de mooie lange zomer zijn de kosten voor de Galderse Meren en de Asterdplas boven budget uitgekomen. De hogere parkeeropbrengsten zijn tenietgedaan door de hogere kosten voor het begeleiden en toezicht houden op de parkeerstromen (per saldo € -80.000). Daarnaast waren er hogere kosten voor opruimen en herstel, en voor de reddingsbrigade (€ 40.000). Door corona hadden mensen meer behoefte aan openluchtrecreatie. Daarom hebben we diverse projecten opgestart om het voorzieningenniveau te vergroten en te verbeteren. Samen hebben die geleid tot een overschrijding van € 0,12 miljoen. In 2022 hebben we eenmalige middelen toegekend voor een onderzoek naar de Galderse Meren. Hiervan resteert € 60.000, waardoor een deel op 2023 zal drukken.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen 2022	Verwachte uitgaven 2022	Werkelijke uitgaven tm 2022	Onderuitnutting uitgaven 2022	Vrijval 2022	Nog beschikbaar eind 2022
Duurzaam wonen in Breda						
Mobiliteit	13.423	7.985	4.926	3.059	5	8.492
Mobiliteit: Schaalsprong fiets: snelfietsroute Tilburg	1.866	199	205	-6		1.661
Mobiliteit: Schaalsprong OV: spoor en bus	235	345	153	192		82
Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noordelijke Rondweg)	2.399	398	3	395		2.396
Hoogspanningsverbinding 150kv	1.835	835	55	780		1.780
Parkeren	425	225	207	18		218
Milieubeheer	17	17	4	13		13
Groen en water	3.429	3.280	735	2.545		2.694
Recreatieve voorzieningen (Corona aanpak)	782	780	446	334		336

Recreatieve voorzieningen	1.398	555	82	473		1.316
Grondexploitatie tbv de woningbouw	5.160	3.101	2.634	566	390	2.136
Amphia	2.482	80	63	17		2.419
Overige nieuwe projecten	1.157	781	290	491		867
Tuinen van Genta	750			0		750
1e fase Centrum Oost plankosten	2.003	200	152	48		1.851
Achter de Lange Stallen plankosten	711	100	24	76		687
Vorbereidingskrediet Woonakker	756	756	575	181		181
Wonen	1.987	500		500		1.987
Totaal	40.815	20.137	10.554	9.682	395	29.866

TOELICHTING INVESTERINGEN

Mobiliteit

Aan het begin van de huidige collegeperiode was er ruim € 20 miljoen beschikbaar voor investeringen in het mobiliteitssysteem (exclusief eventuele subsidies). In 2022 voerden we verschillende reconstructies uit van wegen, waaronder de turbo-rotonde op de Leursebaan en de Molenstraat. Daarnaast verbeterden we enkele VRI's, zoals op de kruising van de Claudius Prinsenlaan en de Zuidelijke Rondweg. We werkten aan fietsprojecten om de inwoners van onze stad (nog) meer op de fiets te krijgen, zoals de Ruitersboslaan en de aanpak van de binnensingels. We maakten plaatsen verkeersveilig door drempels aan te leggen, zoals in de Hoge Vucht en bij de Generaal Maczekstraat en het Wilhelminaplein. Voor 2023 staan er grote projecten op de planning, zoals de aanleg van een 'botonde' bij de Graaf Hendrik III-laan en de Zuidelijke Rondweg en de aanleg van een rotonde op de kruising Allerheiligenweg-Mariaalaan. Deze projecten hebben vertraging opgelopen en zouden al in 2022 van start gaan.

Hoogspanningsverbinding 150kV

Het bestemmingsplan is definitief vastgesteld. De werkzaamheden starten in het voorjaar van 2023.

Parkeren

Vanuit de tarieven is er geld beschikbaar om de ambities voor parkeerregulering uit te voeren in de schil rond het centrum.

Groen, water en dierenwelzijn

- De werkzaamheden voor de EVZ Boomkikker zijn afgerond. De definitieve afrekening vindt plaats in 2023.
- Vanwege een bezwaarprocedure en de weersomstandigheden zijn de werkzaamheden voor de Lage Vuchtpolder verplaatst naar 2023.
- Voor de landgoederenzone Haagse Beemden geldt dat er aanvullende onderzoeken uitgevoerd moesten worden. Op basis hiervan hebben we besloten dat we op z'n vroegst eind 2023 kunnen starten met de werkzaamheden.

Recreatieve voorzieningen

In het project Noordrand-Midden is gebleken dat de bodem moet worden voorbelast voordat we een brug kunnen aanleggen. Daar starten we in 2023 mee. De kleinere projecten zijn in 2022 afgerond.

Grondexploitatie voor woningbouw

In de begroting 2019 is € 5 miljoen beschikbaar gesteld om strategische gronden aan te kopen. Deze uitgaven zijn afhankelijk van de kansen die zich voordoen. In 2022 kochten we de Veenstraat in Bavel aan voor € 2,8 miljoen. Eind 2022 is hierdoor nog € 2,2 miljoen beschikbaar in dit krediet. In 2022 kochten wij ook het pand aan de Pastoor Doensstraat in Bavel aan voor € 0,2 miljoen. Eind 2022 resteert er nog een krediet van € 0,1 miljoen voor de aankoop van grond en het bouwrijp maken ervan voor de verenigingsloods Stichting Slotlaan.

Amphia

Met Stichting Amphia sloten wij een anterieure overeenkomst. Voor de grote structurele aanpassingen heeft de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld. De werkzaamheden hebben we in eerdere jaren afgerond, behalve enkele kleinere aanpassingen rondom de Hogeschoollaan. In 2022 hebben we dit werk voorbereid, in 2023 voeren we het uit.

Centrum Oost (voorheen 'Oostflank')

De beschikbare middelen voor de 1e fase van het project Centrum Oost zijn bestemd voor de inrichting van de openbare ruimte en de omgeving. In 2022 hebben we gewerkt aan het ontwerp.

Achter de Lange Stallen

Het krediet is bestemd voor de herinrichting van de Kerkstraat en aanpassingen in de openbare ruimte en extra kwaliteit in dit gebied. In 2022 werkten we aan het ontwerp.

Overige nieuwe projecten

Dit krediet kan worden ingezet om projecten van derden mogelijk te maken.

Tuinen van Genta

Het krediet is bedoeld voor de herinrichting van de Teteringsedijk. De werkzaamheden worden afgestemd op de vorderingen in het project Tuinen van Genta.

Woonakker

Voor de ontwikkeling Woonakker heeft de gemeenteraad begin 2022 een voorbereidingskrediet van € 0,7 miljoen beschikbaar gesteld. Dit krediet is bedoeld voor de plankosten in de ontwerpfasen. Een deel van de planvoorbereiding loopt door in 2023. Het voorstel voor de grondexploitatie wordt in 2023 aan de gemeenteraad voorgelegd, waarna de voorbereidingskosten in de grondexploitatie kunnen worden ingebracht.

Wonen

Het krediet is bestemd om starters-, blijvers- en verzilveringen te verstrekken. Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) voert deze regelingen uit. De gelden worden in tranches ter beschikking gesteld aan SVn en dit was in 2022 niet nodig.

Recreatieve voorzieningen corona-aanpak

Het krediet 'zandwinput inrichten als zwemplas' uit de corona-aanpak loopt door in 2023 (€ 0,32 miljoen). De potentiële zandwinputten zijn niet in eigendom van de gemeente Breda. Dit vraagt extra tijd om te onderzoeken of de zandwinputten geschikt zijn. Daarnaast loopt de visie op de Galderse Meren, waarbij mogelijk ook middelen nodig zijn voor investeringen.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Duurzaam wonen in Breda	Stand 1-1-2022	Uitsplitsing reserves	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2022
Parkeerbedrijf reserve	356		-356	
Bodemfonds	3.814		-184	3.630
Klimaatfonds	1.113		95	1.208
Versnellingsopgave Wonen	10.700		-722	9.978
Reserve bovenwijkse voorzieningen	946		-946	
Reserve Toekomstbestendig wonen	1.000			1.000
Algemene reserve programma 3		4.550	3.700	8.250
Exploitatiereserve programma 3		3.037	824	3.861
Investeringsreserve programma 3			524	524
Totaal	17.929	7.587	2.935	28.451

TOELICHTING RESERVES

Dit waren de belangrijkste mutaties in de reserves:

Reserve Parkeerbedrijf

De reserve bestaat uit het resultaat van het parkeren tot en met 2017. De afspraak is dat we het saldo laten terugvloeiën naar de algemene middelen vóór eind 2022.

Reserve Bodemfonds

Deze reserve vullen we met het resultaat vanuit de exploitatie Bodem. In 2022 hebben we € 0,38 miljoen ontvangen vanuit het Rijk (DUB-gelden), waarvan de helft richting het bodemfonds is gegaan. Per saldo hebben we € 0,3 miljoen onttrokken uit het bodemfonds.

Reserve Klimaatfonds

In 2022 hebben we € 0,28 miljoen ontvangen vanuit de gemeentelijke participatie in het project Hazeldonk. Hiervan hebben we een vergoeding betaald aan het Grondbedrijf en de kosten betaald van de projectleider energietransitie. Per saldo is er € 0,1 miljoen gedoteerd in het Klimaatfonds.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

We konden € 5,9 miljoen minder onttrekken aan de reserve doordat we activiteiten uit het bestedingsplan Wonen nog niet konden realiseren. Zie het thema Wonen voor meer informatie.

Reserve Bovenwijkse Voorzieningen

In deze reserve storten we de exploitatiebijdragen voor alle nieuwbouwplannen die we vragen aan de partij die de grondexploitatie uitvoert. We onttrekken de kosten van het beheer van de reserve en de bestedingen aan de projecten. In 2022 is vanuit de resultaatbestemming 2021 € 40.000 in de reserve gestort. In 2022 hebben we € 0,2 miljoen aan bijdragen ontvangen, die in de reserve zijn gestort. Verder hebben we een bijdrage van € 0,3 miljoen van een eerdere storting in 2021 teruggedraaid, omdat voor dat project geen bestemmingsplan zal worden vastgesteld. Voor het beheer van de reserve en de bijdragen aan 4 investeringsprojecten, hebben we € 0,9 miljoen uit de reserve onttrokken en toegevoegd aan de investeringsreserve om de kapitaallasten te dekken in de investeringen voor bovenwijkse voorzieningen. Eind 2022 was de reserve nihil. Ten opzichte van de begroting is de stand eind 2022 € 1,3 miljoen lager. Dit is voor € 1,0 miljoen toe te schrijven aan de vertraging die verschillende bestemmingsplannen hebben opgelopen door een uitspraak van de Raad van State, door zienswijzen en doordat we de ontheffingen niet op tijd kregen. Daarnaast is € 0,3 miljoen veroorzaakt door de teruggedraaide storting.

Reserve Toekomstbestendig wonen

De regeling Toekomstbestendig wonen brengt € 1 miljoen aan kapitaallasten met zich mee. De reserve Toekomstbestendig wonen is bedoeld om deze kapitaallasten te dekken.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2022	Bedrag mutaties 2022	Stand 31-12-2022
Onderhoud parkeerbedrijf	4.321	576	4.897
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	4.477	-102	4.375
Voorziening verkeersregelinstantaties	62	181	244
Vrz van derden verkregen middelen (progr 3)	581	-46	535
Totaal	9.442	609	10.051

TOELICHTING VOORZIENINGEN

Dit waren de belangrijkste mutaties in de voorzieningen:

Voorziening Onderhoud Parkeerbedrijf

We hebben in 2022 € 0,9 miljoen toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen voor gebouwen. We hebben minder geld uitgegeven dan begroot (€ 134.000 in plaats van € 443.000). Dat komt doordat enkele grote werkzaamheden vooruit zijn geschoven naar volgende jaren. Daarnaast kijken we steeds of we onderhoudswerkzaamheden binnen hetzelfde pand kunnen combineren.

Planmatig onderhoud vastgoedontwikkeling

In 2022 hebben we voor € 0,1 miljoen aan noodzakelijk onderhoud gepleegd aan de panden die strategisch zijn aangekocht.

Voorziening verkeersregelinstallaties

Voor 2022 was een onderhoudsprogramma voorzien van € 1,1 miljoen. Het werkelijk uitgegeven bedrag is € 1,1 miljoen.

Voorziening Parkeerfonds (maakt deel uit van de Voorziening van derden verkregen middelen)

In 2022 was het werkelijk uitgegeven bedrag € 25.000.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Grondprijzen Breda 2020	Kaderstellend	2020
Gebieds perspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2017
Gebiedsvisie Binnenstad	Kaderstellend	2014
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Structuurvisie Bedrijventerreinen Breda 2020	Kaderstellend	2008
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Structuurvisies Doornbos en Linie	Kaderstellend	2012
Welstandsnota	Kaderstellend	2004
Erfgoedverordening	Kaderstellend	2011
Beleidsregels voor het afwijken van een bestemmingsplan	Kaderstellend	2015
Verordening bedrijveninvesteringszone Breda-Oost 2017 (financieel/fysiek)	Kaderstellend	2015
Vigerende bestemmingsplannen (alle)	Kaderstellend	2019
Participatieleidraad bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2019
Coördinatieverordening gemeente Breda	Kaderstellend	2019
Besluit tot het aanwijzen van categorieën gevallen waarin een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist	Kaderstellend	2019
Woonvisie Breda: wonen in een dynamische stad	Kaderstellend	2013
Aanvulling op de Woonvisie 2013	Kaderstellend	2016
Verordening doelgroepen sociale woningbouw en middenhuur Breda	Kaderstellend	2019
Aanpak kamerverhuur	Kaderstellend	2014
Arbeidsmigranten afsprakenkader	Kaderstellend	2021
Actieplan studentenhuysvesting	Kaderstellend	2016
Alliantie Breda 2019-2023: afspraken over wonen in Breda	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen Wonen en perspectief wonen	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen: beschrijvingen Wonen en Zorg	Kaderstellend	2019
CPO Beleid Gemeente Breda 2020	Kaderstellend	2020
Bestedingsplan Impuls voor de woonagenda	Kaderstellend	2019
Beleidsregel Bezoekersregeling type straat en type garage 2017	Kaderstellend	2017
Nota parkeer en stallingsbeleid Breda (2004, herijking 2013)	Kaderstellend	2004
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Actsheets onderdeel van de duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Actualisatie duurzaamheidthema's	Kaderstellend	2021
Bodembeheernota en bodemkwaliteitskaart vaststellen hergebruik grond	Kaderstellend	2017
Bodemmasterplan Breda 2030 Een basis voor duurzame ontwikkeling	Kaderstellend	2017
Impuls ruimtelijk adaptie Breda	Kaderstellend	2016
Stedelijk waterplan 2019-2023; Breda water bewust	Kaderstellend	2019
Groenkompas	Kaderstellend	2021

Geluidskaarten Omgevingslawaaai	Kaderstellend	2017
Actieplan geluid	Kaderstellend	2020
Klimaatnota 'Steek positieve energie in het klimaat'	Kaderstellend	2008
Verordening geurhinder en veehouderij gemeente Breda 2008	Kaderstellend	2008
Ontheffingenbeleid Wet geluidhinder 2007	Kaderstellend	2007
Klimaatbegroting 2022	Kaderstellend	2020
Notitie Recreatie@GalderseMeren	Kaderstellend	2012
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Bestuursakkoord 2018 - 2022 'Lef en Liefde'	Kaderstellend	2018
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Duurzaam wonen in Breda	Thema Bereikbaar Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Daan Quaars
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	0%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Het doel van de regeling is het bevorderen dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A16 en A4 en de beslissingen op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze plaatsvinden. Door deze regeling wordt tevens voor de burgers duidelijkheid geschapen over de terzake bevoegde instantie.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Deze gemeenschappelijke regeling is verlengd tot 1-1-2026.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Niet van toepassing.

Jaarstukken 2022

Basis op orde

BASIS OP ORDE IN BREDA

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

Afgelopen jaar hebben we hard gewerkt om Breda leefbaar, schoon, heel en veilig te houden, met oog voor de stad, de dorpen en de wijken. In 2022 hadden we ook een flinke dosis wendbaarheid nodig. We voelden de nasleep van corona door verharding en polarisatie, maar ook door economische herstelplannen en de terugkeer van evenementen en vergunningen. Daarnaast speelden er verschillende crises, zoals de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis. Verder was er veel aandacht voor verwarde personen en daklozen. We kozen voor een integrale aanpak, samen met bewoners, en werkten intensief samen met politie en justitie bij de aanpak van criminaliteit en ondermijning. Door toezicht en handhaving waren we ook dit jaar zichtbaar aanwezig.

De toegankelijkheid van onze dienstverlening is flink verbeterd via de website en in het directe klantcontact. Het college heeft een nieuwe koers uitgezet om de ambities op te halen in onze dorpen en wijken, onder meer voor de energietransitie, mobiliteitsverandering en klimaatontwikkeling. Ook hebben we de eerste stap gezet naar een structureel hoger onderhoudsniveau voor de openbare ruimte. Bij de inzameling van het huishoudelijke afval houden we rekening met onze wettelijke zorgplicht, de VANG-doelen, ons streven naar circulariteit, de verantwoordelijkheid van producenten, en service en kosten.

Thema Veilig Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In 2022 waren er gelukkig weinig coronamaatregelen. Vanaf eind februari 2022 keerden we terug naar de situatie van vóór corona, bijvoorbeeld wat betreft evenementen en vergunningen. Onze inwoners en ondernemers moesten wel weer wennen aan alle procedures, waarschuwingen en boetes. Dit hebben we zo veel mogelijk gefaseerd gedaan. Wel was de nasleep van corona voelbaar. Zo merken we bijvoorbeeld dat de maatschappij verhardt en polariseert. Dit vraagt om wendbaarheid, veel communicatie en maatwerk. Daarnaast riepen we economische herstelplannen in het leven, zoals het horecaherstelplan, waarbij we geen precario hebben geheven voor terrassen en waarbij de horeca gratis hun leidinggevendende administratief konden wijzigen.

Daarnaast speelden in 2022 verschillende crises, zoals de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis. Deze crises zorgden voor onrust in de maatschappij en extra taken op het gebied van Veiligheid & Leefomgeving. Ook de krapte op de arbeidsmarkt zorgde voor uitdagingen om de capaciteit en kwaliteit op orde te houden. Toch is het gelukt om veel van onze doelstellingen uit het meerjarenprogramma te realiseren.

Op het gebied van Zorg en Veiligheid ging veel aandacht uit naar verwarde personen en daklozen. Ook hebben we opdracht gegeven om een programma Zorg en Veiligheid te maken. Dit wordt in 2023 uitgerold.

Cyberveiligheid

De indicatoren op het gebied van cybercrime zijn gedaald en liggen rond het gemiddelde van de G40.

Ondermijning: verstoren crimineel ondernemingsklimaat

De criminaliteitscijfers op het gebied van ondermijning zijn licht gedaald. Dit ligt in lijn met de trend dat wijken sinds corona een afname in de cijfers laten zien. Bovendien is het aantal autoverhuurbedrijven sinds de verplichte exploitatievergunning stevig gedaald. Tot slot deden we een aanvraag voor extra projectgelden vanuit het programma Preventie met Gezag, dat eind 2022 is goedgekeurd. Onderstaande grafiek laat zien dat het aantal misdrijven dat aan ondermijning gekoppeld is, gemiddeld lager is uitgevallen dan het meerjarig gemiddelde. Daarbij is het wel belangrijk om te beseffen dat ondermijnende criminaliteit zich kenmerkt door onzichtbaarheid en dat een cijfermatige onderbouwing lastig blijft.

Aanpak jeugdoverlast

De jongerenoverlast is gedaald van 1.077 meldingen in 2021 naar 889 meldingen in 2022. Bovendien ligt het aantal incidenten ook lager dan gemiddeld in de G40. Dit bevestigt dat onze aanpak succesvol is.

Handhaving

Bewoners, bezoekers en bedrijven weten THOR (Toezicht & Handhaving Openbare Ruimte) steeds beter te vinden. Het netwerk in de wijken is vergroot, waardoor we sneller konden schakelen bij incidenten. In 2022 verwerkte THOR bijna 3000 meldingen méér dan in 2021 (18.194 in 2022 tegen 15.221 in 2021). Binnengekomen meldingen werden in 2022 gemiddeld een dag sneller opgepakt (de gemiddelde behandeltijd daalde van 5,2 dagen in 2021 tot 4,1 dagen in 2022). Daarnaast is het percentage meldingen dat binnen 1 dag is opgepakt en afgehandeld in 2022 gestegen naar 64,2% (ten opzichte van 39,8% in 2021).

Zorg- en Veiligheidshuis

Met de partnerorganisaties vormen we een stevig en daadkrachtig netwerk voor de sociale veiligheid. We hebben bijeenkomsten georganiseerd en cursussen verzorgd. Die gaven verdieping op het gebied van privacy, cybeveiligheid en Veilige Publieke Taak. Zo hebben ruim 100 professionals deelgenomen aan een netwerkdag en hebben we 160 professionals getraind in het de-escaleren van casuïstiek en verschillende vormen van regie in samenwerking. Tot slot is het ZVH ingezet door justitiële diensten en zorginstellingen voor gestructureerd casusoverleg, zoals het Actieoverleg van Veilig Thuis, het KR8-kollektief (de jeugdbeschermingstafel), de Maatschappelijke Steunsystemen en het Casusoverleg Justitiepartners. Daarbij zijn 315 zaken aan de orde geweest.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Veiligheids Informatie Knooppunt (VIK)

In 2022 versterkten we met het VIK onze informatiepositie verder om waar mogelijk informatie gestuurd te werken. Vanwege de goede werkwijze zijn we met sommige zaken op dezelfde voet verdergegaan. Denk hierbij aan de casuïstiekaanpak, fenomeenanalyses en het waarborgen van randvoorwaarden (onder andere privacy). Qua innovatie zijn de eerste stappen gezet om het beeld van de online wereld toe te voegen aan onze informatiepositie. Het verbinden van de online en offline wereld vindt nu zelfs fysiek plaats in de beeldkamer. We hebben stappen gezet om meer proactief en innovatief te werken. Zo vond de inzet van de boa's tijdens de jaarwisseling preventief plaats in plaats van meldingsgericht. De basis was een verwachtingsmodel (op basis van data) waar de overlast zich voor zou kunnen doen.

Wijkboa's

We zijn vaker uitgenodigd bij overleggen met partners (zoals de politie, corporaties en buurtpreventie), waardoor de samenwerking is verbeterd. Verder hebben we de inzet van onze boa's anders georganiseerd; zo zetten we 25 wijkboa's in, waardoor alle wijken een wijkboa kregen. De overige boa's werkten in de stad als incidententeam dat alle meldingen afwerkte. Hierdoor waren we nog meer aanwezig in de haarvaten van de samenleving.

Ondernijning

In 2022 hebben de ondernijningsboa's diverse controles en acties georganiseerd. Verder zijn we gaan onderzoeken hoe we

shisha-lounges kunnen verplichten om een exploitatievergunning aan te vragen. De vergunningsplicht biedt ons de mogelijkheid om aanvragers te screenen via een BIBOB-onderzoek. Binnen de autoverhuurbranche heeft dit tot goede resultaten geleid.

Omgevingswet/Wabo

De Omgevingswet is opnieuw uitgesteld. In 2022 hebben de voorbereidingen op de Omgevingswet capaciteit gekost. Daarnaast zouden de tarieven gaan veranderen. Deze wijzigingen zijn nu ook uitgesteld. Verder was er een daling zichtbaar in het aantal Wabo-aanvragen: van 1.827 in 2021 naar 1.605 in 2022.

Cyberveiligheid

In 2022 hebben we diverse acties ingezet in het kader van cyberveiligheid. Zo hebben we de e-learning cybercrime uitgerold onder onze inwoners en buurtpreventie, en organiseerden we bijeenkomsten voor ouderen. Verder promootten we Hackshield op basisscholen, waardoor het aantal gebruikers is toegenomen. Ook startten we de werkgroep Digitaal Weerbaar Breda om met lokale partijen samen te werken aan de digitale weerbaarheid van de stad. Tot slot leidden we nieuwe digitale ambassadeurs op en zochten we de samenwerking met andere steden in de Citydeal Lokale Weerbaarheid Cybercrime. Met deze aanpak heeft Breda de landelijke veiligheidsprijs Hein Roethoff gewonnen.

Verwarde personen

De stadsmarinier wonen is afgelopen jaar regelmatig ingezet bij langdurige en excessieve overlast. Het ging daarbij vooral om overlast vanuit woningen en overlast in de openbare ruimte. Daarnaast is zij een sparringpartner en werkt ze samen met de woningcorporaties, wijkagenten, wijkboas, de MASS-overleggen en bij eventuele ontwikkelingen van bestaande of te realiseren (zorg)woonvormen. Verder is zij waar nodig ingezet bij gevallen van overlast van individuen in de wijk of buurt.

Gesloten coffeeshop

Door vertraging bij de telers is het experiment Gesloten coffeeshop vertraagd. De verwachting is nu dat we in het najaar van 2023 met de aanloopfase van het experiment in Breda en Tilburg kunnen starten.

Jeugd

In de Hoge Vucht zijn we een uitvoeringsoverleg gestart met partners op het gebied van jeugd en veiligheid. We onderzochten de inzet van jongerenwerk in de wijk, wat heeft geleid tot een voorstel voor extra inzet. Verder stelden we een werkwijze en een convenant 'Bredaas Model Aanpak Jongerenoverlast' op in samenspraak met diverse ketenpartners. We overleggen zeer regelmatig met deze ketenpartners over overlastlocaties, waardoor er kortere lijntjes zijn en we sneller (gezamenlijk) kunnen optreden.

Zorg- en Veiligheidshuis

We hebben 55 complexe zaken van personen met een hoog veiligheidsrisico aangepakt met een gecombineerde inzet van zorg- en strafinterventies. Zo zijn er ernstige gewelddelicten voorkomen en slepende overlastzaken beëindigd. Ook hebben we geanticipeerd op de terugkeer van 12 veroordeelde zedendelinquenten en geweldplegers in de maatschappij om onrust en recidive te voorkomen. Verder hebben we 12 meldingen van extremisme of radicalisering gewogen. We hebben 5 personen geïncorporeerd in de ketenveldnorm voor gevaarlijke personen met verward gedrag; zij worden de komende jaren voortdurend gevolgd en begeleid. Aan 258 gedetineerden hebben we hulp aangeboden om recidive te voorkomen.

We hebben een netwerk opgebouwd voor de aanpak van mensenhandel, waarbij we tegelijk in 32 zaken de zorg voor slachtoffers hebben gecoördineerd. Er is een gemeentelijke aandachtsfunctionaris aangewezen en ook bij zorginstellingen en justitiële diensten zijn er vaste contactpersonen gekomen. Samen werken we aan de uitvoering van een actieplan binnen ons district om daders op te sporen en slachtoffers hulp te verlenen.

Kostendekkendheid

We hebben de tarieven van leges en aanslagen aangepast om ze kostendekkend te maken. Daarnaast pasten we voor 2023 diverse ontheffingen aan. Het effect hiervan gaan we in 2023 zien.

Parkeerhandhaving

Door een efficiëntere manier van handhaven konden we het tarief voor de naheffingsaanslagen verlagen van € 64,50 (2021) naar € 57,90 (2022). Door de communicatie over betaald parkeren en de efficiënte manier van handhaven, is de betalingsbereidheid van parkeergelden gestegen naar 98,52%.

RISICO'S

Door de krapte op de arbeidsmarkt lukt het niet altijd om vacatures snel in te vullen. Deze vacatures variëren van boa's tot juristen en vergunningverleners. Het risico is dat de productie niet gehaald wordt of dat taken blijven liggen.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Veilig Breda

Indicator Naam: Totaal aantal registraties openbare orde Boa's (Nr. 2206)

Omschrijving: Aantal door de Boa's geregistreerde toezicht- en handhavingzaken, met de categorie openbare orde, waarop een interventie volgde per 1.000 inwoners

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
3,6	6,9	3,9	toename ten opzichte van 2020	8,3

Het aantal interventies door de Boa's is zoals verwacht gestegen.

Indicator Naam: Totaal aantal misdrijven (Nr. 2207)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
60,4	56,6	51,9	afname ten opzichte van 2020	56,8

Het totaal aantal misdrijven is gestegen ten opzichte van 2021 en stabiel ten opzichte van 2020. Het aantal misdrijven in Breda ligt wat hoger dan het gemiddelde van de G40.

Indicator Naam: Veiligheid in buurt (Nr. 75)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer dat Bredanaars geven aan de veiligheid in eigen buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,7		6,8	Zie toelichting	

De buurtenquête vindt in de oneven jaren plaats. Om die reden is in 2022 geen meting uitgevoerd.

Productindicatoren Product Veiligheid openbare ruimte

Indicator Naam: Incidenten jeugdoverlast (Nr. 2213)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde incidenten melding overlast jeugd per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2,8	6	5,8	5,0 - 5,5	4,9

Na de coronacrisis nam het aantal incidenten jeugdoverlast weer af. De streefwaarde is behaald. Het aantal incidenten jeugdoverlast ligt in Breda wat lager dan gemiddeld in de G40 (5,4).

Indicator Naam: Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde (Nr. 76)

Omschrijving: Aantal vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,9	7,1	6,8	6,9 - 7,1	7,1

Dit is een landelijk verplichte indicator.

Indicator Naam: Gewelddelicten (Nr. 77)

Omschrijving: Aantal gewelds- en seksuele misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7	6,2	5,5	6,0 - 6,2	6,1

Dit is een landelijk verplichte indicator.

Productindicatoren Product Zichtbare Criminaliteit**Indicator Naam: Misdrijven horizontale fraude en cybercrime (Nr. 2212)**

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven horizontale fraude en cybercrime per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,2	8,9	8	afname ten opzichte van 2020	6,2

Het aantal misdrijven horizontale fraude en cybercrime is gedaald en ligt rond het gemiddelde van de G40.

Indicator Naam: Diefstal uit woningen (Nr. 78)

Omschrijving: Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
2,6	2,4	1,6	2,2 - 2,4	1,5

Het aantal woninginbraken is ten opzichte van 2021 licht gedaald en ligt in Breda rond het gemiddelde van de G40.

Indicator Naam: Winkeldiefstallen (Nr. 79)

Omschrijving: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
3,2	2,7	2,8	2,8 - 3,1	3,1

Het aantal winkeldiefstallen is zoals verwacht licht gestegen. Ze liggen in Breda rond het gemiddelde van de G40.

Productindicatoren Product Ondernijning**Indicator Naam: Misdrijven ondernijning (Nr. 2210)**

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven ondernijning (Handel en Productie van drugs, Witwassen, Mensenhandel, Mensensmokkel, Afval drugslab, Handel en Bezit vuurwapens, Vastgoedfraude, Vals geld aanmaken en Vals geld uitgeven) per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1,4	1,1	1		0,9

Voor deze indicator was geen streefwaarde bepaald.

Productindicatoren Product Zorg en Veiligheid**Indicator Naam: Meldingen huiselijk geweld (Nr. 2211)**

Omschrijving: Aantal meldingen van huiselijk geweld dat bij Veilig Thuis binnenkomt

Bron: Veilig Thuis West-Brabant Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1.786	1.769	1.606		

Realisatiecijfers 2022 zijn nog niet beschikbaar.

Indicator Naam: Personen met verward gedrag (Nr. 80)

Omschrijving: Aantal incidenten door personen met verward gedrag

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,8	8,9	10,8	8,0 - 8,6	9,8

Het aantal overlastincidenten door personen met verward gedrag is ten opzichte van 2020 gestegen, maar ten opzichte van 2021 gedaald. Het aantal incidenten ligt in Breda rond het gemiddelde van de G40.

Indicator Naam: Verwijzingen Halt (Nr. 82)

Omschrijving: Aantal Halt-verwijzingen per 1.000 inwoners van 12 - 17 jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
22	14	11	Zie toelichting	

Dit is een landelijk verplichte indicator. De realisatiecijfers 2022 zijn nog niet beschikbaar gesteld op www.waarstaatjegemeente.nl

Productindicatoren Product Fysieke veiligheid**Indicator Naam: Branden (Nr. 2214)**

Omschrijving: Aantal branden dat de brandweer heeft geregistreerd

Bron: Brandweer Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
431	505	443	450 - 505	539

Het aantal branden is gestegen. De streefwaarde is dus niet behaald, maar we sturen niet actief op deze indicator.

Thema Dienstverlening

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Jaarlijks hebben de gemeente en haar inwoners veel contact met elkaar: telefonisch, digitaal en aan de balie. We streven ernaar dat inwoners, bedrijven en instellingen onze dienstverlening als betrouwbaar, makkelijk en prettig ervaren. Het afgelopen jaar verbeterden we onze dienstverlening op verschillende manieren. Inwoners waardeerden ons met een 7,0. Hiermee bereikten we onze streefwaarde.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Website

Veel inwoners en bedrijven regelen hun zaken bij de gemeente digitaal. De websites van de gemeente werden het afgelopen jaar ruim 2,7 miljoen keer bezocht. In 2022 vernieuwden we de website www.breda.nl. Het gebruiksgemak en de informatievoorziening zijn verbeterd en ook de technische ondersteuning is voor de komende jaren weer in orde.

Klantcontact

- Het nummer 14076 werd ongeveer 161.000 keer gebeld. Dat is 8% minder dan in 2021. Doordat standaardzaken vaker digitaal worden afgehandeld, is er meer tijd beschikbaar om inwoners die digitaal minder vaardig zijn, te ondersteunen en om antwoord te geven op meer complexe vragen. De gemeente voert zo'n 12.000 WhatsApp-gesprekken per jaar. Daarnaast communiceren we via e-mail en apps. Op de BuitenBeter-app kwamen 33.000 meldingen binnen.
- De capaciteit bij het ondernemersteam is uitgebreid, zodat er meer ruimte is voor dienstverlening en ondersteuning aan bedrijven en sectoren. Op het platform BredaBusiness werden de dienstverlening aan ondernemers en de profilering van Breda versterkt.
- Voor het plan om in 2022 digitale geboorteaangifte mogelijk te maken, is meer tijd nodig. Dit wordt naar verwachting 2023.

Gemeenteraadsverkiezingen

In 2022 waren er gemeenteraadsverkiezingen, waarbij coronamaatregelen genomen moesten worden. De verkiezingen verliepen goed.

Klachtafhandeling

In 2022 waren er net als in 2021 ongeveer 600 klachten. 29% van de klachten gaat over de fysieke leefomgeving (openbare ruimte, parkeren, afval), 28% over veiligheid (vergunningen, handhaving), 21% over persoonlijke dienstverlening (paspoort, adres, klantvragen, bezwaar), 16% over zorg, werk of inkomen, 6% over wonen (vergunningen, toezicht). Ongeveer een kwart van de klachten was gegrond of deels gegrond. We besteedden extra aandacht aan de afhandeltermijnen. Het percentage klachten dat buiten de wettelijke termijn werd afgesloten, daalde daardoor van 20% naar 10%.

Houding en gedrag

In 2022 volgden onze medewerkers trainingen op het gebied van eenvoudig taalgebruik en het voeren van lastige gesprekken. Daarnaast startten we met de individuele coaching van baliemedewerkers, gericht op de dienstverlening aan inwoners.

Toegankelijkheid

De nieuwe website is volledig toegankelijk gebouwd. De toegankelijkheid wordt regelmatig getoetst, onder andere door de inzet van het taalpanel en door het project 'Huh, hoe bedoelt u?' Ook bij de verkiezingen hebben we veel aandacht besteed aan toegankelijkheid. In overleg met verschillende doelgroepen voerden we de afgelopen jaren meerdere verbeteringen door. In 2022 zetten we voor het eerst de stemmal voor blinden en slechtzienden in. In de opleiding voor stembureauleden hebben we extra aandacht besteed aan toegankelijkheid.

Impuls dienstverlening

Met de extra middelen vanuit de decembercirculaire 2021 zijn we in 2022 gestart met diverse projecten om onze dienstverlening op korte termijn te verbeteren. We hebben onder meer achterstanden weggewerkt en het proces van schadeclaims geoptimaliseerd. Ook hebben we de campagne 'Huh, wat bedoelt u?' uitgerold, het proces rondom armoede en schulden verbeterd en de teksten van brieven en mails aangepast. De financiële verantwoording is onderdeel van programma 5.

Bezwaar en beroep

In de begroting 2022 was opgenomen dat er een nieuwe bezwaarschriftenprocedure zou worden geïmplementeerd. In september 2021 besloot de raad dat deze procedure persoonlijker en laagdrempeliger moest worden. Door het primaire proces te verbeteren, kunnen we bezwaarschriften voorkomen. Het aangepaste proces wordt opgenomen in een nieuwe verordening.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen risico's van toepassing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Dienstverlening

Indicator Naam: Tevredenheid inwoners (Nr. 83)

Omschrijving: Algemene waardering (rapportcijfer) dat inwoners geven aan de dienstverlening van de gemeente.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,9	6,9	7,1	6,7 - 7,1	7

De streefwaarde is behaald.

Indicator Naam: Waardering uitvoering Wet WOZ (Nr. 84)

Omschrijving: Oordeel Waarderingskamer over uitvoering Wet WOZ (woningen en niet woningen samen); uitgedrukt in aantal sterren (maximaal 5)

Bron: WOZ-registratie Meeteenheid: aantal sterren (maximaal 5)

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
4	4	4	4 (goed)	4

Jaarlijks geeft de Waarderingskamer (onafhankelijk toezichthouder) een oordeel over de kwaliteit van de WOZ-taxaties en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces. Ook in 2022 zijn de maatregelen, die de gemeente Breda samen met de BWB hebben getroffen voor een adequate aansturing en kwaliteitsbeheersing van de werkzaamheden, als goed (4 van de 5 sterren) beoordeeld.

Indicator Naam: Gegronde bezwaarschriften sociaal domein (Nr. 85)

Omschrijving: % Gegronde bezwaarschriften sociaal domein

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,9	7,3	16,4	15	15,2

Dit zijn de (gedeeltelijk) gegronde bezwaren vanuit de WMO, Participatie en Jeugd.

Productindicatoren Product Vergunningen

Indicator Naam: Tijdige toetsing omgevingsvergunning (Nr. 87)

Omschrijving: % Aangevraagde omgevingsvergunningen dat tijdig wordt getoetst

Bron: SBA Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
98	99	98	95	99

Bijna alle aangevraagde omgevingsvergunningen werden tijdig getoetst. De streefwaarde is dus behaald.

Thema Beheer van de openbare ruimte

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Afvalservice

Onze doelstelling voor huishoudelijk restafval - maximaal 127 kilo fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar - is niet behaald. Wel zien we een lichte afname van de hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk restafval per inwoner per jaar van 155 kilo naar 146 kilo. Het doel van het VANG-beleid (Van Afval Naar Grondstof) is daarmee nog niet bereikt.

We hebben ons voorbereid op een passende huisvesting en hebben onderzoek laten doen naar de kansen in de regio op het gebied van circulaire samenwerking, afvalinzameling en verwerking. Ook met de gemeente Tilburg en Regio De Baronie hebben we een sterke verbinding gelegd. We hebben een overeenkomst gesloten om per 1 januari 2023 te starten met de papierinzameling in de gemeenten Drimmelen en Geertruidenberg.

Wegen, groen en riolering

In 2022 heeft het nieuwe college een koers uitgezet om ambities en doelen in de openbare ruimte te behalen. Zij wijken daarmee af van de koers van het vorige college. De ambitie is om een meer zichtbare voorbereiding te laten zien op grote ontwikkelingen in de dorpen en wijken. Denk aan de groeiambitie van Breda, de energietransitie, veranderingen in mobiliteit en de klimaatontwikkeling. Dit college is in 2022 gestart met de basis op orde. Die stap is nodig om een structureel hoger onderhoudsniveau te bereiken voor de bestaande én nog in te richten openbare ruimte.

Ontwikkelingen als Smart City zijn nu al zichtbaar op veel plekken. Bij de aanleg van glasvezelkabels letten we op een goede afwerking van de stoepen.

Afgelopen jaar was ook weer duidelijk te merken dat de klimaatverandering consequenties heeft. We deden proeven met een assortiment bomen en struiken dat hiermee om kan gaan. Daarnaast deden we onderzoek naar de invloed van droogte op asfalt, klinkers en tegels.

In de dorpen en wijken van Breda is er werk aan de winkel. Uit meerdere onderzoeken en inspecties is gebleken dat diverse kapitaalgoederen onderhoud nodig hebben. Naast de technische, fysieke kant van de openbare ruimte hebben we ook aandacht voor een fijne en goede leefomgeving. We geven een impuls aan de openbare ruimte en gaan actief met bewoners en gebruikers aan de slag in de dorpen en wijken.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Afvalservice

- Naast de reguliere inzameling van huishoudelijk afval, zetten we in op de VANG-doelen en circulariteit. Via onze website, de afvalwijzer en social media willen we onze inwoners stimuleren om de hoeveelheid afval te verminderen en hun afval beter te scheiden. Dit gebeurt direct aan de container met rode kaarten, door de afvalcoaches in de wijk en door gerichte acties in een complex. Op de website BredaDoetMee kunnen inwoners informatie vinden om zelf afval te voorkomen en te scheiden. Ook hebben we in april 2022 een open dag georganiseerd over afval en circulariteit. Deze is zeer goed bezocht en is met een breed aanbod aan circulaire ondernemers en afvalverwerkers zeer informatief geweest. In juli hebben we de ZeroWasteWeek georganiseerd om mensen bewust te maken van het belang van het voorkomen van afval. Ook hebben we in samenwerking met 076 fietst een ReCycle-fietskaart geproduceerd om mensen te motiveren om duurzaam en afvalbewust te kopen.
- Voor het Circulair Ambachtscentrum bekijken we met het oog op een toekomstige locatie samen wat er nodig is en wie er aan het netwerk wil deelnemen. Ook de winkels Parels en Vindingrijk worden hiervoor ingezet. Denk aan een Dag van de Kringloopwinkel, Verschilmakers in Parels, workshops, lezingen, et cetera.
- Met circulaire ondernemers op STEK hebben we een pilot gedaan om materialen te behoeden voor de afvalverwerking.

Wegen, groen en riolering

- Afgelopen jaar hebben we veel werk verzet in het reguliere beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast hebben we op diverse punten extra kwaliteit toegevoegd, zoals de realisatie van het Willem-Alexanderplein, de start van het doortrekken van de Mark en de herinrichting van het Erasmusplein.
- Met het verhogen van de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte realiseren we de ambitie uit het Bestuursakkoord (2022-2026). Naast de genoemde pleinen hebben we ook een begin gemaakt met het opknappen en renoveren van de plantvakken in de dorpen en wijken.
- Afgelopen jaar zijn we nog niet gestart met het afstoffen van de visie openbare ruimte. Dit proces past beter bij een nieuwe bestuursperiode.
- De hoogstedelijke ambitie met kansen en uitdagingen voor de bestaande en toekomstige openbare ruimte is nog niet uitgewerkt door een gebrek aan capaciteit.
- Met de eerste uitwerking van het programmeerproces hebben we gewerkt aan een bredere, integrale blik op beheer en onderhoud. Daarbij vormen het klimaat en de ondergrond een belangrijk thema. We hebben dit samen gedaan met alle betrokken partijen in een lerend en uitvoerend proces. Daarmee hebben we ook een stap gezet voor de ondersteunende databeheersystemen. Ons inzicht in de gegevens blijkt nog niet altijd volledig. We hebben daarom een gezamenlijk uitvoeringsplan opgesteld.
- De uitvoering van Stad in een Park is nog niet vormgegeven. Wel hebben we verschillende projecten uitgevoerd om wateroverlast te voorkomen, in combinatie met een werk-met-werk-aanpak. De aanpak van hitte en droogte is achtergebleven, doordat hiervoor binnen Stad in een Park nog geen middelen beschikbaar zijn. Dit krijgt een plek in het nieuwe Stedelijk Waterplan.
- Participatie was ook afgelopen jaar een essentieel onderdeel van projecten. We hebben dit toegepast in het project Willem-Alexanderplein en de plannen voor de aanpak van het Wilhelminapark en de Vijverstraat, de Smalle Reep, de Koele Mei en de Lange Bunder.
- Ook afgelopen jaar is weer gebleken dat hitte en droogte consequenties hebben voor de openbare ruimte. Jonge en oude bomen en nieuwe aangeplant hebben te lijden onder de droogte. We hebben de nieuwe aanplant extra water gegeven.
- Bij de aanplant van nieuwe bomen en struiken hebben we gekozen voor een breder assortiment om de biodiversiteit te verhogen. Ook hebben we op diverse plaatsen bloembollen geplant en kruidenvelden aangelegd.
- In 2022 zijn we gestart met het wegwerken van de achterstand bij het herplanten van bomen. De start is gedekt vanuit het reguliere budget. De echte inhaalslag staat gepland voor 2023.
- We hebben het plan voor het Herinneringsbos (nu Levensbos genoemd) overgenomen en zijn gestart met de voorbereidingen voor de aanleg in 2023. Ook hebben we de eerste werkzaamheden uitgevoerd voor de verbetering van de Molenleij.
- De laatste werkzaamheden aan enkele grote saneringen uit 2020 zijn in 2022 uitgevoerd. De kosten voor het verwijderen van oliesporen op de wegen hebben we niet kunnen verhalen.
- De actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen is doorgeschoven naar 2023. Dat komt doordat we inspecties hebben uitgevoerd van de wegverhardingen en doordat de civieltechnische kunstwerken nader onderzoek vereisen.

- We hebben een flinke inhaalslag gemaakt om het achterstallig onderhoud aan de wegverhardingen weg te werken. Dankzij het boomwortelprotocol kunnen we een betere afweging maken om de achterstalligheid aan te pakken. We zetten dit project in 2023 voort en schuiven de financiële dekking daarvoor door.
- De eerste fase van het verduurzamen van de openbare verlichting is in 2022 afgerond. We zijn gestart met de volgende fase (tot 2024), waarvoor een aanbesteding heeft plaatsgevonden.
- De laatste evenementenkasten die nog niet vernieuwd waren, zijn aangepakt en zijn voorzien van slimme technologie voor betere mogelijkheden voor het aansluiten en uitlezen.

RISICO'S?

Afvalservice

- Tussen 2015 en 2017 heeft gemeente Breda te weinig huishoudelijk restafval aangeboden bij Attero. Attero heeft hierover een rechtszaak aangespannen, waarbij de Hoge Raad hen in maart 2023 in het gelijk heeft gesteld. Dit betekent dat de gemeente Breda de naheffing zal moeten betalen. Nu de claim door Attero is toegewezen zal bepaald moeten worden of dit op basis van inwoneraantal of op basis van aangeleverd tonnage huishoudelijk restafval gebeurt.
- De provincie en exploitanten van de stortplaatsen zijn overeengekomen dat er de komende 5 jaar geen aanpassing komt van de rekenrente. Er loopt een technisch onderzoek naar kostenreductie door alternatieven met potentie, zoals duurzaam stortbeheer en een 100-jarige levensduur van de afdekfolie.
- Er is een lichte daling van de hoeveelheid restafval. Het percentage scheiding is gelijk gebleven, maar de totale afvalberg is iets afgenomen.
- De afvalmarkt blijft sterk in beweging, mede door grondstoftekorten, hoge prijzen, wisselende prijzen, de wegwerpplastic richtlijnen en steeds meer verantwoordelijkheden voor producenten en de onduidelijke rol hierin voor gemeentelijke afvalinzamelaars. De kosten voor het verwerken van de afvalstromen blijven nauwelijks te beïnvloeden. Ze zijn afhankelijk van ontwikkelingen op de (wereld)markt en van wet- en regelgeving. Onvoorspelbare kosten blijven een risico voor het broze evenwicht.
- Het Afvalfonds Verpakkingen betaalt gemeenten en andere gebiedsbeheerders vanaf 1 januari 2023 voor het aandeel verpakkingen in openbare prullenbakken. In 2022 hebben we deze subsidiemiddelen ingezet voor de aanpak van zwerfafval. Zo zijn bijvoorbeeld bestaande afvalbakken in de binnenstad opgeknapt. De nieuwe afvalbakken zijn nog niet geleverd. Daarom hebben we de bestaande bakken een opknapbeurt gegeven. Eind 2022 hebben we een eerste inzicht gekregen in de vervanging van de subsidie Afvalfonds voor het beheren en legen van de afvalbakken en de verwerking van verpakkingsmateriaal. Een gedeeltelijk risico blijft nog bestaan voor wat betreft de vergoeding voor het opruimen van zwerfafval.

Wegen, groen en riolering

- We hebben een inhaalslag gemaakt om de kwaliteit van het openbaar groen te verhogen. Dit is mede het gevolg van meer aandacht dankzij de coronaperiode, waarin mensen vaker buiten zijn geweest.
- De actualisatie van de kapitaalgoederen is dit jaar niet uitgevoerd. We laten dit over aan het nieuwe college.
- Door de warme zomer zijn de recreatiegebieden drukker bezocht en was extra inzet nodig om deze op orde te houden. Dit hadden we in de begroting niet voorzien.
- Aanvullende onderzoeken hebben constructieve knelpunten aangetoond op 4 civieltechnische kunstwerken. We wachten nog op meer inzicht in de constructieve situatie van deze en andere objecten.
- In 2022 legden de prijsstijgingen en de inflatie druk op onze uitvoeringsbudgetten. Voor hetzelfde budget kunnen we een jaar later aanzienlijk minder doen. Dit werkt door in de plannen die in 2022 zijn aanbesteed en die nog uitgevoerd worden.
- Meer over de Subsidie Afvalfonds leest u bij programma 3.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Beheer van de openbare ruimte

Indicator Naam: Tevredenheid openbare ruimte (Nr. 89)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat tevreden is over de bruikbaarheid van de openbare ruimte

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
81	73	75	70 - 80	71

De tevredenheid is in 2022 gedaald ten opzichte van 2021. Het valt daarmee nog steeds binnen de bandbreedte die in de begroting als streefwaarde is bepaald.

Indicator Naam: Schoon, heel en veilig (Nr. 90)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat de openbare ruimte als schoon, heel en veilig ervaart

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
89	89	90	84 - 90	89

De tevredenheid over schoon, heel en veilig scoort vergelijkbaar met 2021. Het valt in positieve zin net boven de bandbreedte van wat in de begroting als streefwaarde is bepaald.

Indicator Naam: Beleving ophalen op afroep (Nr. 91)

Omschrijving: Rapportcijfer over het ophalen door de gemeente van afval op afroep

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
8	8,2	7,9	7 - 8	7,3

We zien dat de waardering in het tweede jaar betaald grofvuil verder is afgenomen. Gelukkig zitten we nog wel op onze streefwaarde namelijk tussen de 7 – 8. De verwachting is dat ons rapportcijfer volgend jaar weer zal stijgen aangezien het ophalen van grofvuil weer gratis is geworden.

Indicator Naam: Beleving inzameling restafval (Nr. 92)

Omschrijving: Rapportcijfer over de inzameling via minicontainers/ zelf wegbrengen van afval

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
7,7	7,7	7,8	7,7	7,8

We zijn blij dat het cijfer voor onze inzet op het gewenste niveau hebben gehouden.

Productindicatoren Product Afvalservice

Indicator Naam: Restafval (Nr. 93)

Omschrijving: Maximaal aantal kilo restafval per inwoner per jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: KG per inwoner

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
111	146	156	127	146

De doelstelling met betrekking tot huishoudelijk restafval is niet behaald. Wel is er een lichte afname zichtbaar van de hoeveelheid huishoudelijk restafval (fijn en grof huishoudelijk afval) van 156 kg per inwoner per jaar naar 146 kg. Het doel van het VANG beleid is daarmee echter nog steeds niet bereikt.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, groen

Indicator Naam: Openbaar groen (Nr. 94)

Omschrijving: Percentage bomen dat aan de veiligheidsnormen voldoet

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
95	95	95	95	95

De streefwaarde 'Percentage bomen dat aan de veiligheidsnormen voldoet' zetten we weer op 95. Alle bomen worden gecontroleerd met een frequentie die past bij de staat van de boom. Zo zijn de risico's in beeld en de maatregelen die getroffen moeten worden ook. Natuurlijk zien we niet iedere boom ieder jaar en zijn er bomen met gebreken.

Indicator Naam: Aantal bomen (Nr. 95)

Omschrijving: Aantal bomen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
93.960	112.000	109.656		109.442

De streefwaarde is nagenoeg gehaald. In 2022 is gestart met een inhaalslag op de herplant van gerooide waardevolle bomen. Deze inhaalslag is nog niet volledig behaald en loopt door in 2023.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, wegen

Indicator Naam: Onderhoud wegen (Nr. 96)

Omschrijving: Percentage van de wegen dat geen ernstige schade vertoont

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
86	76		Zie toelichting	84

Van 2014 tot 2022 pakken we achterstallig en onderhoudsachterstanden op wegen aan. Het doel is de onderhoudskwaliteit in Breda op het niveau te brengen dat 90% van de wegen geen ernstige schade heeft. Dit niveau is vastgesteld op basis van een landelijk gehanteerde CROW-norm. Weginspecties vinden sinds 2022 elk jaar plaats. Waarbij telkens de helft van het areaal geïnspecteerd wordt. De uitkomsten laten zien dat na een verslechtering in 2020-2021 de achterstalligheid minder wordt. Hiermee zijn we er echter nog niet. Naast de achterstalligheid die resteert is ook nog achterstand op wegonderhoud aanwezig.

Productindicatoren Product Riolering

Indicator Naam: Wateroverlast (Nr. 97)

Omschrijving: Aantal keer dat waterlast voorkomt in Breda door zware hoosbuien.

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
1	1	1	1	1

Bij extreme neerslag wordt gesproken over wateroverlast en waterhinder. Waterhinder komt frequenter voor dan wateroverlast. Bijvoorbeeld water tussen de trottoirbanden staat wordt gesproken over hinder. In deze indicator wordt gesproken over wateroverlast. Vanuit één bui is op enkele locaties eenmalig wateroverlast voorgekomen in 2022.

Thema Beheer van het gemeentelijk vastgoed

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- We zijn begonnen met de voorbereidingen om integrale huisvestingsplannen te maken. Die helpen ons om onze vastgoedportefeuille op peil te houden en te laten meegroeien met de ontwikkelingen in Breda en onze beleidsdoelstellingen.
- Vanuit het Bestuursakkoord zijn middelen beschikbaar voor de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed. Daar zijn middelen aan toegevoegd om de gevolgen van de energiecrisis te verzachten. In totaal gaat het om € 3 miljoen. We werken daarnaast aan een nieuwe businesscase voor verduurzaming.
- Het maatschappelijk vastgoed is volgens de vastgestelde norm onderhouden.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

We zijn begonnen met de voorbereidingen om integrale huisvestingsplannen te maken voor sport, cultuur, wijk- en dorpsvoorzieningen en de ambtelijke huisvesting. In die strategische plannen beschrijven we de trends en ontwikkelingen en onze ambities voor de komende 10 jaar.

- In 2022 is het pand Generaal Maczekstraat 80 verkocht, dat op de zwarte lijst stond.
- De huurkoop van standplaatsen voor woonwagens is voortgezet. Enkele standplaatsen zijn op deze manier verkocht.
- We zijn gestart met het opstellen van de Nota Vastgoed, die de Visie op Vastgoed uit 2017 vervangt.
- In het coalitieakkoord is er commitment voor de komst van een multifunctionele accommodatie (MFA) in Bavel. Het haalbaarheidsonderzoek is afgerond, er is een voorkeurslocatie.
- Voor de sporthal Princenhage is een locatiestudie gedaan. Over de voorkeurslocatie moet nog een besluit genomen worden. Met de belanghebbenden zijn we in overleg over de invulling.

Onderhoud

We onderhouden panden op een gemiddeld conditieniveau 3 (NEN2767). De projecten rondom brand- en dakveiligheid ronden we naar verwachting in 2023 af. Waar mogelijk maken we efficiënte combinaties met verduurzaming.

Ontwikkelingen (zie ook: Sportbeleid > Sportaccommodaties)

- Dit jaar waren de sportaccommodaties weer op volle sterkte open na een lange periode van coronamaatregelen.
- De voorbereiding van de opening van het nieuwe talentencentrum De Kragt is in volle gang. Ook is er volop aandacht besteed aan de overname van de exploitatie van Jeugdland.
- We hebben een nieuw kunstgrasveld aangelegd bij voetbalvereniging WDS. Ook bij HCP zijn nieuwe velden aangelegd.
- Sportaccommodaties worstelden dit jaar met de veranderende energietarieven. We hadden intensief contact met de sportcomplexen die het lastig hadden. Waar mogelijk hebben we oplossingen op maat aangeboden.
- We zijn een onderzoek gestart naar de gewenste spreiding van binnensportaccommodaties over Breda. Dit onderzoek dient als bouwsteen voor het integraal huisvestingsplan Sport.

RISICO'S

Het gebouwenbestand is oud. Over 10 jaar is de onderhoudsvoorziening niet meer kostendekkend. We houden onze vastgoedportefeuille tegen het licht met de beleidsafdelingen. We maken afwegingen over vervangende nieuwbouw, renovatie en functionele aanpassingen.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Beheer van het gemeentelijk vastgoed

Indicator Naam: Bezettingsgraad sportaccommodaties velden (Nr. 321)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties buitenvelden

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
80			80	80

Dankzij de niet -gebruiksgebonden huurovereenkomsten met buitensportverenigingen kunnen we de bezettingsgraad van 80% continueren.

Indicator Naam: Bezettingsgraad sportaccommodaties: onderwijs (Nr. 322)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: onderwijsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
50			50 - 55	52

Het betreft een reële inschatting op basis van het totaal aantal opgegeven uren bewegingsonderwijs in de gemeentelijke gymzalen

Indicator Naam: Bezettingsgraad sportaccommodaties: verenigingen (Nr. 323)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: verenigingsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
74			75	72

Naar aanleiding van de heropbouw na de corona periode zien we weer dat het gebruik van de binnensportaccommodaties door de verschillende sportaanbieders stabiel is.

Indicator Naam: Tevredenheid binnensport (Nr. 33)

Omschrijving: Tevredenheid door gebruikers van gemeentelijke sportaccommodaties over de binnensportaccommodaties

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
	7,8	7,9	7,5 - 8,0	8

Productindicatoren Product Vastgoedbeheer

Indicator Naam: Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (Nr. 74)

Omschrijving: vervangen door indicator die beter beeld geeft van de duurzaamheid van de gemeentelijke gebouwen

Bron: Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
			Zie toelichting	

Eerder is al aangegeven dat deze indicator aan vervanging toe is. Een gemiddeld energielabel is geen goede indicator voor de verduurzaming van het vastgoed. Inmiddels is een goede vervanger beschikbaar. De voorgestelde aanpassing is onderdeel van de herijking van de indicatorenset die op dit moment wordt voorbereid.

Thema Open overheid

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

We hebben samengewerkt met de stad en hebben de inwoners betrokken om het gemeentelijke beleid en onze dienstverlening te verbeteren. Zij waren daartoe in staat doordat we transparant zijn en op een zorgvuldige manier verantwoording afleggen.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

De in 2022 nieuw gekozen gemeenteraad vertegenwoordigt de inwoners en is het hoogste orgaan van de gemeente. Zij levert kwalitatief hoogwaardige besluitvorming door een transparant bestuurlijk besluitvormingsproces, controle op de gemeentelijke financiën en ontsluiting van relevante informatie voor de besluitvorming. Voor de ondersteuning beschikt de gemeenteraad over de griffie, die met optimale vergaderondersteuning informatievoorziening biedt aan de gemeenteraad en Bredanaars, inspraak, informatiebijeenkomsten en werkbezoeken faciliteert en zich inzet voor zichtbaarheid van de raad.

De gemeenteraad heeft een college van burgemeester en wethouders benoemd, dat het in juni 2022 vastgestelde Bestuursakkoord 2022-2026 "Dichtbij doen, samen sterk vooruit" gaat uitvoeren. De ambitie hierin t.a.v. het thema Open Overheid is herstel van vertrouwen, door te werken aan transparantie en het vergroten van betrokkenheid.

De rekenkamer doet onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur. De uitkomsten van de onderzoeken worden vastgelegd in rapporten en brieven en voor politieke behandeling aan de raad aangeboden. In 2022 is o.a. onderzoek gedaan naar de Jaarverslaggeving 2021 en de uitvoering van de Wet WOB in Breda.

De Ombudscommissie bevordert dat de gemeente luistert naar de stad, zodat haar inwoners zich gehoord en gezien voelen. Klachtenbehandeling leidt tot herstel van vertrouwen tussen inwoners en overheid en leren door de gemeente.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen risico's van toepassing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Open overheid

Indicator Naam: Gemeente luistert (Nr. 100)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat de gemeente NIET voldoende luistert naar de mening van inwoners

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
20	20	22	0	23

Het blijft lastig te duiden welke redenen er exact ten grondslag liggen aan de lichte stijging van de realisatiewaarde. Over het algemeen zien we dat deze stijging aansluit bij de landelijke trend in 2022.

Indicator Naam: Gemeente betreft inwoners (Nr. 99)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat inwoners onvoldoende bij gemeentelijke plannen worden betrokken

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
22	21	26	0	28

Het blijft lastig te duiden welke redenen er exact ten grondslag liggen aan de lichte stijging van de realisatiewaarde. Over het algemeen zien we dat deze stijging aansluit bij de landelijke trend in 2022.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Lasten				
Veilig Breda	32.831	36.580	35.160	1.420
Dienstverlening	10.155	11.361	9.746	1.615
Beheer van de openbare ruimte	89.357	90.635	90.476	159
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	21.146	21.308	22.546	-1.239
Open overheid	4.572	4.692	4.882	-189
Exploitatiereserve programma 4	0	835	835	0
Investeringsreserve programma 4	0	300	300	0
Totaal Lasten	158.061	165.711	163.945	1.766
Baten				
Veilig Breda	13.948	15.701	15.153	547
Dienstverlening	3.252	4.386	4.667	-282
Beheer van de openbare ruimte	64.147	65.020	64.152	868
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	9.515	9.495	10.836	-1.341
Open overheid	0	0	1.093	-1.093
Algemene reserve programma 4	0	715	602	113

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Exploitatiereserve programma 4	0	560	225	335
Investeringsreserve programma 4	0	207	97	110
Totaal Baten	90.862	96.083	96.826	-743
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	67.199	69.628	67.118	2.509

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Het resultaat van het programma Basis op Orde in Breda is € 2,5 miljoen. Hieronder geven we een toelichting per thema.

Thema Veilig Breda: resultaat € 0,9 miljoen

- **Veiligheid openbare ruimte (geen resultaat)**
  - Vanwege de coronasteunmaatregelen hebben we geen leges geheven voor evenementen. Dit gaf een tekort van € 0,10 miljoen aan opbrengsten.
  - We zien € 80.000 minder inkomsten uit de drank- en horecawet (DHW), doordat er vanwege corona minder vergunningen zijn aangevraagd. Daarnaast kunnen ondernemers momenteel gratis de leidinggevende(n) in hun onderneming wijzigen. Normaal betalen zij hiervoor.
  - De boa's hebben een tekort van € 0,16 miljoen. Dat komt door een hogere doorbelasting van het wagenpark vanwege hogere brandstofkosten en door de huur en aanschaf van materialen en bodycams.
  - Het experiment gesloten coffeeshopketen is uitgesteld tot 2023. Bij de bestuursrapportage 2022 is € 0,14 miljoen overgeheveld naar 2023. We stellen voor om ook de resterende middelen hiervoor over te hevelen naar 2023 (€ 0,27 miljoen). De verwachting is nu dat we in het najaar van 2023 met de aanloopfase van het experiment in Breda en Tilburg kunnen starten.
  - De leges voor ligplaatsen voor boten leveren een tekort op van € 0,12 miljoen. Door een tekort aan ligplaatsen lukt het (nog) niet om de begrote opbrengsten te halen. Een deel daarvan is nog onderhanden werk.
  - De markten en kermissen zorgen samen voor een tekort van € 0,10 miljoen. Dat komt vooral door de vertraging in de verzelfstandiging van de markt en het niet doorgaan van alle kermissen.
  - Het tekort bij de afdeling Bezwaar en Beroep bedraagt € 0,10 miljoen. Het gaat om externe proces- en juridische kosten van onder meer AKD. Uitgaven door Woo-verzoeken staan hieronder bij Veilig Breda algemeen.
  - Door een uitbreiding van het betaald parkeren hebben we een positief resultaat gehaald vanuit de naheffingen: € 0,4 miljoen.
  - Vanuit het Bestuursakkoord 2022 was geld beschikbaar voor onderzoek naar hotspots op het gebied van onveiligheid, de administratieve inzet hierop en de juridische inzet voor opkoopbescherming. Deze middelen zijn niet ingezet. Doordat de plannen later worden opgestart, vallen de uitgaven later dan gepland. We stellen voor om deze middelen over te hevelen naar 2023 (€ 0,11 miljoen).
- **Ondermijning (resultaat € -0,1 miljoen)**
  - Om de sociale weerbaarheid te vergroten, hebben we extra ingezet op cybercriminaliteit, jongerenwerk en voorlichting. Daardoor is het budget met € 0,1 miljoen overschreden.
- **Zorg en veiligheid (resultaat € 0,1 miljoen)**
  - Het project Breda tegen geweld is vertraagd tot begin 2023. Daarnaast hebben we minder uitgegeven (€ 0,15 miljoen) aan anti-discriminatie en slachtofferhulp door andere prioriteiten.
- **Fysieke veiligheid (resultaat € 0,9 miljoen)**
  - De aanvragen vanuit de WABO en de inkomsten vanuit de leges lagen onder het niveau van 2020 en 2021. Toch waren ze nog altijd fors hoger dan begroot: € 0,65 miljoen. Er is veel onzekerheid, onder meer door de stikstofproblematiek, waardoor het aantal aanvragen kan stabiliseren of dalen.
  - Tegenover de hoger WABO-baten staan ook hogere lasten. Binnen het budget resteren de WABO-middelen vanuit de mei- en decembercirculaire (samen € 70.000). Per saldo resteert een nadeel van € 0,4 miljoen, dat vooral wordt veroorzaakt door hogere personeelslasten en inhuur.
  - Door de vrijval van kapitaallasten bij de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) ontstaat een eenmalig resultaat van € 0,32 miljoen.

- We zien een resultaat van € 0,39 miljoen door een positief resultaat op het werkplan 2021 van de Omgevingsdienst, niet-bestede middelen voor bodemgelden en resterende regionale middelen voor energielabel C. We stellen voor om het positieve resultaat van het werkplan (€ 50.000) over te hevelen naar 2023 om de meerkosten van het werkplan 2023 te dekken. Daarnaast stellen we voor om de resterende regionale middelen (€ 0,14 miljoen) over te hevelen naar 2023.
- **Veilig Breda algemeen (geen resultaat)**
  - De afhandeling van Woo-verzoeken vraagt om steeds meer inzet, waarvoor geen budget is gereserveerd. In 2022 is hierdoor een negatief resultaat ontstaan van € 0,19 miljoen.
  - Ondanks de coronacompensatie is er toch een lagere opbrengst voor precario van € 80.000.
  - Het budget Jeugdveiligheid voor aandachtswijken (voor de kosten van een registratiesysteem en een evenement rondom jeugdveiligheid en privacy) is niet volledig ingezet.

Thema Dienstverlening: resultaat € 1,9 miljoen

- De werkelijke baten waren € 1,1 miljoen hoger dan begroot. Dit zijn extra baten door een hoog aantal inschrijvingen van niet-ingezetenen en een grote toename van het aantal verstrekte reisdocumenten. De personele lasten waren € 0,3 miljoen lager dan verwacht door de arbeidsmarktkrapte aan het begin van het jaar. Aan overige exploitatielasten resteerde € 0,4 miljoen.

Thema Beheer van de openbare ruimte: resultaat € -0,7 miljoen

- **Afvalservice: resultaat € -0,4 miljoen**
  - De opbrengsten bij Vindingrijk en Parels zijn € 50.000 lager dan begroot. De huisvestingslasten op de Riethil zijn hoger dan verwacht, wat heeft geleid tot een overschrijding van € 0,25 miljoen. De overige exploitatielasten zijn € 0,1 miljoen hoger uitgevallen. Per saldo leidt dit tot een nadeel op Vindingrijk en Parels van € -0,4 miljoen.
  - Voor de jaarrekening is het resultaat van het huishoudelijk afval nihil. Er is een positief resultaat binnen dit gesloten systeem van € 0,4 miljoen, dat is gedoteerd in de egalisatievoorziening van de Afvalservice. Ten opzichte van de initiële begroting hebben we een positief resultaat op de afvalverwerkingsstromen gerealiseerd van € 1,3 miljoen. Dit komt vooral door de opbrengsten bij papier, metaal en plastic verpakkingen, drinkpakken en blik (pbd) en door minder afvalverwerkingskosten op restafval. We hebben een negatief resultaat behaald door extra onderhoud van het verouderde wagenpark (€ -0,2 miljoen), sterk toegenomen brandstofprijzen (€ -0,2 miljoen), extra inhuur (€ -0,2 miljoen) en huurkosten voor containeropslag (€ -50.000). Daarnaast is de personele inzet € 0,6 miljoen hoger uitgevallen. Ook hebben we 4 asbestcalamiteiten geconstateerd die hebben geleid tot een onvoorziene overschrijding van € 0,1 miljoen.
  - Bedrijfsmatig afval (nihil).
- **Beheer van de openbare ruimte, wegen en groen: resultaat € -0,35 miljoen**
  - Door de aanhoudend hogere brandstofprijzen en de stijging van de kosten van het onderhoud, ontstaat een tekort op het wagenpark: € -0,76 miljoen.
  - De impuls uit het bestuursakkoord is deels ingezet voor de reconstructie van plantvakken. Door het winterse weer in december heeft de uitvoering vertraging opgelopen, waardoor eind 2022 een budget van € 0,14 miljoen resteerde. We stellen voor om dit over te hevelen naar 2023.
  - Op het boomonderhoud kon € 0,2 miljoen niet ingezet worden door een gebrek aan interne en externe personele capaciteit en een tekort aan bomen.
  - Binnen de exploitatie van het groenbeheer is een positief resultaat ontstaan van € 0,38 miljoen door minder uren groenonderhoud, een niet-tijdige invulling van vacatures en lagere kapitaallasten.
  - Door 2 drugsdumpingen in 2021 en enkele kleinere calamiteiten is het budget met € 0,2 miljoen overschreden. Deze kosten zijn niet op derden te verhalen.
  - De energielasten van de openbare verlichting laten een tekort zien € 0,44 miljoen. Dit komt door onverwachte naheffingen voor de energiebelasting vanuit eerdere jaren en de stijging van de energieprijzen.
  - Door de ontvangst van vorderingen die eerder dubieus waren verklaard, is een positief resultaat ontstaan op de reclamecontracten van € 0,2 miljoen.
  - Vanwege de extreme prijsstijging van bitumen zijn we terughoudend geweest met het verstrekken van opdrachten voor verhardingen. Hierdoor hielden we uiteindelijk € 0,2 miljoen over.
  - Extreme vervuiling van industrieterrein Hazeldonk heeft geleid tot € 70.000 aan extra kosten om illegale stort en menselijke uitwerpselen op te ruimen.

- Bij de kosten die maken voor onze uitvoeringsorganisatie zien we een nadeel van € 0,5 miljoen (programma 4 en 5), waarvan € 0,3 miljoen het beheer van de openbare ruimte betreft. Dit is vooral veroorzaakt door personele lasten, bedrijfskleding en opleidingskosten. In 2022 zijn deze meerkosten eenmalig opgevangen door € 0,15 miljoen minder tractiekosten, € 0,2 miljoen in de bedrijfsvoering van de afdeling Uitvoering en voor het overige door kleine meevallers bij Recreatie, Ecologie en Buitensport.
- **Riolering: resultaat € 0,1 miljoen**
  - Het eindresultaat voor de riolering bedraagt per saldo € 60.000 door een hogere opslag voor overhead. De dotatie in de voorziening op basis van nacalculatie bedraagt € 0,64 miljoen, vooral door lagere kapitaallasten door een andere fasering van projecten (€ 0,35 miljoen), lagere lasten door het niet doorgaan van een stimuleringsregeling voor woningbouwverenigingen (€ 0,35 miljoen), het niet hoeven inzetten van de post calamiteiten (€ 0,18 miljoen) en lagere baten vanuit de rioolheffing dan begroot (€ - 0,15 miljoen).

Thema Beheer van het gemeentelijk vastgoed: resultaat € 0,1 miljoen

Het positieve resultaat vanuit vastgoedbeheer is € 0,1 miljoen. Dit is behaald door verschillende (incidentele) posten:

- De verkoop van vastgoedobjecten: € 0,35 miljoen. In de opgestelde Visie op vastgoed 2016 is opgenomen, dat de netto verkoopopbrengsten van vastgoedobjecten ten gunsten komen van de onderhoudsvoorziening. Aangezien de afgelopen jaren er minder besteed is aan onderhoud dan gepland was worden de verkoopopbrengsten momenteel niet toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. Daarnaast worden in het kader van de nieuwe integrale huisvestingsplannen ook afwegingen gemaakt over vervangende nieuwbouw, renovatie en functionele aanpassingen, dit draagt tevens bij aan een kostendekkende onderhoudsvoorziening.
- Incidentele huuropbrengsten vanuit de verhuur van stadskantoor C voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne: € 0,15 miljoen.
- Voor de panden Riethil 11 en 12 hebben we meer kosten gemaakt dan begroot voor nutsvoorzieningen, klein onderhoud en groot onderhoud. Ondanks de incidentele huuropbrengsten bij de Riethil 11 (0,15 miljoen) heeft dit geresulteerd in een negatief resultaat: € -0,4 miljoen.
- De vrijval van een voorziening voor dubieuze debiteuren leverde € 0,2 miljoen op.
- We hebben een positief resultaat van € 0,15 miljoen op de kapitaallasten. Dit resultaat hangt samen met de investeringen in het Talentencentrum. Doordat we de liquiditeitsplanning doorschuiven naar 2023, valt een deel van de begrote kapitaallasten vrij.
- Om de Visie op vastgoed uit 2016 te actualiseren, hebben we € 0,2 miljoen beschikbaar gesteld. Hiervoor zijn we verplichtingen aangegaan die nog niet zijn afgerond en die dus nog niet financieel zijn voldaan. Hierdoor hebben we nu een positief resultaat van € 165.000.
- Andere diverse opbrengsten waren in totaal € 85.000.
- Voor het verwachte onderhoud aan het Rat Verlegh Stadion wordt eenmalig € 0,6 miljoen gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening.

Thema Open overheid: resultaat € 0,9 miljoen

- **College en ondersteuning college (resultaat € 1,0 miljoen)**
Op de pensioenvoorziening is een vrijval van € 1,1 miljoen. In 2021 is voor de lopende pensioenen een rentepercentage van 0,3% gehanteerd. In 2022 is dit gestegen naar 3,2%. Voor de toekomstige pensioenverplichtingen steeg het percentage tussen 2021 en 2022 van 0,6% naar 2,6%. Na de jaarlijkse mutaties (dotaties, uitbetalingen en waardeoverdracht) blijft er een overschot over van € 1,1 miljoen.
- **Raad, commissies en griffie (resultaat € -0,1 miljoen)**
Het tekort is € 0,1 miljoen door hogere personele lasten.
- **Rekenkamer (geen resultaat)**
Het resultaat was € 20.000. Hier is een egalisatievoorziening voor opgesteld, waardoor het resultaat geneutraliseerd wordt.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2022	Werkelijke uitgaven tm 2022	Onderuitnutting uitgaven 2022	Vrijval 2022	Nog beschikbaar eind 2022
Basis op orde in Breda						
Afvalservice	200	200	136	64		64
Bomen (instandhouding)	1.281	1.281	636	645		645
Bomen (inlopen achterstand)	700	700		700		700
Groene pleinen en parken 2.0	1.094	1.094	1.077	17		17
Openbare ruimte, groen	191	191	61	130		130
Openbare ruimte: herinrichtingen	1.970	1.970	350	1.620		1.620
Openbare ruimte, wegen	286	286	98	188		188
Openbare ruimte: klimaatadaptatie	578	390	150	240		428
Openbare ruimte: verlichting	9.003	2.852	1.433	1.419		7.570
Pleinenplan	120	120	110	10		10
Park Kesteren Haagse Beemden	450		5	-5		445
Riolering	44.602	20.735	15.984	4.751		28.618
Vastgoedbeheer	5.854	5.001	1.198	3.803		4.656
Doorstroomvoorziening	3.103	3.103	2.932	171		171
Vastgoedbeheer, sportaccommodatie	60	66	54	12		6
Talentencentrum	23.808	16.436	14.049	2.387		9.759
Functionele aanpassingen gemeentelijke accommodaties	350	350	178	172		172
Plaatsing camera's	120		14	-14		106
Koelmachine ijsbaan	1.915					1.915
Totaal	95.685	54.775	38.465	16.310		57.220

TOELICHTING INVESTERINGEN

Beheer openbare ruimte

Afvalservice

Een deel van de investeringen loopt door in 2023 vanwege minder benodigde investeringen (waaronder aangeschafte ondergrondse containers).

Vervanging bomen, instandhouding en inlopen achterstand

Voor bomen is er (naast het krediet voor instandhouding) een extra krediet beschikbaar gesteld om de achterstand in te lopen. We hebben in 2022 volop bomen geplant. We lopen de achterstanden in, maar niet zoals verwacht. De aanplant van bomen gebeurt namelijk op 2 momenten in het jaar: het vroege voorjaar en het najaar. Door leverings- en capaciteitsproblemen is het niet gelukt om de programmering te halen.

Openbare ruimte, groen: water en nautisch beheer

Het krediet voor de aanleg van aanmeerplaatsen en ligplaatsen is ingezet voor 20 ligplaatsen aan de Michiel de Ruijterstraat. In 2023 gebruiken we het resterende budget om het werk af te ronden. Daarnaast heeft de raad budget vrijgegeven om de bouwstenen Varen in Breda om te zetten naar een beleidsplan en een uitvoeringsplan. In 2022 hebben we onderzoek gedaan naar de drukte op de singels en rondom de aanwijsbesluiten. In 2023 gebruiken we het resterende budget om een uitvoeringsplan op te stellen voor het nautisch beheer.

Openbare ruimte: herinrichtingen

De projecten Oranjeplein en Zandbergplein zijn niet in uitvoering gegaan. Die zijn gezamenlijk goed voor € 1,3 miljoen. De werkvoorbereiding en de bijbehorende onderzoeken duurden langer, net als het participatietraject.

Openbare ruimte: wegen instandhouding

De tijd die we hadden ingeruimd voor het participatieproces, was onvoldoende. Daardoor verschuift de uitvoering van het Mgr. Nolensplein naar 2023.

Klimaatadaptatie hitte

We voeren klimaatadaptatieve projecten altijd uit als werk-met-werk-projecten. Zo worden hitemaatregelen altijd gecombineerd met projecten voor droogteaanpak, wateroverlast en reguliere onderhoudsprojecten in de stad. Het ontwerpen en het uitvoeren van een aantal projecten heeft vertraging opgelopen, waardoor een deel van de klimaatadaptatieve projecten doorschuift naar 2023.

Verduurzaming openbare verlichting

De businesscase voor de verduurzaming van de openbare verlichting 2017-2020 is nagecalculeerd. De uitgaven vallen € 985.000 lager uit door een lagere prijs voor de armaturen dan geraamd (prijspeil 2017). Dit leidt tot lagere kapitaallasten, waarmee dekking ontstaat voor de hogere energielasten binnen de businesscase. Per saldo is de businesscase sluitend. Uit de aanbesteding van de verduurzaming voor de periode 2021-2024 blijkt dat de prijzen aanzienlijk hoger zijn dan geraamd. Vooral de plaatsing en aanschaf van led-armaturen is fors gestegen. We hebben daardoor 2 keuzes: vasthouden aan de opgave en kiezen voor hogere investeringen óf vasthouden aan het budget en dus minder verduurzamen.

Park Kesteren (Haagse Beemden)

We hebben besloten om te investeren in het Park Kesteren in de Haagse Beemden. De uitvoering vindt plaats in 2023.

Riolering instandhouding

We hebben € 16,0 miljoen van de geraamde investeringen gerealiseerd. Dit wijkt € 0,4 miljoen af van de eerdere prognose. Het bleek niet haalbaar om het complete investeringsbudget van € 20 miljoen te realiseren. Door de huidige werkwijze met een intensief ontwerpproces (inclusief werk-met-werk en participatie) is de doorlooptijd van projecten onvoorspelbaarder geworden. Voorbeelden van ingewikkelde herinrichtingsprojecten zijn het Wilhelminapark, de Oude Terheijdenseweg en de parkeerplaats aan de Lovensdijkstraat. Daarnaast hebben diverse projecten vertraging opgelopen (van 4 tot soms wel 8 maanden) door onvoldoende beschikbaarheid van materialen en personele capaciteit in de keten. Voorbeelden hiervan zijn de pvc-leveranties voor Princenhage-West, het personeelsverloop binnen het projectteam Maarten de Vriesstraat, Marijke Meustraat en Lelystraat, en de tekorten aan gebakken materialen en pvc voor de Edisonstraat-Christiaan Huygensstraat met een doorwerking naar het project Buijs Ballotstraat. Sommige projecten schuiven door vanwege de complexe afstemming over de bereikbaarheid van de omgeving, zoals bij de Jan Nieuwenhuijzenstraat (vertraging 1,5 jaar). Het Brabantplein betrof een project dat in de haalbaarheidsfase niet is doorgegaan.

Vastgoedbeheer

Deze post is een optelling van meerdere soorten investeringen die in voorkomende gevallen verband houden met elkaar.

Brandveiligheid

Maatregelen rond brandveiligheid worden uitgevoerd naar prioriteit en urgentie, waarbij we zo veel mogelijk aansluiten bij de uitvoering van andere projecten, zoals maatregelen voor verduurzaming. Het koppelen van deze werkzaamheden is efficiënt en de gebruiker van het gebouw wordt hiermee zo min mogelijk gestoord in zijn werk. In 2022 zijn bij 13 gebouwen de brandwerende scheidingsen op orde gemaakt. Bij 10 gebouwen zijn we hier in 2022 mee gestart. Deze werkzaamheden lopen door in 2023. De verwachting is dat we dit project in 2024 kunnen afronden.

Dakveiligheid

Op platte daken worden steeds meer installaties geplaatst. Als vastgoedeigenaar en opdrachtgever van aannemers hebben wij een zorgplicht om veilig werken op daken mogelijk te maken. De aannemer moet volgens de Arbo-wetgeving veilig kunnen werken. Voor het onderhoud aan installaties op platte daken hebben we een risico-inventarisatie gemaakt. Waar nodig brengen we extra veiligheidsvoorzieningen aan. In 2022 zijn 6 gebouwen voorzien van dakveiligheidsvoorzieningen. In 2023 gebeurt dit bij de laatste 3 gebouwen en komt dit project ten einde.

Verduurzaming

In 2022 hebben we het verduurzamingskrediet ingezet voor de verduurzaming van het Jack van Gilsplein 1, de Viandenlaan 5, de Wandelakker 64 en de afronding van het Pastoor Pottersplein 12. Daarnaast zijn er zonnepanelen geplaatst op de Heksenakker 37 en de Gertrudislaan 14. Door een gebrek aan capaciteit en de schaarste van materialen nam de doorlooptijd van deze projecten toe. Hierdoor hebben we minder krediet benut dan gepland. Deze trend zet zich naar verwachting de komende jaren voort.

Naar verwachting wordt in 2023 € 2,9 miljoen uitgegeven. Het restant geven we uit in 2024.

Doorstroomvoorziening

De doorstroomvoorziening is opgeleverd. In 2023 vinden er nog afrondende werkzaamheden plaats.

Functionele aanpassingen aan gemeentelijke accommodaties

In 2022 hebben we niet het hele budget voor functionele aanpassingen besteed. Voor aanpassingen aan een aantal buitensportaccommodaties zijn de voorbereidende werkzaamheden gestart. Dit leidt in 2023 tot de begrote uitgaven. Van de begrote € 0,35 miljoen is in 2022 € 0,18 miljoen uitgegeven. Daarvan is € 0,14 miljoen besteed aan functionele aanpassingen die ook meetellen als maatregelen voor verduurzaming.

Talentencentrum

In 2022 is een groot deel van de bouw van de Kragt (voorheen het Talentencentrum) gerealiseerd. Naar verwachting zijn het gebouw en de buitenruimte medio 2023 klaar binnen de gestelde financiële en inhoudelijke kaders.

Plaatsing camera's

Het vergunningstraject is vertraagd. De aanleg start in 2023.

Koelmachine ijsbaan

Door vertraging in het aanbestedingstraject start de vervanging van de koelmachine pas in 2023.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Basis op Orde in Breda	Stand 1-1-2022	Uitsplitsing reserves	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2022
Algemene reserve programma 4		1.852	-602	1.250
Exploitatiereserve programma 4		1.374	750	2.124
Investeringsreserve programma 4		4.684	203	4.887
Totaal		7.910	351	8.261

TOELICHTING RESERVES

Algemene reserve, € 0,1 miljoen minder dan begroot

We stellen voor om de gereserveerde middelen voor het energiepakket door te schuiven naar 2023 (totaal: € 750.000, voor programma 4: € 25.000). Daarnaast valt er € 88.000 vrij door een lagere besteding voor stopgezette afvalcontracten.

Exploitatiereserve, € 0,3 miljoen minder dan begroot

Het experiment gesloten coffeeshopketen is opnieuw vertraagd. De ministers geven nu aan dat het experiment waarschijnlijk niet eerder start dan het tweede kwartaal van 2023. Samen met de gemeente Tilburg bekijken we of er een versnelling mogelijk is. We stellen voor om de gereserveerde middelen uit de decembercirculaire 2021 door te schuiven naar 2023.

Investeringsreserve, € 0,1 miljoen minder dan begroot

Doordat niet alle kredieten volledig benut zijn, zijn er minder middelen nodig om de kapitaallasten te dekken. Voor het programma is het resultaat neutraal.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2022	Bedrag mutaties 2022	Stand 31-12-2022
Voorziening wet AppA	8.540	-1.687	6.853
Onderhoud Vastgoedbeheer	19.559	1.833	21.391
Voorziening openbare ruimte onderhoud	5.329	-687	4.643
Achterstallig onderhoud verhardingen	4.150	-1.748	2.403

	Stand 1-1-2022	Bedrag mutaties 2022	Stand 31-12-2022
Voorziening van derden verkregen middelen (44.2)	32	43	75
Voorziening afvalservice	360	443	803
Voorziening riolering	3.739	279	4.017
Totaal	41.710	-1.524	40.186

TOELICHTING VOORZIENINGEN

Hieronder gaan we in op de mutaties in de voorzieningen:

Voorziening Wet Appa

Deze voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgelden van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De APPA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen. De voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde. Voor de pensioenen die zijn ingegaan, werd in 2021 een rentepercentage van 0,3% gehanteerd en in 2022 een rentepercentage van 2,6%. Voor de toekomstige pensioenverplichtingen steeg het percentage tussen 2021 en 2022 van 0,6% naar 2,6%. Door de stijging van het rentepercentage daalt de contante waarde van de pensioenvoorziening, waardoor er minder geld nodig is om de toekomstige uitkeringen te financieren.

Onderhoud gebouwen vastgoedbeheer

Deze voorziening is bedoeld om de meerjarige kosten te egaliseren voor het planmatig onderhoud van de gebouwen die onder de afdeling Vastgoedbeheer vallen. Hieronder vallen onder meer gebouwen op het gebied van sport, welzijn, brede scholen, bedrijfsvoering, welzijn en cultuur, het centrale busstation, de vervanging van binnensportinventaris en het civiele en cultuurtechnische onderhoud voor de buitensport. De basis voor deze voorziening zijn de meerjarige onderhoudsplannen (MJOP) die wij in Planon bijhouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het gemiddelde onderhoudsniveau 3 op een schaal van 1 tot 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd, de accommodaties worden minimaal elke 5 jaar opnieuw geïnspecteerd. Bij iedere begroting bepalen we opnieuw welk bedrag er aan dotaties nodig is voor het groot onderhoud. In 2022 is er conform de begroting € 5,1 miljoen aan de voorziening toegevoegd. Tevens is er voor het verwachte onderhoud aan het Rat Verlegh Stadion eenmalig € 0,6 miljoen toegevoegd. De voorziening is dekkend tot en met 2029.

Op basis van de MJOP's was er voor 2022 een jaarplan vastgesteld. Uit de analyse daarvan is gebleken dat we € 4,3 miljoen minder hebben besteed dan gepland. Als belangrijkste oorzaken voor die afwijking kunnen worden genoemd het doorschuiven van planmatige onderhoudsactiviteiten naar volgende jaren vanwege het ontbreken van een technische noodzaak in 2022, het vertragen van grote investeringsprojecten, projecten verduurzaming gebouwen waar aanpalend onderhoud in is verdisconteerd en nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot gebouwen die aanleiding geven tijdelijk terughoudend om te gaan met planmatig onderhoud.

Voorziening openbare ruimte onderhoud

In totaal was de onttrekking vanuit de voorziening openbare ruimte begroot op € 6,6 miljoen. De werkelijke stand lag begin 2022 zo'n € 3 miljoen hoger dan begroot, doordat er budget was doorgeschoven vanuit 2021. De geplande realisatie is daardoor bijgesteld naar € 9,5 miljoen. In totaal is hiervan uiteindelijk € 6,4 miljoen gerealiseerd. De rest schuift door naar 2023.

In 2022 hebben we onder meer onderhoud gepleegd aan de Wilhelminavijver, gebaggerd in samenwerking met waterschap Brabantse Delta en gewerkt aan de Terheijdenseweg. De voorziening wordt in 2023 verder ingezet om de werkzaamheden aan de beschoeiing en het baggeren verder uit te voeren. De voorziening wordt bijgewerkt voor het nieuwe uitvoeringsplan. Voor de verharding zetten we sinds 2021 actiever in op overprogrammering en dit lijkt te gaan werken. Nog steeds schuiven er projecten door naar volgend jaar, maar we lijken nu onze onttrekking op peil te kunnen houden en zelfs wat in te kunnen lopen. Vooral bij projecten met boomwortelopdruk (zoals de Overakkerstraat en de Brigidastraat) speelt participatie een rol in het doorschuiven van projecten. Daardoor konden we de overprogrammering niet volledig inzetten en schuift alsnog een deel van het budget door. Daarnaast zijn een aantal grote projecten doorgeschoven vanwege de bereikbaarheid van de stad (Oranjeplein en Ruitersboslaan).

Achterstallig onderhoud wegverhardingen

Bij de jaarrekening 2021 doteerden we € 3,2 miljoen om de achterstalligheid in 2 jaar te kunnen oplossen. In 2022 werkten we meer achterstalligheid weg dan gepland. In totaal voerden we voor € 1,7 miljoen aan werkzaamheden uit. We werken op dit

moment aan een boomwortelprotocol, waarbij alle betrokken disciplines samenwerken aan onderhoudsplannen en een optimale inrichting.

Voorziening van derden verkregen middelen

Deze voorziening betreft een ontvangen subsidie voor zwerfvuil en valt onder de reiniging (beheer openbare ruimte wegen). Dit budget is gebruikt om zwerfafval op te ruimen. Een deel van de kosten wordt in 2023 gemaakt.

Voorziening Afvalservice

Om schommelingen in de kosten en opbrengsten op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld. De begrote dotatie van € 40.000 om tot 100% kostendekkendheid te komen, is aangevuld met een werkelijke dotatie van € 0,15 miljoen, onder andere door hogere baten van oud papier en karton.

Voorziening riolering

Om schommelingen in de kosten en opbrengsten op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld. Tegenover de begrote onttrekking van € 0,4 miljoen staat een dotatie op basis van de nacalculatie aan het einde van het jaar van € 0,6 miljoen, per saldo een dotatie van € 0,28 miljoen in 2022. De dotatie aan het einde van het jaar wordt vooral veroorzaakt door lagere kapitaallasten door de aanpassing van de fasering van projecten, lagere lasten door het niet doorgaan van een stimuleringsregeling voor woningbouwverenigingen, het niet hoeven inzetten van de post calamiteiten en lagere baten vanuit de rioolheffing dan begroot.

BELEIDSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Veiligheid programma 2019-2022	Kaderstellend	2019
Nota herijking harddrugsbeleid	Kaderstellend	2018
Nota herijking softdrugsbeleid	Kaderstellend	2017
Uitwerkingskader Vergunningverlening, toezicht en handhaving Breda	Kaderstellend	2020
Visie openbare ruimte Breda 2020	Kaderstellend	2009
Beleidskader kapitaalgoederen Openbare ruimte	Kaderstellend	2014
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Beleidsregels locatiekeuze centrale verzamelplaatsen voor het aanbieden van inzamelmiddelen van huishoudelijk afval	Kaderstellend	2017
Actualisatie beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte (2018)	Kaderstellend	2018
Het Stedelijk waterplan 2019-2023	Kaderstellend	2019
Afvalstoffenverordening	Kaderstellend	2016
Aanwijzingsbesluit ondergrondse containers voor huishoudelijk restafval	Kaderstellend	2017
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Bredase uitwerking Van Afval Naar Grondstof	Kaderstellend	2016
Breda's Waterkompas 2016	Kaderstellend	2016
Visie op vastgoed	Kaderstellend	2017
Nota Sportaccommodaties en financiën	Kaderstellend	2016
Nota Bewegingsruimte	Kaderstellend	2015
Team Breda: Visie op sport & bewegen 2017 -2030	Kaderstellend	2017
Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase Vastgoedportefeuille	Kaderstellend	2016
Bestuursakkoord 2018 - 2022 'Lef en Liefde'	Kaderstellend	2018
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Veiligheidsregio:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De VRMWB is een verplichte gemeenschappelijke regeling, die verschillende taken uitvoert namens de 24 gemeenten in het gebied. Een van de belangrijkste is het in stand houden van een robuuste brandweerorganisatie. Vanuit de verschillende kazernes in en om Breda verzorgt de brandweer inzet wanneer dat nodig is. Denk aan: blussen, redden en algemene hulpverlening.

Daarnaast is de VRMWB belast met de organisatie van de multidisciplinaire crisisbeheersing, de taken van de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen in de Regio (GHOR) en meldkamertaken. De VRMWB organiseert ook een deel van de bevolkingszorgtaakuitvoering. Bevolkingszorg is primair een taak van de gemeente. Omdat sommige functies regionaal zijn georganiseerd, zoals meerdere crisiscommunicatiefuncties, faciliteert de VRMWB hierbij. De VRMWB krijgt ook een steeds belangrijker rol bij landelijke crises en zet daarvoor haar vaardigheden op het gebied van informatiemanagement en coördinatie in.

Preventief verzorgt de VRMWB de advisering over risicobeheersing en fysieke veiligheid. Hiervoor onderhouden zij ook een goede relatie met de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB). De brandweer is een belangrijke adviseur voor de gemeente Breda. Bij de advisering op industriële activiteiten, wijkontwikkeling en de bouw en verbouw van grote objecten kan zij niet ontbreken. Die advisering vindt plaats op basis van het Basistakenpakket Brandweezorg Risicobeheersing. De brandweer werkt hiervoor met een regionale jaarplanning en niet met een gemeentelijke planning.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Ook in 2022 heeft de Veiligheidsregio een cruciale rol gespeeld bij de aanpak van het coronavirus. Vanaf maart 2022 kreeg de Veiligheidsregio daarnaast taken vanwege de landelijke vluchtelingencrisis door de oorlog in Oekraïne en later ook het tekort aan woningen en opvangplekken voor asielzoekers en statushouders. In Midden- en West-Brabant is ook in deze crisis gewerkt met de districten voor een goede coördinatie en uitvoering.

Het bestuur van de VRMWB heeft zichzelf de vraag gesteld: wat voor veiligheidsregio willen wij zijn? In 2022 zijn 5 varianten besproken. Uiteindelijk heeft het algemeen bestuur ingestemd met Profiel 4: een adequate en parate veiligheidsregio die klaar is voor actuele uitdagingen. Bij dit profiel gaat de veiligheidsregio door op de ingeslagen weg, waarbij fysieke veiligheid en de klassieke incidenten niet meer het enige aandachtsveld zijn. De veiligheidsregio heeft ook een rol bij een aantal andersoortige gebeurtenissen en ontwikkelingen. Deze kan coördinerend zijn, regisserend, ondersteunend of soms zelfs leidend. Voorbeelden: de crisisopvang van vluchtelingen, de vuurwerkproblematiek, de boerenprotesten, de afstemming over de Vuelta en uiteraard de coronacrisis. Dit zijn voorbeelden van veiligheidsvraagstukken die fysiek én maatschappelijk zijn, met veiligheidsopgaven en -effecten. Het zijn gebeurtenissen en ontwikkelingen waarbij het voorkomen en bestrijden van maatschappelijke ontwrichting en het bewaken en herstellen van de maatschappelijke continuïteit aan de orde zijn. Ook de bestuurlijke ondersteuning van de bestuurlijke overleggen in de districten valt hier onder. Bevolkingszorg wordt tot nadere besluitvorming door de gemeenten zelf georganiseerd in districten. Deze koersbepaling werkt door naar het nieuwe Regionale Beleidsplan 2023-2027, dat in 2023 wordt vastgesteld.

De VRMWB anticipeert op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de energietransitie en klimaatveranderingen. Daarbij wordt vanuit fysieke veiligheid vooral gekeken naar de effecten op de gezondheid, leven en vitale belangen. Veelal gebeurt dit in samenwerking met de gemeenten, de omgevingsdienst en andere relevante partijen, waarbij wordt gekeken naar het inspelen op nieuwe kansen en risico's. De VRMWB adviseert over dergelijke risico's aan het bevoegd gezag. Zo wordt heel concreet gekeken naar wat grote (buurt)batterijen kunnen bijdragen aan de continuïteit van de samenleving, maar ook naar het bestrijden van een brand in zo'n grote batterij en de schadelijke stoffen die hierbij vrij kunnen komen. Zo wordt ook gekeken

naar de effecten van klimaatverandering en in het bijzonder naar de kans op en de effecten van weersextremen, droogte en natuurbranden op de korte en langere termijn.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- In 2022 is de VRMWB begonnen met een inhaalslag voor de achterstanden in (praktijk)opleidingen en oefeningen die door covid zijn ontstaan. Door de vluchtelingencrisis nam de druk op de organisatie echter zeker niet af. Inmiddels heeft de VRMWB ruim 3 jaar permanent in crisismodus gestaan, met een afwisselende intensiteit en met permanente scherpte en alertheid.
- Voor de brandweer blijft het een uitdaging om in deze tijd voldoende brandweervrijwilligers te vinden en te binden. Ook veranderingen in wet- en regelgeving werken hierop door. En dit kan op langere termijn weer effect hebben op de uitvoerbaarheid van het dekkings- en spreidingsplan voor de VRMWB.
- De inflatie en cao-onderhandelingen hebben effect op de financiële, materiële en personele situatie en veranderingen binnen veiligheidsregio's. Het is nog niet duidelijk of de bijdragen vanuit het gemeentefonds deze ontwikkelingen kunnen volgen.
- De veiligheidsregio's moeten aanzienlijk investeren (en blijven investeren) in databeveiliging en data-ontsluiting om te voldoen aan wet- en regelgeving en om risico's uit te sluiten.

GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant:	OMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) werkt vanuit het omgevingsrecht aan een schone, duurzame en veilige leefomgeving. Dit gebeurt in opdracht van de provincie Noord-Brabant en de 25 gemeenten in Midden- en West-Brabant en in samenwerking met (keten)partners. In heel Noord-Brabant en een deel van de provincie Zeeland doet de OMWB dit ook voor alle risicovolle bedrijven, (milieu) klachten en (milieu)calamiteiten.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het jaar 2022 was wederom voor de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) een druk jaar. De veelheid aan thema's om te komen tot een veilige, schone en duurzame leefomgeving, staan hoog op de politiek-bestuurlijke agenda. De OMWB blijft ondertussen in staat om bij deze maatschappelijke opgaven een steeds belangrijkere rol te vervullen. De dienst sluit het boekjaar 2022 naar tevredenheid af met een positief financieel resultaat van €583.000. Dat komt voor een groot deel door incidentele opbrengsten, maar ook was er sprake van een productief laatste kwartaal. De voornaamste ontwikkelingen zijn als volgt:

- Er is een nieuwe balans tussen thuis en op kantoor werken.
- De krappe arbeidsmarkt, de vergrijzing en de toenemende vragen van de opdrachtgevers en complexe vraagstukken/opgaven zoals stikstof, energietransitie, PFAS en ZZS (Zeer zorgwekkende stoffen) en de Omgevingswet dwingen de organisatie zich nog meer in te spannen om goed opgeleid en competent personeel te werven en middels traineestrajecten ook jongeren aan te trekken.
- De invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 betekent een enorme verandering voor de taakuitvoering en werkwijze van de OMWB. De afgelopen periode heeft de OMWB hiervoor reeds aanzienlijk in voorbereidingen, opleidingen en personele ontwikkeling geïnvesteerd. Ook de komende periode zal deze investering nodig blijven om samen met onze deelnemers een soepele overgang mogelijk te maken. De OMWB heeft hierin een proactieve rol opgepakt.
- Verdere implementatie van verzameling van data om vervolgens door te vertalen naar waardevolle informatie en inzichten waardoor beter op VTH-taken kan worden gestuurd.
- Uitvoering van het programma 'Van goed naar beter' door het stroomlijnen van processen waardoor efficiënter wordt gewerkt. Er is hiervoor tevens een kwaliteitsmanager aangesteld.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De belangrijkste risico's zijn als volgt:

- Inhuur versus vast personeel (is nu beter in balans maar is nog steeds afhankelijk van duurder ingehuurd personeel).
- Transitie mens en systeem (ondanks opleidingen/trainingen is de verwachting dat niet iedereen mee kan groeien in de doorontwikkeling van de organisatie).
- Problematiek arbeidsmarkt (door opleiding/inwerken van trainees en net afgestudeerden is er een tijdelijk declarabel productietekort).
- COVID-19 (effect verzuim).
- Omgevingswet (De exacte impact is nog onduidelijk, ook financieel is de verwachting dat dit een kostenverhogend effect heeft van ca. 10% voor de basistaken milieu).
- Kosteneffectiviteit (de afhankelijkheid van derden maakt een volledige realisatie van de maatregelen onzeker).

Zorg- en Veiligheidshuis Breda

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	51,8%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) Baronie Breda is een samenwerkingsverband van justitiële diensten en zorginstellingen onder de regie van de gemeenten in district De Baronie. Het ZVH is gericht op kwetsbare personen die kampen met problemen op meerdere leefgebieden en die daardoor in aanraking komen of dreigen te komen met het strafrecht. Het ZVH draagt bij aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie en het voorkomen van recidive, ernstige overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het was en blijft voor het ZVH belangrijk om zicht te houden op kwetsbare mensen om op tijd ondersteuning te bieden. Wanneer de reguliere inzet van professionals binnen de eigen keten niet meer werkt en er sprake is van complexe casuïstiek, doen professionals een beroep op het ZVH. Het ZVH regisseert een aanpak waardoor we maatschappelijke uitval voorkomen of ernstige overlast of criminaliteit verminderen. Casuïstiek wordt vooral aangeboden vanuit het zorgveld, vanuit het justitiële veld (reclassering en ZSM), vanuit de Dienst Justitiële Inrichtingen en vanuit de politie en het Openbaar Ministerie. Om de juiste zaken te selecteren en andere door te geleiden naar de juiste organisatie, maakt het ZVH gebruik van een triage. Daarnaast weegt het ZVH meldingen over extremisme en radicalisering met justitiële partners. Het aantal aangemelde zaken is gelijk aan dat van vorig jaar. De complexiteit van de casuïstiek en de ernst ervan worden echter groter. Dat is te merken aan de mate en de aard van de dreiging in de casuïstiek waarvoor inzet van het ZVH wordt gevraagd. Prioriteiten in het ZVH-jaarplan zijn: de aanpak van mensenhandel, de aanpak van radicalisering en extremisme, de re-integratie van ex-gedetineerden en de zorg voor kwetsbare personen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van het ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van Breda.

Midwaste

Basis op Orde	Thema Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijke bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Coöperatieve Vereniging Midwaste Milieu U.A. is begin 2009 opgericht. Het belangrijkste doel van Midwaste is het inzamelen en verwerken van afval met de hoogst mogelijke kwaliteit tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten. Daarnaast zet Midwaste zich in om een zo groot mogelijke mate van circulariteit te behalen voor alle grondstofstromen, onder meer door producenten te adviseren over nieuwe scheidingsmogelijkheden voor gft, luiers en plastics.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2022 is ook de samenwerking met andere publieke partijen versterkt om de komende jaren meer eenheid en slagkracht te hebben richting bestaande en nieuwe operationele producenten organisaties. Ook zien we op andere vlakken steeds meer synergie.

In 2022 zijn de onderwerpen innovatie en strategie steviger gepositioneerd, zo is hiervoor een directeur benoemd. Zijn team zal een belangrijke bijdrage leveren bij strategische vraagstukken.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit.
- Een te lage verwerkingscapaciteit kan effect hebben op de verwerkingsprijzen.
- De prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier.

GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Basis op Orde	Thema Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Deze gemeenschappelijke regeling is bedoeld voor de blijvende nazorgverplichtingen van 10 deelnemende gemeenten voor de afvalstoffenberging Bavel-Dorst en de regionale stortplaats Zevenbergen.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Voorheen geschiedde voor de stortplaats Zevenbergen het onderhoud volledig door en voor rekening van Attero, de huidige exploitant. Afsproken is dat vanaf november 2022 de gemeenschappelijke regeling financieel bijdraagt aan de kosten van de nazorg naar rato van de nog te benutte restcapaciteit. De werkzaamheden van de gemeenschappelijke regeling strekken zich verder uit tot alle activiteiten welke voortvloeien uit het eigenaarschap.

Medio 2019 is er een convenant ondertekend, waarbij we met de provincie overeen kwamen dat de overdracht van stortplaats Zevenbergen met 10 jaar is uitgesteld. Binnen deze periode blijft de rekenrente op 5,06%. Het doel is om in deze periode alternatieven te onderzoeken. Hoe gaan we om met de stortplaats, hoe besparen we kosten en welke mogelijke inkomsten zijn er. Voor stortplaats Bavel-Dorst loopt nu materiaalonderzoek naar de kwaliteit van de bovenafdichting. Wanneer de resultaten bekend zijn zal er een evaluatie volgen op de opbouw van het doelvermogen.

In 2021 zijn de eerste resultaten van dit onderzoek gedeeld met de GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen. De conclusie van het onderzoek is dat de bovenafdichting op fase 1 van stortplaats Bavel-Dorst een levensduur van ten minste 100 jaar heeft, gerekend vanaf het aanlegmoment 1997. Voor fase 2 en 3 wordt hetzelfde onderzoek uitgevoerd. Na uitvoering van het levensduuronderzoek in 2023, kan de afdichting van fase 2 en 3 mogelijk worden opgehoogd naar eveneens 100 jaar levensduur.

Gebleken is dat de leidingen ten behoeve van het percolaatwater aan vervanging toe zijn. Momenteel wordt het vervangingsproject vormgegeven. Kosten van deze vervanging zullen aanzienlijk zijn (door kostenstijging oplopend tot heden 1,3 miljoen), maar vallen binnen de doelstellingen waarvoor de voorziening bestaat, en worden bekostigd uit het opgebouwde doelvermogen. De verwachting is dat dit niet leidt tot een hogere deelnemersbijdrage in de komende periode.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Tot en met 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. De rekenrente blijft tot en met 2029 gehandhaafd op 5,06%, hierdoor vervalt (voorlopig) dit risico.

Lopende risico's:

- Verlenging afschrijvingstermijn afdekfolie van 50 naar 100 jaar, wachten op resultaten van onderzoek.
- Een herziening van het juridisch kader (Leemtewet)

Jaarstukken 2022

Organisatie en financiën

ORGANISATIE EN FINANCIËN VAN BREDA

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

Breda heeft een betrouwbare overheid, die levert wat zij afgesproken heeft en die professioneel werkt:

- De lokale lasten ontwikkelden zich zoals afgesproken en de financiën zijn solide.
- De gegevens van onze inwoners en bedrijven zijn in veilige handen, ondanks tal van bedreigingen.
- We werken dagelijks aan het verbeteren van onze processen en meten de klanttevredenheid. Zo verbeteren we stapsgewijs en groeien we structureel in professionaliteit.

Thema Een toekomstbestendige organisatie

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

We zijn een toekomstbestendige organisatie

Op de korte termijn hebben we enkele uitdagingen opgevangen, zoals de effecten van corona, de instroom van vluchtelingen uit Oekraïne en de effecten van de energiecrisis. Voor de lange termijn werken we verder aan diverse initiatieven om flexibel en integraal te werken en om oog te houden voor de toekomst. Dit hebben we samengebracht in een ontwikkelprogramma voor onze organisatie, dat we in 2023 gaan uitrollen.

Er is een evenwicht tussen werk, mensen en middelen

- De hele gemeentelijke organisatie is gestart met strategische personeelsplanning. Daarmee willen we zo vroeg mogelijk zicht krijgen op de inzetbaarheid van medewerkers en hun toekomstgerichte ontwikkeling. Deze eerste stap krijgt een vervolg.
- We hebben onze afdeling Concernstrategie versterkt. Daarmee hebben we toekomstgericht prioriteren door de hele organisatie heen een impuls gegeven.
- De interne beheersing heeft volop aandacht gekregen bij het verbeteren van onze rechtmatigheid en de ontwikkeling van het controlframework. De processen inkoop, inhuur en administratieve verwerking van subsidies zijn in 2022 grotendeels vernieuwd.

Mensen werken graag in en voor Breda

In het algemeen krijgen we nog steeds veel reacties op vacatures, maar de markt wordt krappere. Daarom hebben we exitgesprekken gehouden om inzicht te krijgen in onze positie als werkgever en om verbeterpunten op te halen. De belangrijkste uitkomsten van deze interviews zijn:

- We bieden goede arbeidsvoorwaarden.
- We hebben betekenisvol werk.
- We geven ruime mogelijkheden voor opleiding en ontwikkeling.
- We hebben een prettige, collegiale en gemoedelijke werksfeer.
- We bieden flexibele mogelijkheden voor plaats- en tijdonafhankelijk werken (werk-privébalans).
- We investeren in de organisatie, de teams en het management.

Deze elementen maken we onderdeel van onze recruitmentcampagne.

Uit de interviews komen ook aandachtspunten naar voren:

- We kunnen investeren in de kwaliteit van de teamleiders en in het aantal teamleiders.
- We kunnen onze arbeidsvoorwaarden verbeteren wat betreft het woon-werkverkeer.
- We kunnen het opleidingsbudget verhogen.

Deze aandachtspunten pakken we in 2023 verder op.

In mei 2022 is de herinrichting van het stadskantoor afgerond, waardoor de werkomgeving past bij ons werkconcept. Flexibiliteit staat voorop bij de plaats waar collega's willen werken (thuis, op kantoor of elders in de stad) en in de systemen die we gebruiken. We hebben geëxperimenteerd met hybride werken. Thuis is als werkplek niet meer weg te denken en we faciliteren daarom thuiswerkplekken die voldoen aan de arbonormen.

De informatie van onze inwoners is in goede handen

Dagelijks zijn er aanvallen op de systemen van de gemeente en is er een risico op datalekken, door technische oorzaken of door menselijk handelen. Om cyberaanvallen vóór te zijn, besteden we veel aandacht aan preventie en maatregelen om de schade te beperken wanneer het onverhoopt toch misgaat. Daardoor waren de gegevens en informatie van onze organisatie en onze inwoners in 2022 goed beschermd. (Zie ook de paragraaf ENSIA 2022)

Datalekken

In 2022 deden zich 60 datalekken voor, waarvan er 11 zijn gemeld zijn bij de Autoriteit Persoonsgegevens, omdat de kans bestond dat het datalek zou leiden tot een risico voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen. De gemelde datalekken hebben niet geleid tot verdere actie door de Autoriteit Persoonsgegevens.

Cyberaanvallen

Ook wij hadden in 2022 te maken met cyberaanvallen op laptops, tablets en telefoons door gedownloadte bestanden of door het gebruik van besmette USB-sticks:

- We kregen te maken met 655 malware-aanvallen die allemaal preventief tegengehouden zijn.
- 1 ransomware-aanval is op 1 laptop binnengedrongen. Dankzij passende maatregelen is de schade beperkt gebleven.

Daarnaast waren er cyberaanvallen via de mail. In totaal ontvingen we 5.265.309 externe mails. Daarvan zijn:

- 708 mails tegengehouden met een bijlage die besmet was met malware.
- 58.572 phishingmails tegengehouden.

Er waren in 2022 geen cyberaanvallen die onbevoegden toegang hebben gegeven tot data van de gemeente Breda.

De beheersing van onze processen is op orde

We hebben hard gewerkt om processen te verbeteren die cruciaal zijn voor de rechtmatigheid: inkoop, inhuur en subsidies. Daarvoor volgden we het verbeterplan rechtmatigheid. De verbeteringen binnen deze processen hebben geleid tot meer bewustzijn binnen de organisatie en heldere procedures. Daardoor zijn de afwijkingen op het gebied van rechtmatigheid over 2022 beduidend teruggelopen. Zie ook de paragraaf bedrijfsvoering.

Strategisch investeringsplan

In 2022 zijn grote stappen gezet in de verdere doorontwikkeling van het Strategisch investeringsplan (SIP). Er is een beleidskader ontwikkeld waarin onder andere de visie, doelen, procesinrichting en beheersorganisatie van het SIP nader zijn uitgewerkt. Belangrijke elementen hierbij zijn de toepassing van de MIRT-fasering, het overprogrammeren en de optimalisatie van de wijze van kredieten voteren. Dit beleidskader verankeren we in 2023 in de Financiële Verordening en het Financieel Beleid van de gemeente.

In 2022 hebben we de nieuwe werkwijze van het SIP volledig geïmplementeerd in de organisatie met als doel om 2 maal per jaar een volledige actualisatie van het SIP te maken. Dit doen we jaarlijks in voorbereiding op de Kadernota en op de begroting. In de praktijk betekent dit dat we 2 maal per jaar de programmering van onze investeringsprojecten actualiseren qua programmering, fasering en financiële impact. Tevens is het SIP opgenomen in de begroting 2023.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

We zijn een toekomstbestendige organisatie

- In 2022 stond leren en ontwikkelen hoog op de agenda. We hebben zelfs voor het eerst ons opleidingsbudget overschreden. Ons doel is dat de afdelingen nog meer toekomstgericht nadenken over opleidingen.
- We hebben een plan van aanpak integriteit opgesteld voor de periode 2023-2025. In 2022 waren er 10 integriteitsmeldingen.
- Een deel van de leidinggevenden heeft een verdere training gehad in persoonlijk leiderschap en teamontwikkeling. De overige leidinggevenden volgen in 2023.
- In 2022 is de functie van Adviseur Veilige Publieke Taak ingevuld. Voor veel collega's was deze collega meteen een vraagbaak. Het beleid wordt in 2023 nader uitgewerkt en vastgesteld.
- We hebben in 2022 het strategische investeringsplan (SIP) ontwikkeld om meer flexibiliteit te brengen in de inzet van onze investeringsmiddelen en om daarbij een integrale afweging te kunnen maken. De afgelopen jaren zagen we dat onze financiële investeringsruimte was volgepland, terwijl we in de praktijk niet alle investeringen konden

realiseren. We hielden daardoor middelen over die we voor andere inhoudelijke doelen hadden kunnen inzetten en misten dus de flexibiliteit om goed op ontwikkelingen in te kunnen spelen. Daar brengen we verandering in met het SIP, dat is opgenomen in de begroting 2023.

Er is een evenwicht tussen werk, mensen en middelen

- De kwaliteit van de begroting en de analyse stijgt, maar kan nog verder verbeterd worden.
- Een tijdelijke pensioenpremie komt in 2023 te vervallen. Deze meevaller was niet begroot en is ingezet om daarmee de taakstelling te dichtten, zodat we niet hoeven te snijden in onze dienstverlening.
- Het inhuurproces is grotendeels vernieuwd, maar de geschatte 3% kostenbesparing bleek te hoog nu de inhuurtarieven flink stijgen.
- De kostendekkendheid van de leges is volledig in beeld gebracht en dit heeft niet tot acties geleid.
- De benchmark is uitgevoerd en de uitkomsten worden verwerkt. De resultaten en vervolgacties komen in 2023.

Mensen werken graag in en voor Breda

- Het ziekteverzuimpercentage komt over 2022 uit op 6,54% (zie ook de uitleg bij de indicatoren). In 2022 hebben we flink geïnvesteerd in de samenwerking met arbodienstverlener Zorg van de Zaak. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van het aanbod en een betere kwaliteit van de producten.
- In 2022 hebben we gewerkt aan een versterking van het eigenaarschap van medewerkers voor hun eigen vitaliteit en gezondheid. Om medewerkers te bereiken, hebben we de animatie 'Zelf doen, samen borgen' gelanceerd. We vinden het normaal dat medewerkers goed voor zichzelf en hun gezondheid zorgen en stimuleren dat ook als werkgever. De MijnBalans-hulp omvat het volledige scala aan ondersteuning om disbalans te voorkomen of de balans te herstellen.
- Om leidinggevend te ondersteunen, zijn we in november 2022 gestart met een serie van 4 workshops. Zo trainen we hun skills en vaardigheden op het gebied van verzuimbegeleiding en het gebruik van het werkhervattingsplan.
- De risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) die we in 2021 hebben uitgevoerd, hebben we in 2022 geactualiseerd. De plannen van aanpak die daaruit zijn voortgekomen, zijn vastgesteld. Ook hebben we vastgesteld welke RI&E's we in 2023 opnieuw gaan uitvoeren, omdat er bijvoorbeeld verbouwd of verhuurd is.
- In 2022 kregen we te maken met de krapte op de arbeidsmarkt. Het is niet meer vanzelfsprekend dat we vacatures goed kunnen invullen, terwijl het aantal vacatures juist toeneemt. We hebben onze manier van werven onder de loep genomen en hebben bekeken hoe we in de toekomst de juiste mensen kunnen binnenhalen. In 2022 hebben we de voorbereidingen getroffen voor een grote verbetering in ons recruitmentproces (medio 2023).
- Met de pilot 'aanmeldpremie' willen we de netwerken van onze eigen medewerkers inzetten in onze werving.
- De eerste digital twins zijn gereed op het gebied van onder meer verkeersstromen, de riolering, de groenindex en drukmetingen.
- De pilot voor robotisering is succesvol afgerond met een aantal robots, zoals een crediteurenmailbox, het verzenden van reclamestickers, formulieren op de website en BAG WOZ.
- De eerste pilot met *common ground* is gerealiseerd met Haal Centraal en Sensor.net.
- Het nieuwe intranet is zonder vertraging uitgerold. We ontwikkelen het intranet volgens de agile-aanpak verder op basis van de reacties van gebruikers.
- We hebben een succesvolle *hackathon* georganiseerd voor onze eigen medewerkers.

De informatie van onze inwoners is in goede handen

- In 2022 hebben we medewerkers meer bewust gemaakt van privacy en security. Alle medewerkers hebben dit jaar een bronzen certificaat gehaald. De digitaal minder vaardige medewerkers zijn op een andere manier getraind.
- Het grootste deel van de organisatie is via het programma Digitaal Samenwerken aan de slag gegaan met Microsoft 365 (Teams, OneDrive). Daarbij stonden het verantwoord delen van informatie, slim samenwerken en digitale vaardigheden centraal. Dit project hebben we gecombineerd met de verbouwing van het stadskantoor en de uitrol van het nieuwe werkconcept.
- Breda.nl heeft een nieuw uiterlijk gekregen en het gebruikersgemak is dankzij technische aanpassingen flink verbeterd. Daarnaast biedt de site meer informatie en nieuws over Breda en ons beleid.
- We hebben beleid vastgesteld voor onder meer logische toegangsbeveiliging, Mobile Device Management, wachtwoorden en dataclassificatie. De verdere implementatie volgt in 2023.
- We hebben veel digitale formulieren verbeterd.
- De invoering van de Wet elektronische publicaties (WEP), de Wet open overheid (Woo), de Europese Dienstenrichtlijn 'Single Digital Gateway' en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV) is gestart of afgerond.

- De aansluiting op het Europese informatieportaal 'Your Europe' voor e-mailarchivering is gereed.
- We hebben de eerste stappen gezet voor een wettelijk verplicht kwaliteitszorgsysteem informatiebeheer. Zo hebben we een kwaliteitshandboek documentmanagement (DCM) opgesteld. Hierin staan de werkzaamheden en de uitvoerende processen van DCM beschreven in combinatie met de kwaliteitseisen die gelden voor digitaal informatiebeheer. DCM toetst of het informatiebeheer voldoet aan de wettelijke kaders en adviseert en begeleidt de organisatie in dit proces.
- We hebben het documentmanagementsysteem (DMS) Corsa ingericht en in gebruik genomen. Dit systeem zorgt ervoor dat alle archieven die nu nog in een niet-archiefwaaardige omgeving staan (zoals Sharepoint, netwerkschijven en vele vakapplicaties) tóch archiefwaardig worden opgeslagen.
- Het bouwarchief is nu tot en met medio 2013 volledig opgenomen in het E-depot. De overige jaartallen worden hierin opgenomen wanneer de wettelijke overbrengingstermijn is bereikt (10 jaar na vergunningverlening).

De beheersing van onze processen is op orde

Bij de jaarrekening 2021 kregen we een controleverklaring met een beperking op het gebied van rechtmatigheid. Daarop hebben we een verbeterplan rechtmatigheid Inkoop, Inhuur en Subsidies opgesteld. Dat plan was gericht op:

- Het oplossen van de geconstateerde rechtmatigheidsfouten
- De zoektocht naar nog onbekende fouten inclusief het oplossen ervan
- Het verbeteren van onze processen om nieuwe rechtmatigheidsfouten te voorkomen

In 2022 hebben we de (on)bekende fouten opgelost of gewerkt aan een oplossing. Daarnaast hebben we de processen verbeterd. In de kwartaalrapportages over het verbeterplan rechtmatigheid hebben we uitgebreid aan de gemeenteraad gerapporteerd. De verbeteringen die we binnen deze processen hebben doorgevoerd, hebben de interne controle op een hoger niveau gebracht. Inmiddels hebben we bij de jaarrekening 2022 een controleverklaring zonder beperking op het gebied van rechtmatigheid ontvangen. Dit betekent niet dat we er al zijn, maar het brengt ons wel in ander vaarwater. Voor de volgende stappen hebben we voor 2023 een transitieplan Inkoop, Inhuur en Subsidies opgesteld.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) 2022

- ENSIA is een landelijk voorgeschreven sturingsinstrument voor informatieveiligheid. Over 2022 hebben we onze informatiebeveiliging getoetst aan het BIO-normenkader (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Deze maatregelen zijn in 2022 verder aangescherpt en uitgebreid. We voldoen op meerdere punten nog niet aan de verplichte en aangescherpte maatregelen die in de BIO worden gesteld. Hiervoor hebben we verbeterplannen gemaakt voor 2023. We gaan de technische en organisatorische BIO-maatregelen implementeren en het cybersecurity-bewustzijn van medewerkers vergroten.
- We hebben een zelfevaluatie uitgevoerd voor het gebruik van de basisregistraties BRP (Basisregistratie Personen), Reisdocumenten, BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen), BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie), BRO (Basisregistratie Ondergrond) en WOZ (Basisregistratie Waardering Onroerende Zaken). Daaruit blijkt dat de BAG, de BGT en de BRO voldoen aan de normen, maar de BRP, Reisdocumenten en de WOZ op een enkel punt na nog niet volledig. Hiervoor hebben we een verbeterplan opgesteld.
- Het resultaat voor de onderdelen DigiD en Suwinet staat daarnaast in de collegeverklaring ENSIA 2022, die een externe audit vereist. De externe auditor heeft in zijn assurance-rapport verklaard dat de collegeverklaring juist is en dat we naar het oordeel van de auditor inderdaad voldoen aan de normen rondom DigiD en Suwinet.

Archieftoezicht 2022

De gemeentearchivaris houdt toezicht op de archieven en dossiers van de gemeente Breda die nog niet in het Stadsarchief zitten. Dit toezicht vindt plaats met de KPI's voor informatiebeheer van de VNG. Voor Interbestuurlijk Toezicht (IBT) informeren we de provinciale archiefinspectie.

Het verslag over het archieftoezicht in 2022 (inclusief het verbeterplan) wordt met een raadsbrief naar de gemeenteraad gestuurd. In het verbeterplan beschrijven we alles SMART per actie, zodat de gemeenteraad voldoende geïnformeerd is. Daarmee volgen we het oordeel van het IBT. In het verbeterplan zijn de aanbevelingen uit het verslag archieftoezicht opgenomen. Dit zijn de belangrijkste verbeterpunten:

- Het afsluiten en overbrengen van het papieren archief (van het Stadskantoor naar het Stadsarchief) is in 2022 door omstandigheden niet gelukt. We hebben hier afspraken over gemaakt met het Stadsarchief. In 2023 zorgt het team Documentmanagement in fases voor de overbrenging. Uiterlijk in het tweede kwartaal van 2023 is de eerste fase (archiefblok 1997-2009) afgerond.

- In 2022 hebben we verdere stappen gezet om digitaal archiveren te integreren in onze digitale werkprocessen. Een belangrijk aandachtspunt is de bewustwording rondom digitaal archiveren en de verantwoordelijkheid hiervoor van de functionele afdelingen. De continuïteit wordt geborgd door het team Documentmanagement. Zij richten de werkzaamheden in en adviseren conform het accountmanagement.
- Het IBT wil inzicht krijgen in de stand van zaken en de resultaten van het overzicht archiefbescheiden conform artikel 18 van de Archiefregeling en het beheer daarop. Ons Documentair Structuurplan is de basis van het overzicht van de archiefbescheiden. De doelstelling is dat het overzicht, gericht op de inventarisatie van de informatie, op 15 juli 2023 gereed is.

RISICO'S?

Om de gegevensbescherming te borgen, houden we onze mensen en systemen continu up-to-date via een bewustwordingscampagne en de permanente inzet van monitoring en technische maatregelen. Daarmee verkleinen we het risico op een succesvolle aanval door kwaadwillenden. De gemeente Breda is aangesloten bij landelijke en lokale netwerken om kennis en ervaringen uit te wisselen. Daarnaast zet de gemeente zelf ook in op de preventie van cybercrime voor onze inwoners en ondernemers.

INDICATOREN

Productindicatoren Product Bedrijfsvoering

Indicator Naam: Formatie (Nr. 101)

Omschrijving: Formatie in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
9,62	9,83	10,42	Zie toelichting	10,77

De formatie nam in 2022 toe. Dit komt vooral door toevoegingen als gevolg van de regionale samenwerking van afvalservice, extra taken op het gebied van veiligheid, wonen en energietransitie. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Apparaatskosten (Nr. 102)

Omschrijving: Kosten per inwoner

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
871,3	914,13	973,89	Zie toelichting	1.063,78

De stijging van de apparaatskosten wordt voor de helft veroorzaakt door de stijging van de loonkosten. Dit als gevolg van de hogere bezetting en de stijging van de CAO. De andere helft van de stijging komt door meer inhuur en ICT-kosten. De ICT-kosten hebben vooral betrekking op SaaS (Software as a Service). Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Externe inhuur in % (Nr. 103)

Omschrijving: Kosten als % van de totale loonsom

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
17,83	16,44	16,01	Zie toelichting	18,82

Het aantal ingehuurde personen is in 2022 gelijk aan dat van 2021. De kosten van de externe inhuur stegen echter met bijna een kwart. Dit heeft met prijsstijgingen te maken, maar vooral ook met een verschuiving naar inhuur voor strategische en duurzame oplossingen in plaats van voor de opvang van piekbelastingen. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Ziekteverzuim (Nr. 104)

Omschrijving: Verzuimdagen als % van het aantal beschikbare dagen per jaar

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
6,07	5,13	5,64	4,5	6,54

De toename van ziekteverzuim en het klachtenpatroon komen overeen met het landelijk beeld bij de overheid. Corona en griep beïnvloedden het kort en middellang verzuim.

Indicator Naam: Bezetting (Nr. 105)

Omschrijving: Bezetting in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	Realisatie 2022
9,08	9,4	9,87	Zie toelichting	10,61

In 2022 groeide het personeelsbestand met ruim 100 medewerkers. Die groei is er vooral in het sociaal domein (Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning), vooral door het beschikbaar komen van incidentele middelen. Ook is de bezetting bij veiligheid, handhaving uitgebreid. Verder is er groei op nieuwe ontwikkelingen van bijvoorbeeld de energietransitie en informatisering/automatisering. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Thema Solide financiën

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Het resultaat van de jaarrekening 2022 is voor resultaatbestemming € 21,3 miljoen positief. We doen voorstellen tot resultaatbestemming voor een bedrag van in totaal € 16,8 miljoen. Dit doen we onder andere voor uitkeringen die we vanuit het Rijk hebben ontvangen en die we in 2023 inzetten om onze activiteiten uit te voeren. Na de besluitvorming voegen we € 4,5 miljoen toe aan de algemene reserve.

De financiële huishouding was in 2022 op orde. Dat is terug te zien in het positieve resultaat van de gemeentelijke jaarrekening, de beschikbare ruimte in het meerjarenperspectief en diverse financiële kengetallen, zoals de nettoschuldquote en het weerstandsvermogen. De solvabiliteit heeft onze aandacht en is dit jaar toegenomen.

Door onze solide financiële huishouding (en dan vooral de ruimte binnen het weerstandsvermogen) was het mogelijk om de steunpakketten vanwege corona (2022) en energiearmoede voor een groot deel uit de algemene reserve te betalen.

De ontwikkeling van de lokale tarieven voor de inwoners en ondernemers van Breda lag in lijn met de afspraken uit de begroting 2022.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Breda is financieel solide. Om dit zo te houden, volgen we de weg die we in 2021 zijn ingeslagen. We hebben in 2022 de financiële maandrapporthages doorontwikkeld en financiële keuzes gemaakt bij de begroting 2023. Dit heeft geleid tot een structureel sluitende begroting 2023 met een positief oordeel van de toezichthouder, de provincie Noord-Brabant.

Voor de inwoners en ondernemers van Breda is de lastendruk voorspelbaar gebleven. De lokale lasten lagen in lijn met de uitgangspunten voor 2022:

- De onroerendezaakbelasting (OZB) voor woningen daalde met 1%.
- De OZB voor niet-woningen steeg met 2%.
- De rioolheffing steeg met 2%.
- De afvalstoffenheffing steeg met 2%.
- De leges en precario stegen met 2%.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen risico's van toepassing.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Afwijking 2022
Lasten				
Een toekomstbestendige organisatie	71.756	76.450	81.818	-5.368
Solide financiën	8.060	17.553	17.226	327
Algemene reserve programma 5	10.272	6.240	6.240	0
Exploitatiereserve programma 5	255	0	0	0
Begrotingsreserve	185	185	185	0
Investeringsreserve programma 5	41	199	199	0
Totaal Lasten	90.569	100.627	105.668	-5.041
Baten				
Een toekomstbestendige organisatie	6.177	6.067	9.161	-3.094
Solide financiën	422.377	465.130	480.554	-15.424
Algemene reserve programma 5	4.200	327	327	0
Exploitatiereserve programma 5	728	1.610	666	945
Begrotingsreserve	85	26	26	0
Investeringsreserve programma 5	697	540	500	40
Totaal Baten	434.263	473.700	491.233	-17.533
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-343.694	-373.074	-385.566	12.492

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Het resultaat van het programma Organisatie en Financiën van Breda is € 12,5 miljoen. Hieronder geven we per thema een nadere toelichting.

Thema Een toekomstbestendige organisatie: resultaat € -3,2 miljoen

Dit resultaat bestaat uit meerdere onderdelen:

- **Ombuigingstaakstelling: resultaat € -2,8 miljoen**
Het tweede deel van onze ombuigingstaakstelling van € 2,8 miljoen is in 2022 niet gehaald. Vanaf 2023 is deze taakstelling structureel opgelost door een compensatie vanuit de vervallen VPL-premie (inkoop voorwaardelijk pensioen).

- **Overige afwijkingen: resultaat € -0,4 miljoen**

Dit onderdeel bestaat uit diverse plussen en minnen binnen de overhead, die per saldo hebben geleid tot een resultaat van € -0,4 miljoen. Dit zijn de belangrijkste plussen en minnen:

- Vanuit de decembercirculaire 2021 zijn middelen toegekend om de dienstverlening van gemeenten te versterken. Voor 2022 ging het om een bedrag van € 1,9 miljoen, waarvan € 1,1 miljoen in 2021 werd toegekend en € 0,8 miljoen in 2022. In 2022 hebben we € 1,7 miljoen niet uitgegeven, waarvan € 0,9 miljoen niet wordt onttrokken uit de exploitatiereserve. In 2022 hebben we kortetermijnacties in gang gezet en hebben we gewerkt aan een structurele invulling.
- We kregen te maken met hogere kosten voor salarissen en de inhuur van overhead (€ -0,9 miljoen). Dit is inclusief € 0,3 miljoen aan hogere salarislasten door de eenmalige extra uitkering in december 2022, vooruitlopend op de cao 2023.
- Doordat er minder uren zijn besteed aan investeringen, is de doorbelasting van overheadkosten naar de projecten lager uitgevallen. Dit zorgt voor een resultaat van € -0,8 miljoen.
- Vanaf 2021 heeft de organisatie een zogeheten impulsbudget ontvangen. Dit is bedoeld om enkele personele knelpunten op te lossen, de beweging van medewerkers te stimuleren en de (digitale) innovatie aan te jagen. Voor 2022 was het budget € 1,9 miljoen. Van dit geld is € 0,3 miljoen niet besteed, doordat de uitvoering van de onderliggende innovatieplannen meer tijd vergde. In 2023 volgen de uitgaven voor diverse innovaties die in 2022 wél zijn opgestart.
- Vanuit het bestuursakkoord 2022-2026 is in 2022 € 0,25 miljoen beschikbaar gesteld voor de versterking van de ambtelijke organisatie. Van dit geld is in 2022 € 0,2 miljoen niet besteed, omdat de bijbehorende vacatures pas laat in het jaar zijn ingevuld.
- Uit de centrale personeelsvoorziening viel € 0,2 miljoen vrij, doordat voormalige medewerkers een nieuwe baan hebben gevonden en daardoor geen aanspraak meer maken op hun begrote WW-uitkering.
- We zagen een hogere opbrengst vanuit de WAO-gedifferentieerde premies en de fee van Flex West-Brabant (€ 0,3 miljoen).
- Diverse onder- en overschrijdingen op de overige onderdelen van onze bedrijfsvoering zorgden voor een resultaat van € - 0,5 miljoen.

Thema: Solide financiën: resultaat € 15,7 miljoen

- Het positieve saldo van het meerjarenperspectief jaarschijf 2022 is niet ingezet. Dit leidt tot een positief resultaat van € 8,1 miljoen.
- Door uitkeringen vanuit het gemeentefonds nam het resultaat toe met € 14,6 miljoen. Het voorstel is om € 8,5 miljoen over te hevelen naar 2023. Dit positieve saldo van € 14,6 miljoen bestaat voor € 3,8 miljoen uit een compensatie voor de inkomstendering door corona over 2021 voor de parkeerbelasting, toeristenbelasting en kwijtscheldingen.
- Bij de septembercirculaire is € 1,2 miljoen beschikbaar gesteld voor de transitiekosten die gemeenten hebben gemaakt vanwege de invoering van de Omgevingswet. De afgelopen jaren is hiervoor al budget beschikbaar gesteld, waardoor deze middelen nu vrijvallen.
- De opbrengst vanuit de OZB is € 0,4 miljoen hoger. Dit komt vooral door nog nagekomen inkomsten uit voorgaande jaren.
- Door lagere kapitaallasten vanwege het niet volledig uitnutten van kredieten is een voordeel ontstaan van € 0,4 miljoen.
- De stelpost onvoorzien is in 2022 niet volledig benut; er resteert € 0,6 miljoen. Het voorstel is om € 0,4 miljoen over te hevelen naar 2023 voor de tijdelijke financiële ondersteuning van medewerkers.
- In 2022 heeft de Belastingdienst diverse voorlopige en definitieve aanslagen opgelegd voor de vennootschapsbelasting over de jaren 2016 tot en met 2022. Op basis van deze aanslagen hebben we een aanvullende last opgenomen van € 2,9 miljoen. We voeren nog gesprekken met de Belastingdienst over de berekening van het fiscale resultaat uit grondexploitaties en parkeergarages. Dit heeft mogelijk consequenties voor deze aanslagen. Het risico hiervan is opgenomen in het risicoprofiel, dat terugkomt in de paragraaf Weerstandsvermogen.
- Per 1 januari 2023 biedt de gemeente-cao medewerkers de mogelijkheid om specifieke categorieën bovenwettelijk verlof in te zetten voor het zogenoemde verlofsparen. In dat geval komt de verjaringsstermijn, die voor bovenwettelijk verlof 5 jaar is, te vervallen. De Commissie BBV ziet het verlofsparen als een verplichting waarvan de omvang niet voorspelbaar is, waardoor de vorming van een voorziening vereist is. Dit betekent een extra niet-begrote last in 2022 van € 4,5 miljoen.

- In de boekjaren 2020 tot en met 2022 zijn de kosten voor SaaS-oplossingen (Software-as-a-Service) geactiveerd onder de materiële vaste activa, terwijl ze niet voldoen aan de criteria daarvoor. Activeren is in strijd met de in 2020 gewijzigde notitie materiële vaste activa van de Commissie BBV, omdat de gemeente zelf geen eigenaar wordt van de SaaS-applicaties. Dit betekent dat deze activa in één keer zijn afgeschreven met een extra last in 2022 van € 2,2 miljoen.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2022	Werkelijke uitgaven tm 2022	Onderuitnutting uitgaven 2022	Vrijval 2022	Nog beschikbaar eind 2022
Organisatie en financiën van Breda						
Bedrijfsvoering	6.350	6.350	3.389	2.961		2.961
Wagenpark	4.190	4.190	597	3.593		3.593
Totaal	10.540	10.540	3.986	6.554		6.554

TOELICHTING INVESTERINGEN

Bedrijfsvoering

De investeringen in onze bedrijfsvoering zijn deels in de tweede helft van 2022 opgestart en lopen door in 2023. Daarnaast zijn een aantal projecten vertraagd door leveringsproblemen. De resterende middelen zijn nodig om deze projecten in 2023 af te ronden.

Dit waren de belangrijkste investeringen in 2022:

- We hebben flink geïnvesteerd in de vernieuwde huisvesting van de stadskantoren. Van de beschikbare € 2,1 miljoen is hier ruim € 1,3 miljoen aan uitgegeven. Het restant schuift door naar 2023. Door de beperkte beschikbaarheid van aannemers en door langere levertijden van materialen loopt de verbouwing iets achter op de planning. Hierdoor worden de laatste werkzaamheden in de eerste helft van 2023 afgerond.
- Voor de verdere ontwikkeling van het programma Digitaal Samenwerken hebben we in 2022 € 0,9 miljoen geïnvesteerd in moderne werkplekken. Raadsleden hebben ook meegedaan aan dit programma, waarvoor we € 50.000 hebben geïnvesteerd in nieuwe devices. We hebben € 0,3 miljoen geïnvesteerd in de vervanging van onze wifi om de basisnetwerkvoorziening op orde te houden, zodat we werkplekonafhankelijk en volgens het nieuwe huisvestingsconcept kunnen werken.

Wagenpark

Eind 2022 was er nog € 3,6 miljoen over voor de aanschaf van (vervangende) voertuigen en materieel. Het grootste deel van de bestellingen is inmiddels geplaatst (voor ruim € 3 miljoen). De levering vindt plaats in 2023 of 2024. Voor de overige € 0,6 miljoen starten we begin 2023 aanbestedingen om bestaande en afgeschreven voertuigen en materieel te vervangen.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Basis op Orde in Breda	Stand 1-1-2022	Uitsplitsing reserves	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2022
Algemene reserve programma 5	94.088	-14.170	9.024	88.942
Exploitatiereserve programma 5	6.271	-5.785	458	944
Begrotingsreserve programma 5	852		159	1.011
Investeringsreserve programma 5	6.555	-4.684	-301	1.570
Totaal	107.766	-24.639	9.340	92.467

TOELICHTING RESERVES

Bij de bestuursrapportage 2022 zijn de algemene reserve, de exploitatiereserve en de investeringsreserve gesplitst per programma. De mutaties die hier zijn opgenomen, horen bij het programma Organisatie en financiën van Breda. De overige mutaties in deze reserves zijn opgenomen bij de programma's waar ze betrekking op hebben.

Dit zijn de belangrijkste mutaties in de reserves:

- **Algemene reserve**
Het gaat hierbij vooral om de resultaatbestemming 2021, rentetoevoeging, extra dotaties om de reserves op peil te houden en het verbeterplan rechtmatigheid.
- **Exploitatiereserve**
Hierbij gaat het om budgetoverhevelingen van 2021 naar 2022.
- **Begrotingsreserve**
Het gaat hierbij om onttrekkingen en stortingen vanwege de afspraken over de businesscase van de NS-fietsenstalling en de onttrekking van winstuitkeringen uit het verleden, die door jaarlijkse onttrekkingen vrijvallen.
- **Investeringsreserve**
Hierbij gaat het vooral om de dekking voor het omkatten van de kapitaallasten.

Een toelichting op deze reserves vindt u in de jaarrekening onder de balans, eigen vermogen en voorzieningen.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2022	Bedrag mutaties 2022	Stand 31-12-2022
Centrale personeelsvoorziening	593	243	835
Vrz verlofsparen	0	4.493	4.493
Totaal	593	4.736	5.328

TOELICHTING VOORZIENINGEN

Dit zijn de belangrijkste mutaties in de voorzieningen:

Centrale personeelsvoorziening

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de nog te verwachte kosten voor voormalig personeel. Het gaat om voormalige medewerkers waarvan om diverse redenen voortijdig afscheid is genomen, maar waarvan nog kosten doorlopen. Om de diverse afdelingen niet meerjarig met deze kosten te belasten worden deze in het jaar van uitdiensttreding in een keer ten laste van de afdeling gebracht en later vanuit deze voorziening afgewikkeld. Indien een medewerker onvrijwillig wordt ontslagen (niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid) ontstaat er op basis van de werkloosheidswet recht op een uitkering zolang de onvrijwillige werkloosheid bestaat. Afhankelijk van de ontslaggrond kan deze wettelijke uitkering aanvullend en aansluitend worden verhoogd/verlengd op basis van onze eigen rechtspositieregeling. De hoogte en duur van de totale uitkeringslast is vooraf wel globaal in te schatten. Maar is uiteindelijk wel afhankelijk van de vraag of, en zo ja hoe snel de betreffende medewerker elders werk kan vinden. Daarnaast wordt de hoogte van de uitkering ook beïnvloed door de inflatie en de salarisontwikkelingen na het ontslag. Of, en zo ja hoeveel uitkeringen per jaar worden toegekend is vooraf niet in te schatten. Dit kan wel indien het ontslag wordt veroorzaakt door de uitvoering van een reorganisatieplan. Uit historisch verloop komt naar voren, dat het volume jaarlijks niet gelijkblijvend is. De Gemeente Breda kiest er derhalve voor om de ww-verplichtingen via een personeelsvoorziening te laten lopen.

Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2026 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen. Omdat de voorziening de komende jaren voldoende toereikend blijkt te zijn, is in 2022 € 0,2 miljoen van de voorziening vrijgevallen.

Voorziening verlofsparen

Als gevolg van een aanpassing van de CAO is vanaf 2022 het zogenaamde verlofsparen ingevoerd. Met deze nieuwe regeling kunnen medewerkers diverse soorten van verlof in één keer omzetten in spaarverlof. Voor het spaarverlof zoals dit vanaf 2022 van toepassing is, moet voor de verplichting een voorziening worden opgenomen omdat hier sprake is van een spaarsaldo dat

in de tijd, naar verwachting, niet van gelijke omvang zal zijn wat betreft toevoegingen en opnamen van spaarverlof. Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van hoogte van de voorziening zodat deze toereikend blijft voor het totaal aantal uur aan spaarverlof. Voor 2022 bedroeg de dotatie € 4,5 miljoen.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Mandaatbesluit 2019	Kaderstellend	2019
Financiële Verordening gemeente Breda	Kaderstellend	2022
Financieel Beleid gemeente Breda	Kaderstellend	2022
Bestuursakkoord 2018 - 2022 'Lef en Liefde'	Kaderstellend	2018
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

Enexis Holding NV (inclusief overige NV's/BV's)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De bijdrage van de verbonden partij aan het programma

- Het in stand houden, beheren, exploiteren (uitbaten) en uitbreiden van distributie en transportnetten.
- Het distribueren (verdelen) en het transporteren van energie.
- Het uitvoeren van alle taken van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Essent splitste in 2009 in een productie- en leveringsbedrijf en een netwerkbedrijf. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk (RWE). Het leveringsbedrijf Enexis BV blijft in handen van de vorige aandeelhouders van Essent. Voor het splitsingsproces zijn 6 besloten vennootschappen (bv's) opgericht die een rol hebben in het verkoopproces, de zogenoemde Special Purpose Vehicles (SPV's). Deze staan niet apart in de paragraaf verbonden partijen. Er resteren nog 2 SPV's: Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV. Bij deze bv's verwachten we bij liquidatie geen einduitkeringen.

In 2020 plaatste Enexis een converteerbare hybride lening van € 500 miljoen bij haar aandeelhouders (provincies en gemeenten). Dit deed Enexis om stijgende investeringen in de energietransitie te bekostigen. Daarnaast zorgt deze lening voor een goede rating bij de ratingbureaus en behoudt Enexis goede toegang tot de kapitaalmarkt tegen gunstige condities. De lening is achtergesteld en loopt maximaal 60 jaar. In 2030, en iedere 10 jaar daarna, heeft Enexis Holding het recht om de lening vervroegd af te lossen. De lening kan onder bepaalde voorwaarden ook in zijn geheel omgezet worden in eigen vermogen. De gemeente Breda participeerde naar rato van haar aandelenkapitaal in deze lening.

Enexis blijft werken aan oplossingen voor duurzame energievoorziening. Met het oog op excellent netbeheer heeft Enexis 4 prioriteiten:

- Veilig werken
- Klant gedreven werken
- Verbeterprojecten voor de klant
- De energietransitie versnellen

De energietransitie wordt o.a. versneld door aanpassing van het aanbestedingsbeleid. Enexis plaatst grotere werkpakketten in de markt met een langere looptijd. Daarnaast zet Enexis in op een meer efficiënt gebruik van het bestaande netwerk. De nettowinst in 2022 (€ 1.300 miljoen) is sterk toegenomen door het eenmalige verkoopresultaat van de verkoop van Fudura B.V. Het verkoopresultaat zal grotendeels ten goede komen aan de energietransitie.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tekort aan netwerkcapaciteit voor de energietransitie
- Effecten van de energietransitie en de reguleringsmethodiek op de financiële positie
- Ongeautoriseerd gebruik van ICT-systemen

Brabant Water NV

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant Water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Brabant Water is belast met de winning, productie en distributie van drink- en industriewater in Noord-Brabant.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Geen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De veranderende klimatologische omstandigheden
- De kwaliteit van het grondwater
- De veroudering van het netwerk
- Informatie- en fysieke beveiliging

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marika de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk (sociaal) belang. Met speciale financiële diensten draagt de BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor inwoners. De aandelen van de BNG Bank zijn voor de helft van de Staat. De andere helft valt onder gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het turbulente jaar 2022 heeft geen materiële financiële gevolgen gehad voor de BNG Bank.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Debiteurenrisico
- ICT
- Toenemende regelgeving en de impact op de organisatie

GR Belastingen samenwerking West-Brabant

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	19,9% van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Belastingen samenwerking West-Brabant (BWB) verzorgt de heffing en inning van algemene belastingen voor de gemeente Breda. Hiervoor legt zij aanslagen op. Zij verzorgt ook de waardering van WOZ-objecten, de afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures tegen WOZ-beschikkingen en de beleidsadvisering van gemeentelijke heffingen. De gemeente is lid van het Algemeen en het Dagelijks Bestuur van de BWB.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De invloed van corona op de bedrijfsvoering van de BWB werd in 2022 steeds kleiner. Voor de BWB is het een jaar geweest waarin zij kans zagen voor het wegwerken van een grote achterstand aan waardebezwaren uit 2021. Deze achterstand is succesvol weggewerkt waardoor het risico op ingebrekestellingen werd afgewend. De BWB heeft geconstateerd dat het risico dat binnen de waardebezwaren de No-Cure-No-Pay-bureaus een steeds groter aandeel innemen. Dit is het grootste aandachtspunt voor de BWB, het afhandelen van deze waardebezwaren kost veel geld en capaciteit.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Oplopende proceskostenvergoedingen aan No-Cure-No-Pay bureaus als gevolg van een toename aan waardebezwaren. Het berekend risico is € 125.000.
- Sinds 2021 wordt er met een nieuw belastingapplicatie gewerkt wat nog kan zorgen voor onjuiste data-aanlevering en koppeling. Er is hiervoor een risico berekend van € 30.000.
- De economie zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijker en tijdrovender om cruciale functies in te vullen. Er is een berekend risico van € 150.000.
- Veranderende werkzaamheden binnen de BWB zorgen voor andersoortige functies dan wel een flexibele invulling hiervan in de toekomst. Het berekend risico is € 15.000.
- De belangrijkste applicatie van de relatief complexe informatie-architectuur van de BWB is vorig jaar geïmplementeerd. Deze applicatie is inmiddels grotendeels opgeleverd en werkt steeds beter. Het berekend risico is verlaagd naar € 37.500.
- Uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een data-gestuurde organisatie als de BWB. In 2022 zijn de beheersmaatregelen aangescherpt. De kans dat het risico zich voordoet is als gevolg hiervan lager ingeschat. Het berekend risico is € 56.250.

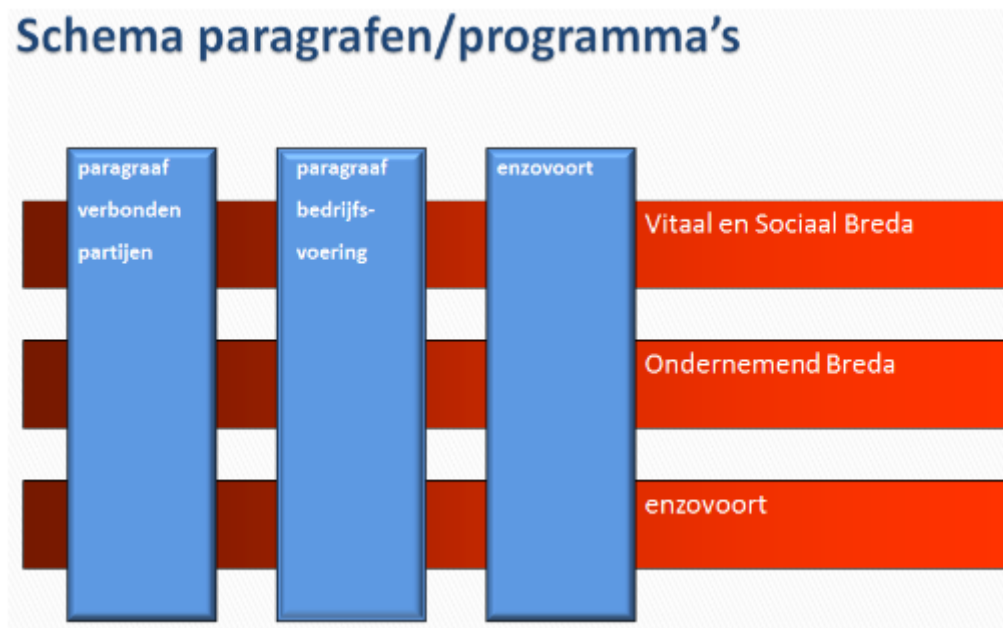

Jaarstukken 2022

Paragrafen

Inleiding paragrafen

Volgens de verslaggevingsregels voor gemeenten (BBV) zijn er 7 verplichte paragrafen in de jaarstukken: lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, grondbeleid, kapitaalgoederen, verbonden partijen, financiering en bedrijfsvoering. Hieraan heeft Breda de paragraaf rechtmatigheid toegevoegd. Elke paragraaf start met een korte inleiding en gaat in op de betekenis van de paragraaf en de aandachtspunten, aangevuld met eventuele financiële informatie. Paragrafen zijn van invloed op de programma's en andersom. Dit is weergegeven in bovenstaande matrix.

Paragraaf Lokale heffingen

ALGEMEEN

In deze paragraaf verantwoorden we ons beleid voor de heffingen en tarieven in 2022. Hieronder leest u meer over:

- De algemene ontwikkelingen
- Het beleid voor de lokale heffingen
- De gerealiseerde inkomsten per heffing
- De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten
- De kostendekkendheid van de tarieven
- Een specificatie van de leges
- Informatie over kwijtschelding
- Informatie over de lokale lastendruk

ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

Op 23 december 2021 heeft de gemeenteraad alle tarieven voor het belastingjaar 2022 vastgesteld.

BELEID LOKALE HEFFINGEN

In het Bestuursakkoord 2022-2026 staan de volgende afspraken over de lokale heffingen:

- We willen een voorspelbare lokale lastendruk en maken hierover meerjarige afspraken.
- De rioolheffing daalt in 2023 eenmalig met 17,5%. Vanaf 2024 wordt de heffing jaarlijks geïndexeerd met 2%.
- De onroerendezaakbelasting (OZB) voor niet-woningen en woningen stijgt niet en blijft gelijk.
- De afvalstoffenheffing wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%.
- Correct aangeboden grofvuil wordt met ingang van 1 januari 2023 weer gratis aan huis ingezameld.
- Het precario wordt met 25% verlaagd.
- We verhogen de toeristenbelasting.

Algemeen

Naast de algemene belastingen die ten goede komen aan de algemene middelen van de gemeente (zoals de OZB en de toeristenbelasting) heft de gemeente ook bestemmingsbelastingen en retributies.

- Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Voorbeelden hiervan zijn de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Voor bestemmingsbelastingen geldt dat de gemeente niet méér mag heffen dan de kosten die zij voor de betreffende taak of voorziening maakt.
- Retributies heffen we van personen aan wie de gemeente een specifieke dienst verleent die een individueel voordeel oplevert. De belangrijkste retributies zijn de leges: vergoedingen voor diensten die de gemeente levert, zoals een paspoort of een vergunning. Ook de retributies mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

Berekening van tarieven van heffingen

- **Rioolheffing**
Volgens de BBV-voorschriften is er een evenwicht in de lasten en baten op het gebied van de riolering. Uitgangspunt voor de begroting is het Stedelijk Waterplan 2019-2023. Dit is de basis voor het tarief dat we hanteren voor bewoners en bedrijven. Jaarlijks actualiseren we de begroting op basis van de actuele ontwikkelingen. In de uitvoering kunnen jaarlijks schommelingen plaatsvinden in de kosten en opbrengsten. Om deze schommelingen op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld.
- **Afvalstoffenheffing**
Volgens de BBV-voorschriften is er een evenwicht in de lasten en baten op het gebied van afval. Uitgangspunt voor de begroting is het coalitieakkoord 2022-2026, aangevuld met de verwachte meerjarenontwikkeling van de opbrengsten vanuit huishoudens en autonome ontwikkelingen, zoals personeelslasten en afvalverwerkingskosten. Deze vormen de basis voor de tarieven die we hanteren voor één- en meerpersoonshuishoudens. Jaarlijks actualiseren we de begroting op basis van de actuele ontwikkelingen. In de uitvoering kunnen jaarlijks schommelingen plaatsvinden in de kosten en opbrengsten. Om deze schommelingen op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld.

- **Parkeerbelasting**

De gemeentelijke kosten voor het opleggen van naheffingsaanslagen kunnen hoogstens bestaan uit de volgende onderdelen, voor zover die samenhangen met de inning van niet-betaalde parkeerbelastingen:

- Vaste informatieverwerkingskosten
- Variabele informatieverwerkingskosten
- Kosten van afschrijving
- Kosten van interest
- Personeelskosten
- Overheadkosten, die ten hoogste 50% van de personeelskosten mogen bedragen

Op basis van een raming van deze jaarlijkse kosten stelt de gemeenteraad het bedrag vast dat we per naheffing in rekening brengen.

GEREALISEERDE INKOMSTEN

De inkomsten per heffing staan in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	Vershil B/W 2022	Vershil 2022- 2021
Algemene belastingen							
OZB	36.086	36.130	37.634	37.696	38.124	428	490
Parkeerbelasting	16.859	14.567	15.746	19.282	19.297	15	3.551
Precariobelasting	1.074	753	956	951	872	-79	-84
Toeristenbelasting	738	275	771	950	865	-85	94
Hondenbelasting	1.209	-3	0	0	0	0	0
Bestemmingsbelastingen							
Afvalstoffenheffing	21.990	22.236	25.436	25.670	25.674	3	238
BIZ-bijdrage	573	604	603	333	334	1	-269
Reclamebelasting Ondernemersfondsen	446	423	479	399	491	92	13
Rioolheffing	19.812	19.889	20.658	21.544	21.182	-362	524
Retributies							
Havengelden	97	79	98	77	95	18	-3
Leges	8.247	9.231	13.514	10.240	10.766	526	-2.748
Markt- en reclamegelden	214	209	173	205	47	-158	-126
Totaal	107.345	104.393	116.067	117.347	117.747	400	1.680

In 2022 waren onze inkomsten € 0,4 miljoen hoger dan begroot. Door de coronamaatregelen vielen de inkomsten uit vooral de precariobelasting en de toeristenbelasting € 0,16 miljoen lager uit dan verwacht. Op andere vlakken hadden we juist méér inkomsten, vooral vanuit de leges voor omgevingsvergunningen (€ 0,45 miljoen).

Ten opzichte van 2021 zijn de inkomsten met € 1,7 miljoen gestegen. Dit zijn de belangrijkste oorzaken:

- De OZB is gestegen met € 0,5 miljoen door een jaarlijkse toename van het aantal panden.
- De toeristenbelasting is gekoppeld aan het aantal overnachtingen. Gezien de coronabeperkingen in 2021 en begin 2022 is het verschil vooral te verklaren door een herstel in het aantal overnachtingen ten opzichte van voorgaand jaar.
- 2% stijging van de rioolheffing.
- 2% stijging van de afvalstoffenheffing.
- De opbrengsten vanuit naheffingsaanslagen voor de parkeerbelasting zijn gestegen door een uitbreiding van de gebieden en de inzet van een extra scanauto.
- De legesopbrengsten zijn ten opzichte van 2021 gedaald met € 2,7 miljoen. Dat komt doordat de legesopbrengsten voor omgevingsvergunningen in 2021 extreem hoog waren door een aantal grote bouwprojecten.

Meer toelichting vindt u bij de diverse programma's in deze jaarrekening.

Rioolheffing

De opbrengsten zijn vooral lager dan begroot door een latere uitbreiding van het aantal woningen dan waar in de begroting rekening mee was gehouden.

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Ter vergelijking staan de tarieven van 2019 tot en met 2022 in onderstaande tabel. De OZB is een percentage van de WOZ-waarde.

Tarieven OZB	2019		2020		2021		2022	
Eigenaar woning (waarde € 240.000,=)	€ 201,12	0,8380%	€ 186,72	0,7780%	€ 184,85	0,0732%	€ 154,32	0,0643%
Eigenaar woning (waarde € 200.000,= één pers. Hh)	€ 167,60	0,8380%	€ 155,60	0,7780%	€ 154,04	0,0732%	€ 128,60	0,0643%
Eigenaar niet-woning		0,2282%		0,2118%		0,2228%		0,2305%
Gebruik niet-woning		0,1831%		0,1724%		0,1824%		0,1861%

Rioolheffing	2019		2020		2021		2022	
Waterverbruik 1- 500 m3	€ 217,08		€ 221,40		€ 225,84		€ 230,40	
Waterverbruik 501- 1.001 m3	€ 238,32		€ 243,12		€ 248,04		€ 252,96	
Waterverbruik 1.001- 10.000 m3	€ 0,46 per m3		€ 0,47 per m3		€ 0,48 per m3		€ 0,49 per m3	

Afvalstoffenheffing	2019		2020		2021		2022	
Eenpersoonshuishoudens	€ 207,36		€ 211,56		€ 234,72		€ 239,40	
Meerpersoonshuishoudens	€ 307,08		€ 313,20		€ 347,52		€ 354,48	

Totale belastingdruk eigenaar/gebruiker meer-persoons huishouden	€ 725,28		€ 721,32		€ 758,21		€ 739,20	
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ -8,28		€ -3,96		€ 36,89		€ -19,01	
Stijging/Daling lastendruk %	-1,13%		-0,55%		5,11%		-2,51%	

Totale belastingdruk eigenaar/gebruiker eenpersoons huishouden	€ 592,04		€ 588,56		€ 614,60		€ 598,40	
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ -7,20		€ -3,48		€ 26,04		€ -16,20	
Stijging/Daling lastendruk %	-1,20%		-0,59%		4,43%		-2,64%	

Totale belastingdruk huurder/gebruiker meerpersoons huishouden	€ 524,16		€ 534,60		€ 573,36		€ 584,88	
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ 10,44		€ 10,44		€ 38,76		€ 11,52	
Stijging/Daling lastendruk %	2,03%		1,99%		7,25%		2,01%	

Totale belastingdruk huurder/gebruiker eenpersoons huishouden	€ 424,44		€ 432,96		€ 460,56		€ 469,80	
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ 8,40		€ 8,52		€ 27,60		€ 9,24	
Stijging/Daling lastendruk %	2,02%		2,01%		6,37%		2,01%	

KOSTENDEKKENDHEID TARIEVEN

Voor de bestemmingsbelastingen en retributies rekenen we de volgende kosten toe aan de tarieven:

- **Directe lasten**
De kosten voor de activiteiten die een direct verband hebben met de geleverde dienst.
- **Overhead**
De kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn toe te rekenen aan de tarieven. We werken met een uniforme opslag voor overhead. Voor de naheffingsaanslagen voor parkeren mag wettelijk gezien alleen gerekend worden met een opslagpercentage van 50%.
- **Btw**
Binnen het Btw Compensatiefonds hebben gemeenten voor bepaalde prestaties recht op een compensatie van de btw die bij hen in rekening is gebracht. Toch mag die btw ook als kostenpost worden aangemerkt en worden doorberekend in de tarieven.
- **Niet-toerekenbare kosten**
Dit zijn kosten voor de voorbereiding van beleid en algemene inspraakprocedures, de kosten van handhaving, toezicht en controle (behalve de eerste controle) en de kosten van bezwaar- en beroepsprocedures.

De werkelijke kostendekking in 2022 vindt u in onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Bestemmingsbelastingen		Retributies			Totaal
	Rioolheffing	Afvalstoffenheffing	Havengelden	Markt- en reclamegelden	Leges	
Directe lasten +/- baten	18.422	19.313	91	346	9.297	47.469
Overhead	1.230	4.554	41	118	3.176	9.119
BTW	1.530	1.807	-	-	371	3.708
Totaal lasten	21.182	25.674	132	464	12.845	60.297
Totaal baten heffingen/leges	21.182	25.674	95	47	10.766	57.763
Kostendekkendheid	100%	100%	72%	10%	84%	96%

SPECIFICATIE LEGES

Bedragen x € 1.000

	Titel 1 Algemene dienstverlening	Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2
Directe lasten +/- baten	2.813	5.120	1.449
Overhead	476	1.906	849
BTW	86	285	-
Totaal lasten	3.375	7.311	2.298
Totaal baten heffingen/leges	3.196	7.162	407
Kostendekkendheid	95%	98%	18%

Rioolheffing

Om schommelingen in de kosten en opbrengsten op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld. Tegenover de begrote onttrekking van € 357.911 staat een dotatie op basis van de nacalculatie aan het einde van het jaar van € 636.771 miljoen; per saldo een dotatie van € 0,28 miljoen in 2022. Deze dotatie wordt vooral veroorzaakt door lagere kapitaallasten door aanpassingen in de fasering van projecten, lagere lasten door het niet doorgaan van een stimuleringsregeling voor woningbouwverenigingen, het niet hoeven inzetten van de post calamiteiten en lagere baten uit de rioolheffing dan begroot.

Afvalstoffenheffing

Om schommelingen in de kosten en opbrengsten op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld. De dotatie in de voorziening bedraagt € 0,2 miljoen. Dit bedrag wordt vooral veroorzaakt door hogere opbrengsten voor oud papier en karton (OPK), lagere verwerkingskosten voor onder meer restafval en hogere formatieve lasten.

KWIJTSCHELDING

In de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Breda staat wie onder welke voorwaarden in aanmerking komt voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. Voor dit beleid is de gemeenteraad gebonden aan de regels vanuit de Invorderingswet. Gemeenten kunnen op een paar punten afwijken van deze regeling. Zo kunnen zij uitgaan van hogere kosten om te leven dan landelijk is toegestaan. De gemeente Breda heeft de normbedragen voor bestaanskosten gesteld op 100% in plaats van 90%. Voor belastingbetalers van 65 jaar en ouder zijn de kosten van bestaan in Breda gesteld op 100% van de netto AOW-bedragen in plaats van 100% van de normbedragen voor bestaanskosten. Daarnaast zien we in Breda de bedoelde nettokosten van kinderopvang ook als uitgaven. De Bredase normen voor kwijtschelding voldoen aan de maximaal toegestane normering. In de belastingenverordeningen is geregeld of er voor de heffing kwijtschelding mogelijk is.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

INLEIDING

Beleid maken en uitvoeren is risico nemen. Er zijn op dit moment talrijke maatschappelijke uitdagingen die leiden tot veranderende omstandigheden. Deze veranderende omstandigheden vragen om oplossingen, maatregelen of risicoacceptatie. Daarom is risico-intelligentie nodig: een zo goed mogelijke van de kansen en bedreigingen. (Financiële) risico's die de gemeente loopt moeten kunnen opgevangen worden om te voorkomen dat de uitvoering van beleid onderhevig is aan al te grote financiële schokken. Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om risico's en financiële schade te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit het vrij besteedbaar vermogen (de weerstandscapaciteit) minus het bedrag dat nodig is om de risico's op te vangen (de risicopositie).

WEERSTANDSVERMOGEN

Risico's belemmeren ons in het bereiken van onze doelen. Daarom worden afzonderlijke risico's zo goed mogelijk ingeschat. Voor een stabiel financieel beleid reserveren we een deel van ons eigen vermogen (de reserves) om financiële risico's op te vangen.

Het risicoprofiel (Monte Carlo-simulatie) in de begroting 2023 was € 46,0 miljoen. In deze jaarrekening is het risicoprofiel op basis van de meest actuele cijfers toegenomen met € 10,4 miljoen. Het geactualiseerde risicoprofiel komt uit op € 56,4 miljoen. Er is sprake van verschuivingen in de omvang van risico's. Enerzijds zijn de risico's in het sociaal domein en voor juridische claims toegenomen. Anderzijds zijn risico's op het gebied van onder andere bedrijfsvoering en corona afgenomen of als gevolg van genomen maatregelen verdwenen. De groei van het risicoprofiel hangt samen met een nieuw risico onder de noemer 'inflatie en sensitiviteit'.

Om de risico's af te dekken, heeft de gemeente in 2026 € 99,6 miljoen beschikbaar. Het weerstandsvermogen is dan € 43,2 miljoen (€ 99,6 miljoen min € 56,4 miljoen). Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we de beleidsuitvoering kunnen voortzetten.

Hoe we omgaan met het weerstandsvermogen is hier grafisch weergegeven:

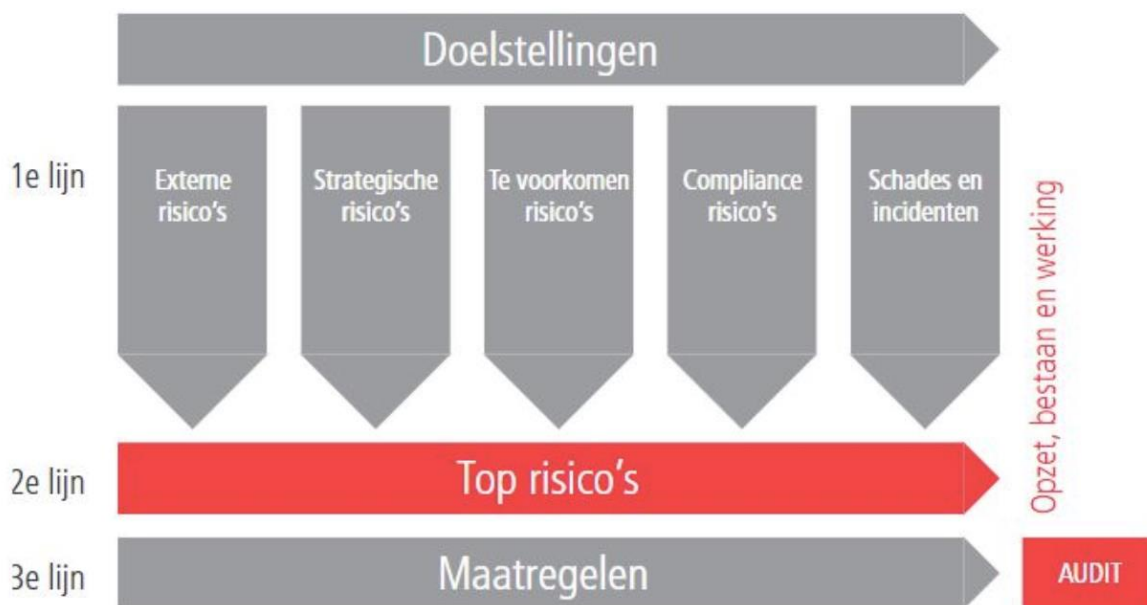
De rode lijn is het minimale bedrag dat we aan buffer nodig hebben. Als er meer vermogen is dan dit bedrag, bepalen we hoeveel geld we nodig hebben om de financiële positie op orde te krijgen of te houden (het grijze vakje). Dit meten we met

financiële kengetallen (zie hieronder), zoals de netto schuldquote, de solvabiliteit, de grondexploitatie, de belastingcapaciteit en de structurele exploitatieruimte. Het kan dus betekenen dat inzet van de algemene reserve ervoor zorgt dat de kengetallen onder de vereiste waarde komen.

Vervolgens bepalen we hoeveel geld er nodig is voor de uitvoering van eerdere bestuurlijke besluiten. Als dat allemaal gedekt is, zijn de overige middelen vrij in te zetten.

BELEID: UITGANGSPUNTEN EN PROCES

Ons beleid voor risicomanagement ziet er als volgt uit:

Ons vertrekpunt zijn de gemeentelijke doelen. Die willen we met zo min mogelijk tegenslagen bereiken. Dat doen we in 4 lijnen.

1e lijn: risico's inventariseren

We hebben te maken met risico's en kansen die ontstaan door niet te beïnvloeden externe ontwikkelingen. De gemeente neemt risico's om het maximale uit haar beleid te halen. Deze strategische risico's zijn dus niet ongewenst, integendeel. Verder zijn er te voorkomen risico's, het directe gevolg van min of meer regulier werk. Hieronder vallen ook de zogenaamde compliance risico's als we niet voldoen aan wet- en regelgeving. Ook zijn er schades en incidenten (bijvoorbeeld fraude) die bij de dagelijkse gang van zaken kunnen optreden.

2e lijn: toprisico's selecteren

Halfjaarlijks, bij begroting en jaarrekening, maken we een selectie van maximaal 30 risico's met de grootste impact. Die noemen we toprisico's, de 2e lijn.

3e lijn: maatregelen nemen

Om de geselecteerde risico's te beheersen, stellen we een strategie op voor het treffen van maatregelen. Dat is de 3e lijn.

4e lijn: audits uitvoeren

De werking van het proces wordt beoordeeld door Concerncontrol. Dit kan ertoe leiden dat we het proces aanscherpen of het systeem aanpassen.

BENODIGDE WEERSTANDSCAPACITEIT

De risico-inventarisatie levert honderden risico's op. De gemeenteraad geven we een toelichting op de belangrijkste. Deze toprisico's zijn opgenomen in onderstaande tabel. Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen, voeren we een

Monte Carlo-simulatie uit. Deze geautomatiseerde simulatie is een veelgebruikte statistische techniek die verschillende scenario's doorrekent. De bedragen van 'Vastgoedontwikkeling', 'Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed' en 'Sociaal Domein' hebben we op die manier berekend. De andere risicobedragen hebben we berekend door de kans te vermenigvuldigen met het gevolg. Een voorbeeld: stel dat het gevolg van een risico € 20 miljoen is. De kans dat het risico voorkomt, is geschat op 50%. Dan is in onderstaande tabel € 10 miljoen opgenomen (€ 20 miljoen x 50%). Hierdoor zijn de bedragen in onderstaande tabel hoger dan het benodigde aandeel (op basis van de Monte Carlo-simulatie) in de benodigde weerstandscapaciteit.

Bedragen x € 1 miljoen

Nr.	Risico's	Begroting 2022	Jaarrekening 2021	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Grondexploitaties					
1	Vastgoedontwikkeling	14,7	11,8	13,9	13,3
2	Claims	1,1	1,1	1,1	1,9
Sociaal Domein					
3	Sociaal Domein	21,6	20,1	12,6	14,0
Derden					
4	Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed	8,1	8,2	8,2	-
5	Verbonden partijen (GR'en)	1,3	1,3	1,2	1,2
Projecten					
6	Projecten	10,7	11,1	10,4	9,9
Overige risico's					
7	Implementatie omgevingswet	pm	pm	pm	pm
8	Klimaatrisico's	1,0	0,8	0,8	0,8
9	Achterstand verharding	-	1,8	2,0	2
10	Bedrijfsvoering	2,6	3,4	-	-
11	Cyberrisico's	0,8	0,8	0,8	0,8
12	Fiscale risico's	0,9	0,3	0,3	1,6
13	Fluctuaties gemeentefondsuitkering	1,4	1,4	1,4	1,4
14	Buffer risico's Corona	3,8	3,8	1,9	-
15	Garantstellingen	pm	pm	pm	pm
16	Inflatie en sensitiviteit			pm	12,6

Toelichting op de toprisico's

1. *Vastgoedontwikkeling; was € 13,9 miljoen, wordt € 13,3 miljoen.*

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op de Nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's verbonden aan grondexploitaties zijn onderdeel van de totale risicopositie van de Gemeente Breda. Ze worden gedekt uit de totale weerstandscapaciteit van onze gemeente. De verwachte positieve resultaten in grondexploitaties vormen een extra buffer voor de risico's in grondexploitaties. Omdat in het financieel meerjarenperspectief een groot deel van die positieve resultaten als opbrengst is ingerekend, is het effect van deze buffer inmiddels beperkt. Het totale risico verbonden aan het taakveld grondexploitatie wordt bepaald door de volgende risico's te beoordelen:

1. Risico's in individuele grondexploitaties. We houden die bij op risicokaarten.
2. Een scenario voor project overstijgende risico's. Dat scenario heet "stagnerende economie". In dit scenario stijgt de rente extra, ligt de kostenstijging structureel 2% hoger, en de opbrengstenstijging structureel 2% lager dan de standaardparameters in onze grondexploitaties. Bovendien treedt 100% vertraging op bij het afwickelen van de grondexploitatie. Onder dit scenario vallen de mogelijke effecten van bijvoorbeeld de stikstofcrisis en van de huidige economische tegenwind op onze portefeuille van actieve grondexploitaties.
3. Risico's verbonden aan onze portefeuille panden en gronden

Deze 3 soorten risico's brengen we apart in beeld, waarna een Monte-Carlo simulatie bepaalt hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om de risico's verbonden aan grondexploitatie af te dekken. De risicokaarten tellen op tot een gewogen risico van € 6,4 miljoen. Het scenario stagnerende economie in grondexploitaties komt uit op een gewogen risico van € 4,1 miljoen. Het

gewogen risico verbonden aan onze voorraad gronden en panden bedraagt € 1,7 miljoen. Met deze input berekent de Monte Carlo-simulatie een benodigde weerstandscapaciteit voor het taakveld grondexploitatie van in totaal € 13,3 miljoen. Dat is € 0,6 miljoen. minder dan berekend werd bij de begroting 2023, en € 1,5 miljoen. meer dan berekend bij de jaarrekening 2021. Het totale risico blijft dus min of meer stabiel. Aan de ene kant daalt het risico in grondexploitaties die in een aflopend stadium verkeren. Aan de andere kant dragen nieuw gestarte grondexploitaties weer bij aan het totale risico. En ook de huidige toestand op het wereldtoneel houdt de risico's hoog. Met name omdat gestegen bouwkosten en energielasten de realisatie van vastgoed bemoeilijken, en het dalend consumentenvertrouwen de vraag ernaar onder druk zet.

2. Claims was € 1,1 miljoen, wordt € 0,5 miljoen.

Dit zijn risico's voor claims vanwege bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen, of als gevolg van handhaving.

3. Sociaal Domein; was € 12,6 miljoen, wordt € 14,0 miljoen.

Dit risico is de optelsom van de verschillende risico's binnen het Sociaal Domein. De risico's Sociaal Domein zijn toegenomen met € 1,4 miljoen. Het verdeelmodel BUIG is veranderd van historische gegevens naar een objectief verdeelmodel, die voor de gemeenten Breda ongunstig is uitgekapt (mismatch tussen in- en uitstroom). Uitgangspunt vanuit het ministerie van SZW in de financieringssysteem is dat voor alle gemeenten samen een toereikend macrobudget wordt vastgesteld en dat de verdeling zo goed mogelijk aansluit bij de werkelijke kosten. Echter in de praktijk blijkt, dat deze financieringssysteem nog niet goed aansluit. Daarom heeft de minister in 2022 opdracht gegeven voor diverse onderzoeken voor verbetering in het objectiefvoordeelmodel. De kans bestaat dat het BUIG budget ontoereikend is. Wanneer dit zich voordoet, kunnen we aanspraak maken op een vangnetuitkering, die door de toetsingscommissie vangnet Participatiewet wordt beoordeeld. Aan deze vangnetuitkering zijn verschillende voorwaarden verbonden, waaronder een eigen risicocomponent (circa 10% van het BUIG budget).

Voor 2023 is voor de uitvoering van de Jeugdwet vanuit het Rijk een extra bedrag beschikbaar. Voor 2024 en verder is de hoogte van de Rijksuitkering nog niet duidelijk. Daarbij staat op macroniveau vanaf 2024 een landelijk besparingspakket op de rol in het kader van de hervorming van de jeugdzorg van € 100 miljoen, oplopend met telkens € 500 miljoen in daaropvolgende begrotingsjaren. Hierbij geldt wel dat, zolang er nog geen concrete invulling is van dit pakket, de budgettaire risico's bij het Rijk liggen. Vanaf 2022 richt Breda zich op herijking van (sturing en beheersing van) het lokale stelsel. Met extra projectbudget in 2023 is er financiële ruimte en tijd om bestaande beheersmaatregelen en maatregelen vanuit de (landelijke) hervormingsagenda te implementeren. Indien de beheersmaatregelen en maatregelen een positief effect hebben, dan kunnen de oplopende kosten van de Jeugdhulp hiermee worden afgeremd. Gezien de trend van afgelopen jaren, zien we door de toenemende vraag van jeugdhulp de cliënten aantallen stijgen. Het verwacht effect van de maatregelen is nog niet duidelijk.

Door de invoering van het abonnementstarief is het aantal Wmo hulpaanvragen gestegen. De stijging geeft structureel hogere kosten, zowel de uitvoeringskosten als de voorzieningskosten huishoudelijke ondersteuning. Om de houdbaarheid van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te verbeteren, voert het kabinet een aantal aanpassingen door in het stelsel. De belangrijkste aanpassing is de invoering van een passende eigen bijdrage voor huishoudelijke ondersteuning per 1 januari 2025 waarbij meer rekening wordt gehouden met de draagkracht van huishoudens. Bij huishoudens met een inkomen boven 185% van het sociaal minimum zal de eigen bijdrage geleidelijk stijgen naarmate het inkomen hoger wordt. Daarnaast is in het Integraal Zorgakkoord afgesproken dat gemeenten per 2025 € 110 miljoen per jaar extra krijgen voor Wmo-voorzieningen. Waar de nieuwe passende eigen bijdrage dus kan zorgen voor een minder groot beroep op de huishoudelijke ondersteuning, zorgt deze afspraak in het Integraal Zorgakkoord ervoor dat er per 2025 structureel meer geld beschikbaar komt voor (overige) Wmo-voorzieningen. Echter is de verwachting, dat het aantal cliënten in de huishoudelijke ondersteuning na (her)invoering van de eigen bijdrage maar licht afneemt en niet op het oude niveau komt van voor de invoering van het abonnementstarief. De extra inkomsten vanuit de eigen bijdrage zijn naar verwachting niet toereikend.

Het project/beheersmaatregel bewegen naar de voorkant/klantreis is in 2021 gestart in kwadrant Noordoost. Alle vragen van inwoners die Wmo (breed) zijn gerelateerd worden opgepakt door het aanmeldpunt van Zorg voor elkaar Breda (ZveB) of via de inlopen van ZveB. Hier wordt na een korte uitvraag bepaald waar de vraag het beste opgepakt kan worden. We zagen in 2021 het aantal maatwerkvoorzieningen voor Wmo Begeleiding in Noordoost stabiliseren, terwijl dit aantal in de andere drie kwadranten steeg. In januari 2022 is daarom de nieuwe klantreis Wmo in de hele stad ingevoerd. We verwachten dat deze aanpak de groei in aanvragen Wmo Begeleiding remt. Echter gezien de toename van de begeleidingstrajecten bij jongvolwassenen tijdens de coronacrisis, verwachten wij dat het dalende effect van Wmo Begeleidingstrajecten langere tijd nodig heeft.

4. Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed; was € 8,2 miljoen, wordt € nihil.

Voor de panden Atea is in 2023 het tekort gedekt maar is er nu nog geen besluit over 2024 e.v. genomen. Het stadion van NAC

is in 2022 is NAC definitief overgenomen door een groep ondernemers derhalve is het risico van een faillissement aanzienlijk lager dan voorheen. Door de afwaardering van het faillissementsrisico in combinatie met de afgenomen onzekerheid met betrekking huurinkomsten van het gemeentelijke vastgoed de panden van ATEA en Stadskantoor C vallen deze risico's bij de jaarrekening 2022 uit de top tien.

5. Verbonden Partijen; blijft € 1,2 miljoen.

Voor gemeenschappelijke regelingen (GR-en) reserveren we vermogen. Een aantal GR-en bouwt geen eigen vermogen op en valt bij tegenvallers direct terug op het vermogen van de deelnemende gemeenten, waaronder Breda. Breda steunt nu op het risicomangement van GR-en.

6. Projecten; was € 10,4 miljoen, wordt € 9,9 miljoen.

Dit risico bestaat uit projecten, zoals het doortrekken van de Nieuwe Mark, Havenkwartier-De Strip, Talentencentrum, Doorstroomvoorziening en claims bij oude wijkontwikkelingsprojecten. Het risico is afgenomen met € 0,5 miljoen, o.a. aangezien het project Doorstroomontwikkeling is opgeleverd. M.i.v. de begroting 2024 zal het restant risico uit het overzicht verdwenen zijn. Het totale gewogen risicobedrag voor de Nieuwe Mark bedraagt € 5,0 miljoen, voor het Havenkwartier-De Strip € 2,8 miljoen en voor het Talentencentrum De Kragt nu € 0,5 miljoen Het risico van De Kragt neemt dus af tot € 0,5 miljoen vanwege de geplande oplevering van De Kragt medio 2023.

7. Implementatie Omgevingswet; blijft p.m.

Minister De Jonge heeft de inwerkingtreding van de Omgevingswet uitgesteld tot 1 januari 2024. De veronderstellingen die lagen onder de claim bij de Begroting 2023 zijn nog steeds van toepassing en lopen door in 2023. Als de landelijke voorziening niet op tijd klaar is, onvoldoende getest is of er onvoldoende mee geoefend is, vraagt dat om het werken met 'work arounds'. Dit extra werk is een risico voor capaciteit en doorlooptijden. Extra capaciteit en middelen zijn dan nodig om doelen te bereiken en wettelijke verplichtingen na te komen.

8. Klimaatrisico's; blijft € 0,8 miljoen. + p.m.

Klimaatrisico's in het openbaar gebied door klimaatverandering strekken zich uit van meer boomvervangingen en groenreconstructies door droogte en hevige stormen of meer dierplagen, tot aantasting van de kwaliteit van wegen en extra inzet gladheidsbestrijding als ook wateroverlast door extreme neerslag. De klimaatrisico's worden beperkt door extra acties, waaronder extra structurele middelen voor onderhoud groen. Daarnaast zetten we initiatieven voort die zich richten op klimaatadaptief handelen, zoals klimaatadaptieve wijkdeals, het project Groene Buurtjes, verbreding subsidieregeling groene daken, uitvoeren stresstesten en risicodialogen en hebben we het Europees project Cooltowns (maatregelen hittestress) in 2022 afgerond. In het strategisch investeringsplan zijn in 2023 middelen gereserveerd voor groene pleinen en parken 2.0. Deze maatregelen dragen bij aan de hitteproblematiek in de binnenstad. In het Bestuursakkoord 2022-2026 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor groen en extra bomen en het actualiseren van de bomenkaart.

Op basis van de slechte toestand van de Natura 2000-gebieden in Brabant zoals die wordt geconstateerd in de Natuurdoelanalyses heeft de Provincie in maart 2023 besloten om de vergunningverlening te stoppen waar dit extern salderen of gebruikt van het Stikstof Registratie Systeem betreft. Per project wordt hierbij thans de balans opgemaakt en naar oplossingen gezocht. Duidelijk is wel dat natuurherstel, inclusief de bijbehorende investeringen, de komende jaren essentieel is om tot een voldoende robuuste oplossing te komen.

9. Achterstand verharding; blijft € 2,0 miljoen.

Na het analyseren van de weginspectie 2020 is gebleken dat de onderhoudstoestand van de wegverhardingen zich anders ontwikkelt dan in eerdere inspecties naar voren is gekomen. Er is sprake van een trendbreuk. In 2022 is opnieuw een weginspectie uitgevoerd van 50% van het areaal. Een voorzichtige doorkijk geeft aan dat we de achterstalligheid kunnen inlopen, maar niet volledig kunnen inhalen. Drie hoofdpunten zorgen voor een afnemende effectiviteit van de huidige onderhoudsstrategie voor wegverhardingen:

- De toenemende complexiteit van het gebruik van de openbare ruimte.
- De theoretische versus praktische onderhoudssystematiek.
- De klimaateffecten als katalysator.

Dit is merkbaar en aantoonbaar in de controle en sturing van het op peil houden van de kwaliteit van de wegverhardingen. Oplappende achterstanden kunnen leiden tot achterstalligheid in het onderhoud. Dit betekent twee dingen:

- Op de middellange termijn leidt dit tot kapitaalvernietiging en stijgende kosten voor onderhoud en herstel. Op langere termijn neemt de kans op onveilige situaties toe.

- We leggen de focus op het wegwerken van de achterstalligheid op de wegverhardingen. Intussen is van de achterstalligheid voor € 1,7 miljoen van de € 3,2 miljoen 'voorziening achterstallig onderhoud verhardingen' opgelost. Het aanpakken van geconstateerde achterstanden in het onderhoud van de wegverharding zal nog bij de actualisatie Beleidskader kapitaalgoederen worden meegenomen in 2023. Het risico dat achterstanden uit de meest recente inspectie leidt tot nieuwe achterstalligheid bij het niet tijdig oplossen van deze achterstanden wordt op dit moment ingeschat op € 2,0 miljoen, inclusief prijsstijging

10. Bedrijfsvoering (blijft nihil)

Door de getroffen maatregelen en financiële meevallers binnen de bedrijfsvoering is het risico niet meer aanwezig.

11. Cyberrisico's (blijft € 0,8 miljoen)

Het dreigingsbeeld Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (IBD) geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en adviseert over prioriteiten. In het dreigingsbeeld van 2022-2023 geeft de IBD de volgende risico's aan op het gebied van gegevensbescherming:

- Uitval van dienstverlening en bedrijfsvoering.
- Vertrouwelijke informatie in verkeerde handen.
- Fouten in de dienstverlening als gevolg van incidenten en aantasting van de kwaliteit en integriteit van data.

Daarnaast geeft de IBD in het dreigingsbeeld de volgende dreigingen weer:

- Meer ransomware, destructievere gevolgen
De IBD ontving de afgelopen twee jaar steeds meer meldingen van situaties waar gemeentelijke processen langdurig(er) verstoord zijn als gevolg van destructieve gijzelsoftware.
- Steeds meer en ernstiger kwetsbaarheden in software
In 2021 werden wereldwijd ruim twintigduizend kwetsbaarheden geregistreerd, waarvan er door de IBD 1841 als relevant zijn gesignaleerd aan gemeenten. De kwetsbaarheid in de softwarecomponent Log4j en massaal misbruik daarvan zorgde er eind 2021 voor dat tienduizenden softwarepakketten met grote spoed moesten worden aangepast of bijgewerkt.
- Gevaren in ketens uit het zicht
Een gemeente neemt deel in veel samenwerkingsverbanden en maakt gebruik van diensten van derden zoals softwareleveranciers. Gemeenten zijn in de afgelopen twee jaar regelmatig geconfronteerd met incidenten die ontstaan zijn bij derden waarbij de gevolgen in de eigen gemeente merkbaar waren.

12. Fiscale risico's (€ 1,6 miljoen, was € 0,3 miljoen)

Breda blijft stappen zetten om de fiscale beheersing binnen de gemeente Breda te professionaliseren. Op dit moment is sprake van een tweetal fiscale kwesties. Met betrekking tot de btw-afrekening is sprake van een vraagstuk/risico ter grootte van € 0,6 miljoen. Daarnaast is sprake een vraagstuk/risico met betrekking tot de aangiften vennootschapsbelasting. De risico's van de Vpb gerelateerde onderwerpen bedragen in totaal € 1,0 miljoen. Beide kwesties zijn onderwerp van gesprek met de Belastinginspecteur.

13. Fluctuaties gemeentefondsuitkering (blijft € 1,4 miljoen)

De gemeentefondsuitkering van het Rijk varieert flink binnen een begrotingsjaar. Om de afhankelijkheid van circulaire te verkleinen, wordt een buffer gevormd. Zo kunnen we beheerst het beleid aanpassen, als er zich onverwachte fluctuaties voordoen.

14. Buffer risico's corona

Omdat de coronacrisis inmiddels achter ons ligt, vervalt dit als toprisico.

15. Garantstellingen (p.m.)

Garanties verlenen aan derden en het innemen van achtervangposities bij waarborgfondsen is niet zonder risico's. De gemeente wordt aangesproken als derden de verplichtingen niet nakomen. Bij een achtervangpositie in een waarborgfonds gebeurt dit pas als het garantievermogen van de waarborgfondsen niet genoeg is. We schatten dit risico laag in. Bij een aanspraak zorgen de hypothecaire zekerheden in het voordeel van de Gemeente Breda ervoor dat het financieel verlies gering of nihil is. De gemeente Breda heeft bij 2 waarborgfondsen een achtervangpositie:

1. Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW);
2. Waarborgfonds Eigen Woningen dat de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verstrekt.

Bij beide waarborgfondsen verwachten we de komende jaren geen aanspraak op de achtervangpositie.

16. Inflatie en sensitiviteit; nieuw risico van € 12,6 miljoen + p.m.

De invasie van Oekraïne zorgt voor grote onzekerheid. Als gevolg van de onzekerheid die hiermee samenhangt, maar ook als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt stijgen op dit moment lonen en prijzen extreem. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de exploitatie en (voorgenomen) investeringen, het raakt ook veel aan de gemeente verbonden partners in de stad. Ook bij gemeenschappelijke regelingen, verbonden partijen, gesubsidieerden en andere contractpartners staan de financiën onder druk. Dit geeft een opwaartse druk op gehanteerde prijzen, tarieven en andere plafonds. Voor zover deze risico's op dit moment kwantificeerbaar zijn, is dit risico vooralsnog op jaarbasis geraamd op € 5,1 miljoen. Volgens de geldende berekeningssystematiek voor risico-cumulatie leidt dit tot een totaal risico van € 12,6 miljoen + p.m.

BESCHIKBARE WEERSTANDSCAPACITEIT

Bedragen x € 1 miljoen

Onderdeel weerstandscapaciteit	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve (per 1-1)	85,8	83,4	89,6	97,2
Saldo perspectief	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien	1,0	1,0	1,0	1,0
Vermogen om bezuinigingen door te voeren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	86,8	84,4	90,6	98,2

Met een risicopositie van € 56,4 miljoen is de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende om de risico's af te dekken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welk vermogen beschikbaar is om de risico's af te dekken. Dit bestaat uit de algemene reserve, de post onvoorzien en het vermogen om bezuinigingen door te voeren.

Algemene reserve

De gemeentebrede algemene reserve behoort tot de weerstandscapaciteit, voor zover deze vrij beschikbaar is. Vanaf 2021 is deze volledig vrij beschikbaar met uitzondering van een blokkering van € 16,5 miljoen voor de Noordelijke Rondweg.

Onvoorzien

De begrote post onvoorzien is € 1 miljoen per jaar.

Vermogen om bezuinigingen door te voeren

In de Bredase begroting is de beschikbare ruimte in de meerjarenbegroting bestemd voor nieuw beleid en toekomstige investeringen. Om deze reden rekenen we deze niet toe aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

FINANCIËLE KENGETALLEN

Breda heeft een meerjarenbegroting die structureel in evenwicht is. De gemeente kan bij financiële tegenslagen tegen een stootje. We hebben inzicht in onze financiële positie en hebben een integraal beeld van de consequenties van beslissingen voor de houdbaarheid van onze financiën. Belangrijke aspecten hierbij zijn stabiliteit, wendbaarheid en voldoen aan wettelijke kaders. Kengetallen kunnen de gemeenteraad ondersteunen bij het maken van afwegingen. Financiële kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting, de balans en de exploitatie. Ze helpen bij het beoordelen van de financiële positie.

Onderstaande tabel geeft weer welke kengetallen we hiervoor gebruiken. Alle kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven, behalve de solvabiliteitsratio exclusief doorleningen, de ratio weerstandsvermogen en de onbenutte belastingcapaciteit. De wettelijk voorgeschreven kengetallen zijn niet voorzien van een wettelijke norm, behalve de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Wel heeft de provincie Noord-Brabant als financieel toezichthouder zogeheten 'signaalwaarden' geïntroduceerd voor een aantal kengetallen.

Het is niet wenselijk om een individueel kengetal te gebruiken om onze financiële positie te beoordelen. Alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding geven ze een goed beeld.

De kengetallen zijn ingedeeld volgens 4 aspecten:

- **Stabiliteit:** de mate waarin de gemeente haar financiële positie in evenwicht weet te houden.
- **Wendbaarheid:** de mate waarin de gemeente snel kan reageren op veranderingen in haar behoeften, ambities en doelstellingen op korte en lange termijn.
- **Weerbaarheid:** de mate waarin de gemeente financiële tegenvallers en financiële risico's op kan vangen zonder grote beleidswijzigingen.
- **Wettelijke kaders:** de mate waarin de gemeente voldoet aan de wettelijke normen voor financiering.

	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Rekening 2022	Streef- waarde
Stabiliteit					
Solvabiliteitsratio *	17,56%	18,41%	18,54%	21,07%	> 20%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	23,00%	23,84%	23,52%	26,11%	> 20%
Structurele exploitatieruimte *	-0,61%	-0,97%	0,27%	1,81%	> 0%
Wendbaarheid					
Belastingcapaciteit *	101,53%	97,43%	96,65%	95,10%	< 105%
Netto schuldquote *	71,51%	61,52%	60,84%	53,11%	< 90%
Gecorrigeerde netto schuldquote *	46,25%	39,90%	40,59%	35,47%	< 90%
Weerbaarheid					
Grondexploitaties *	6,23%	5,07%	3,85%	1,86%	< 20%
Ratio weerstandsvermogen	1,2	1,7	2,2	1,7	> 1,0
Onbenutte belastingcapaciteit	23,67%	39,13%	44,86%	63,02%	
Wettelijke kaders					
Rente risiconorm (ruimte onder risiconorm * € 1 miljoen)	31	50	110	117	> 0
Kasgeldlimiet: onderschrijding (+) of overschrijding (-) per kwartaal	--+	+++	++++	++++	++++
EMU-saldo (* € 1.000)	-31.882	12.003	-10.684	20.806	> - € 25.708

* deze kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven

Toelichting financiële kengetallen

Stabiliteit

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit drukken we uit in een percentage van het eigen vermogen tegenover het totaal vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt gedempt doordat we grote geldleningen hebben verstrekt aan woningcorporaties en in het kader van onderwijshuisvesting voor de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting. Een solvabiliteitsratio onder de signaalwaarde van 20% wordt door de Provincie als risicovol beschouwd.

Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen

Omdat Breda in verhouding tot andere gemeenten grote leningen heeft verstrekt aan woningcorporaties en in het kader van onderwijshuisvesting, geeft dit een dempend effect op de solvabiliteitsratio. Daarom wordt hier ook de solvabiliteitsratio weergegeven zonder deze leningen. Dit kengetal geeft een realistischer beeld van onze financiële positie.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft informatie over de mate waarin we structurele lasten kunnen afdekken met structurele baten. Vanuit het BBV is de norm, dat de structurele exploitatieruimte in evenwicht dan wel positief is.

Wendbaarheid

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Breda zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden van de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar en uit te drukken in een percentage. De Provincie beschouwt een belastingcapaciteit hoger dan 105% als risicovol.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast tegenover de eigen middelen. Het geeft een indicatie over hoeveel de rentelasten en aflossingen drukken op de exploitatie. Signaleringswaarden van de provincie: <90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, >130% is meest risicovol.

Gecorrigeerde netto schuldquote

Bij de berekening van de gecorrigeerde netto schuldquote houden we rekening met doorgeleende gelden. Zowel de netto schuldquote als de gecorrigeerde netto schuldquote laten zien dat de lasten die samenhangen met onze netto schuld passen binnen een acceptabele bandbreedte.

Weerbaarheid

Grondexploitaties

Het kengetal grondexploitaties geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (excl. onttrekkingen aan reserves). De Provincie hanteert als signaleringswaarden: < 20% is minst risicovol, 20-35% is neutraal, > 35% is meest risicovol. Dit kengetal laat zien dat we voor de baten van de organisatie niet erg afhankelijk zijn van de opbrengsten uit grondverkoop. In het verleden zijn er flinke afboekingen geweest op de grondposities. De kans op een herhaling van een risico met deze omvang is klein.

Ratio weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en analyse van de risico's die de Gemeente loopt. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het weerstandsvermogen en de risico's. Het laat zien in hoeverre we voldoende weerstandsvermogen hebben om risico's af te dekken. Een ratio hoger dan 1 geeft een indicatie, dat er voldoende weerstandsvermogen is om risico's af te dekken.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bij de onbenutte belastingcapaciteit kijken we naar de 3 belangrijkste inkomsten voor de gemeente: de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolrechten. Dit kengetal geeft weer hoeveel ruimte de Gemeente heeft om extra belastingen te heffen.

Wettelijke kaders

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op de kortlopende schuld te beperken. De renterisico's worden berekend als de som van de aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande langlopende schuld. Er geldt een wettelijke norm. Het totale jaarlijkse renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm dwingt daarmee tot spreiding van de aflossingen en renteherzieningen. De renterisiconorm is uitgebreid toegelicht in de paragraaf Financiering.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet betreft een plafond voor de kortlopende schuld van de gemeente, met als doel een te grote gevoeligheid voor rentefluctuaties op de kortlopende schuld te voorkomen. De kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. Indien de kortlopende schuld van een gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, dient de gemeente haar toezichthouder hiervan op de hoogte te stellen en een plan voor te leggen om het daaropvolgende kwartaal weer aan de kasgeldlimiet te voldoen. In het overzicht is met een +plusteken aangegeven, als de Gemeente in het kwartaal onder de limiet is gebleven. Ingeval de limiet in een kwartaal is overschreden is dit met een - teken aangegeven.

EMU-saldo

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. Voor de jaren 2019-2022 is afgesproken dat de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden 0,4% van het bbp bedraagt. De gezamenlijke ruimte voor de gemeenten bedraagt 0,27% van het bbp. In de Septembercirculaire Gemeentefonds 2021 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd, die de afzonderlijke gemeenten als richtsnoer kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Breda bedraagt - € 25,7 miljoen.

Paragraaf Grondbeleid

INLEIDING

In deze paragraaf leggen we verantwoording af over ons grondbeleid. We geven een beeld van de herzieningen van de grondexploitaties eind 2022. Daarbij beschrijven we de ontwikkelingen van de planresultaten, de voorziening voor de grondexploitaties, de resultaten van de afgesloten projecten en de tussentijdse winstnemingen. Daarnaast leest u meer over de ontwikkelingen in de voorraad gronden en panden. We sluiten af met onze risicopositie en het benodigde weerstandsvermogen.

VISIE GEMEENTELIJK GRONDBELEID

Ons grondbeleid staat in dienst van het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief (Omgevingsvisie 2040). Per locatie of gebiedsontwikkeling wegen we af welk instrumentarium we toepassen. De Nota Grondbeleid 2014 zegt hierover het volgende:

'De grondpolitiek van de gemeente Breda is maatwerk, oftewel per project maakt de gemeente Breda een expliciete keuze welk grondbeleid-instrumentarium zij wil hanteren, op welke wijze zij de grondexploitatie wil (laten) voeren en welke samenwerkingsvorm daarbij het meest geschikt is. Het grondbeleid-instrumentarium zet de gemeente in om de regie te kunnen voeren over gebiedsontwikkelingen om daarmee haar ruimtelijke en maatschappelijke doelen te bereiken. Ongeacht welke samenwerkingsvorm gekozen wordt, wil de gemeente de risico's die bij haar keuze naar voren komen beperken en beheersen via risicomanagement.'

In vorige jaarrekeningen wezen we op het teruglopend aantal grondexploitaties, het daaraan verbonden risico en het teruglopende resterende verdienvermogen. Deze trend zet zich verder door. In 2022 zijn weliswaar 3 nieuwe grondexploitaties opgestart, maar zijn er ook 4 grondexploitaties beëindigd (geliquideerd).

In 2022 was het aankoopkrediet € 5 miljoen. Dit krediet hebben we afgelopen jaar deels gebruikt. De aanbeveling om te komen tot een hoger aankoopkrediet is overgenomen.

Het positieve saldo op de post panden en gronden komt door incidentele opbrengsten en meevallende onderhoudskosten. De structurele lasten en opbrengsten zijn, ofschoon de verhouding daartussen verbeterd, nog niet in balans. Dit komt door de extra kosten voor beheer en onderhoud van objecten. Deze kosten houden rechtstreeks verband met de doelen van de programma's Gasthuisvelden en Havenkwartier. Voor het planmatig onderhoud bestaat een onderhoudsvoorziening. Voor de panden uit de portefeuille (onder meer gelegen in het Havenkwartier en de Gasthuisvelden) is een langetermijnvisie vastgesteld die het moment van ontwikkelen van vastgoed vastlegt op basis waarvan de onderhoudsvoorziening is ingezet.

ONTWIKKELINGEN

Sinds begin 2022 zagen we de kosten van bouwmaterialen stijgen en het consumentenvertrouwen dalen. Dat begon met de oorlog in Oekraïne en met langdurig verstoorde internationale productieketens door coronalockdowns in China. Daarbij stegen de transportkosten door de toenemende energiecrisis, die ook de productie van bouwmaterialen vanuit kostenoverwegingen weer negatief beïnvloedde. Ook de overspannen arbeidsmarkt deed een negatieve duit in het zakje.

Om onze grondexploitaties te laten aansluiten bij deze economische tegenwind, pasten we de rekenparameters van ons grondexploitatiemodel aan. De verwachte opbrengstenstijging schatten we lager in dan vorig jaar: voor de komende 3 jaar gaan we nu uit van 0%. De verwachte kostenstijging valt de komende jaren juist hoger uit. En ook de renteverwachting stelden we naar boven bij. Daar zien we het effect van de oplopende marktrente en onze stijgende financieringsbehoefte op de gemiddelde rente van onze leningportefeuille.

De aangepaste parameters voor de rente en de kosten- en opbrengstenstijging hebben samen een nadelig effect van € 3,4 miljoen op onze totale portefeuille van grondexploitaties. Onder aan de streep (jaarresultaat en verdien capaciteit) is dit negatieve effect volledig opgevangen. Aan de ene kant door inhoudelijke verbeteringen van bestaande grondexploitaties ter grootte van € 2,5 miljoen. Aan de andere kant door 2 nieuwe grondexploitaties met een positief resultaat van € 0,9 miljoen. Het jaarresultaat grondexploitatie 2022 komt daardoor uit op € -18.000.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de centralere rol die het Rijk pakt op het gebied van de woningmarkt en de ruimtelijke ordening. In onze voorgenomen gebiedsontwikkelingen zitten we qua betaalbare woningbouw inhoudelijk vrijwel op één lijn met Den Haag. De (financiële) gevolgen voor onze eigen plannen en die vanuit de markt worden de komende periode duidelijker.

RESULTAAT GRONDBEDRIJF

Het totale resultaat van het Grondbedrijf bestaat uit het resultaat vanuit de grondexploitatie en vanuit de voorraad panden en gronden. In het programma Ondernemend Breda staan de resultaten van de 'grondexploitaties werken' en de 'grondexploitaties Cross Mark/grote projecten'. In het programma Duurzaam wonen in Breda zijn de resultaten van de 'grondexploitaties wonen' opgenomen. Het resultaat vanuit grondexploitaties bedroeg over 2022 - € 18.000 en is incidenteel.

Bedragen x € 1.000

Resultaat grondbedrijf 2022	Totaal	Werken programma		Wonen programma
		Ondernemend Breda	Cross Mark programma Ondernemend Breda	Duurzaam wonen in Breda
Liquidatie van positieve grondexploitaties	329			329
Tussentijdse winstnemingen in positieve grondexploitaties	450	550		-100
Vrijval voorziening voor negatieve grondexploitaties	-797	-190	-574	-33
Subtotaal resultaat grondexploitaties 2022	-18	360	-574	196
Ingeboekt resultaat bij begroting 2020 jaarschijf 2022	-3.570			-3.570
Totaal resultaat jaarrekening 2022	-3.588	360	-574	-3.374

Het resultaat vanuit grondexploitatie bestaat uit maximaal 3 onderdelen: liquidaties van positieve grondexploitaties, tussentijdse winstnemingen vanuit positieve grondexploitaties en mutaties in de voorziening voor negatieve grondexploitaties.

Dit jaar leverde de afsluiting van één positieve grondexploitatie € 0,3 miljoen op aan resterende winst. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waren we verplicht om vervroegd winst te nemen bij een aantal grondexploitaties met een verwacht positief eindresultaat. Dit leverde een resultaat op van € 0,5 miljoen. Wijzigingen in de grondexploitaties met een verwacht negatief eindresultaat betekenden mutaties in de voorziening grondexploitaties. Per saldo verslechterden de negatieve grondexploitaties en was er geen vrijval. De voorziening grondexploitaties moest worden opgehoogd met € 0,8 miljoen.

In de begroting 2020 was voor 2022 een bedrag van € 3,6 miljoen aan positief resultaat ingeboekt op basis van de positieve grondexploitaties (conform het BBV). Dit ging enkel om positieve grondexploitaties die geliquideerd zouden worden. In 2022 werd dit resultaat niet gerealiseerd, wat per saldo leidde tot een nadelig resultaat van € 3,6 miljoen.

In juli 2020 stelde de gemeenteraad de Nota Bovenwijkse Voorzieningen (BOVO) vast. Vanaf dat moment zijn bijdragen BOVO verschuldigd voor nieuwe bouwmogelijkheden in grondexploitaties waar de planologische bouwtitel (het bestemmingsplan of omgevingsplan) nog moet worden vastgesteld. Deze bijdragen mogen we vanwege de BBV-regelgeving niet opnemen in de betreffende grondexploitaties, maar we betalen die vanuit het totale jaarresultaat van de grondexploitatie in het jaar waarin de planologische titel wordt vastgesteld. Dat betekent dat 'bijdragen bovenwijks' soms in mindering moeten worden gebracht op het resultaat van het Grondbedrijf bij de resultaatbestemming. In 2022 was dit niet aan de orde, omdat binnen de grondexploitaties geen nieuwe planologische titels zijn vastgesteld. De prognose voor de komende jaren staat hieronder beschreven bij Bovenwijks.

HERZIENING GRONDEXPLOITATIES

Na afloop van het boekjaar hebben we de gemeentelijke grondexploitaties herzien voor de jaarrekening 2022. Waar nodig herzien we de grondexploitaties medio 2023 opnieuw. Grote wijzigingen in onze verwachtingen verwerken we dan in de prognoses, als input voor de begroting 2024 en de bestuursrapportage 2023.

Voor deze herzieningsronde gelden de volgende parameters.

Parameters grondexploitatie	2023	2024 t/m 2025	2026 t/m 2028
Rente	1,75%	1,75%	2,00%
Opbrengstenstijging	0,00%	0,00%	2,00%
Kostenstijging	6,00%	4,00%	2,00%

Om de rente in onze grondexploitatie te bepalen, gelden de BBV-regels. Daarom houden we rekening met het werkelijke rentepercentage en de verhouding tussen schulden en eigen vermogen. De werkelijke rente, die we volgens BBV-voorschrift aan grondexploitatie moeten toerekenen, is over 2022 1,52%. Voor de jaren daarna verwachten we een rentestijging die is ingeschat met een prognose. Die beschrijft het effect van een oplopende marktrente en onze stijgende financieringsbehoefte op de gemiddelde rente van onze leningportefeuille.

We gebruiken de jaarlijkse publicatie Outlook Grondexploitatie van bureau Metafoor om de parameters voor de stijging van kosten en opbrengsten vast te stellen. Dit rapport zet de meest recente jaarcijfers en prognoses van toonaangevende instanties op een rij. Zo krijgen we een goed beeld van de ontwikkelingen van de kosten en de waarde van grond in de komende jaren. Dat rapport doet ook recht aan de lokale omstandigheden; er zijn verschillende bandbreedtes voor de diverse kostensoorten en opbrengstcategorieën. Eén voor de topgebieden Randstad plus de beste wijken van centrumsteden, één voor de matige gebieden aan de randen van Nederland en één voor de middencategorie, het grootste deel van het land. Ook in 2022 zijn we voor Breda uitgegaan van het gemiddelde van de cijfers voor topgebieden en de middencategorie. Dat sluit het beste aan bij de lokale omstandigheden van de Bredase markt. De cijfers van Metafoor zijn geïjkt door ze aan te passen aan de verhouding tussen de verschillende kostensoorten en opbrengstcategorieën in Bredase grondexploitatie.

Door de huidige economische tegenwind hebben we de verwachte opbrengstenstijging lager ingeschat dan vorig jaar. De verwachte kostenstijging valt juist hoger uit. Samen zorgen de aangepaste parameters voor rente, kosten- en opbrengstenstijging voor een fors nadelig effect op onze grondexploitatie. Bij de verschilverklaring hierna worden de 'gewijzigde rekenparameters' dan ook vaak genoemd als medeoorzaak voor een verslechterd resultaat.

RESULTATEN GRONDEXPLOITATIES

Grondexploitatie met een verwacht positief planresultaat dragen bij aan de toekomstige verdien capaciteit van het Grondbedrijf. Hieronder vindt u een overzicht.

Bedragen x € 1.000

Positieve planresultaten op eindwaarde	Jaarrekening 2021	Mutatie	Jaarrekening 2022 voor resultaatneming	Tussentijdse Liquidatie winstneming	Rente effect winstneming	Jaarrekening 2022 na resultaatneming
WERKEN	3.209	490	3.699	-550	-29	3.120
Verzamelcomplex Bedrijventerrein	788	-68	720	20	1	741
Werkdonken	1.700	-124	1.575	-230	-12	1.333
Rithmeesterpark	721	683	1.404	-340	-18	1.046
WONEN	2.603	356	2.959	100	-329	2.735
Verzamelcomplex Woningbouw	968	-172	796	110	6	912
Eikberg	936	-126	811			811
Calandstraat middenhuur	nieuwe grex	189	189			189
Meulenspie middenhuur	nieuwe grex	602	602			602
Waterdonken	51	-30	21	-10		10
Hoge Gouw	316	13	329		-329	liquidatie
Westerhagelaan-Muizenberglaan	331	-120	211			211
Totaal positieve grondexploitatie	5.812	846	6.658	-450	-329	-24
						5.855

De verwachte verdien capaciteit (het totaal aan resterende positieve planresultaten op eindwaarde) was eind 2022 € 6,7 miljoen (voor winstneming). Dat is € 0,8 miljoen meer dan een jaar eerder. Dit zijn de grootste wijzigingen:

- Calandstraat en Meulenspie middenhuur: een resultaat van € 0,8 miljoen voor deze 2 nieuwe grondexploitaties, waarin middeldure huurwoningen worden gebouwd.
- Rithmeesterpark: een verbetering van € 0,7 miljoen. Ondanks het nadelig effect van de nieuwe rekenparameters waren er grotere meevallers: hogere grondopbrengsten en lagere kosten voor het bouw- en woonrijp maken en voor archeologie.
- Verzamelcomplex Wonen: een verslechtering van € 0,2 miljoen door de gewijzigde rekenparameters en door extra kosten voor de aanleg van nutsvoorzieningen.
- Eikberg: een verslechtering van € 0,1 miljoen. De aanleg van de riolering is duurder uitgevallen dan geraamd. Het nadelige effect van de nieuwe rekenparameters valt weg tegen de besparingen aan de kostenkant.
- Werkdonken: een verslechtering van € 0,1 miljoen. De hogere grondopbrengsten vallen weg tegen het effect van de nieuwe rekenparameters. Daarnaast stegen de kosten voor het bouw- en woonrijp maken en voor honoraria.
- Westerhagelaan-Muizenberglaan: een verslechtering van € 0,1 miljoen, voornamelijk door de nieuwe rekenparameters.

De genoemde verdien capaciteit van € 6,7 miljoen is deels eind 2022 al vrijgekomen. Het betreft € 0,8 miljoen door tussentijdse winstnemingen en het beëindigen (liquideren) van afgeronde grondexploitaties. De tussentijdse winstnemingen zijn verplicht volgens het BBV. Ze vinden plaats in 5 grondexploitaties voor samen € 0,5 miljoen. De grondexploitatie Hoge Gouw is afgerond en geliquideerd. Daardoor valt € 0,3 miljoen vrij.

Door deze tussentijdse winstnemingen en liquidaties is eind 2022 € 0,8 miljoen (12%) van de verdien capaciteit vrijgekomen. Voor 2023 en verder resteert naar verwachting € 5,9 miljoen op eindwaarde. Toekomstige ontwikkelingen blijven van invloed op de omvang van de verdien capaciteit.

In onderstaand overzicht staan de resultaten van de grondexploitaties met een verwacht negatief planresultaat. Deze negatieve resultaten zijn afgedekt met een voorziening (zie de toelichting verderop).

Bedragen x € 1.000

Negatieve planresultaten Voorziening grondexploitaties op eindwaarde	Jaarrekening 2021	Mutatie	Jaarrekening 2022 voor liquidatie	Liquidatie	Jaarrekening 2022 na liquidatie
CROSSMARK	4.303	574	4.878	0	4.878
Stationskwartier	3.204	860	4.064		4.064
Klavers Jansen	1.100	-286	814		814
WERKEN	1.704	190	1.894	-1.695	198
Markpark	1.546	150	1.695	-1.695	liquidatie
Druivenstraat	158	40	198		198
WONEN	12.501	33	12.533	-2.745	9.788
Waregemstraat middenhuur	nieuwe grex	146	146		146
Wisselslag	2.031	-68	1.963	-1.963	liquidatie
Adriaan K. landgoed	731	188	919		919
Bouwerijen	8.939	-216	8.723		8.723
Meulenspie	800	-18	782	-782	liquidatie
Totaal negatieve grondexploitaties	18.507	797	19.305	-4.441	14.864
Totaal Voorziening Grondexploitaties					

De negatieve grondexploitaties verslechterden in 2022 in totaal met € 0,8 miljoen. De grootste wijzigingen zijn:

- Stationskwartier: een verslechtering van € 0,9 miljoen. Dit komt vooral door het negatieve effect van de nieuwe rekenparameters en door een rentenadeel door vertraging bij de gronduitgifte in het laatste deelplan. Klavers Jansen: een verbetering van € 0,3 miljoen. Door lager uitvallende sloopkosten en saneringskosten wordt het negatieve effect van de nieuwe rekenparameters meer dan gecompenseerd.
- Bouwerijen: een verbetering van € 0,2 miljoen. Hoger getaxeerde opbrengsten compenseren het gezamenlijke negatieve effect van de nieuwe rekenparameters en de gestegen kosten van het woonrijp maken. Een kanttekening

hierbij is dat een financieel nadelige programmawijzing in Bouverijen (minder vrije sector, meer middeldure huur) niet is verwerkt, omdat het raadsbesluit pas in 2023 is genomen. Dat nadeel komt dus nu in 2023.

- Adriaan Klaassen Landgoed: een verslechtering van € 0,2 miljoen, vooral door hogere kosten bij het bouw- en woonrijp maken.
- Markpark: een verslechtering van € 0,2 miljoen. De laatste kavel is nog onverkocht en overgebracht naar het Verzamelcomplex Bedrijventerrein. De grondopbrengst van deze (geliquideerde) grondexploitatie daalt daardoor.
- Waregemstraat: een nieuwe grondexploitatie met een negatief resultaat van € 0,1 miljoen. Dit is geen verslechtering van het plan zelf, maar doordat we deze grondexploitatie voor het eerst hebben opgenomen in de lijst van actieve grondexploitaties, komt het negatieve saldo eenmalig ten laste van het resultaat op grondexploitatie.

VOORZIENING GRONDEXPLOITATIES

Conform de BBV-eisen dekten we het saldo van de negatieve grondexploitaties af met een voorziening, de Voorziening Grondexploitaties. Daarmee dekken we verwachte verliezen in negatieve grondexploitaties af bij het afsluiten. De Voorziening Grondexploitaties is per definitie even groot als het totale saldo van de negatieve grondexploitaties. Bovenstaande tabel van de negatieve grondexploitaties beschrijft dus ook de stand van de voorziening.

De Voorziening Grondexploitaties was begin 2022 € 18,5 miljoen. Omdat de negatieve grondexploitaties zich als geheel financieel nadelig ontwikkelden, verhoogden we de voorziening met € 0,8 miljoen tot € 19,3 miljoen (eind 2022). In 2022 hebben we 3 grondexploitaties met een negatief saldo afgerond, waarvoor de voorziening nodig was. Het gaat daarbij om Markpark, Wisselslag en Meulenspie. Daarom is € 4,4 miljoen ingezet om die 3 negatieve saldi af te dekken. De Voorziening Grondexploitaties had eind 2022 een omvang van € 14,9 miljoen.

OVERZICHT EINDWAARDEN

In onderstaand overzicht ziet u de resultaten van alle grondexploitaties op eindwaarde en het verwachte jaar van afronding. De cijfers houden geen rekening met toekomstige tussentijdse winstnemingen vanaf 2023. De omvang daarvan kunnen we steeds pas na de afronding van een boekjaar bepalen. Wel hebben we de gerealiseerde winstnemingen eind 2022 verwerkt in de eindwaardes van de 5 grondexploitaties waarin winstneming van toepassing was. Belangrijk is dat we voor verwachte negatieve planresultaten een voorziening hebben getroffen. Deze hebben daarom geen gevolgen voor het toekomstige resultaat.

Bedragen x € 1.000

Planresultaten op eindwaarde	Realisatie 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Totaal 2023-2026
CROSSMARK						
Stationskwartier					-4.064	-4.064
Klavers Jansen (nieuw)				-814		-814
WERKEN						
Markpark	-1.695					liquidatie
Verzamelcomplex Bedrijventerrein				741		741
Werkdonken				1.333		1.333
Rithmeesterpark				1.046		1.046
Druivenstraat (nieuw)		-198				-198
WONEN						
Verzamelcomplex Woningbouw				912		912
Eikberg			811			811
Calandstraat middenhuur (nieuw)				189		189
Waregemstraat middenhuur (nieuw)				-146		-146
Meulenspie middenhuur (nieuw)				602		602
Wisselslag	-1.963					liquidatie
Adriaan K. landgoed			-919			-919
Waterdonken			10			10

Bouwerijen						-8.723	-8.723
Meulenspie		-782					liquidatie
Hoge Gouw		329					liquidatie
Westerhageln - Muizenbergl					211		211
TOTALEN		realisatie	prognose	prognose	prognose	prognose	Totaal
		2022	2023	2024	2025	2026	2023-2026
planresultaten negatief per jaar		-4.441	-198	-919	-960	-12.787	-14.864
planresultaten positief per jaar		329		821	5.033		5.855

Noot

De winstnemingen van € 0,45 miljoen eind 2022 zijn reeds in de eindwaardes van de betreffende grondexploitaties verwerkt.

BOVENWIJKS

Onderstaand overzicht laat zien wanneer volgens de huidige prognose een bijdrage Bovenwijken (BOVO) verschuldigd is door het vaststellen van een planologische maatregel (bestemmingsplan of omgevingsplan) in een actieve grondexploitatie. Dit is aan de orde in 5 gemeentelijke grondexploitaties, voor in totaal € 0,2 miljoen. Deze bijdragen komen ten laste van het jaarresultaat grondexploitatie in het betreffende jaar.

Bedragen x € 1.000

Te betalen bijdragen bovenwijken voor lopende grondexploitaties	Realisatie 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Totaal 2022-2026
Klavers Jansen		108				108
Calandstraat middenhuur		17				17
Waregemstraat middenhuur		13				13
Meulenspie middenhuur		40				40
Westerhageln - Muizenbergl		50				50
Totale bijdrage Bovenwijken ten laste van resultaat grondexploitatie		228				228

VOORRAAD GRONDEN EN PANDEN

In de voorraad gronden en panden zitten alle bezittingen van vastgoedontwikkeling die niet in de grondexploitaties zijn ondergebracht. De totale waarde bedraagt eind 2022 € 42,3 miljoen, een afname van € 1,7 miljoen ten opzichte van vorig jaar.

Tot de strategische bezittingen behoren locaties uit de Omgevingsvisie en locaties met een strategische ligging. De waardering wordt jaarlijks beoordeeld en aangepast aan de marktwaarde. Wanneer de marktwaarde lager is dan de boekwaarde, wordt een voorziening duurzame waardevermindering gevormd om de boekwaarde te verlagen. Als er in het verleden een voorziening duurzame waardevermindering is gevormd, valt de voorziening (gedeeltelijk) vrij wanneer de marktwaarde is toegenomen. De 'af te stoten bezittingen' zijn objecten die we op korte termijn in exploitatie nemen om ze te ontwikkelen of die we verkopen in de huidige staat. De categorie 'erfpacht en langdurig verhuurd' bevat gronden die in erfpacht zijn uitgeven of die langdurig verhuurd zijn aan derden.

Bedragen x € 1 miljoen

Mutatieoverzicht voorraad gronden en panden	Waarde 1-1- 2022	Correcties	Aankoop	Verkoop	Afschrijving	Totaal mutaties	Mutatie voorziening	Waarde 31-12-2022
Af te stoten bezittingen	4,4	-2,6		-0,9		-3,5	-0,1	1,0
Erfpacht en langdurig verhuurd	10,5	1,1		-0,1		1,0	0,4	11,1
Strategisch bezit	29,2	1,5	2,9	-0,8	-1,8	1,8	0,8	30,2
Totaal	44,1	0,0	2,9	-1,8	-1,8	-0,7	1,1	42,3

Een groot deel van de boekwaarde van de strategische voorraad zit in het Havenkwartier, de Gasthuisvelden en het terrein 't Zoet. De andere objecten zijn agrarische percelen en verspreid liggende percelen en panden in de stad. Ze zijn getoetst aan de huidige bestemming en de daarbij behorende marktwaarde. We schrijven jaarlijks af op de gebouwen die in gebruik zijn, waardoor de boekwaarde afneemt.

In 2022 nam de voorraad toe met € 2,9 miljoen door de aankoop van percelen in Bavel-West. In 2022 nam de boekwaarde van de voorraad af met € 1,8 miljoen door grondverkopen (onder andere Scheperij en Grintweg) en de overdracht van panden en gronden naar de grondexploitaties (onder andere Meulenspie). Verder vond er in 2022 voor € 1,8 miljoen aan afschrijvingen plaats. De voorziening duurzame waardevermindering is per saldo met € 1,1 miljoen opgehoogd als gevolg van de herwaardering van Gasthuisvelden 11. De kolom correcties heeft betrekking op interne verschuivingen tussen rubrieken die per saldo geen effect heeft op de mutatie van de waarde. Een aantal objecten (onder andere Lijndonk Vervoort en Bavelse berg evenementenzone) zijn verschoven uit de rubriek af te stoten bezittingen, omdat deze als strategische bezit zijn aangemerkt en/of in erfpacht zijn uitgegeven.

RISICO'S EN WEERSTANDSVERMOGEN

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op de Nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's van grondexploitaties zijn onderdeel van de totale risicopositie van de gemeente Breda. Ze worden gedekt vanuit onze totale weerstandscapaciteit. Voor de jaarrekening 2022 bedraagt het saldo van de gewogen risico's (kans x impact) € 13,3 miljoen. Dat is € 0,6 miljoen minder dan we hebben berekend voor de begroting 2023 (€ 13,9 miljoen) en € 1,5 miljoen meer dan we hadden berekend bij de jaarrekening 2021 (€ 11,8 miljoen). We lichten dit verder toe in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

INLEIDING

Kapitaalgoederen vormen de ruggengraat van de openbare ruimte. Het zijn de fysieke, elementaire onderdelen die samen de infrastructuur vormen waarop en waarin de gemeenschap functioneert en zich beweegt. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de gemeente. Een kapitaalgoed heeft een langdurig economisch of maatschappelijk nut en wordt in stand gehouden door regulier en groot onderhoud uit te voeren, of door vervanging. Deze goederen zijn van maatschappelijk belang en hebben een hoge financiële (vervangings)waarde.

Deze paragraaf beschrijft het onderhoudsniveau en daarmee de kwaliteitsafspraken over onze kapitaalinvesteringen. Binnen de gemeente hanteren we een onderverdeling in de volgende categorieën:

- Beheer en onderhoud van de openbare ruimte
- Beheer en onderhoud van de riolering
- Beheer en onderhoud van accommodaties
- Beheer en onderhoud van voertuigen

BEHEER EN ONDERHOUD VAN DE OPENBARE RUIMTE

De openbare ruimte is de fysieke ruimte in de dorpen en wijken die voor iedereen vrij toegankelijk is. In deze ruimte vinden veel dagelijkse activiteiten plaats zoals verplaatsing van A naar B, ontmoeten, verblijven en recreëren. Plaatsen die onder de openbare ruimte vallen, zijn onder andere straten, parken, pleinen, speeltuinen en de singels. We hebben in Breda 6 kapitaalgoederen waarvoor we de financiële verantwoording in beeld brengen:

- Wegverhardingen
- Civieltechnische kunstwerken
- Openbare verlichting
- Bomen
- Waterwegen en -voorzieningen
- Riolering*

*Het kapitaalgoed riolering is onderdeel van de openbare ruimte. Toch gelden voor de riolering bijzondere wettelijke eisen en financieringen, en een eigen systematiek en benadering van het beheer en onderhoud. Daarom is de riolering een apart onderdeel van deze paragraaf.

In 2014 heeft de gemeenteraad het Beleidskader kapitaalgoederen van de openbare ruimte vastgesteld. Daarmee hebben zij een voorziening van € 20 miljoen gecreëerd om in de periode tot 2021 het achterstallig onderhoud aan wegverhardingen op te lossen. Ook hebben zij een financiële impuls gegeven om het beheer en onderhoud van alle kapitaalgoederen op peil te brengen en om zo de openbare ruimte op orde te houden.

Jaarlijks zijn er middelen beschikbaar voor het regulier, groot onderhoud en voor vervanging. Een belangrijk voordeel van deze werkwijze is dat we vanuit de beschikbare middelen toewerken naar planmatig onderhoud in periodes van 10 jaar. Daarin zijn bijstellingen gedaan op basis van meerdere evaluatiemomenten (2018, 2021). Onder andere stedelijke groei, maatschappelijke ontwikkelingen, (klimaat-en energie)transities en veranderende marktomstandigheden maken dat tussentijdse evaluatiemomenten wenselijk zijn.

Evaluatie en actualisatie kapitaalgoederen en beleidskader

In 2021 is de laatste evaluatie van het beleidskader afgerond. Daarmee hebben we de uitvoering van het beleidskader afgezet tegen het afgesproken kwaliteitsniveau en tegen de thema's functionaliteit, veiligheid en kapitaalvernietiging. Met de uitkomsten van de evaluatie actualiseren we het beleidskader voor de nieuwe bestuursperiode (2022-2026). Deze actualisatie wordt in 2 delen uitgevoerd.

- We actualiseren de kapitaalgoederen en stellen de kwaliteiten en de daarvoor beschikbare middelen per onderdeel opnieuw vast. Daarbij bepalen we hoe (aanvullende) middelen verdeeld en besteed worden om de afgesproken

kwaliteit te halen, te behouden en welke aandachtspunten daarbij van toepassing zijn. Deze actualisatie staat gepland in 2023.

- De actualisatie van het beleidskader van de kapitaalgoederen heeft wat meer voeten in de aarde. We nemen daarin de ontwikkelingen binnen Breda, de verschillende transities in de openbare ruimte en de veranderende beheerinzichten en -systematiek mee. Dat vraagt meer dan alleen een update van de huidige opzet. Daarom pakken we deze actualisatie breder op. Zo wordt de actualisatie onderdeel van een breder perspectief met de vorming van waarden en principes wat betreft de openbare ruimte van de dorpen en wijken van Breda. Dit nieuwe beleidskader wordt naar verwachting in 2024 vastgesteld.

Bestuursakkoord Dichtbij doen, samen sterk vooruit (2022-2026)

In het bestuursakkoord is € 14,5 miljoen gereserveerd om de basis van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte op orde te brengen en de kwaliteit daarvan structureel te verhogen. De dorpen en wijken moeten naar een verzorgde standaard die aansluit op de begrippen schoon, heel en veilig. Daarbij willen we er ook voor zorgen dat iedereen onbezorgd naar buiten kan, of iemand nu te voet, met een kinderwagen of met een rolstoel op pad gaat. De openbare ruimte wordt daarnaast klimaatadaptiever ingericht. We stimuleren vergroening en biodiversiteit in de bestaande en de nieuwe buitenruimte. We vragen extra aandacht voor de vervangingsopgave van de civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en viaducten.

Wegverhardingen

Breda heeft ruim 10 miljoen m² wegverharding, waaronder hoofdwegen, fietspaden en voetpaden. Sinds 2015 beheren en onderhouden we de wegen op een gemiddeld B-min-niveau. Dit houdt in dat er geen onaanvaardbare risico's zijn voor de weggebruiker en dat er geen schades ontstaan waarvoor we aansprakelijk gesteld kunnen worden. In 2016 hebben we een beheerplan vastgesteld om het onderhoud van de wegverhardingen vóór 2022 op peil te brengen en te houden. Dit plan was er vooral op gericht om het cyclisch onderhoud van de asfaltverhardingen op orde te brengen om duur achterstallig onderhoud (kapitaalvernietiging) te voorkomen.

Uit de weginspectie in 2020 is gebleken dat de onderhoudskwaliteit van klinkers en tegels in korte tijd (2018-2020) sterk achteruit is gegaan. Daarbij hebben we achterstalligheid en achterstanden vastgesteld. Dit komt onder meer door onze nadruk op asfaltverhardingen, in combinatie met enkele hete en droge zomers en beperkingen in de levering en capaciteit bij het uitwerken en realiseren van projecten. Ook de toenemende complexiteit door werk met werk en participatiedoelstellingen hebben hieraan bijgedragen.

Bij de jaarrekening 2021 hebben we € 3,2 miljoen beschikbaar gesteld om de achterstalligheid in 2 jaar te kunnen oplossen. In 2022 hebben we al voor € 1,7 miljoen aan achterstalligheid weggewerkt. Het restant pakken we in 2023 aan. Voor het aanpakken van de achterstand bij klinkers en tegels is geen extra budget beschikbaar gesteld.

De weginspectie is in 2022 met een nieuwe aanpak uitgevoerd. Jaarlijks wordt nu de helft van de stad geïnspecteerd. Daardoor gelden de uitkomsten nog niet voor de hele stad. Wel is zichtbaar geworden dat we de achterstalligheid aan het inlopen zijn. De achterstanden zijn echter nog niet verdwenen. Dit is vooral zichtbaar in de woongebieden waar klinkers en tegels liggen. Minstens 40% van de achterstanden en achterstalligheid op die plaatsen heeft een directe relatie met boomwortelopdruk.

In 2023 werken we aan de actualisatie van de kapitaalgoederen. Daarbij zoeken we een gezonde balans tussen kosten, prestaties en risico's voor verhardingen van asfalt, klinkers en tegels.

Civieltechnische kunstwerken

De circa 530 civieltechnische kunstwerken in de dorpen en wijken van Breda beheren en onderhouden we op onderhoudsniveau C. Het uitgangspunt daarbij is dat vooral bruggen, viaducten en tunnels functioneel en veilig zijn met een kwaliteit die voldoende is voor snel en comfortabel gebruik.

Voor het beheer en onderhoud hebben we in 2020 een beheerplan vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we het onderhoud in 5 jaar tijd meer risico-gestuurd gaan uitvoeren. Inmiddels blijkt dat het beheer nog steeds vooral ad hoc wordt uitgevoerd. Zo hebben we in 2022 tijdens aanvullende inspecties constructieve uitdagingen geconstateerd bij 5 objecten. Hiervoor moeten we budget en uitvoeringscapaciteit zoeken, zodat ze binnen 1 jaar kunnen worden aangepakt. We moeten dus enerzijds stappen zetten om de basis op orde te krijgen. Anderzijds is gebleken dat het nodig is om nader constructief onderzoek uit te voeren voor een deel van onze kunstwerken. Daarop aansluitend speelt het vraagstuk voor een strategisch vervangings- of levensduurplan voor onze civieltechnische kunstwerken. Daar kunnen we de inzichten uit de aanvullende constructieve onderzoeken voor gebruiken.

Openbare verlichting

In 2020 zijn we gestart met het verduurzamen van onze lantaarnpalen en armaturen. De eerste fase is in 2022 afgerond. Daarbij zijn 8.400 lampen vervangen door een led-armatuur. Ook 2.800 versleten lichtmasten zijn vervangen. In 2022 hebben we een nieuwe aanbesteding uitgevoerd voor de tweede fase van dit project. Hieruit blijkt onder meer dat de prijzen gestegen zijn, waardoor het een uitdaging wordt om het project binnen budget uit te voeren. De prijsstijgingen hebben bovendien een negatief effect op de stroomkosten voor de openbare verlichting. Dit heeft ook effect op het reguliere beheer en onderhoud van de openbare verlichting. Een deel daarvan was al toe aan vernieuwing. Dat is voor een deel meegenomen in de verduurzamingsaanpak. Bij uitstel of afstel stijgen de beheerkosten voor het bestaande, conventioneel verlichte deel van de gemeente.

Bomen

Breda heeft ruim 110.000 bomen met een hoge gemiddelde leeftijd. Het regulier onderhoudsplan (B-min-niveau) gaat ervan uit dat de bomen vanuit de beschikbare middelen zo worden onderhouden dat ze hun aantrekkelijkheid als decor niet verliezen, hittestress helpen tegengaan en dat ze hun landschappelijke, ecologische en (verkeers)geleidende waarde optimaal waarmaken. Waardevolle bomen, boomgroepen en boomstructuren worden op tijd en doorlopend beheerd, onderhouden en vervangen, conform het gemeentelijk bomenplan. De evaluatie van dit plan loopt gelijk op met de actualisatie van de kapitaalgoederen in 2023.

Door de hoge gemiddelde leeftijd van onze bomen, zijn er veel aan vervanging toe. Jaarlijks vervangen we maar een beperkt deel van de oude bomen. Alleen gevaarlijke oude en zieke bomen kappen we vanwege de veiligheid. Dat betekent dat er een grote vervangingsgolf ontstaat. Het budget voor het herplanten van bomen is nog niet helemaal besteed, maar ook de achterstand is nog niet helemaal ingelopen. Dat komt door een combinatie van capaciteitstekort en de beperkte mogelijkheid om nieuwe bomen te laten leveren. In 2023 lopen we de achterstand bij het herplanten helemaal in. Daarvoor zetten we de beschikbare investering van € 700.000 in. De impact van de grootschalige vervanging(sgolf) van oude bomen wordt in 2023 in beeld gebracht en komt terug in het geactualiseerde gemeentelijke bomenplan (2023).

Waterwegen en watervoorzieningen

Breda heeft ongeveer 290 kilometer waterlopen, 80 kilometer duikers en vele vijvers, plassen, havens en andere watervoorzieningen, zoals watertappunten, bluswatervoorzieningen, een grondwatermeetnet en waterspeelplekken. Een ander taakveld hierbinnen is het nautisch beheer, waaronder het scheepvaartverkeer en waterrecreatie vallen. We werken aan een strategische visie over het varen in Breda. De basis daarvoor is de bouwstenennotitie.

Deze visie omschrijft naast onze ambities ook de benodigde projecten op de korte en langere termijn. Waterrecreatie wordt hierin parallel opgepakt. Door de vaststelling van het vorige coalitieakkoord Lef en Liefde (2018-2022), het beheerplan waterwegen en watervoorzieningen (2019) en de begroting 2019 is budget beschikbaar gekomen om het beheer en onderhoud op C-niveau uit te voeren. Dit betekent dat de waterwegen en watervoorzieningen veilig zijn. Voor waterwegen geldt daarbij vooral dat het water voldoende kan stromen en voldoende diep is om water af te voeren of om in te varen.

De baggerwerkzaamheden zijn nog niet volledig op het afgesproken niveau. Dit werk halen we stapsgewijs in met de beschikbare middelen en het vastgestelde kwaliteitsniveau. De afgelopen periode hebben we daarnaast een eerste stap gezet in het preventief en cyclisch beheer en onderhoud. Calamiteiten lossen we nog reactief op.

BEHEER EN ONDERHOUD RIOLERING

Het Stedelijk Waterplan 2019-2023 (SWP) beschrijft hoe we (de voorzieningen voor) het afvalwater, hemelwater en grondwater beheren en onderhouden. Hierbij houden we het huidige systeem in stand, waarbij we het waar nodig ook verbeteren. De gemeente is met 1.300 kilometer rioolbuizen, 800 grote en kleine gemalen en overige elektromechanische voorzieningen, zoals schuiven, verantwoordelijk voor het transport van het stedelijk afvalwater naar de rioolwaterzuivering van het waterschap.

Daarnaast heeft de gemeente verschillende regenwaterriolen, sloten en wadi's om regenwater te verwerken. Ook zijn we aanspreekbaar voor grondwateroverlast in de openbare ruimte. In het SWP staat dat de gemeente zich inzet om het natuurlijke watersysteem te herstellen door waar mogelijk verharding uit de openbare ruimte te halen (ontharden en vergroenen), door af te koppelen en door inwoners en bedrijven te motiveren om ook zuiniger met water om te gaan. Hieronder vallen bijvoorbeeld de groene buurtjes-projecten.

De laatste jaren besteden we meer aandacht aan (werk met werk-)projecten waarbij we een klimaatadaptieve inrichting bereiken en waarbij de assets op orde zijn. De gemeenteraad heeft hier diverse moties voor aangenomen. Op basis van het SWP zetten we voor het onderwerp klimaatadaptatie meer communicatie en participatie in richting bewoners, bedrijven en andere partners. Hieronder valt onder meer het verbreden van de subsidie voor groene daken naar een subsidie voor huurders. Hierbij past ook de verbreding van de structurele communicatie (voor kinderen, volwassenen en bedrijven), de inzet op meer bewustwording (door rioolwandelingen in de Oude Vest) en de doorontwikkeling van de Week van ons Water.

Daarnaast vragen we bewoners en bedrijven om eerst zelf te onderzoeken welke maatregelen zij op hun eigen grond kunnen nemen voordat zij de gemeente hiervoor aanspreken. Met waterschap Brabantse Delta willen we een aanpak afspreken voor de grote lozers in het beheergebied. We werken gericht aan het verbeteren van de energiezuinigheid en circulariteit van onze assets, zoals pompen en gemalen.

BEHEER EN ONDERHOUD ACCOMMODATIES

Onderhoud

Voor het bouwkundig onderhoud van onze accommodaties werken we met conditieafhankelijk onderhoud (NEN 2767). In 2012 stelde het college het gemiddelde onderhoudsniveau vast op niveau 3 (redelijk). Hierbij zijn waardebehoud en de bedrijfsvoering geborgd. De meerjarenonderhoudsplannen actualiseren we minstens iedere 5 jaar. Naast het planmatig onderhoud voeren we jaarlijks ook de keuringen, controles en het correctief onderhoud uit.

Het civiel- en cultuurtechnisch onderhoud van de buitensportcomplexen (exclusief de opstallen) houden we sober en doelmatig. We sluiten hierbij aan bij het groenbeheersysteem dat uitgaat van de wettelijk verplichte BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en IMGeo (Informatiemodel Geografie). Voor sportaccommodaties zijn de normeringen van NOC*NSF en de overkoepelende sportbonden van toepassing, die door Kiwa Isa Sport zijn vastgelegd in het handboek voor sportaccommodaties.

Wet- en regelgeving

Naast het reguliere onderhoud moet het gemeentelijk vastgoed voldoen aan alle wettelijke verplichtingen. Voor de veiligheid treffen we maatregelen op 5 aandachtsgebieden:

- Elektra
- Legionellabeheersing
- Brandveiligheid
- Dakveiligheid
- Duurzaamheid

Ook het gedrag van de gebruiker/huurder krijgt daarin een rol. De gemeente treedt hierbij niet op als overheid, maar als rechtspersoon.

Elektra

We willen veilige gebouwgebonden installaties. Gecontracteerde aannemers voeren daarom de inspecties en het noodzakelijke herstel voor ons uit. Dit doen zij met het Programma van Eisen Veiligheidsinspecties voor elektrische installaties, Uneto-VNI, 2015. Het doel van de inspectie is te beoordelen of de installatie voldoet aan de eisen van de NEN 1010.

Legionellabeheersing

Waterinstallaties inspecteren en herstellen we volgens de NEN 1006. Het Drinkwaterbesluit en de Regeling Legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater beschrijven 2 soorten installaties: prioritaire en niet-prioritaire installaties. De gemeente voert beheersmaatregelen voor legionellapreventie uit. In dit contract zijn 135 (prioritaire en niet-prioritaire) gebouwen opgenomen. Concreet gaat het om het uitvoeren van de verplichte jaarlijkse legionella-beheersmaatregelen, het controleren van terugstroombeveiligingen, het controleren en registreren van koudwatertemperaturen en het controleren en registreren van de boilertemperaturen.

Brandveiligheid

Daarnaast helpen eenmalige brandscans ons om het brandveiligheidsniveau van gebouwen in kaart te brengen. De maatregelen voeren we uit naar prioriteit en urgentie. Voor noodzakelijke maatregelen sluiten we zo veel mogelijk aan bij de uitvoering van andere projecten, zoals verduurzamingsmaatregelen. Het koppelen van deze werkzaamheden is efficiënt en de gebruiker van het gebouw wordt hiermee zo min mogelijk verstoord in de bedrijfsvoering. In 2022 zijn in 13 gebouwen de

brandwerende scheidings op orde gemaakt. Bij 10 gebouwen is in 2022 gestart met het op orde brengen van de brandwerende scheidings. Deze werkzaamheden lopen door in 2023, waarna dit project is afgerond. In 2022 heeft de gemeente een meerjarige raamovereenkomst gesloten met een aannemer voor het jaarlijkse onderhoud van de brandblussers en brandslanghaspels in gebouwen en voertuigen.

Dakveiligheid

Als vastgoedeigenaar en opdrachtgever van aannemers moeten we ervoor zorgen dat mensen veilig kunnen werken op onze daken. Op platte daken worden steeds meer installaties geplaatst. Het onderhoud daarvan moet veilig kunnen plaatsvinden. Daarom maken we daarvoor een risico-inventarisatie. Waar nodig brengen we extra veiligheidsvoorzieningen aan. In 2022 zijn 6 gebouwen voorzien van dakveiligheidsvoorzieningen. In 2023 volgen de laatste 3 gebouwen en eindigt dit eenmalige project.

Duurzaamheid

Breda wil in 2044 een energieneutrale gemeente zijn. Een speerpunt is de verduurzaming van alle gemeentelijke gebouwen. Daarvoor hebben we de volgende doelen vastgesteld:

1. We maken in 2020 gemiddeld 2 labelstappen voor het totale gebouwenbestand.
2. We bereiken in 2030 gemiddeld het label A (energie-index < 1,05) voor het totale gebouwenbestand.
3. Alle gebouwen zijn gemiddeld energieneutraal in 2044.

Via rendabele investeringen en de inzet van onderhoudsmiddelen kunnen we deze doelen op korte termijn halen voor een groot deel van onze gebouwen en 40% energie besparen. Voor accommodaties die in de verkoop staan, of waarvan de toekomst onzeker is, zijn we terughoudend in het investeren in duurzaamheid, tenzij wet- en regelgeving dit van ons verlangt.

Beleidskaders

- Visie op Vastgoed (februari 2017)
- Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase vastgoedportefeuille
- Nota Sportaccommodaties en Financiën
- Nota Bewegingsruimte
- Team Breda Uitvoeringsprogramma 2017/2022

Kerncijfers

	Aantal m2 bvo	Aantal objecten
Afvalservice	6.117	20
Afdeling Werk	21.593	4
Bibliotheken/Nieuwe Veste	12.767	4
Binnensport	32.099	20
Brandweer	9.394	4
Buitensport	6.135	24
Cultureel erfgoed	2.950	5
Cultuur (museum, theater, atelierruimten)	12.012	7
Diversen	36.881	14
Kinderopvang	2.664	5
Maatschappelijke opvang	6.718	3
MFA's/Bredescholen	25.784	6
Onderwijs/educatief overig	2.728	9
Stadskantoren/gemeentehuis	36.336	4
Uitvoering (District)posten	7.632	7
Wijkcentra	8.358	12
Wijkzaken (Speeltuinen/zwemplassen)	340	12
Zwembad/ijsbaan	25.514	4
	256.022	164

BEHEER EN ONDERHOUD VOERTUIGEN

De voertuigen die we aanschaffen, zijn zo duurzaam mogelijk. Elektrische varianten en/of andere technieken waren nog niet voor alle werkzaamheden beschikbaar. We stappen over zodra dit technisch mogelijk is en de huidige voertuigen zijn afgeschreven. Tot die tijd gebruiken we voor die werkzaamheden de meest milieuvriendelijke diesels. Eind 2019 hebben we het convenant 'Zero-emissie reinigingsbranche' ondertekend. Daarmee committeerden we ons aan de aanschaf van emissievrije reinigingsvoertuigen vanaf 1 januari 2030 of zo veel eerder als mogelijk. Dit convenant heeft betrekking op al onze reinigingsvoertuigen, zoals inzamelvoertuigen, veegmachines en afvalbakkenwagens.

Het wagenpark omvat:

- 40 inzamelwagens, waarvan 2 op waterstof, 2 vol hybride, 18 op diesel met elektrische opbouw en 18 volledig op diesel
- 17 haakarm-kraanwagens volledig op diesel
- 4 lichte vrachtwagens volledig op diesel
- 4 zware aanhangwagens
- 110 bedrijfswagens, waarvan 32 volledig elektrisch, 5 hybride, 2 op cng (aardgas), 8 op benzine en 63 volledig op diesel

Daarnaast gebruikten we zo'n 6.000 andere items (zoals boormachines, bladblazers, ladders, verlengsnoeren, meters, aggregaten en kettingzagen).

Onderhoud

Jaarlijks voeren we een onderhoudsprogramma uit aan de hand van de technische staat van de voertuigen. Een achterstand in onze vervangingsinvesteringen leidt ertoe dat het moeilijker is om voertuigen tegen acceptabele kosten te laten rijden. Dit komt onder meer door hogere onderhouds- en reparatiekosten.

Vervanging

De vervanging van alle tractiemiddelen voor de komende jaren staat in een vervangingsplan, met de insteek om te blijven voldoen aan de normen voor luchtkwaliteit en de landelijke milieueisen. Op het moment van afroep kijken we onder andere naar de beschikbaarheid en toepasbaarheid van hybride, low-emissie en elektrisch, en houden we rekening met de duurzaamheidscriteria van het ministerie van IenW. Ook handelen we naar de ambities van het convenant 'Duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigingsbranche'.

In 2022 schaften we het volgende aan:

- 4 auto's op diesel
- 2 veeg-zuigwagens
- 1 waswagen
- 4 afvalinzamelvoertuigen
- 1 Tiny house
- Diverse (kleine) hulpmiddelen, zoals bladblazers, palletwagens en buitenboordmotoren

In 2022 investeerden we € 0,6 miljoen en bestelden we voor € 3 miljoen aan voertuigen. De exploitatielasten (onderhoud, brandstof, afschrijving, rente en verzekering) bedroegen € 7,8 miljoen.

Paragraaf Verbonden partijen

INLEIDING

Een verbonden partij is een rechtspersoon buiten de eigen organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Het is een van de manieren waarop de gemeente haar taken uit (laten) voeren. Verbonden partijen zijn in elk geval alle gemeenschappelijke regelingen met rechtspersoonlijkheid waarin de gemeente deelneemt en alle nv's en bv's waarvan de gemeente aandeelhouder is.

Verbonden partijen leveren soms bestuurlijk complexe verhoudingen op, omdat de gemeente bestuurder én klant is. Bovendien nemen meestal meerdere partijen deel aan de verbonden partij. De gemeente Breda is dan niet de enige bestuurder en niet de enige klant. Zij moet haar bestuurlijke doelen en wensen afstemmen met de andere deelnemers. Dit maakt de aansturing soms complex.

Voordelen van verbonden partijen zijn de grotere schaal en de regionale aanpak van een onderwerp. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) nemen we sinds de begroting 2017 informatie over een verbonden partij op bij het programma waaraan die partij bijdraagt. In deze paragraaf ziet u het totaaloverzicht van de verbonden partijen.

Naast de verbonden partijen in deze paragraaf, neemt de gemeente Breda ook deel in de gemeenschappelijke regelingen 'Beschermd wonen regio Breda' en 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant'. Dit zijn zogenoemde centrumregelingen en dus géén aparte rechtspersonen. Daarom vallen ze niet onder de definitie van een verbonden partij volgens het BBV. Daarnaast is de gemeente ook lid van de 'Vereniging van Contractanten Afvalsturing Brabant'. Dit is ook geen verbonden partij volgens het BBV, omdat de gemeente hierin geen financieel risico loopt.

VISIE EN BELEID

De Eerste Kamer heeft op 14 december 2021 het wetsvoorstel 'Versterken van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen' aangenomen. Deze wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) per 1 juli 2022 richt zich onder andere op een betere positie voor raadsleden, een meer actieve informatieplicht aan de raad, een versterkte controlerende rol voor de raad en verankering van de burgerparticipatie.

Deze nieuwe Wgr en de aanbevelingen bij de evaluatie van de huidige nota Verbonden Partijen worden betrokken bij de nieuw op te stellen regionale nota Verbonden Partijen voor West en Midden Brabant. Het voornemen is om deze nieuwe nota medio 2023 gereed te hebben. Hierbij wordt getracht de financiële beleidsregels voor de verschillende gemeenschappelijke regelingen zo veel als mogelijk te harmoniseren. Uiteraard is bij de actualisatie van de nota aandacht voor de Bredase belangen en houden we rekening met de verschillende soorten verbonden partijen. Een verbonden partij die zich enkel richt op de bedrijfsvoering vraagt een andere betrokkenheid van de raden dan een verbonden partij waarin beleidsvoorbereiding of zelfs het maken van (strategische) beleidskeuzes aan de orde is.

DE VERBONDEN PARTIJEN

Totaalbeeld verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

Naam verbonden partijen	Soort verbonden partij	Verbonden partij	Bijdrage aan Breda	Bijdrage van Breda
Neovita BV	Vennootschappen en coöperaties	Vitaal en Sociaal Breda		0
GR GGD West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		5.010
GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		0
GR programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		878

NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant (REWIN)	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
Chassétheater beheer NV	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
NV Stadsherstel Breda	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
GR Regio West Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Ondernemend Breda		4.789
Belgisch Nederlands Grensoverleg	Overige verbonden partijen	Ondernemend Breda		0
Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4	Gemeenschappelijke regeling	Duurzaam wonen in Breda		0
GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		354
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		11.741
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		1.932
Zorg-en Veiligheidshuis Breda	Overige verbonden partijen	Basis op Orde in Breda		207
Midwaste	Vennootschappen en coöperaties	Basis op Orde in Breda		75
Enexis Holding NV (inclusief overige NV's/BV's) (belang 0,016 %)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda	16	
Brabant Water NV	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		0
NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda	587	
GR Belastingssamenwerking West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Organisatie en financiën in Breda		3.717

Voor een uitgebreidere toelichting over de inhoudelijke activiteiten van de hieronder genoemde verbonden partijen verwijzen wij u graag naar het onderdeel verbonden partijen bij de betreffende programma's.

NEOVITA BV

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De loonkosten verminderd met de ontvangen (loonkosten) subsidies worden 1 op 1 doorbelast aan de gemeenten Breda. De overige kosten/uitvoeringskosten worden met een opslag doorbelast aan de gemeente Breda. Hierdoor is er nauwelijks sprake van een financieel risico.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	942	Niet beschikbaar	895
Vreemd vermogen	522	Niet beschikbaar	1.905
Resultaat voor bestemming	-105	Niet beschikbaar	-47
Weerstandsvermogen	942	Niet beschikbaar	895
Netto schuldquote in %	-21,4	Niet beschikbaar	-17,0
Solvabiliteit in %	64,3	Niet beschikbaar	31,2

GR GGD WEST BRABANT

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	25,9%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De (financiële) impact van corona was in 2022 niet meer te vergelijken met de jaren daarvoor. Net als in voorgaande jaren is er een risico op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Het is belangrijk dat de gegevens goed beveiligd worden, zodat de persoonsgegevens van de Bredaase inwoners niet openbaar toegankelijk worden. Tevens heeft de GGD ook last van schaarste op de arbeidsmarkt en een hoog ziekteverzuim. Er is een risico dat de goede dienstverlening richting de Bredanaars daardoor in het geding komt. Informatiebeveiliging en privacy blijven risicovolle thema's, mede aangezien de GGD steeds afhankelijker is geworden van de beschikbaarheid van systemen en de betrouwbaarheid van informatie.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	4.535	4.646	5.010
Eigen vermogen	6.017	4.757	6.704
Vreemd vermogen	19.394	11.059	11.701
Resultaat voor bestemming	133	-93	437
Ratio weerstandsvermogen	0,85	0,73	1,05
Netto schuldquote in %	2	15	2
Solvabiliteit in %	20	30	35

GR REGIONALE AMBULANCE VOORZIENING BRABANT MIDDEN-WEST-NOORD (RAV)

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale Ambulancevoorziening:	Regionale Ambulancevoorziening
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	2,4%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De vergunningverlening en financiering van de ambulancezorg blijft lopen via de zorgverzekeraars. Dit betekent geen financieel risico voor de gemeente.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	14.180	13.406	14.293
Vreemd vermogen	32.686	26.021	29.564
Resultaat voor bestemming	489	0	221
Weerstandsvermogen	14.180	13.406	14.293
Netto schuldquote in %	8,89	14,3	n.b.
Solvabiliteit in %	30,3	34,0	32,6

GR PROGRAMMA SCHOOLVERZUIM EN VOORTIJDIG SCHOOLVERLATEN

Vitaal en Sociaal Breda	Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het belangrijkste risico van deze GR is uittreden van een van de deelnemende gemeenten. Dit risico is klein, want het gaat om de uitvoering van verplichte wettelijke regelingen. Uitvoering via deze GR beperkt de kosten voor de deelnemers en is effectief.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	778	772	878
Eigen vermogen	14	0	-234
Vreemd vermogen	692	450	885
Resultaat voor bestemming	14	0	-234
Ratio weerstandsvermogen	Geen	Geen	Geen
Netto schuldquote in %	0,7	0,0	-10,1
Solvabiliteit in %	0,2	0,0	-26,4

NV WERKGELEGENHEIDSINSTITUUT WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Website Rewin:	Rewin
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,30%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage aan Rewin wordt bekostigd uit de bijdrage aan Regio West-Brabant.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Uiteenlopende zienswijzen over de bijdragen vanuit de gemeenten in de regio West-Brabant zorgen ervoor dat ambities op onderdelen mogelijk niet uitkomen.
- Er is steeds meer vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit het Rijk en de EU. In de regio West-Brabant is er geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	1.548	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	1.178	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	117	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	1.548	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-37,4	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	56,8	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

CHASSÉTHEATER BEHEER NV

Ondernemend Breda	Dynamische stad
Website Chassé:	Chassé Theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Stagnerende kaartverkoop vanwege corona
- Onderhoud aan het pand en de installaties

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	4.286	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	17.903	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	-357	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	4.286	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	571,8	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	19,3	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV STADSHERSTEL BREDA

Ondernemend Breda	Dynamische stad
Website Stadsherstel:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- In het Klapkot is nog steeds sprake van leegstand. Er zijn plannen om het Klapkot te koppelen aan de café de Huiskamer. De koppeling van deze twee monumenten is positief ontvangen door de gemeente, maar er is nog geen vergunning voor aangevraagd. Omdat de brouwerij De Oranjeboom de huurder van NV Stadsherstel Breda is, is er geen sprake van inkomstenderving.
Aan het Klapkot is daarnaast het gebruik van de Vishal als buitenterras gekoppeld. Bovengenoemde plannen voor het Klapkot voorzien in gebruik van de Vishal. De plannen om de Vishal met glas dicht te zetten zijn negatief beoordeeld. Dit is een risico voor de verhuurbaarheid door NV Stadsherstel Breda.
- In 2022 is naar aanleiding van een locatiebezoek in het kader van bovengenoemde plannen handhavend opgetreden tegen zowel de brandveiligheid als manier waarop met de verschillende monumenten gebruikt zijn. NV Stadsherstel Breda is als eigenaar (Klapkot) en erfpachter (Vishal) aangeschreven. Het is de verantwoordelijkheid van NV Stadsherstel Breda deze aanschrijving door te leggen aan de huurder. Het structureel laten gebruiken van beide monumenten door de huurder die past binnen wet- en regelgeving is een risico voor NV Stadsherstel Breda.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	2.694	Niet beschikbaar	2.821

Vreemd vermogen	5.301	Niet beschikbaar	5.169
Resultaat voor bestemming	180	Niet beschikbaar	127
Weerstandvermogen	2.694	Niet beschikbaar	2.821
Netto schulddquote in %	913,8	Niet beschikbaar	780,3
Solvabiliteit in %	33,7	Niet beschikbaar	35,3

NV BREDASE INVESTERINGSMAASCHAPPIJ (NV BRIM)

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenborg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	2.201	Niet beschikbaar	2.190
Vreemd vermogen	71	Niet beschikbaar	5
Resultaat voor bestemming	-75	Niet beschikbaar	-10
Weerstandvermogen	2.201	Niet beschikbaar	2.190
Netto schulddquote in %	nvt	Niet beschikbaar	nvt
Solvabiliteit in %	96,9	Niet beschikbaar	99,7

GR REGIO WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website RWB:	Regio West Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Afhankelijkheid van de (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.
- Uiteenlopende zienswijzen over het commitment vanuit de gemeenten in de regio West-Brabant zorgen ervoor dat de basisfinanciering van de GR onder (toenemende) druk staat.
- Het risico op kleinschalig collectief vervoer betreft het faillissement van de huidige vervoerder en een capaciteitstekort.
- Steeds vaker is er vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit onder andere het Rijk en de EU. In de regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te krijgen voor onverwachte kansrijke projecten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	4.457	4.919	4.789
Eigen vermogen	1.312	609	1.128

Vreemd vermogen	5.382	7.669	6.399
Resultaat voor bestemming	231	-42	275
Ratio weerstandsvermogen	1,0	1,0	1,0
Netto schuldquote in %	-6,1	-2,9	-4,7
Solvabiliteit in %	20,0	7,4	15,0

BELGISCH NEDERLANDS GRENSOVERLEG

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website Benego:	Benego
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,53%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partij

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeentennetwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	4	0
Eigen vermogen	188	Niet beschikbaar	204
Vreemd vermogen	0	Niet beschikbaar	0
Resultaat voor bestemming	-0,5	Niet beschikbaar	16
Weerstandsvermogen	188	Niet beschikbaar	204
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	nvt
Solvabiliteit in %	100	Niet beschikbaar	100

SCHADEVERGOEDINGSSCHAP HSL-ZUID, A16 EN A4

Duurzaam wonen in Breda	Bereikbaar Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Daan Quaars
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	0%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Niet van toepassing.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR NAZORG GESLOTEN STORTPLAATSEN BAVEL-DORST EN ZEVENBERGEN

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Tot en met 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. De rekenrente wordt tot en met 2029 gehandhaafd op 5,06%, hierdoor vervalt (voorlopig) dit risico.

Lopende risico's:

- Verlenging afschrijvingstermijn afdekfolie van 50 naar 100 jaar, wachten op resultaten van onderzoek.
- Een herziening van het juridisch kader (Leemtewet)

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	349	264	354
Eigen vermogen	995	1.015	1.003
Vreemd vermogen	26.597	26.352	26.126
Resultaat voor bestemming	-88	0	8
Weerstandvermogen	995	1.015	1.003
Netto schuldquote in %	-2.666,9	-2.608,2	-2.619,0
Solvabiliteit in %	3,6	3,7	3,7

GR VEILIGHEIDSREGIO MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website VrMWB:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- In 2022 is begonnen met een inhaalslag ten aanzien van door COVID veroorzaakte achterstanden in relatie tot (praktijk-)opleidingen en oefeningen. Echter door de vluchtelingencrisis nam de druk op de organisatie zeker niet af. Inmiddels heeft de VRMWB ruim 3 jaar (2022,2021,2022) permanent 'aan' gestaan, in crisismodus, met een afwisselende intensiteit en met permanente scherpste en alertheid.
- Voor de brandweer blijft het een uitdaging om in deze tijd voldoende brandweervrijwilligers te vinden en te binden. Ook veranderingen ten aanzien van wet- en regelgeving werken hierop door. En dit kan op langere termijn weer effect hebben op de uitvoerbaarheid van het dekkings- en spreidingsplan voor de VRMWB.
- Inflatie en cao-onderhandelingen werken door naar de financiële, materiële en personele situatie en veranderingen binnen veiligheidsregio's. Nog niet duidelijk is of de bijdragen vanuit het gemeentefonds aan de gemeenten deze ontwikkelingen kunnen volgen.
- Relevante regelgeving ten aanzien van openbaarheid van informatie, toenemende risico's ten aanzien van cyberveiligheid, landelijke herwaardering van de Veiligheidsregio's tot zijnde een vitale sector: het maakt dat er aanzienlijk geïnvesteerd moet worden en blijven in databeveiliging en data- ontsluiting.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	13.223	12.073	11.741
Eigen vermogen	18.703	5.659	16.476
Vreemd vermogen	47.802	59.576	50.475
Resultaat voor bestemming	2.829	-1.460	941
Ratio weerstandsvermogen	0,32	0,35	0,26
Netto schuldquote in %	36,0	56,0	40,0
Solvabiliteit in %	28,0	20,0	25,0

GR OMGEVINGSDIENST MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website OMWB:	OMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Inhuur versus vast personeel (is nu beter in balans maar is nog steeds afhankelijk van duurder ingehuurd personeel).
- Transitie mens en systeem (ondanks opleidingen/trainingen is de verwachting dat niet iedereen mee kan groeien in de doorontwikkeling van de organisatie).
- Problematiek arbeidsmarkt (door opleiding/inwerken van trainees en net afgestudeerden is er een tijdelijk declarabel productietekort).
- COVID-19 (effect verzuim).
- Omgevingswet (De exacte impact is nog onduidelijk, ook financieel is de verwachting dat dit een kostenverhogend effect heeft van ca. 10% voor de basistaken milieu).
- Kosteneffectiviteit (de afhankelijkheid van derden maakt een volledige realisatie van de maatregelen onzeker).

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	1.910	2.164	1.932
Eigen vermogen	2.918	1.843	3.614
Vreemd vermogen	3.285	3.826	4.060
Resultaat voor bestemming	164	0	583
Ratio weerstandsvermogen	1,0	0,7	1,1
Netto schuldquote in %	-5,5	-3,5	-7,7
Solvabiliteit in %	47,0	32,5	47,1

ZORG- EN VEILIGHEIDSHUIS BREDA

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	51,8%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van Breda.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	155	114	207
Eigen vermogen	467	537	403
Vreemd vermogen	552	475	678
Resultaat voor bestemming	114	71	-63
Weerstandvermogen	467	537	403
Netto schuldquote in %	-56,1	-60,0	-39,3
Solvabiliteit in %	45,8	53,0	37,3

MIDWASTE

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit.
- Een tekort aan verwerkingscapaciteit kan effect hebben op de verwerkingsprijzen.
- Prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	7	71	75
Eigen vermogen	1.700	Niet beschikbaar	1.776
Vreemd vermogen	41.888	Niet beschikbaar	37.332
Resultaat voor bestemming	246	Niet beschikbaar	76
Weerstandvermogen	1.700	Niet beschikbaar	1.776
Netto schuldquote in %	-1,4	Niet beschikbaar	-1,5
Solvabiliteit in %	3,9	Niet beschikbaar	4,5

ENEXIS HOLDING NV (INCLUSIEF OVERIGE NV'S/BV'S)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tekort aan netwerkcapaciteit voor de energietransitie
- Effecten van de energietransitie en de reguleringsmethodiek op de financiële positie
- Ongeautoriseerd gebruik van ICT-systemen

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	14	Niet beschikbaar	16
Eigen vermogen	4.241.000	Niet beschikbaar	5.441.000
Vreemd vermogen	5.154.000	Niet beschikbaar	4.907.000
Resultaat voor bestemming	199.000	Niet beschikbaar	1.300.000
Ratio weerstandsvermogen	4.241.000	Niet beschikbaar	5.441.000
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	nvt
Solvabiliteit in %	45,14	Niet beschikbaar	52,58

BRABANT WATER NV

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Veranderende klimatologische omstandigheden
- Kwaliteit van het grondwater
- Veroudering van het netwerk
- Informatie- en fysieke beveiliging

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	684.676	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	534.399	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	10.493	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	684.676	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	186,4	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	56,2	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV BANK NEDERLANDSE GEMEENTEN (BNG BANK)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Debiteurenrisico
- ICT
- Toenemende regelgeving en impact op de organisatie

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	465	Niet beschikbaar	587
Eigen vermogen	5.062.000	Niet beschikbaar	4.615.000
Vreemd vermogen	143.995.000	Niet beschikbaar	107.459.000
Resultaat voor bestemming	236.000	Niet beschikbaar	300.000
Weerstandsvermogen	5.062.000	Niet beschikbaar	4.615.000
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	nvt
Solvabiliteit in %	3,4	Niet beschikbaar	4,1

GR BELASTINGSAMENWERKING WEST-BRABANT

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	19,9% van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Oplopende proceskostenvergoedingen aan No-Cure-No-Pay bureaus als gevolg van een toename aan waardebezwaren. Het berekend risico is € 125.000.
- Sinds 2021 wordt er met een nieuw belastingapplicatie gewerkt wat nog kan zorgen voor onjuiste data-aanlevering en koppeling. Er is hiervoor een risico berekend van € 30.000.
- De economie zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijker en tijdrovender om cruciale functies in te vullen. Er is een berekend risico van € 150.000.
- Veranderende werkzaamheden binnen de BWB zorgen voor andersoortige functies dan wel een flexibele invulling hiervan in de toekomst. Het berekend risico is € 15.000.
- De belangrijkste applicatie van de relatief complexe informatie-architectuur van de BWB is vorig jaar geïmplementeerd. Deze applicatie is inmiddels grotendeels opgeleverd en werkt steeds beter. Het berekend risico is verlaagd naar € 37.500.
- Uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een data-gestuurde organisatie als de BWB. In 2022 zijn de beheersmaatregelen aangescherpt. De kans dat het risico zich voordoet is als gevolg hiervan lager ingeschat. Het berekend risico is € 56.250.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	3.901	3.974	3.717
Eigen vermogen	0	0	744
Vreemd vermogen	6.070	5.018	5.998
Resultaat voor bestemming	155	0	744
Weerstandsvermogen	75,0	75,0	75,0
Netto schuldquote in %	2,4	9,4	1,7
Solvabiliteit in %	2,5	0,0	11,0

Paragraaf Financiering

TREASURYFUNCTIE: TAKEN EN BELEID

Treasury zorgt voor de financiering, het cashmanagement en het renterisicobeheer binnen de gemeente Breda. Het doel is om vreemd vermogen aan te trekken tegen zo laag mogelijke kosten en om de organisatie te beschermen tegen ongewenste financiële risico's. Ons financieringsbeleid schrijft voor dat we maximaal financieren met kortlopende leningen. Het rentetarief op kortlopende leningen (geldmarkt) is bijna altijd lager dan op langlopende leningen (kapitaalmarkt). We volgen de wettelijke kaders voor het renterisicobeheer (kasgeldlimiet en renterisiconorm). Deze staan in de Wet financiering decentrale overheden (FIDO).

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) publiceerde in 2016 de notitie Rente 2017. Het doel daarvan is om realistisch te ramen en te komen tot een transparante rentetoerekening. De toegestane rentevergoeding over de reserves en voorzieningen (bespaarde rente) is gemaximeerd. De werkelijke rentelast wordt via het renteomslagpercentage verdeeld over de investeringen. Dit percentage was voor 2022 0,75%.

RENTEONTWIKKELING

Door de oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen als gevolg daarvan is de inflatie in 2022 tot ruim 14% gestegen, om richting het einde van het jaar van het weer onder de 10% te zakken. De ECB en andere centrale banken hebben de rente verhoogd om de inflatie te bestrijden. De beleidsrente van de ECB (herfinancieringsrente) is in meerdere stappen verhoogd van 0% naar 2,5%. Op de geld- en kapitaalmarkt zijn de rentetarieven ook fors gestegen. De 3-maands Euribor-rente is in de loop van 2022 van -0,5% naar 2% opgelopen. Op de kapitaalmarkt is de 10-jaars benchmarkrente opgelopen van 0,3% naar 3,1%.

FINANCIERINGSBELEID

In 2022 was onze financieringsbehoefte zeer beperkt, mede door de ontvangst van subsidies die pas in latere jaren worden uitgegeven. In de eerste helft van 2022 zijn enkele kasgeldleningen afgesloten (tarief -0,48%), maar na mei had de gemeente Breda een overschot aan liquide middelen. In 2022 hebben we daarom ook geen langlopende leningen aangetrokken. Het overschot aan liquide middelen is uitgezet bij de schatkist van het Rijk conform de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden. De vergoeding op de schatkistrekening was in 2022 tot medio september 0%, waarna de tarieven zijn opgelopen.

De gemeentelijke langlopende leningenportefeuille (opgenomen geldleningen) bestaat uit 2 deelportefeuilles. Een deel van de opgenomen geldleningen is bedoeld voor de financiering van gemeentelijke investeringen. Een ander deel is doorgeleend aan Bredase woningbouwcorporaties. De aflossingen op deze leningen bedroegen respectievelijk € 25,5 miljoen en € 2,2 miljoen. De omvang van beide portefeuilles daalde van bijna € 429 miljoen naar € 401 miljoen (eind 2022).

De opgenomen leningen voor de woningbouw dateren uit het verleden en zijn onder dezelfde condities doorgeleend aan de woningbouwcorporaties. Dit deel van de portefeuille neemt jaarlijks af door reguliere aflossingen. De gemiddelde rente blijft hoog, omdat leningen uit het verleden hogere rentetarieven hebben. Deze deelportefeuille nam in omvang af met € 2,2 miljoen tot € 49,8 miljoen.

In onderstaande tabel ziet u de ontwikkeling van de opgenomen en uitgegeven geldleningen.

Portefeuille langlopende leningen (> 1 jaar)	Restant hoofdsom 1-1-2022	Gem. rente	Nieuw opgenomen/ uitgegeven leningen	Aflossingen op leningen	Restant hoofdsom 31-12-2022	Gem. rente	Mutaties
Opgenomen leningen tbv Gem. Breda	376.761.758	1,75%	0	25.376.742	351.385.016	1,70%	-25.376.742
Opgenomen leningen tbv woningbouw	52.069.301	3,32%	0	2.230.783	49.838.518	3,31%	-2.230.783
Totaal opgenomen langlopende leningen	428.831.059	1,97%	0	27.607.525	401.223.534	1,90%	-27.607.525
Uitgegeven leningen tbv derden	92.722.468	3,35%	255.000	3.351.942	89.625.526	3,35%	-3.096.942
Uitgegeven leningen tbv woningbouw	57.859.421	3,32%		8.020.904	49.838.517	3,23%	-8.020.904

Totaal uitgegeven langlopende leningen	150.581.889	3,60%	255.000	11.372.846	139.464.043	3,30%	-11.117.846
Netto langlopende schuld (totaal opg. - uitg. leningen)	278.249.170		-255.000	16.234.678	261.759.491		-16.489.679
Portefeuille kortlopende leningen (< 1 jaar)	0	-0,48%	pm	pm	0	-0,48%	0
Totaal kortlopende en netto langlopende schuld	278.249.170				261.759.491		-16.489.679

VERSTREKTE GELDLeningen EN GARANTIES

De gemeente Breda had eind 2022 een totaal aan verstrekte geldleningen van € 139,5 miljoen. Het overgrote deel hiervan is voor:

- BreedSaam: € 69,8 miljoen (€ 72 miljoen).
- De woningbouwcorporaties: € 49,8 miljoen (€ 58,2 miljoen).
- Chassé Theater Beheer NV: € 12,8 miljoen (€ 13,5 miljoen).

De kredietrisico's op deze leningen zijn minimaal. De leningen aan de woningbouwcorporaties zijn gegarandeerd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Bij de overige leningen hebben we bijna overal hypothecaire zekerheid verkregen. Op alle leningen is regulier afgelost en bleven de effecten van de coronapandemie ook in 2022 uit.

De omvang van direct verleende garanties aan rechtspersonen is € 93,1 miljoen. Bijna overal hebben we hypothecaire zekerheid verkregen. Ondanks de coronapandemie is regulier afgelost op gegarandeerde leningen.

De gemeente is achtervang bij 2 waarborgfondsen: WSW en Waarborgfonds Eigen Woningen. We staan indirect garant voor de leningen die het waarborgfonds garandeert. De gemeente wordt aangesproken als het waarborgfonds niet aan haar verplichtingen kan voldoen. De zekerheidsstructuur en de financiële positie van deze waarborgfondsen zijn goed. Daardoor loopt de gemeente weinig risico. De omvang van de uitstaande leningen waarvoor we garant staan bij het WSW nam licht toe met bijna € 5 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke- en rechtspersonen	Oorspronkelijke hoofdsom	31-12-2021	31-12-2022
Waarborgfonds sociale woningbouw	747.725	584.268	583.778
Gegarandeerde geldleningen voor het verkrijgen/ verbeteren van woningen	493	322	145
Overige gegarandeerde leningen	45.200	95.878	93.136
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke- en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	793.418	680.468	677.059

RENTERISICOBEHEER

Renterisico is het risico dat de rentelast van een gemeente ineens fors stijgt. Dit kan gebeuren als veel lopende schulden vervallen en opnieuw gefinancierd moeten worden tegen een fors hogere rente. De wetgever stelt daarom een grens aan het maximale jaarlijkse renterisico voor een gemeente (Wet FIDO). Deze grens bestaat uit de kasgeldlimiet (norm voor leningen < 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen > 1 jaar). Deze 2 normen bepalen onze speelruimte om verantwoord en goedkoop te financieren. Beide normen zijn gekoppeld aan (een percentage van) de omvang van de begroting.

KASGELDLIMIET

Met de kasgeldlimiet voorkomt het Rijk dat een gemeente te veel financiert met kortlopende leningen (met een looptijd < 1 jaar) en zo te veel renterisico loopt. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van de totale begrotingsomvang en maximeert de omvang van de opgenomen kortlopende geldleningen. Breda mocht in 2022 gemiddeld niet meer dan € 61 miljoen aan kortlopende geldmiddelen aantrekken.

Omdat de inkomsten en uitgaven in de tijd niet altijd gelijk lopen, mag een gemeente de kasgeldlimiet 2 aaneengesloten kwartalen overschrijden. Daarna moet de omvang van de kortlopende leningen weer onder de kasgeldlimiet komen, bijvoorbeeld door kortlopende leningen om te zetten naar langlopende leningen. De tabel hieronder laat zien dat de kasgeldlimiet in 2022 geen enkel kwartaal is overschreden.

Bedragen x € 1 miljoen

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang begroting per 1 januari 2022 - de grondslag	722	722	722	722
Toegestane kasgeldlimiet:				
- in % van de grondslag	8,5%	8,50%	8,50%	8,50%
- omvang kasgeldlimiet	61	61	61	61
Toets kasgeldlimiet:				
Gemiddeld overschot vlottende middelen	29	21	29	37
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	14	15	0	0
Toegestane kasgeldlimiet	61	61	61	61
Overschrijding (+) / overschrijding (-) van kasgeldlimiet	76	67	90	98

RENTERISICONORM

De renterisiconorm voorkomt dat een te groot deel van de totale gemeentelijke schuld (met een looptijd > 1 jaar) in eenzelfde jaar vervalt en opnieuw gefinancierd moet worden tegen een mogelijk fors hogere rente. Het Rijk stelt de renterisiconorm op 20% van de gemeentelijke begroting. Dat dwingt een spreiding van minimaal 5 jaar af van de schuld in de vervalkalender. Breda mocht in 2022 maximaal € 144 miljoen aan langlopende schulden opnieuw financieren en/of aan een renteherziening onderhevig laten zijn.

De tabel laat zien dat we in 2022, net als in eerdere jaren, voldeden aan de norm. De gemeentelijke schuldportefeuille heeft een gemiddeld lange looptijd. Daardoor zijn de jaarlijkse aflossingsbedragen relatief laag en overschrijden we de renterisiconorm niet. De schuldportefeuille heeft genoeg spreiding om het renterisico te beperken. In Breda is de netto-rentelast minder dan 0,5% van de begroting.

Bedragen x € 1 miljoen

	2019	2020	2021	2022
Begrotingsomvang	642	595	688	722
Renterisiconorm (20% van de begroting)	128	119	138	144
Aflossingen op de vaste schuld	97	69	28	28
Ruimte (+) onder risiconorm	31	50	110	117

SCHATKISTBANKIEREN

Sinds eind 2013 is schatkistbankieren verplicht voor decentrale overheden. Gemeenten mogen niet meer beleggen, maar moeten overtollige middelen bij de schatkist afstorten. Een drempelbedrag is vrijgesteld om het dagelijkse betalingsverkeer niet te verstoren. De drempelwaarde is per 1 juli 2021 gewijzigd naar 2% van de begroting (tot € 500 miljoen) plus 0,2% van het meerdere. Voor Breda is de drempel € 10,444 miljoen.

De gemeente heeft geen structurele overtollige middelen en stort tijdelijke overschotten af. Dat gebeurt automatisch als het saldo van de gemeentelijke rekeningenstructuur bij de BNG Bank de € 2 miljoen (credit) overschrijft. Het drempelbedrag is in 2022 in geen van de kwartalen overschreden.

Bedragen x € 1.000

Berekening en benutting drempelbedrag schatkistbankieren	Drempel	Drempel	Drempel	Drempel
Drempelbedrag 2022 is 2% van Begroting over eerste € 500M + 0,2 % over het meerdere.	10.444	10.444	10.444	10.444
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	944	839	1.195	732
Ruimte onder het drempelbedrag	9.500	9.605	9.249	9.712
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

TREASURYRESULTAAT

Het treasuryresultaat is het verschil tussen de netto rentelast en de doorbelasting daarvan naar de taakvelden en grondexploitaties. Het resultaat in 2022 komt uit op € 39.618. Dat is € 47.000 meer dan geraamd bij de begroting. Het verschil bestaat vooral uit een hogere rentetoerekening aan de activa en kleinere afwijkingen op de overige kosten- en opbrengstenposten.

Werkelijke rentelasten en -baten	Jaarrekening 2021 gem rente %	Jaarrekening 2021 bedrag	Begroting 2022 rente %	Begroting 2022 bedrag	Jaarrekening 2022 rente %	Jaarrekening 2022 bedrag
Rente vaste schulden: OG-gemeente	1,75%	6.350.196	1,88%	6.000.000	1,70%	5.998.683
Rente vaste schulden: OG-woningbouw	3,32%	1.964.827	3,30%	1.878.000	3,31%	1.888.767
Rente nieuwe langlopende schulden (2021/2022)			0,25%	92.000		
Rente nieuwe kortlopende schulden (2022)	-0,49%	-132.879	-0,50%	-250.000	-0,48%	-181.666
Overige financieringslasten (saldo)		-76.131				-29.521
Totaal werkelijke rentelasten		8.106.013		7.720.000		7.676.263
Externe rentebaten UG/gemeente	3,35%	3.137.717	3,30%	3.037.000	3,35%	3.049.374
Externe rentebaten UG/woningbouw	3,32%	1.974.069	3,26%	1.943.000	3,32%	1.738.048
Totaal werkelijke rentebaten		5.111.786		4.980.000		4.787.422
Saldo werkelijke rentelasten minus -baten		2.994.227		2.740.000		2.888.841
Bij: Rente over eigen vermogen (reserves)	1,00%	1.371.200	0,75%	1.092.000	0,75%	1.077.830
Bij: Rente over voorzieningen	1,00%	604.840	0,75%	456.000	0,75%	395.152
Saldo rentelasten over eigen vermogen en voorzieningen		1.976.040		1.548.000		1.472.982
Totaal toe te rekenen rentelast		4.970.267		4.288.000		4.361.823
Toe te rekenen aan grondexploitaties	1,52%	852.623	1,45%	815.843	1,52%	691.715
Resteert toe te rekenen aan taakvelden (vaste activa)		4.117.644		3.472.000		3.670.108
De toegerekende rente aan taakvelden via renteomslag ad	1,00%	4.866.587	0,75%	3.464.000	0,75%	3.709.726
Resultaat treasury		748.943		-8.000		39.618
Saldo werkelijke rentelasten minus -baten / omvang van de begroting		0,44%				0,40%

Paragraaf Openbaarheid Wet open overheid

INLEIDING

Op 1 mei 2022 is de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen door de Wet open overheid (Woo). De Woo is bedoeld om overheden transparanter te maken en moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter en makkelijker vindbaar is. Nieuw in de Woo is de openbaarheidsparagraaf die in de begroting moet worden opgenomen als verantwoording. Dit jaar nemen we de verantwoording vanuit de Woo voor het eerst op in de jaarrekening.

De Woo regelt dat iedereen een verzoek om informatie kan indienen. Daarnaast verplicht de Woo ons om actief informatie openbaar te maken uit 11 informatiecategorieën. Deze verplichting gaat bijvoorbeeld gelden voor de vergaderstukken van de gemeenteraad, convenanten, uitgevoerde onderzoeken en beschikkingen. Daarnaast verlangt de Woo, net als de Archiefwet, een verbetering van de informatiehuishouding. Deze verplichtingen zijn nog niet in werking getreden, maar worden over een periode van 5 jaar gefaseerd ingevoerd. De Woo moet in 2027 volledig geïmplementeerd zijn.

WAT HEBBEN WE IN 2022 AAN DE IMPLEMENTATIE VAN DE WOO GEDAAN?

- De gemeente Breda pakt de implementatie van de Woo projectmatig op. Hiervoor hebben we in januari 2022 een projectleider aangesteld.
- De Woo stelt de functie van een Woo-contactpersoon verplicht. In Breda is hiervoor een Woo-functionaris aangesteld. Dit is een juridische functie specifiek voor de Woo.
- Het bestaande werkproces van Wob-verzoeken is geactualiseerd en verbeterd naar een werkproces voor Woo-verzoeken. De verbetering betreft de juridische ondersteuning in het Woo-proces door de Woo-functionaris. Daarnaast is de interne registratie van de Woo-verzoeken verbeterd, waardoor we beter op het proces kunnen sturen en het beter in de organisatie geborgd is.
- De verbeteringen in het proces zijn zichtbaar in het percentage Woo-verzoeken dat we binnen de wettelijke norm afhandelen. De wettelijke termijn bedraagt 4 weken plus eventueel 2 weken verdaging. De VNG heeft aangekondigd te gaan meten op de afhandeling van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn ^[1]. Voor 2022 is de norm gesteld op 55%. Met een percentage van 11% wordt deze norm ruim gehaald.

Jaar	Totaal	Afgehandeld buiten termijn
2022	98	11%
2021	104	40%
2020	76	30%
2019	114	33%
2018	108	17%

- Voor het behandelen van Woo-verzoeken zijn instructies opgesteld en de Woo is binnen de organisatie bij alle teams geïntroduceerd.
- We hebben speciale software aangeschaft om documenten te anonimiseren.
- Voor de verbetering van de informatiehuishouding voeren we een nulmeting uit. Deze ronden we naar verwachting af in het eerste kwartaal van 2023.
- We delen kennis en informatie over de implementatie van de Woo in VNG-verband en met de B5-gemeenten Den Bosch, Eindhoven, Tilburg en Helmond.

^[1] Meerjarenplan om de Wet open overheid (Woo) bij gemeenten te implementeren, VNG Realisatie, 22 april 2022

Paragraaf Bedrijfsvoering

BEDRIJFSVOERING

De bedrijfsvoering van de gemeente gaat over de balans en de kwaliteit van mensen, middelen en processen. We zorgen ervoor dat we voldoende goede mensen en voldoende middelen hebben om ons werk te doen en zorgen dat de processen op orde zijn, zodat we ons werk ook goed doen. Binnen die drie pijlers hebben we in 2022 stappen gezet. Een uitgebreidere beschrijving van de behaalde resultaten vindt u in programma 5 'Organisatie en financiën van Breda'.

Op hoofdlijnen:

- **Voldoende goede mensen** kreeg aandacht doordat we ons recruitmentproces opnieuw hebben ingericht en via een strategische personeelsplanning aandacht geven aan de groei en ontwikkeling van onze medewerkers.
- **Voldoende middelen** blijft een punt van aandacht, omdat we zo veel ambities willen waarmaken en de kosten zo hard oplopen. Wel konden we dankzij de middelen vanuit het bestuursakkoord de noodzakelijke vakgebieden (zoals gegevensbescherming, communicatie en data) een impuls geven. In 2022 hebben we een definitieve oplossing gevonden voor de taakstelling. Die wordt in 2023 structureel verwerkt.
- **Processen op orde** hebben we veel aandacht gegeven vanwege de rechtmatigheid en de digitalisering.

Een groot deel van onze processen is in meer of mindere mate gedigitaliseerd. Deze lappendeken is voor inwoners en bedrijven verwarrend, niet prettig en kan zelfs onveilig overkomen. Dit proceslandschap maakt het ook moeilijk om effectief en integraal te werken. In 2022 hebben we een veelbelovend begin gemaakt met die uitdaging vanuit kleine pilots voor procesinrichting, de herijkte digitale strategie en een centrale aanpak van onze dienstverlening. Zie ook programma 4 'Basis op Orde in Breda'.

RECHTMATIGHEID

Over 2020 gaf de accountant een verklaring met beperkingen af. Dat was het startschot om de rechtmatigheid van de processen inhuur, inkoop en subsidies te verbeteren. Hier zijn we 2021 mee begonnen:

- We hebben het proces structureel vernieuwd en goed geïmplementeerd.
- We hebben bekende fouten opgelost.
- We hebben nog niet bekende fouten opgespoord en opgelost.

In de loop van 2022 konden we vaststellen dat het aantal nieuwe fouten fors was afgenomen. Waar incidenteel nog iets fout gaat, wordt de oorzaak meteen geanalyseerd en gerepareerd. De bekende fouten zijn bijna allemaal opgelost. Een enkele onrechtmatige situatie is zo complex (bijvoorbeeld door de samenhang van meerdere applicaties), dat eerst een toekomstgerichte analyse nodig was voordat we een nieuwe aanbesteding uit konden zetten. Het ontwerp en de implementatie van nieuwe systemen en processen is in de loop van 2022 afgerond. Daarmee is het verbeterplan rechtmatigheid grotendeels gerealiseerd.

Toch zijn we niet klaar: de afgelopen periode heeft ons ook geleerd dat er nog meer nodig is voordat we kunnen spreken van een stabiel en geborgd proces. De ambtelijke organisatie heeft een breed werkpakket en koopt op evenveel gebieden diensten en producten in. We hebben dan ook vastgesteld dat er niet alleen méér maar ook betere ondersteuning nodig is. In 2022 hebben we daarom het transitieplan Rechtmatigheid opgesteld, dat in februari 2023 aan de gemeenteraad is aangeboden.

AUDITFUNCTIE

De auditfunctie is onderdeel van concerncontrol van de gemeente Breda. Op basis van een risico georiënteerd auditplan beoordeelt de auditfunctie jaarlijks de kwaliteit van (financiële) sturing, beheersing en verantwoording van de organisatie. De auditfunctie voldoet aan de minimale eisen van de externe accountant op het gebied van objectiviteit (onafhankelijke positionering in de organisatie en rapportagelijnen), competentie (deskundigheid, opleidingsniveau), systematische gedisciplineerde uitvoering van onderzoeken en interne kwaliteitsbewaking. De externe accountant maakt voor de oordeelsvorming over getrouwheid en rechtmatigheid gebruik van de interne auditwerkzaamheden.

De auditfunctie rapporteert periodiek aan directie en college op basis waarvan kan worden (bij)gestuurd op de kwaliteit van de

processen. Daarnaast vormen de auditrapportages, samen met managementrapportages, de basis voor het college voor de aan de gemeenteraad af te leggen proeve van rechtmatigheidsverantwoording over 2022. Dit als voorbereiding op de (wettelijk) verplichte verantwoording vanaf 2023.

Naast de reguliere audits gericht op getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen, heeft de auditfunctie een concernbrede fraude-risicoanalyse uitgevoerd op een zestal kernprocessen (betalingsorganisatie, grondexploitatie, inhuur, inkopen/aanbesteden, verstrekken subsidies en verhuuropbrengsten). In samenwerking met de organisatie zijn voor elk van de processen de risico's in beeld gebracht en waar nodig actie ingezet om restrisico's te mitigeren of te aanvaarden. Het in kaart brengen van deze eerste high-level analyse biedt een goede basis voor een verdiepingsslag in de komende jaren.

RECHTMATIGHEIDSVANTWOORDING

In deze paragraaf is een proeve van de rechtmatigheidsverantwoording 2022 opgenomen. De rechtmatigheidsverantwoording beoogt bij te dragen aan het debat tussen college en raad over de verantwoording en de kwaliteit van het financiële beheer. Bij het opstellen van deze rechtmatigheidsverantwoording zijn de kaders toegepast zoals ze vanaf 2023 gelden conform kadernota rechtmatigheid en de te actualiseren financiële verordening van de gemeente Breda. We spreken van een proeve, omdat gemeenten nog niet wettelijk verplicht zijn een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen. Aanvankelijk zouden gemeenten met ingang van 2021 verplicht zijn tot het opnemen van deze verantwoording. Corona en de kabinetsformatie leidden in het parlement tot een andere prioritering, waardoor behandeling van het betreffende wetsvoorstel werd uitgesteld. De verplichting geldt naar alle waarschijnlijkheid vanaf 2023.

Algemeen

Met de rechtmatigheidsverantwoording legt ons college zelf verantwoording af over de financiële rechtmatigheid in het afgelopen jaar. Daarmee loopt het college vooruit op het oordeel over rechtmatigheid van de accountant. Hun oordeel richt zich, conform nog voorgeschreven wettelijke kaders 2022, op de getrouwheid van de jaarrekening én rechtmatigheid van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties. Als gevolg overlapt de controleverklaring van de accountant daardoor gedeeltelijk met hiernavolgende verantwoording.

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreft het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. Toepassing van deze criteria betekent dat inzicht wordt gegeven in afwijkingen van de lasten ten opzichte van door uw raad goedgekeurde budgetten, inzicht in afwijkingen van de toepassing van wet- en regelgeving (met financiële consequenties) en of financiële afwijkingen die het gevolg zijn van misbruik of oneigenlijk gebruik.

In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders, zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 8 december 2022 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag, omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1 % van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 7,9 miljoen.

Bevindingen

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen met uitzondering van de hierna gerapporteerde afwijkingen. Het totaal aan afwijkingen blijft onder de door de gemeenteraad toegestane grens van 1% oftewel € 7,9 miljoen.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Bedragen x € 1 miljoen

Onderdeel	Criterium	Onrechtmatigheden	Onduidelijkheden
Programmabegroting	Begroting	0,2	
Inkoop/aanbesteding	Voorwaarden	2,1	
Inhuur Derden	Voorwaarden	0,2	
Kosten Jeugdhulp	Voorwaarden	0,2	
Kosten Participatie	Voorwaarden		0,7
Subsidies	Voorwaarden		0,6
Totaalbedrag		2,7	1,3

Hierna worden de afwijkingen verder toegelicht waarbij ook wordt ingegaan op de ondernomen acties om afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Toelichting

Programmabegroting

De begrotingsrechtmatigheid wordt, na actualisatie van de financiële verordening, vanaf 2022 beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd, zijnde programma en thema. Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde kredietbedrag.

Bij de intern uitgevoerde analyse op de begrotingsrechtmatigheid is vastgesteld dat verschillende overschrijdingen reeds zijn vermeld in de bestuursrapportage en daarmee niet leiden tot onrechtmatigheden. Op één thema is een overschrijding geconstateerd, die niet past binnen de in de financiële verordening genoemde uitgangspunten. Het betreft een overschrijding van € 197.000 op thema Vitaal en Sociaal Breda/Totaal Leven. Deze overschrijding kon niet eerder worden voorzien en wordt veroorzaakt door lastenoverschrijding op GROGZ / GGD en gezondheidsbeleid. Dit onder andere vanwege de impact van de CAO 2022 en de hiervoor ontvangen factuur.

Bij investeringsprojecten zijn geen overschrijdingen die niet binnen het totaal gevoteerde kredietbedrag passen. Daarmee zijn er voor 2022 geen onrechtmatigheden op dit onderdeel.

Inkoop/aanbesteding

De geconstateerde onrechtmatigheden bij inkoop/aanbesteding hangen samen met de in 2020 gesignaleerde risico's op onjuiste aanbestedingen in het verleden. Naar aanleiding van deze risico's heeft het college, in opdracht van de gemeenteraad, in 2021 het verbeterplan Rechtmatigheid opgesteld. Dit verbeterplan richtte zich enerzijds op het opsporen en herstellen van aanbestedingsfouten uit het verleden en anderzijds op het voorkomen van nieuwe fouten. Over de voortgang en de uitkomsten van dit verbeterplan Rechtmatigheid is periodiek aan de gemeenteraad gerapporteerd.

De organisatie heeft in 2021 en 2022 een behoorlijke inspanning geleverd om alle in het verleden gemaakte aanbestedingsfouten op te sporen en tot een oplossing te komen. Voor het overgrote deel zijn deze aanbestedingsfouten opgelost. Voor 2022 resteert nog een bedrag van € 1,0 miljoen aan onrechtmatige kosten op basis van deze oude dossiers. De onrechtmatigheden betreffen vooral het initieel in het verleden niet Europees aanbesteden van de dossiers en het uitbreiden of verlengen van de initiële opdracht waardoor alsnog de aanbestedingsgrenzen worden overschreden. Om tot een totaaloordeel te komen over de rechtmatigheid van aanbestedingskosten is in 2022 op basis van aanvullende spendanalyse onderzoek gedaan naar inkoop/aanbesteding van de kosten 2022. Op basis van deze controles zijn aanvullend 6 aanbestedingsfouten geconstateerd voor een totaalbedrag van € 1,1 miljoen.

In 2022 is op basis van het verbeterplan Rechtmatigheid geïnvesteerd in het versterken van de keten van Inkoopbehoefte tot en met Betalen (ITB) om daarmee nieuwe onrechtmatigheden te voorkomen. De inrichting en implementatie van een nieuw systeem voor het registreren van alle inkooporders en de factuurafhandeling vormt een belangrijke beheersmaatregel om in control te komen op dit proces. Andere belangrijke beheersmaatregelen waaraan in 2021 is gewerkt binnen het cyclisch inkoopproces vormen de centrale inkoopfunctie, de inkoopjaarplannen van de organisatieonderdelen, de inkoopordercontrole, de managementinformatie en de interne kwaliteitsbewaking. Daarnaast is ook in 2022 veel aandacht besteed aan verbetering van communicatie en het bewustzijn binnen de organisatie over inkoop/aanbesteding.

Eind 2022 is het verbeterplan rechtmatigheid in de huidige vorm geactualiseerd en afgerond. De (on)bekende fouten zijn opgelost of er wordt gewerkt om de fouten op te lossen. Daarnaast zijn de processen verbeterd. Dat brengt ons nu in een ander vaarwater. We zijn er nog niet, maar bij een nieuwe fase hoort wel een ander plan. Daarom hebben we een transitieplan opgesteld, ook gericht op het proces inkoop. De term verbeterplan is losgelaten omdat het transitieplan gaat over een meer integrale verbetering van onderliggende processen binnen de gehele organisatie. Dat betekent dat we niet alleen kijken naar wat is er nodig binnen de processen (processen, systemen, mensen/capaciteit), maar ook naar wat het vraagt van de organisatie en onze interne klanten.

Want alleen het veranderen van processen is niet voldoende om duurzaam de benodigde verbetering te borgen. Dit vraagt ook om verandering van houding, gedrag en communicatie en kennis die nodig is om de volwassenheid van de gemeente als opdrachtgever te verhogen. Bovendien blijkt dat we de uitvoering op een aantal punten moeten versterken. Na afronding van het plan eind 2023 moeten de processen meer in control zijn dan nu. Dit kan en zal worden gemeten aan de hand van het control framework door de resultaten begin 2023 te vergelijken met de resultaten na afronding van het transitieplan.

Inhuur derden

De geconstateerde onrechtmatigheden bij inhuur derden hangen ook samen met de in 2020 gesignaleerde risico's op onjuiste aanbestedingen in het verleden. Ook voor dit proces is door het college, in opdracht van de gemeenteraad, in 2021 een verbeterplan Rechtmatigheid opgesteld. Dit verbeterplan richt zich enerzijds op het opsporen en herstellen van aanbestedingsfouten in het verleden en anderzijds op het voorkomen van nieuwe fouten. Over de voortgang en de uitkomsten van dit verbeterplan Rechtmatigheid is periodiek aan de gemeenteraad gerapporteerd.

De organisatie heeft in 2020 en 2021 alle in het verleden gemaakte fouten ten aanzien van inhuur derden opgespoord en een plan van aanpak opgesteld om tot een oplossing te komen. Voor het overgrote deel zijn deze aanbestedingsfouten opgelost. Voor 2022 resteert nog een bedrag van € 0,2 miljoen aan onrechtmatige kosten. Naast de afloop van in het verleden gemaakte aanbestedingsfouten is in 2022 onderzoek gedaan naar de rechtmatigheid van de kosten van inhuur. Hier zijn geen nieuwe afwijkingen gesignaleerd.

In 2022 is in het kader van het verbeterplan Rechtmatigheid verder gewerkt aan de versterking van het reguliere proces en het systeem. Nieuwe onrechtmatigheden kunnen hiermee worden voorkomen of zoveel mogelijk vooraf worden gesignaleerd en na signalering worden hersteld. Belangrijke beheersmaatregelen vormen de leidraad inhuur, de inkoopordercontrole en de modules voor urenregistratie en facturering, de doorontwikkeling van management informatie en de interne kwaliteitsbewaking. Het vervolg van de verbetering aan de hand van het transitieplan is hiervoor (bij inkoop/aanbesteding) uiteengezet.

Kosten Jeugdhulp

De afwijking bij Jeugdhulp betreft de uitkomsten van de extrapolatie naar aanleiding van een bevinding over onterecht gedeclareerde zorg bij 'kleine' jeugdhulpaanbieders. Op basis van nader onderzoek wordt het gedeclareerde teruggevorderd.

Kosten Participatie

De onduidelijkheid bij Participatie (€ 0,7 miljoen) betreft de inschatting van de financiële omvang van de uitkeringen met ontbrekende/onvolledige uitkeringsdossiers uit 2020. De beperkte onzekerheid nemen we weg door de ontbrekende bewijsvoering aan te vullen en als onderdeel van de reguliere processen rechtmatigheidsonderzoeken uit te voeren.

Subsidies

De geconstateerde onduidelijkheden bij subsidies worden veroorzaakt door de niet vastgestelde subsidiedossiers. Dit geeft risico's omtrent (mogelijke beoordeling van de) rechtmatigheid van deze subsidies en de mogelijkheden tot terugvordering als niet aan de subsidievereisten is voldaan. Het restantbedrag 2021 (€ 0,6 miljoen) is als onduidelijkheid aangemerkt.

Om bij het proces subsidies in control te komen wordt als basis de Algemene Subsidie Verordening (ASV) aangepast/aangescherpt. De ASV wordt naar verwachting in 2023 ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd. Daarnaast krijgt de verbetering van het (administratieve) subsidieproces in 2023 nog een vervolg met het optimaliseren en borgen van het proces van subsidieverlening en subsidievaststelling, de inrichting van interne kwaliteitsborging en managementinformatie.

ARTIKEL 213A ONDERZOEKEN

Jaarlijks voert het college onderzoeken uit gericht op doelmatigheid en doeltreffendheid. De programmering van voorgenomen onderzoeken wordt opgenomen in de begroting. De verplichting daartoe is vastgelegd in artikel 213a van de Gemeentewet. Deze verplichting en werkwijze is nader uitgewerkt in de verordening omtrent periodiek onderzoek door het college naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur (Verordening 2021). De voortgang en de uitkomsten van deze artikel 213a-onderzoeken wordt in deze paragraaf bedrijfsvoering beschreven.

Lopende onderzoeken

Onderwerp 1	Gesubsidieerde instellingen
Beschrijving/Scope	Onderzoek naar de wijze van sturen van, beheersen en toezicht houden op gesubsidieerde instellingen. Instellingen worden door de gemeente gesubsidieerd om de gemeentelijke doelen efficiënt en effectief te realiseren. Met dit onderzoek wordt de wijze waarop instellingen verantwoording afleggen aan de gemeente en de wijze waarop ze vanuit de gemeentelijke organisatie worden gestuurd om tot de juiste inzet/activiteiten te komen, onder de loep genomen.
Doelstelling	Borging van een goede governance van gesubsidieerde instellingen.
Planning uitvoering	Q4 van 2022 - Q2 2023
Status	Dit onderzoek is in concept afgerond. Resultaten van dit onderzoek worden meegenomen in de uitwerking van de nieuwe ASV en Nadere Regels.
Onderwerp 2	Verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen)
Beschrijving/Scope	Onderzoek naar de wijze van sturen van, beheersen en toezicht houden op verbonden partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het deelnemen aan verbonden partijen brengt financiële en bestuurlijke risico's met zich mee. Centraal staat in het onderzoek hoe en met welke doelen de gemeente deelneemt in gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en of sprake is van adequate invulling van de governance van deelnemingen.
Doelstelling	Bij het opstellen en uitvoeren van het gemeentelijk beleid voor verbonden partijen is een drietal aspecten van belang: <ol style="list-style-type: none"> 1. de governance van de verbonden partij(en) 2. de doeltreffendheid van de verbonden partij(en) 3. de risico's van de verbonden partij(en) Deze drie aspecten komen in het onderzoek naar voren om op basis daarvan te komen tot aanscherpingen in de doelmatigheid van de gemeentelijke werkwijze bij gemeentelijke deelnemingen.
Planning uitvoering	Q4 2022 - Q2 2023
Status	Er is een raadsbesluit genomen tot verlenging van de huidige Nota Verbonden Partijen met een jaar (van 1 juli 2022 tot 1 juli 2023). In die periode wordt de Nota Verbonden partijen geactualiseerd, rekening houdend met de nieuwe Wet Gemeenschappelijke Regelingen (in werking sinds 1-7-2022), de adviezen en aanbevelingen van de uitgevoerde "Evaluatie kader stellende spelregels verbonden partijen" en het rapport van Berenschot "Grip en sturing op

---

gemeenschappelijke regeling Regio West-Brabant". Dit proces van actualisatie loopt op dit moment in regionaal verband tezamen met de regio's West en Midden Brabant.

Onderwerp 3	Evaluatie overheveling WOZ-taken naar BWB
Beschrijving/Scope	Op basis van een onderzoeksrapport heeft het college besloten per 1 mei 2019 de WOZ-taken taxeren en bezwaarafhandeling over te dragen aan de BWB. Het college heeft bij deze besluitvorming tevens besloten om na 3 jaar een evaluatie uit te voeren naar de ontwikkeling van de prijsstelling, kwaliteit van dienstverlening en de wijze van samenwerking (communicatie en data-uitwisseling) tussen gemeente Breda en BWB.
Doelstelling	Beoordelen of de beoogde resultaten bij de overheveling van de WOZ-taken taxeren en bezwaarafhandeling daadwerkelijk zijn gerealiseerd, waarbij aandacht voor: <ol style="list-style-type: none"> 1. afgesproken prijsstelling (budgettair neutraal) 2. kwaliteit van dienstverlening op de processen taxeren en bezwaarafhandeling (niveau minimaal handhaven) 3. verbetering van samenwerking (onderlinge communicatie en data-uitwisseling moet substantieel beter). De uitkomsten van de evaluatie kunnen ook gebruikt worden voor het verder door ontwikkelen van de ingezette samenwerking op de WOZ-taken taxeren en bezwaarafhandeling.
Planning uitvoering	Q3 2022 t/m Q2 2023
Status	Het evaluatieonderzoek is uitgevoerd in de periode Q3 2022/Q2 2023. Inmiddels is het onderzoek afgerond door onderzoeker en is het rapport beschikbaar gesteld aan zowel de BWB als de gemeente Breda voor een managementreactie. Vervolgens wordt het rapport naar verwachting in mei 2023 vastgesteld door het college. Na vaststelling van het rapport wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de onderzoeksbevindingen en de aanbevelingen in het rapport.
Onderwerp 4	Doordecentralisatie onderwijshuisvesting
Beschrijving/Scope	Gemeente Breda heeft de zorgplicht voor nieuwbouw en renovatie voor onderwijshuisvesting doorgedecentraliseerd naar twee coöperaties, Breedsaam en Building. De gemeente onderzoekt welke verbeteringen noodzakelijk zijn om te sturen op de doelmatigheid van de doorgedecentraliseerde middelen.
Doelstelling	Het versterken van de interne organisatie en de aansturing richting de coöperaties. Daarvoor worden afspraken aangescherpt en een nieuwe doordecentralisatie-overeenkomst met beide coöperaties gesloten.
Planning uitvoering	Naar aanleiding van een extern onderzoek wordt er een verbeterplan opgesteld in het najaar van 2022. De nieuwe afspraken en doordecentralisatie-overeenkomst worden in het voorjaar 2023 naar verwachting vastgelegd.
Status	Het extern onderzoek is afgerond. Het opstarten van het verbeterplan heeft vertraging opgelopen. Naar verwachting is dit voor het zomerreces gereed.

Afgeronde onderzoeken

Onderwerp	Evaluatie opgave gestuurd werken
Beschrijving/Scope	In 2017 is gestart met 'opgave gericht werken', gericht op de aanpak van complexe en dynamische maatschappelijke uitdagingen die we niet binnen 1 of meerdere dienstverleningsketens kunnen oppakken. De drie opgaven Wonen, Onderwijs en Economie zijn afgerond. Daarom zijn deze opgaven geëvalueerd.
Doelstelling	Het in beeld brengen van de resultaten en effecten van de opgaven, bepalen of de werkwijze volgens betrokkenen succesvol is en een toegevoegde waarde heeft en tot slot komen tot een advies over opgavegericht werken in de toekomst.
Status	Afgerond. De adviezen zijn verwerkt in het organisatie ontwikkelprogramma dat in de zomer 2022 is gelanceerd, onder de noemer 'Ontwikkelen van een basiswerkwijze'.

Onderwerp	Evaluatie/actualisatie beleidskader kapitaalgoederen
Beschrijving/Scope	Medio 2021 is de 2e evaluatie (1e evaluatie/actualisatie in 2018) voor het beleidskader kapitaalgoederen verschenen. Deze biedt input voor c.q. vormt de opmaat naar de actualisatie van het kapitaalgoederenbeleid in 2022. Zoals die bestuurlijk is afgesproken tussen college en gemeenteraad in 2014.
Doelstelling	Voor de kapitaalgoederen van de openbare ruimte in Breda (wegverhardingen, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, bomen, waterwegen- en voorzieningen en cultuurgroen) is in 2014 door college en gemeenteraad een beleidskader vastgesteld. Elke twee jaar wordt daarover een beperkte evaluatie uitgevoerd. Elke 4 jaar vindt een evaluatie en actualisatie van het beleidskader plaats. De doelstelling met de tweejaarlijkse evaluaties is de beleidsafspraken over kwaliteitsniveaus voor het onderhoud en de bijbehorende budgetten voor de verschillende kapitaalgoederen te beschouwen. Elke vier jaar worden deze bij de actualisatie zo nodig bijgesteld. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022, kan het nieuwe stadsbestuur het geactualiseerd beleidskader kapitaalgoederen vaststellen.
Status	Eind 2021 is met de gemeenteraad de evaluatie van het beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte gedeeld en besproken. De actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen wordt breder opgepakt dan alleen een update van de huidige opzet en kan naar verwachting in 2024 worden vastgesteld.

Jaarstukken 2022

Jaarrekening

Balans

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
Activa		
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	3.316	3.464
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	767	48
Totaal Immateriële vaste activa	4.084	3.512
<i>Materiële vaste activa</i>		
Investeringen met economisch nut	256.471	264.557
Investeringen economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	138.086	146.737
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	69.535	73.592
Totaal Materiële vaste activa	464.093	484.886
<i>Financiële vaste activa</i>		
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	2.267	2.267
Leningen aan woningbouwcorporaties	58.221	50.141
Leningen aan deelnemingen	14.522	13.810
Overige langlopende leningen	91.193	88.239
Leningen aan openbare lichamen	0	232
Totaal Financiële vaste activa	166.202	154.689
Totaal Vaste activa	634.379	643.087
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	25.560	14.214
Overige grond- en hulpstoffen	3.082	500
Gereed producten en handelsgoederen	84	87
Totaal Voorraden	28.726	14.801
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Vorderingen op openbare lichamen	5.224	4.594
Overige vorderingen	52.392	52.191
Totaal Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	57.617	56.785
<i>Liquide middelen</i>		
Liquide middelen	1.129	131
Totaal Liquide middelen	1.129	131
<i>Overlopende activa</i>		
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	45.939	56.128
Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	506	1.455
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	4.883	16.136
Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.774	1.589
Totaal Overlopende activa	53.103	75.308
Totaal Vlottende activa	140.573	147.026
Totaal Activa	774.952	790.113

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
Passiva		
Eigen Vermogen		
<i>Reserves</i>		
Algemene reserve	94.088	102.343
Bestemmingsreserves	33.724	46.842
Totaal Reserves	127.813	149.185
<i>Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van de baten en lasten in de jaarrekening</i>		
Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	15.898	17.304
Totaal Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van de baten en lasten in de jaarrekening	15.898	17.304
Totaal Eigen Vermogen	143.711	166.489
Voorzieningen		
Voorzieningen	52.687	57.012
Totaal Voorzieningen	52.687	57.012
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	428.831	401.224
Waarborgsommen	933	830
Overige langlopende verplichtingen	6.725	0
Totaal Vaste schulden	436.489	402.054
Vlottende passiva		
<i>Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Overige kasgeldleningen	0	0
Banksaldi	0	1.928
Overige schulden	27.205	28.455
Totaal Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	27.205	30.382
<i>Overlopende passiva</i>		
Verplichtingen	56.624	65.186
Voorschotten van Europese overheidslichamen	495	1.372
Voorschotten van het Rijk	53.763	63.183
Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.452	2.136
Overige vooruitontvangen bedragen	2.526	2.299
Totaal Overlopende passiva	114.860	134.176
Totaal Vlottende passiva	142.065	164.558
Totaal Passiva	774.952	790.113
Totaal gewaarborgde geldleningen	680.468	677.060
EMU-saldo	-11.328	20.806

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt volgens de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (de Financiële Verordening Gemeente Breda).

De cijfers van deze jaarrekening gaan over alle bij de Gemeente Breda behorende organisatieonderdelen.

De waarderingsgrondslagen zijn vergelijkbaar met het voorgaande jaar.

Waardering

Vaste activa

De activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- en vervaardigingsprijs. Deelnemingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Immateriële vaste activa

Investerings als onderdeel van een nog door de raad in te stellen grondexploitatie worden met ingang van 2017 geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Daarbij wordt rekening gehouden met een aftrek van specifiek gerelateerde bijdragen van derden. Eventuele bijdragen uit bestemmingsreserves worden aangewend ter dekking van de kapitaallasten van genoemde type investeringen. Zodra de grondexploitatie bij raadsbesluit is ingesteld worden de geactiveerde investeringen ingebracht in de grondexploitatie.

Materiële vaste activa

Voor materiële vaste activa geldt dat de verkrijgingsprijs, waar van toepassing, is verminderd met ontvangen bijdragen van derden die in directe relatie met het actief staan, en subsidies.

Met ingang van 2017 is het uitgangspunt, dat de materiële vaste activa altijd worden geactiveerd. Tot 2017 werden investeringen met maatschappelijk nut alleen dan geactiveerd als er onvoldoende dekking is uit reserves of via de exploitatierekening. Bij een duurzame waardevermindering vindt afwaardering plaats, dan wel wordt een voorziening voor duurzame waardevermindering gevormd.

In de financiële verordening is bepaald dat het college nadere uitvoeringsregels vastlegt voor waardering en afschrijving van de vaste activa. In het financieel beleid zijn de afschrijvingstermijnen vastgelegd. De jaarlijkse afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en in principe lineair bepaald. Voor gebouwen gaan we uit van een annuïtaire afschrijvingsmethodiek. Investerings met een aanschafwaarde onder de € 50.000 worden niet geactiveerd.

Voor de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van 1e uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa

De onder de financiële vaste activa opgenomen deelnemingen en verstrekte leningen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, zonedig verminderd met een voorziening voor oninbaarheid. Deelnemingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde als deze lager is dan verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Vlottende activa

Voorraden

De grondvoorraden en onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met al ontvangen verkoopopbrengsten. Voor verliesgevende grondcomplexen bestaat een voorziening. Op het moment dat we een tekort verwachten op een grondexploitatie treffen we een voorziening.

De gemeente heeft extracomptabel inzichtelijk gemaakt welke winstpotentie er is voor de complexen die naar verwachting afsluiten met een positief saldo. Winstneming gebeurt op basis van de POC-methode (Percentage of Completion). Tussentijds kan ook al winst worden genomen. In dat geval gaan we ervan uit dat het deel van de winst is gerealiseerd, dat we onttrekken aan de exploitatie. We bepalen de hoogte van de tussentijdse winstneming op basis van Percentage of Completion methode (POC). De berekeningswijze is als volgt: het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x het geprognosticeerde resultaat (rekening houdend met onzekerheden) = tussentijdse winstneming. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.

Overige kortlopende activa

De overige kortlopende activa, zoals debiteuren, overige vorderingen en liquide middelen, zijn opgenomen tegen de nominale waarde, verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Eigen vermogen

De algemene reserves dienen als algemeen financieel weerstandsvermogen. In bestemmingsreserves zijn bedragen gereserveerd voor (specifiek) benoemde toekomstige uitgaven of bijdragen aan budgetten.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde, met uitzondering van de pensioenvoorziening voor politieke ambtsdragers (Voorziening APPA). Deze is gewaardeerd tegen contante waarde op basis van actuariële grondslagen. Voorzieningen voor planmatig onderhoud zijn onderbouwd met een meerjarenperspectief. Voor afvalstoffen en riolering zijn er voorzieningen, waarin we de jaarlijkse resultaten egaliseren.

Vaste schulden

De langlopende schulden hebben een looptijd van één jaar of langer. Deze zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen.

Vlottende passiva

Kortlopende passiva, zoals crediteuren en overige schulden zijn ook opgenomen tegen nominale waarde.

Overig

Op bijzondere waarderingsgrondslagen van specifieke balansonderdelen gaan we in bij het betreffende onderdeel in de toelichting op de balans.

Resultaatbestemming

De mutaties in reserves waarover de gemeenteraad bij begroting (swijziging) al besloot, worden verantwoord na de bepaling van het saldo van baten lasten volgens het overzicht van baten en lasten. Het saldo volgens het overzicht van baten en lasten leidt, samen met de mutaties in de reserves waarover de gemeenteraad al besloot, tot een nog te bestemmen resultaat. Het resultaat staat als afzonderlijke post op de balans. De gemeenteraad besluit over de resultaatbestemming bij de behandeling van de jaarrekening.

Toelichting vaste activa

VASTE ACTIVA

Vaste activa zijn zaken die meerjarig hun nut en waarde behouden. Uitgaven aan deze zaken worden geactiveerd en hierover wordt gedurende de gebruiksduur afgeschreven. Er is onderscheid in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Immateriële vaste activa zijn kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief. De materiële activa zijn stoffelijk van aard; bijvoorbeeld gebouwen, computers, sportvelden en voertuigen. De financiële vaste activa zijn geldleningen, beleggingen en vorderingen op lange termijn.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	3.316	3.464
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	767	48
Totaal Immateriële vaste activa	4.084	3.512

Kosten van onderzoek en ontwikkeling

De kosten van onderzoek en ontwikkeling betreffen voorbereidingskosten voor 4 ontwikkelingsgebieden (Havenkwartier, Gasthuisvelden, Markoevers en Woonakker), MFA Bavel en het Talentencentrum. De geactiveerde kosten worden afgeschreven in 5 jaar. In 2022 is een bedrag van € 1,5 miljoen geactiveerd en € 1,4 miljoen afgeschreven.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De bijdragen aan activa in eigendom van derden betreffen in het kader van monumentenzorg bijdragen aan restauraties op monumentale panden in de binnenstad. De geactiveerde bijdragen worden afgeschreven over een periode van 25 tot 30 jaar. In 2022 hebben er geen nieuwe bijdragen plaatsgevonden. In 2022 is voor een bedrag van € 0,57 miljoen afgewaardeerd, omdat de bijdragen niet voldeden aan de voorwaarden die het BBV hieraan stelt. Verder is op de boekwaarde van het beginsaldo van € 0,76 miljoen is in 2022 € 0,14 miljoen afgeschreven, zodat de boekwaarde ultimo 2022 nog € 0,05 miljoen bedraagt. Dit betreft nog één post; de bijdrage aan molen De Korenbloem in Ulvenhout.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de economische levensduur. Er is onderscheid in:

- Investerings met een economisch nut: investeringen die verhandelbaar zijn of die een bijdrage leveren aan het productieproces.
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven: de investeringslasten worden door middel van heffingen in rekening gebracht bij de gebruiker. Dit zijn specifiek de investeringen voor afvalstoffen en riolering.
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut: investeringen in de openbare ruimte (wegen, parken, viaducten et cetera) zijn niet verhandelbaar en leveren geen bijdrage aan productieprocessen. Vanaf het begrotingsjaar 2017 worden ook deze (nieuwe) investeringen geactiveerd en gelden ook over deze (nieuwe) investeringen de gebruikelijke afschrijvingstermijnen.

Onderstaand een overzicht van de wijzigingen van de boekwaarde van deze materiële vaste activa in 2022.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Materiële vaste activa</i>		
Investerings met economisch nut	256.471	264.557
Investerings economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	138.086	146.737
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	69.535	73.592
Totaal Materiële vaste activa	464.093	484.886

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2021	Bij: Investerings afgelopen jaar	Af: Des- inves- teringen	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	Bijdragen van derden	Voorziening duurzame waardever- mindering	Boekwaarde 31-12-2022
Investerings met economisch nut:							
Gronden	52.907	9.502	1.289	0	274	-776	61.622
In erfpacht uitgegeven gronden	9.371	1.241	88	0	0	641	9.883
Woonruimten	48	0	0	11	0	0	37
Bedrijfsgebouwen	144.117	14.090	-499	6.294	1.327	1.286	149.799
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.541	508	135	708	239	0	2.967
Vervoermiddelen	8.595	596	104	1.326	0	0	7.761
Machines, apparaten en installaties	12.470	90	0	1.103	0	0	11.457

Overige mva	25.422	3.005	2.423	4.893	80	0	21.031
Subtotaal	256.471	29.032	3.540	14.335	1.920	1.151	264.557

Investerings met economisch nut gedekt door heffing							
Investerings waarvoor heffingen kunnen worden geheven	138.086	16.191	0	7.416	124	0	146.737
Subtotaal	138.086	16.191	0	7.416	124	0	146.737
Investerings met een maatschappelijk nut							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken t/m 2016	29.861	0	0	5.786	0	0	24.075
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	39.675	15.016	419	1.941	2.814	0	49.517
Subtotaal	69.536	15.016	419	7.727	2.814	0	73.592
Totaal	464.093	60.239	3.959	29.478	4.858	1.151	484.886

Investerings met economisch nut

In 2022 is aan investeringen met economisch nut in totaal € 29,2 miljoen geïnvesteerd (2021: € 28,4 miljoen).

Tussen de gronden en bedrijfsgebouwen heeft in de kolom vermeerderingen een financieel-administratief technische verschuiving van € 5,7 miljoen plaatsgevonden, waardoor de feitelijke vermeerderingen van de gronden € 3,8 miljoen is geweest. De grootste investering betrof de aankoop van een stuk landbouwgrond nabij de Veenstraat in Bavel voor € 2,8 miljoen. Verder is onder deze post de grond Lijndonk Tervoort vanuit de voorraad verspreidliggende gronden geactiveerd voor € 0,8 miljoen. Voorts is als vermeerdering opgenomen de grond voor het Levensbos voor € 0,5 miljoen, zodat deze post als aparte post onder de gronden is komen te staan. Onder de desinvesteringen is voor hetzelfde bedrag de Bredestraat vermindert t.b.v. het Levensbos. Onder de desinvesteringen is ook de afwaardering van de boekwaarde van de Grintweg voor € 0,4 miljoen verwerkt als gevolg van de verkoop van deze grond aan het Waterschap.

De investeringen in de bedrijfsgebouwen bestaan voornamelijk uit de nieuwbouw doorstroomvoorziening aan de Slingerweg (€ 1,9 miljoen), ontwerp en bouw van het talentencentrum (€ 13,8 miljoen), en aanpassingen in de huisvesting Stadskantoor (€ 0,8 miljoen). De bijdrage van derden is een bijdrage van € 1,3 miljoen vanuit de specifieke uitkering sport aan de bouwkosten van het Talentencentrum.

De investering bij Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (€ 0,7 miljoen) zijn voorbereidingskosten voor gebiedsontwikkeling Corbion. Bij vervoermiddelen is voor een bedrag van € 0,6 miljoen geïnvesteerd (2021: € 2,0 miljoen), waaronder een waterstofvrachtwagen (€ 0,1 miljoen), en een hydraulische arm en doorzaaimachine (€ 0,1 miljoen). Bij de overige materiële vaste activa zijn grote investeringen geweest investeringen in het kader van een flexibele organisatie (€ 0,9 miljoen), inventaris en Wifi Stadskantoren A en B (€ 0,8 miljoen), en vervanging Breda.nl (€ 0,3 miljoen).

Besloten is om de Gasthuisvelden 11 (voormalige belastingkantoor) te slopen. Dit besluit heeft tot gevolg, dat dit gebouw per balansdatum moet worden gewaardeerd tegen de directe opbrengstwaarde, zijnde de grondwaarde huidige bestemming minus de kosten voor sloop van het huidige gebouw. De directe opbrengstwaarde is per balansdatum € 1,3 miljoen lager dan de boekwaarde, derhalve is de voorziening duurzame waardevermindering voor dit gebouw verhoogd met € 1,3 miljoen.

Investerings waarvoor heffingen kunnen worden geheven

Dit betreffen de investeringen in riolering. In 2019 is het Stedelijk Waterplan 2019-2023 vastgesteld wat de basis vormt voor de uit te voeren investeringen. In 2022 is in de riolering € 16,2 miljoen geïnvesteerd (€ 2021: 16,9 miljoen). In 2022 is op deze investeringen € 7,4 miljoen afgeschreven (2021: € 6,9 miljoen). De boekwaarde van deze investeringen bedraagt ultimo 2022 € 147 miljoen (2021: € 138 miljoen).

Investerings met maatschappelijk nut

Dit betreffen de investeringen in onze openbare ruimte op het gebied van wegen, parken, viaducten en dergelijke ter grootte van € 14,8 miljoen (2021: € 14,1 miljoen). De grootste investeringen in 2022 waren investeringen in het kader van

Uitvoeringsprogramma Mobiliteit (€ 4,2 miljoen), Gasthuysvelden: 3e fase Mark (€ 2,9 miljoen), verduurzaming lichtmasten openbare verlichting (€ 1,4 miljoen), en groene pleinen en parken (€ 1,1 miljoen).

De onder deze post opgenomen bijdragen van derden (€ 2,8 miljoen) bestaat onder meer uit een Europese subsidie voor het project Green Quays voor de natuur inclusief ontwikkeling van te realiseren kades en omliggende (groene) openbare ruimte (€ 1,3 miljoen), SPUK E20 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021 (€ 0,5 miljoen), en subsidie Woningbouwimpuls (€ 0,4 miljoen).

Afschrijvingen

De jaarlijkse afschrijvingslast is bepaald conform de afschrijvingstabel in het financieel beleid. Op basis van levensduur wordt de jaarlijkse afschrijvingslast bepaald. Voor gebouwen schrijven we annuïtair af, wat wil zeggen een jaarlijks gelijkblijvende kapitaallast van rente plus afschrijving. Voor de overige activa schrijven we lineair af, waarbij de afschrijvingslast gelijk blijft, maar de rentelast gedurende de looptijd afneemt. Jaarlijks wordt beoordeeld of zich bijzondere waardeverminderingen hebben voorgedaan.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De financiële vaste activa zijn deelnemingen en verstrekte leningen gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, zonodig verminderd met een voorziening voor oninbaarheid. Deelnemingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde als deze lager is dan verkrijgingsprijs. Er wordt geen afwaardering wegens oninbaarheid noodzakelijk geacht.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Financiële vaste activa</i>		
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	2.267	2.267
Leningen aan openbare lichamen	0	232
Leningen aan woningbouwcorporaties	58.221	50.141
Leningen aan deelnemingen	14.522	13.810
Overige langlopende leningen	91.193	88.239
Totaal Financiële vaste activa	166.202	154.689

Kapitaalverstrekingen

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen</i>		
Aandelen/ beleggingen Brabant Water NV	735	735
Deelneming afwikkeling Essent	24	24
Aandelen / beleggingen Bank Nederlandse Gemeenten	644	644
Aandelen Neovita BV	191	191
Kapitaalverstreking Stadsherstel NV	204	204
Kapitaalverstrekingen Chasse Theater Beheer NV	227	227
Kapitaalverstrekk. Bredase Investeringsmij NV BrIM	227	227
Kapitaalsverstreking Rewin	16	16
Totaal Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	2.267	2.267

De nominale waarde van de aandelenbelangen in betreffende deelnemingen zijn in 2022 niet gewijzigd.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Leningen aan openbare lichamen</i>		
Lening U/G Gemeente Moerdijk	0	232
Totaal Leningen aan openbare lichamen	0	232

De lening aan Gemeente Moerdijk betreft een huurkoopovereenkomst voor 15.460 containers tot en met september 2032. De containers worden uiterlijk september 2032 juridisch aan de Gemeente Moerdijk overgedragen, nadat het volledige bedrag van de koopsom (oorspronkelijk € 240.386) door de Gemeente Moerdijk is voldaan. Over het nog onbetaalde deel van de koopsom is de Gemeente Moerdijk jaarlijks rente verschuldigd, die gelijk is aan de omslagrente van Gemeente Breda.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Leningen aan woningbouwcorporaties</i>		
U/G doorgeleend woningbouwcorp	57.859	49.839
U/G woningbouwleningen	361	303
Totaal Leningen aan woningbouwcorporaties	58.221	50.141

Het gaat hier om leningen aan WonenBreburch (boekwaarde € 4,3 miljoen), Allee Wonen (boekwaarde € 41,3 miljoen) en Laurentius (boekwaarde € 4,5 miljoen). Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt aan woningbouwcorporaties. Afbouw van de portefeuille vindt plaats door de contractuele aflossingen.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Leningen aan deelnemingen</i>		
Chassé Theater Beheer NV	13.504	12.831
Stadsherstel NV	939	901
Enexis Holding NV	79	79
Totaal Leningen aan deelnemingen	14.522	13.810

Er zijn in 2022 geen nieuwe leningen verstrekt aan de deelnemingen. Op de leningen aan deelnemingen vinden de contractuele aflossingen plaats.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Overige langlopende leningen</i>		
Vordering SVn startersleningen	6.983	6.963
Vordering Nationaal Restauratie Fonds	1.090	1.022
Leningen gemeentelijke kredietbank	2.578	2.108
Leningen sociale zaken	2.235	2.108
BreedSaam	72.029	69.840
Leningen U/G Woonwagenerpelen	675	688
Leningen U/G Verduurzaming particuliere woningen	28	25
Leningen U/G Klimaatfonds Breda	329	294
Leningen U/G Sportverenigingen	1.315	1.455
Leningen U/G Starterslift Investment BV	250	250
Leningen U/G Horecabedrijven schrijnende gevallen	276	290
Leningen U/G Cultuur	3.404	3.196
Totaal Overige langlopende leningen	91.193	88.239

Startersleningen

De gemeenteraad heeft voor de startersleningen Breda kredieten beschikbaar gesteld van in totaal € 5,7 miljoen in de jaren 2009, 2013, 2014 en 2017. In 2019 heeft de gemeenteraad, naast de al bestaande Blijverslening, ook de Verzilverlening beschikbaar gesteld. € 0,7 miljoen van de eerder € 0,95 beschikbaar gestelde krediet voor de Blijverslening is overgeheveld naar de Verzilverlening. Tevens is voor alle drie de leningen in totaal € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld die naar behoefte wordt verdeeld over de drie leningen. De uitvoering van de Startersleningen, Blijversleningen en Verzilverleningen zijn grotendeels uitbesteed aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting. Het verschil tussen beginsaldo en eindsaldo 2022 betreft de beheersvergoeding over 2022.

Vordering Nationaal Restauratie Fonds:

De gemeente Breda heeft bij het Nationaal Restauratie Fonds een rekening-courant en revolving fund van oorspronkelijk € 1,37 miljoen. De lening loopt af in 2037.

Leningen gemeentelijke kredietbank:

Deze post betreft de door de Kredietbank van de Gemeente Breda verstrekte leningen in het kader van de schuldhulpverlening van cliënten om schulden beheersbaar te houden en op te lossen.

Leningen Sociale Zaken

In 2020 is voor bijna € 1 miljoen aan zogenaamde TOZO-leningen verstrekt. In 2021 is nog eens € 0,3 miljoen verstrekt. TOZO is een tijdelijke overbruggingsregeling voor zelfstandige ondernemers die door de corona in de problemen zijn gekomen. TOZO kent twee soorten voorzieningen, namelijk inkomensondersteuning (een tegemoetkoming) en leningen voor bedrijfskapitaal. Hier gaat het om laatstgenoemde voorziening. Van de TOZO-leningen is ultimo 2022 nog een bedrag van € 1,1 miljoen terug te vorderen. Verder zijn onder deze post verstrekte bedrijfskredieten in het kader van Participatiewet opgenomen (stand ultimo 2022 € 1,0 miljoen).

Leningen BreedSaam

De gemeente Breda heeft in 2014 de overeenkomst doordecentralisatie onderwijshuisvesting voor het primair en speciaal onderwijs ondertekend. In het kader daarvan zijn de onderwijsgebouwen tegelijkertijd met het verstrekken van leningen overgedragen aan BreedSaam. Aan de doordecentralisatieovereenkomst ligt een business case ten grondslag met een aantal kaderstellende voorwaarden. Op basis daarvan wordt het risico op oninbaarheid van deze leningen nihil geacht.

Leningen u/g woonwagenercelen

Voor bewoners op woonwagenercelen, waarvoor het lastig is om een koop van het perceel van de gemeente te financieren, biedt de gemeente Breda de mogelijkheid om het perceel in eigendom te verkrijgen door middel van huurkoop. Middels deze financieringsvorm is het gelukt om 33 percelen te verkopen (in 2022: 1, in 2021: 2, in 2020: 8, in 2019: 20, 2018: 2).

Leningen u/g Verduurzaming particuliere woningen:

In het kader van de regeling "Subsidie verduurzamen woning Doornbos-Linie en Hoge Vucht" zijn in 2019 twee leningen verstrekt ten behoeve van verduurzamingsmaatregelen. Hierna zijn géén nieuwe leningen meer verstrekt.

Leningen u/g Klimaatfonds Breda

Vanuit het Klimaatfonds zijn 7 leningen verstrekt tegen een lage rente om projecten te realiseren die bijdragen aan de klimaatdoelstelling van de stad. Het gaat om projecten op het gebied van energiebesparing, duurzame energieopwekking, mobiliteit en klimaatadaptatie. Vanaf 2021 zijn geen nieuwe leningen meer verstrekt.

Leningen u/g sportverenigingen

In 2022 zijn aan twee sportverenigingen nieuwe leningen verstrekt van € 120.000 en € 135.000 verstrekt voor de renovatie van de topplaat van tennisbanen en de aanleg van een kunstgras voetbalveld. In 2021, 2020 en 2019 waren ook al leningen verstrekt aan vijf andere sportverenigingen.

Leningen u/g Starterslift Investment BV

In 2020 is een lening van € 250.000 verstrekt aan Starterslift Investment BV. Het geleende bedrag wordt gestopt in een noodfaciliteit om veelbelovende kennisintensieve startups, die getroffen zijn door de corona en die niet in aanmerking komen voor de getroffen overheidsmaatregelen, financieel te kunnen ondersteunen. De looptijd van de lening eindigt in 2024, wanneer ook het leningsbedrag volledig terugontvangen moet zijn.

Leningen u/g horecabedrijven schrijnende gevallen:

In 2021 zijn ingevolge het noodfonds Covid-19 aan 26 horecabedrijven leningen verstrekt om tijdelijk acute financiële nood op te kunnen vangen. In 2022 is hier nog 1 lening bijgekomen, waardoor in totaal aan leningen ingevolge het noodfonds Covid-19 een bedrag van € 340.630 is verstrekt. Hiervan is ultimo 2022 € 32.850 terugontvangen en is een bedrag van € 18.135 voorzien wegens een faillissement.

Leningen u/g Cultuur

Het betreft hier leningen aan culturele instellingen, waaronder Stichting Nieuwe Veste (boekwaarde € 2,5 miljoen) en Stichting Mezz (boekwaarde € 0,4 miljoen).

Toelichting vlottende activa

VOORRADEN

Vlottende activa zijn bezittingen waarin het vermogen in principe voor een periode korter dan een jaar is vastgelegd bijvoorbeeld voorraden, vorderingen en liquide middelen.

De voorraden zijn hoofdzakelijk grondexploitaties. In de paragraaf Grondbeleid in deze jaarstukken wordt ingegaan op deze ontwikkeling en is toegelicht welke aanpassingen in dit kader zijn verwerkt. In deze paragraaf wordt ook inzicht gegeven in de planresultaten per exploitatie, de voorraad gronden en panden en de risico's.

Het BBV specificeert het bezit van grond naar de volgende activa:

- Bouwgrond in exploitatie (BIE)
- Voorraad grond

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Vorraden</i>		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	44.068	29.078
Voorziening onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie	-18.507	-14.864
Totaal Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	25.560	14.214
Overige grond- en hulpstoffen		
Overige grond- en hulpstoffen	3.415	500
Voorziening overige grond- en hulpstoffen	-333	0
Totaal Overige grond- en hulpstoffen	3.082	500
Gereed producten en handelsgoederen		
Gereed producten en handelsgoederen	84	87
Totaal Gereed producten en handelsgoederen	84	87
Totaal Voorraden	28.726	14.801

Bedragen x € 1.000

	Stand per 31-12-2021	mutaties	Stand per 31-12-2022	nog te maken kosten	nog te realiseren opbrengsten
Totaal onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	44.068	-14.990	29.078	21.645	45.278

De gronden in exploitatie hebben betrekking op 19 grondexploitaties. Begin 2022 hadden we 16 lopende grondexploitaties. Gedurende het jaar 2022 openden we 3 nieuwe grondexploitaties. Eind 2022 liquideerden we 4 grondexploitaties, waardoor op het einde van het jaar het totaal aantal grondexploitaties 15 bedroeg. De grondexploitaties namen in waarde af van € 44,1 miljoen naar € 29,1 miljoen. De mutaties betreffen de gerealiseerde baten, met name verkoopopbrengsten en lasten, zoals kosten waaronder bouw- en woonrijpmaken, honoraria en rentekosten.

In de onderstaande tabel is de boekwaarde per grondexploitatie weergegeven, het jaar van afronding en het geraamd resultaat op eindwaarde:

Bedragen x € 1.000

Planresultaten op eindwaarde	Stand 31-12-2021	Mutaties 2022	Stand 31-12-2022	Eindwaarde jaar	Bedrag eindwaarde
CrossMark					
Stationskwartier	7.468	297	7.765	2026	-4.064
Klavers Jansen	2.183	425	2.608	2025	-814
Totaal CrossMark	9.651	722	10.373		-4.878
Werken					
Markpark	1.753	-1.753	LIQ	2022	
Verzamelcomplex Bedrijventerrein	1.387	159	1.546	2025	741
Werkdonken	3.094	-1.057	2.037	2025	1.333
Rithmeesterpark	7.454	-3.192	4.262	2025	1.046
Druivenstraat	6.085	-6.273	-188	2023	-198
Totaal Werken	19.773	-12.116	7.657		2.921
Wonen					
Verzamelcomplex Wonen	469	-29	440	2025	912
Eikberg	-796	707	-89	2024	811
Wisselslag	1.883	-1.883	LIQ	2022	
Adriaan K. landgoed	-524	896	372	2024	-919
Waterdonken	169	-227	-58	2024	10
Bouverijen	11.885	-2.579	9.307	2026	-8.723
Meulenspie	692	-692	LIQ	2022	
Hoge Gouw	135	-135	LIQ	2022	
Westerhageln - Muizenbergl	730	38	768	2025	211
Calandstraat middenhuur	0	44	44	2025	189
Waregemstraat middenhuur	0	136	136	2025	-146
Meulenspie middenhuur	0	128	128	2025	602
Totaal Wonen	14.644	-3.596	11.048		-7.052
Totaal	44.068	-14.990	29.078		-9.009

De mutaties in de boekwaardes van de grondexploitaties worden hieronder toegelicht.

Grondexploitaties Cross Mark

- De boekwaarde van de grondexploitatie *Stationskwartier* nam toe met € 0,3 miljoen door kosten van woonrijpmaken voor (afrondende) werkzaamheden aan de Stationslaan, honoraria en rente.
- Voor de grondexploitatie *Klavers Jansen* nam de boekwaarde toe met € 0,4 miljoen. Sloopkosten (€ 0,4 miljoen) en honoraria (0,1 miljoen) zorgden voor een toename, de ontvangst van reserveringsvergoedingen (€ 0,1 miljoen) leidde tot een geringe afname.

Grondexploitaties Werken

- De grondexploitatie *Markpark* werd eind 2022 afgesloten. Het resultaat van € 1,753 miljoen negatief is eind 2022 ten laste van de voorziening grondexploitaties gebracht.
- De overheveling van een bedrijfskavel van de geliquideerde grondexploitatie *Markpark* leidde tot een toename van de boekwaarde van het *Verzamelcomplex bedrijventerreinen* met € 0,16 miljoen.
- De boekwaarde van de grondexploitatie *Werkdonken* nam af met € 1,1 miljoen. De uitgifte van twee bedrijfskavels zorgden voor een daling van de boekwaarde met € 1,4 miljoen. Rentekosten en honoraria (€ 0,1 miljoen) en tussentijdse winstneming (€ 0,2 miljoen) leidden tot een lichte toename van de boekwaarde van € 0,3 miljoen.
- Voor de grondexploitatie *Rithmeesterpark* nam de boekwaarde af met € 3,4 miljoen. Vier verkooptransacties gaven een afname van de boekwaarde met € 4,6 miljoen te zien. Investerings leidden tot een stijging van de boekwaarde

van € 1,2 miljoen, ondermeer door bouw -en woonrijp maken (€ 0,8 miljoen), rente en honoraria (€ 0,2 miljoen) en tussentijdse winstneming van (€ 0,2 miljoen).

- De afname van de boekwaarde voor de grondexploitatie *Druivenstraat* met € 6,3 miljoen was het gevolg van de verkoop van het perceel aan de provincie.

Grondexploitaties Wonen

- De boekwaarde van de grondexploitatie *Verzamelcomplex wonen* nam iets af. Dit werd veroorzaakt door een correctie van € 0,1 miljoen op eerdere genomen tussentijdse winstnemingen in voorgaande jaren.
- De toename van de boekwaarde van de grondexploitatie *Eikberg* met € 0,7 miljoen werd veroorzaakt door kosten woonrijpmaken.
- De grondexploitatie *Wisselslag* werd eind 2022 afgesloten. Het resultaat van circa € 1,9 miljoen negatief werd eind 2022 ten laste van de voorziening grondexploitaties gebracht.
- Kosten voor woonrijpmaken leidde tot een toename van de boekwaarde van de grondexploitatie *Adriaan Klaasen Landgoed* met € 0,9 miljoen.
- De meerwaarderegeling zorgde voor een extra opbrengst in de grondexploitatie Waterdonken en daarmee een afname van de boekwaarde met € 0,2 miljoen.
- De boekwaarde van de grondexploitatie *Bouwerijen* nam af met € 2,6 miljoen. Opbrengsten van uitgifte van gronden en kavels zorgden voor een afname van de boekwaarde van € 4,3 miljoen. Investeringskosten van woonrijpmaken van deelgebieden (€ 1,3 miljoen) en honoraria en rente (€ 0,4 miljoen) leidden tot een toename van de boekwaarde met € 1,7 miljoen).
- De grondexploitatie *Meulenspie* werd eind 2022 afgesloten. Het negatieve resultaat van € 0,7 miljoen werd ten laste van de voorziening grondexploitaties gebracht.
- Ook de grondexploitatie *Hoge Gouw* werd eind 2022 geliquideerd, het positieve resultaat bedroeg € 0,1 miljoen.
- De geringe toename van de boekwaarde van de grondexploitatie Westerhagelaan-Muizenberglaan werd veroorzaakt door honoraria en rentekosten.
- De grondexploitaties *Calandstraat middenhuur*, *Waregemstraat middenhuur* en *Meulenspie middenhuur* zijn in 2022 geopend. De boekwaardes van deze grondexploitaties zijn in hoofdzaak opgebouwd uit de inbrengwaarde van gronden en honoraria.

Het geraamde totale resultaat van de grondexploitaties op eindwaarde bedraagt € 9,0 negatief. Zes grondexploitaties hebben tezamen een negatief resultaat op eindwaarde van € 14,9 miljoen; dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de grondexploitaties Bouwerijen en Stationskwartier. Negen grondexploitaties hebben een positief resultaat op eindwaarde, het totaalbedrag bedraagt € 5,9 miljoen.

De grondexploitaties worden in de komende jaren afgerond, de laatste grondexploitatie naar verwachting eind 2026 .

Winstnemingen op bouwgronden

Rekening is gehouden met een tussentijdse winstneming van € 0,45 miljoen in vijf grondexploitaties. De winstneming is gebaseerd op de Percentage of Completion (POC) methode. De winst moet worden genomen bij grondexploitaties ongeacht een negatieve of positieve boekwaarde. Als winstnemingsformule geldt het percentage in de voortgang in de kosten, vermenigvuldigd met het percentage in de voortgang van de opbrengsten, vermenigvuldigd met het verwachte positieve resultaat op eindwaarde, gecorrigeerd voor projectspecifieke risico's. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

De nog te maken kosten in de lopende grondexploitaties vanaf 2023 bedragen in totaal € 21,7 miljoen. Deze kosten zijn opgebouwd uit:

Bedragen x € 1.000

	Bedrag	%
Bouw- en woonrijp maken	17.692	82%
Honoraria	2.476	11%
Verwervingen	0	0%
Overige kosten	1.486	7%
Totaal	21.654	100%

De post bouw- en woonrijp maken vormt met een aandeel van 82% de grootste kostenpost. Honoraria (dit zijn de kosten voor ambtelijke inzet) is een post die hiermee direct samenhangt; deze post bedraagt 11% van het totaal.

Kijkend naar de afzonderlijke grondexploitaties dan is 2/3 deel van de nog te maken kosten opgenomen in de grondexploitaties Bouverijen (€ 8,0 miljoen), Klavers Jansen (€ 3,4 miljoen), Ritmeesterpark €1,8 miljoen en Stationskwartier eveneens € 1,8 miljoen.

De nog te realiseren opbrengsten vanaf 2022 bedragen in totaal € 45,3 miljoen, bestaande uit de volgende categorieën:

Bedragen x € 1.000

	Bedrag	%
Grondopbrengst woningbouw	24.985	55%
Grondopbrengst bedrijventerrein	15.630	35%
Grondopbrengst kantoren	2.886	6%
Grondopbrengst overige categorieën	488	1%
Overige opbrengsten en subsidies	1.289	3%
Totaal	45.278	100%

De grondopbrengst woningbouw en bedrijventerreinen zijn de grootste posten, tezamen vormen deze 90% van het totaal. Voor kantoren bedraagt het aandeel 6 % van het totaal.

Als wordt gekeken naar de afzonderlijke categorieën, dan is het beeld als volgt:

De grondopbrengsten voor woningbouw zijn voornamelijk nog te realiseren in de grondexploitatie Bouverijen (€ 10,0 miljoen) en Stationskwartier en Klavers Jansen (€ 7,6 miljoen). De grondopbrengsten voor bedrijventerreinen zijn grotendeels nog te behalen in de grondexploitatie Ritmeesterpark (€ 7,4 miljoen) en Werkdonken (€ 4,4 miljoen). Voor kantoren zijn de grondopbrengsten voornamelijk te realiseren in de grondexploitatie Stationskwartier (€ 2,5 miljoen).

Voorziening onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie

Bedragen x € 1.000

Balans	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
Voorziening onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie	-18.507	3.643	-14.864

Voor verliesgevende grondexploitaties moet conform het BBV direct een voorziening worden getroffen. Het is een keuze van de gemeente om deze voorziening te waarderen tegen eindwaarde of tegen contante waarde. De gemeente heeft gekozen voor de waardering op eindwaarde.

De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de herzieningen van de grondexploitaties met een verwacht negatief resultaat. De herzieningen bevatten aannames ten aanzien van de verwachte kosten en opbrengsten. Uitgangspunt voor de berekeningen is het zogenaamde "midcase-scenario". Daarmee is de huidige waardering tot stand gekomen op basis van de beste inschatting van het tijdstip van het opstellen van de herziening. De waardering is dus een inschatting, de realisatie kan afwijken van de verwachting.

In onderstaande tabel zijn de mutaties in de voorziening per grondexploitatie weergegeven:

Bedragen x € 1.000

	Voorziening jaarrekening 2021	Mutatie 2022	Voorziening Jaarrekening 2022 voor inzet	Inzet voorziening	Voorziening Jaarrekening 2022 na inzet
CrossMark					
Stationskwartier	3.204	860	4.064	0	4.064
Klavers Jansen	1.100	-286	814	0	814
Totaal CrossMark	4.303	574	4.878	0	4.878
Werken					
Markpark	1.546	150	1.695	-1.695	liquidatie

Druivenstraat	158	40	198	0	198
Totaal Werken	1.704	190	1.894	-1.695	198
Wonen					
Waregemstraat middenhuur	nieuwe grex	146	146	0	146
Wisselslag	2.031	-68	1.963	-1.963	liquidatie
Adriaan K. landgoed	731	188	919	0	919
Bouwerijen	8.939	-216	8.723	0	8.723
Meulenspie	800	-18	782	-782	0
Totaal Wonen	12.501	33	12.533	-2.745	9.788
Totaal	18.507	797	19.305	-4.441	14.864

De voorziening nam af van € 18,5 miljoen met € 3,6 miljoen naar € 14,9 miljoen. Omdat de negatieve grondexploitaties zich als geheel financieel nadelig ontwikkelden, verhoogden we de voorziening met € 0,8 miljoen tot € 19,3 miljoen (eind 2022). In 2022 hebben we 3 grondexploitaties met een negatief saldo afgerond, waarvoor de voorziening nodig was. Eind 2022 had de voorziening een omvang van € 14,9 miljoen.

De verhoging van de voorziening in 2022 van in totaal € 0,8 miljoen is opgebouwd uit de volgende mutaties:

- Stationskwartier: de grondexploitatie verslechterde met € 0,9 miljoen. Dit kwam vooral door het negatieve effect van de nieuwe rekenparameters en door een rentenadeel door vertraging bij de gronduitgifte in het laatste deelplan.
- Klavers Jansen: de grondexploitatie verbeterde met € 0,3 miljoen. Door lager uitvallende sloopkosten en saneringskosten werd het negatieve effect van de nieuwe rekenparameters meer dan gecompenseerd.
- Bouwerijen: de grondexploitatie een verbeterde met € 0,2 miljoen. Hoger getaxeerde opbrengsten compenseerden het gezamenlijke negatieve effect van de nieuwe rekenparameters en de gestegen kosten van het woonrijp maken.
- Adriaan Klaassen Landgoed: de grondexploitatie verslechterde met € 0,2 miljoen, vooral door hogere kosten bij het bouw- en woonrijp maken.
- Markpark: de grondexploitatie verslechterde met € 0,2 miljoen. De laatste kavel was nog onverkocht en overgebracht naar het Verzamelcomplex Bedrijventerrein. De grondopbrengst van deze (geliquideerde) grondexploitatie daalde daardoor.
- Waregemstraat: een nieuwe grondexploitatie met een negatief resultaat van € 0,1 miljoen. Dit was geen verslechtering van het plan zelf, maar doordat we deze grondexploitatie voor het eerst hebben opgenomen in de lijst van actieve grondexploitaties, komt het negatieve saldo eenmalig ten laste van het resultaat op grondexploitatie.

Eind 2022 sloten we 3 grondexploitaties met een negatief resultaat af: Markpark, Wisselslag en Meulenspie. Een bedrag van € 4,4 miljoen werd ingezet om die 3 negatieve saldi af te dekken.

Overige grond- en hulpstoffen

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
<i>Overige grond- en hulpstoffen</i>			
Voorraad verspreidliggende gronden	3.415	-2.915	500
Totaal Overige grond- en hulpstoffen	3.415	-2.915	500

Onder de voorraad overige grond- en hulpstoffen zijn opgenomen de af te stoten objecten gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of huidige marktwaarde. De voorraad is eind 2022 in waarde afgenomen met € 2,9 miljoen als gevolg van verkopen van een aantal gronden.

Voorziening overige grond- en hulpstoffen

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
<i>Voorziening overige grond- en hulpstoffen</i>			
Vrz duurzame waardevermindering voorraad gronden	-333	333	0
Totaal Voorziening overige grond- en hulpstoffen	-333	333	0

Als de boekwaarde hoger is dan de huidige marktwaarde, treffen we een voorziening (duurzame waardevermindering). De waardering wordt jaarlijks beoordeeld en aangepast aan de marktwaarde. Wanneer de marktwaarde lager is dan de boekwaarde, wordt een voorziening duurzame waardevermindering gevormd om de boekwaarde te verlagen. Als er in het verleden een voorziening duurzame waardevermindering is gevormd, valt de voorziening (gedeeltelijk) vrij wanneer de marktwaarde is toegenomen.

De voorziening is in 2022 met € 0,3 miljoen afgenomen. Deze afname heeft een directe relatie met de hiervoor genoemde verkopen van gronden. De voor deze gronden gevormde voorziening duurzame waardevermindering is komen te vervallen.

Gereed producten en handelsgoederen

Onder deze post staan de voorraden per balansdatum van de catering, eigen verklaringen en de voorraden van de Afdeling Werk.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
<i>Gereed producten en handelsgoederen</i>			
Gereed producten en handelsgoederen	84	3	87
Totaal Gereed producten en handelsgoederen	84	3	87

VORDERINGEN

Hieronder zijn de vorderingen met een looptijd korter dan een jaar gerubriceerd. De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, dit is de verwachte opbrengst bij incassering.

Conform de wettelijke eisen zijn de voorzieningen wegens oninbaarheid op de openstaande vorderingen in mindering gebracht.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>			
Vorderingen op openbare lichamen			
Debiteuren openbare lichamen	5.224	-630	4.594
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	5.224	-630	4.594
Overige vorderingen			
Debiteuren	18.498	1.431	19.929
Voorziening dubieuze debiteuren	-6.603	-96	-6.699
Debiteuren verhaal en terugvorderingen Wwb/BUIG	16.143	-427	15.715
Voorziening debiteuren verhaal en terugvordering Wwb/BUIG	-9.231	187	-9.043
Vordering schatkistbankieren	32.272	16	32.288
Overige vorderingen	1.313	-1.313	0
Totaal Overige vorderingen	52.392	-202	52.191
Totaal Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	57.617	-831	56.785

Ingevolge de regelgeving worden de debiteuren op openbare lichamen apart getoond op de balans. Het saldo ultimo 2022 bestaat voornamelijk uit diverse uiteenlopende afrekeningen met gemeentes in de regio per balansdatum.

De post debiteuren is ultimo 2022 zo'n 8% hoger ultimo 2021. De voorziening dubieuze debiteuren is nagenoeg gelijk gebleven. Ten opzichte van de totaal openstaande debiteuren wordt een lagere debiteurenvoorziening noodzakelijk geacht dan een jaar eerder.

De debiteurenvorderingen ingevolge de Wwb/BUIG zijn eind 2022 € 0,4 miljoen lager zijn ten opzichte van een jaar eerder. Voor deze debiteurenvorderingen wordt ook een lagere voorziening van € 0,2 miljoen noodzakelijk geacht.

Eind 2013 is het verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (w.o. de gemeenten) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Dit is een rekening-courant verhouding met het Rijk. Eind 2022 bedroeg het saldo op deze rekening-courant rekening € 32 miljoen. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de financieringsparagraaf.

Het resterende nog te vorderen saldo van € 1,3 miljoen inzake Just begin 2022 is in 2022 volledig afgewikkeld.

LIQUIDE MIDDELEN

Onder de liquide middelen worden de kas- en banksaldi alsmede kruisposten opgenomen. Deze middelen zijn vrij besteedbaar.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
<i>Liquide middelen</i>			
Kasgelden	18	15	34
Banktegoeden	1.102	-1.016	86
Kruisposten	8	4	12
Totaal Liquide middelen	1.129	-997	131

OVERLOPENDE ACTIVA

De overlopende activa zijn vooruitbetaalde kosten of nog te ontvangen baten, waarvan de afwikkeling in het komende boekjaar plaatsvindt.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
<i>Overlopende activa</i>			
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen			
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	45.271	10.059	55.330
Verhaalbare kosten faciliterende grondexploitaties	444	2	446
Nog te verrekenen kosten faciliterend grondexploitaties	224	127	351
Totaal Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	45.939	10.188	56.128
Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen			
Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	506	950	1.455
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	506	950	1.455
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk			

	Balans 31-12-2021	Mutaties balans 2022	Balans 31-12-2022
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	4.883	11.253	16.136
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	4.883	11.253	16.136
Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen			
Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.774	-185	1.589
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.774	-185	1.589
Totaal Overlopende activa	53.103	22.205	75.308

De overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen per ultimo 2022 (€ 56,6 miljoen) zijn ten opzichte van ultimo 2021 (€ 45,9 miljoen) € 10,6 miljoen hoger. Deze post bestaat ultimo 2022 onder meer uit de nog te ontvangen declaratie btw-compensatiefonds over 2022 van € 29,7 miljoen (2021: € 27,4 miljoen), nog te ontvangen rente op uitgeleende gelden van € 3,5 miljoen (2021: € 3,8 miljoen), nog te ontvangen gemeentefondsuitkering van € 7,2 miljoen (2021: € 3,5 miljoen), en nog te verrekenen posten in het kader van jeugdzorg in de regio van € 2,4 miljoen (2021: € 2,8 miljoen).

Conform gewijzigde regelgeving worden verhaalbare kosten, nog te verhalen kosten en nog te verrekenen kosten inzake de faciliterende grondexploitaties vanaf boekjaar 2019 apart getoond in de toelichting onder de post overlopende activa.

De nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk en van overige Nederlandse overheidslichamen, zijn in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

NOG TE ONTVANGEN VOORSCHOTTEN

Dit betreffen toegezegde subsidies met een specifiek bestedingsdoel, waarvoor in de jaren tot en met het verslagjaar wel prestaties zijn geleverd, maar die pas achteraf met de subsidieverstrekker kunnen worden afgerekend. De nog te ontvangen voorschotten worden uitgesplitst naar nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk, en van overige Nederlandse overheidslichamen. Deze worden in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Balans 31-12-2021	Bij 2022	Af 2022	Balans 31-12-2022
<i>Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen</i>				
Health & Greenspace	34	0	1	33
Wave	45	28	0	73
GreenQuays	0	1.222	0	1.222
AirQon EU	182	0	167	15
Smart City Monitor	2	26	0	28
Cool Towns	124	0	62	62
Subsidie Triple A	52	0	31	21
Sel Interreg Vlaanderen	3	0	2	1
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	442	1.276	263	1.455
<i>Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk.</i>				
TOZO	1.007	0	988	19
Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïners	0	12.577	0	12.577
Spuk SLA	7	0	7	0
Regeling Subsidie NSP1 SKW	2.879	120	0	2.999
Regeling BBZ 2004 75% (SISA)	168	45	0	213
Toeslagenproblematiek	823	0	495	328
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	4.884	12.742	1.490	16.136

<i>Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Subsidie internationale wachtruimte	7	0	7	0
EVZ Rudonk	10	0	10	0
Subsidie Ulvenhoutse Bos	97	0	97	0
Gebiedsontw. Boomkikker	1.594	0	378	1.216
Educatieve maatregelen	31	95	0	126
Maatschappelijke diensttijd (ZonMw)	35	212	0	247
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.774	307	492	1.589

De vorderingspositie van de van overheidsinstellingen nog te ontvangen voorschotten van 2022 (€ 16,7 miljoen) ten opzichte van 2021 (€ 7,2 miljoen) is € 9,5 miljoen hoger. Hieronder worden de nog te ontvangen voorschotten groter dan € 0,1 miljoen per balansdatum nader toegelicht.

- Greenquays (€ 1.221.798):**
Dit is een Europese subsidie gericht op de ontwikkeling van groenstructuren in urbane omgevingen met als focuspunt de positieve gezondheidseffecten die hierdoor optreden, concreet gemaakt in een actieplan. De middelen zijn ingezet voor investering real life pilot GreenQuays, participatie, monitoring, exploitation en roll-out van het innovatieve idee.
- Bekostingsregeling opvang ontheemden Oekraïners (€ 12.577.188):**
De Gemeente zal door het Rijk middels een specifieke uitkering (SPUK) vergoed worden voor de kosten die de Gemeente maakt voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Deze vergoeding zal achteraf plaatsvinden, wat betekent dat de vergoeding voor de kosten in 2022 pas in 2023 zal worden vastgesteld.
- Regeling Subsidie NSP1 SKW (€ 2.998.842):**
Subsidie voor het NSP-project Breda Stationsgebied. Het OV_Terminalcomplex is enkele jaren geleden afgerond. Voor de openbare ruimte zijn alle onderdelen afgerond, met uitzondering van (het woonrijp maken van) een gedeelte van de Stationslaan. Van de subsidie is 80% aan voorschot ontvangen; de resterende 20% wordt op basis van de eindverantwoording uitgekeerd. De einddatum van de subsidie is 31 december 2024.
- Regeling BBZ 2004 75% (€ 213.583):**
M.i.v. 1 januari 2020 is er een nieuwe financieringssysteem voor het BBZ 2004. In het jaar volgend op de feitelijke BBZ-kapitaalverstrekking ontvangt de gemeente 100% financiering van het Rijk. Echter, in de daaropvolgende vijf jaren vordert het Rijk 75% van die financiering terug van de gemeente. Van de baten uit vóór 1 januari 2020 verstrekt bedrijfskapitaal mogen gemeenten 25% zelf houden; de overige 75% van die baten vloeit terug naar het Rijk. De afrekening met het Rijk vindt plaats via de SiSa-verantwoording G2 BBZ.
- Toeslagenproblematiek (€ 327.651):**
Dit betreft de regeling "Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek". Op basis van de regeling ontvangen gemeenten eenmalig een specifieke uitkering met het oog op ondersteuning van gedupeerden in hulpvragen op de vijf primaire leefgebieden: financiën, wonen, zorg, gezin en werk. Deze specifieke uitkering stelt de Gemeente in staat gedupeerden van de toeslagenproblematiek te ondersteunen en te helpen. De Gemeente kan de uitkering tot en met 2023 besteden.
- Gebiedsontwikkeling Boomkikker(€ 1.215.897):**
In het kader van biodiversiteit wordt met een subsidieregeling van Groen Ontwikkelfonds Brabant BV inzake ons Project "EVZ Boomkikker" faunapassages voor kleine zoogdieren en amfibieën aangelegd. De kosten zijn gemaakt, maar de subsidie nog niet ontvangen.
- Educatieve maatregelen (€ 125.482):**
De bijdrage educatieve maatregelen is bestemd voor de bijdrage aan de scholen die deelnemen aan BVL (BrabantsVerkeersveiligheidsLabel) en het TT (Totally Traffic) programma. Scholen kunnen hiervoor middelen kopen die bijdragen aan een verbetering van de verkeersveiligheid en gedrag. Daarnaast kan de gemeente hieruit overkoepelende (school)campagnes bekostigen.
- Maatschappelijke diensttijd (ZonMw)(€ 247.525):**
Deze regeling betreft een 2 jarig project aangaande Maatschappelijke Diensttijd (jongeren) in Breda en Zundert. Het project is afgerond en de verantwoording ligt ter beoordeling bij de subsidieverstrekker.

Toelichting eigen vermogen en voorzieningen

PASSIVA

Aan de passiva kant van de balans staan het vermogen en de schulden van de gemeente gerangschikt. Hieronder wordt ingegaan op de verschillende bestanddelen.

EIGEN VERMOGEN

Het eigen vermogen van de gemeente wordt gevormd door de reserves en het rekeningresultaat.

NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT

Het resultaat bedraagt € 17,3 miljoen positief. Voor een bedrag van € 17,1 miljoen worden voorstellen voor resultaatbestemming gedaan.

Bedragen in € 1

Programma	Onderwerp	Voorstel resultaatbestemming
1	Opvang Oekraïners	2.344.653
1	Gemeenschappelijke regeling Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA)	1.402.389
1	Gemeenschappelijke regeling GIA / meldpunt crisiszorg	151.543
1	Regionale middelen voor maatschappelijke opvang	1.180.340
1	Uitvoering nieuwe wet inburgering	472.758
1	Kansengebied Kadijkje / Advendo	265.000
1	Woonzorgvoorzieningen / wooneenheden met zorg	250.000
1	Regionale middelen West-Brabant	185.651
1	Regionale middelen laaggeletterdheid	171.000
1	Armoedegelden 2022	75.000
1	Energietoeslag 2022	-1.870.300
2	Verbetering luchtkwaliteit op scholen	2.081.822
3	Middelen invoering Omgevingswet	268.569
3	Veiligheidsaanpassing en veiligheid scholen	200.000
3	Cofinanciering volkshuisvestingsfonds / wijkenergieplannen	304.060
4	Visie op vastgoed	165.000
4	Reconstructie plantvakken	139.067
4	Veiligheid openbare ruimte	110.000
4	Begroting OMWB 2023	64.050
4	Resultaat Rekenkamer	22.401
5	Decembercirculaire 2022	8.537.473
5	Financiële ondersteuning medewerkers	374.000
5	Impulsbudget aanjagen innovatie	210.000
	Totaal	17.104.476

Per saldo leidt dit tot een storting in de algemene reserve van € 0,2 miljoen.

RESERVES

De post reserves bestaat uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. In 2022 is het verloop van de balanspost reserves als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Storting reserve	Onttrekkingen reserve	Resultaatbestemming 2021	Balans 31-12-2022
<i>Reserves</i>					
Algemene reserve	94.088	10.189	-5.547	3.612	102.343
Bestemmingsreserves	33.724	11.834	-11.003	12.286	46.842
Totaal Reserves	127.813	22.023	-16.549	15.898	149.185

Stortingen in en onttrekkingen uit de reserves, waarvoor reeds eerder besluitvorming is genomen, zijn op basis van deze eerdere besluitvorming reeds verwerkt in de rekening 2022. De kolom resultaatbestemming betreft de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2021.

Algemene reserves

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Storting reserve	Onttrekkingen reserve	Resultaatbestemming 2021	Balans 31-12-2022
Algemene reserve	94.088	10.189	-5.547	3.612	102.343

Algemene reserve

De algemene reserve heeft een bufferfunctie voor het opvangen van schommelingen en onvoorziene gebeurtenissen. De reserve maakt deel uit van de weerstandscapaciteit. Het is de financiële buffer van de begroting. Jaarlijks wordt een deel van het treasuryresultaat (bespaarde rente) aan de reserve toegevoegd. De rekening resultaten vloeien in principe naar de algemene reserve. In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd ten behoeve van de Noordelijke rondweg rondweg. Dit geblokkeerde bedrag wordt niet meegerekend in de weerstandscapaciteit.

Conform eerdere besluitvorming zijn in de jaarrekening 2022, naast de resultaatbestemming 2021 van € 3,6 miljoen (cf. besluit 2053173), de volgende toevoegingen aan en onttrekkingen uit de algemene reserve verwerkt:

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)		1.418
Extra dotatie om reserve op peil te houden (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)		4.321
Aanpassing winstneming grondbedrijf / woonopgave (cf. besluit coalitieakkoord 2018-2022)		4.000
Restitutie voorfinanciering bestemmingsreserve sportinvesteringen (cf. besluit coalitieakkoord 2018-2022)		450
Tekort WMO indien niet voldoende maatregelen (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)	3.900	
Voorfinanciering dotatie voorziening VRI's (cf. besluit 2019-2861)		300
Aanpak corona 2021 naar 2022 (obv raadsbesluit vaststelling jaarrekening 2021 zaaknummer 2053173)		185
Corona 2022 (obv raadsbesluit zaaknummer 1820908 coronapakket eerste halfjaar 2022)		835
Verbeterplan rechtmatigheid (cf. raadsbesluit vaststelling jaarrekening 2021 zaaknummer 2053173)		327
Totaal	5.547	10.189

Bestemmingsreserve

Naast de algemene reserve zijn de overige reserves zogenaamde bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves maken onderdeel uit van het eigen vermogen. Bestemmingsreserves zijn ingesteld middels een raadsbesluit ten behoeve van specifieke bestemmingen. Bestemmingsreserves zijn in wezen vrij besteedbaar vermogen, omdat de door de raad opgelegde beperking ook door de raad kan worden opgeheven.

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2021	Resultaat bestemming 2021	Dotaties	Onttrekkingen	Stand 31-12-2022
Exploitatiereserve	6.271	12.263	10.440	7.360	21.614
Begrotingsreserve	852	0	185	26	1.010
Reserve parkeerbedrijf	356	0	0	356	0
Investeringsreserve: algemeen	6.555	0	1.373	597	7.331
Reserve Bodemfonds	3.814	0	120	303	3.630
Reserve Klimaatfonds	1.113	0	285	189	1.208
Reserve investeringen sportverenigingen	18	-18	0	0	0
Reserve versnellingsopgave wonen	10.700	0	0	722	9.977
Reserve vrouwenopvang	2.100	0	0	1.029	1.072
Reserve bovenwijkse voorzieningen	946	42	0	988	0
Reserve toekomstbestendig wonen	1.000	0	0	0	1.000
Totaal bestemmingsreserves	33.724	12.286	12.402	11.570	46.842

Begrotingsreserve

De begrotingsreserve is in het verleden gevoed uit winstuitkeringen en afkoopsommen en wordt aangewend om het wegvallen van jaarlijks grote winstuitkeringen geleidelijk in de begroting op te vangen. Het betreft resultaten die over meerdere jaren zijn gereserveerd voor specifieke doelen. Jaarlijks vindt rentetoevoeging plaats om met behulp van dit extra volume de afloop van de bijdrage aan de exploitatie zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen. De begrotingsreserve wordt, conform het door de raad vastgestelde meerjarig beleidskader reserves, vanaf 2016 ook ingezet voor het oplossen van een dekkingsverschil voor de NS-fietsenstallingen. Het saldo op de begrotingsreserve (€ 1,0 miljoen eind 2022) betreft de beschikbare middelen voor de exploitatie van de NS-Fietsenstallingen. De basis voor deze stortingen en onttrekkingen vormen de afspraken die hierover aan de hand van de business case met de NS zijn gemaakt voor de periode tot en met 2027. De bijdrage van de gemeente Breda bedraagt in totaal maximaal € 6 miljoen gedurende de gehele looptijd. In hoeverre de gereserveerde middelen in de begrotingsreserve beschikbaar moeten blijven voor de NS-fietsenstallingen wordt bekeken tijdens de voorziene evaluatie in 2023 van de business case. Conform het vaststellingsbesluit van de begroting 2022 (besluit zaaknummer 1668807) zijn in de jaarrekening € 0,185 miljoen aan toevoegingen en € 0,026 miljoen aan onttrekkingen verwerkt.

Reserve parkeren

De reserve parkeerbedrijf betreft een in het verleden ingestelde bestemmingsreserve met als doel de tarieven te egaliseren. Vanaf 2018 is vanwege de positieve resultaten afgezien van dotaties. Bij de begroting 2020 is besloten de reserve in de periode 2020 t/m 2022 tot nul af te bouwen ten gunste van de exploitatie. Conform het vaststellingsbesluit van de begroting 2022 (besluit zaaknummer 1668807) is in de jaarrekening de begrote onttrekking van € 0,356 miljoen verwerkt, zodat per ultimo volledig is afgebouwd naar nul.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve worden geoordeelde bedragen zoals budgetoverhevelingen tijdelijk vastgehouden om in volgende jaren te worden ingezet. Bij de bestuursrapportage wordt aangegeven welke bedragen voor overheveling in aanmerking komen. Vooruitlopend op de resultaatbestemming neemt het college hierover een besluit. De definitieve bedragen worden bij de jaarrekening en resultaatbestemming vastgesteld. Conform eerdere besluitvorming zijn in de jaarrekening 2022 de volgende toevoegingen aan en onttrekkingen uit de exploitatiereserve verwerkt:

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Resultaatbestemming 2021 (cf. raadsbesluit vaststelling jaarrekening 2021 zaaknummer 2053173)	482	12.745
Inzet voor verkiezingen (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)		255
Septembercirculaire 2022 (obv Raadsbesluit zaaknummer 2568728)		6.377
Budgetoverheveling 2022 naar 2023 (obv Begrotingswijziging bij raadsbesluit zaaknummer 2455669)		3.026
Slotwijziging 2022: Amendement 'Aan het werk met werklocaties' (raadsbesluit zaaknummer 2612688)		300
Budgetoverheveling 2021 Rijksmiddelen ondersteuning culturele sector (raadsbesluit 2053173)	762	
Budgetoverheveling 2021 Regionale aanpak huiselijk geweld (raadsbesluit 2053173)	609	
Budgetoverheveling 2021 Regio West-Brabant (raadsbesluit 2053173)	560	

Budgetoverheveling 2021 Realisatie Kunsthal (raadsbesluit 2053173)	518	
Budgetoverheveling 2021 Rijksmiddelen ondersteuning jeugd (raadsbesluit 2053173)	465	
Budgetoverheveling 2021 Versterkingsplan dak-thuislozen (raadsbesluit 2053173)	437	
Budgetoverheveling 2021 Regio West-Brabant crisisdienstverlening (raadsbesluit 2053173)	300	
Decembercirculaire 2021 Maatschappelijke opvang (raadsbesluit 1829193)	400	
Decembercirculaire 2021 Systeem leren en stedelijke vernieuwing (raadsbesluit 1829193)	366	
Budgetoverheveling 2020 Verbouwing Riethil 12 (raadsbesluit 20052021)	314	
Overige vrijval budgetoverhevelingen voorgaande jaren (cf. diverse besluiten)	2.147	
Totaal	7.360	22.703

Na verwerking van bovenstaande mutaties bedraagt de exploitatiereserve ultimo 2022 € 21,6 miljoen. Als gevolg van lagere bestedingen op diverse budgetoverhevelingen vanuit voorgaande jaarrekeningen is € 6,1 miljoen nog niet onttrokken uit de exploitatiereserve. Het betreft met name budgetoverhevelingen voor TONK (€ 0,4 miljoen), versterkingsplan dak-thuislozen (€ 0,5 miljoen), lokaal cultuur aanbod en ondersteuning culturele sector (€ 1,3 miljoen), realisatie Kunsthal (€ 0,5 miljoen), versterking dienstverlening (€ 0,3 miljoen), experiment gesloten coffeeshops (€ 0,3 miljoen), en geluidsmaatregelen HSL-zuid (€ 0,4 miljoen). Verder is de reserve volledig geoormerkt voor onder meer energietoeslag (€ 5 miljoen, septembercirculaire 2022), budgetoverhevelingen 2022 naar 2023 (€ 3 miljoen, ingevolge raadsbesluit 2455669 bestuursrapportage 2022), geluidsmaatregelen HSL-Zuid (€ 1,7 miljoen), Regio West-Brabant (regionale middelen) crisisdienstverlening (€ 1,3 miljoen) en maatschappelijke opvang (€ 1 miljoen).

Bij de voorstel voor de resultaatbestemming wordt voorgesteld een bedrag van € 2,2 miljoen uit de exploitatiereserve vrij te laten vallen.

Investeringsreserve

Deze reserve dient ter financiering van kapitaallasten voor toekomstige investeringen. Bij besluitvorming is het van belang dat bij aanvang van de kredietvotering voor het specifieke project het volledige bedrag van de investering dat gedekt wordt uit de reserve in de reserve beschikbaar moet zijn. Onttrekking aan de reserve vindt daarmee gedurende de gehele afschrijvingsperiode plaats. Door middel van een raadsbesluit worden middelen in de investeringsreserve gestort voor dekking kapitaallasten van toekomstige investeringen. Daarnaast wordt aan deze reserve rente toegevoegd in verband met de door deze reserve te dekken rentelasten van de meerjarige kapitaallasten.

Conform eerdere besluitvorming zijn in de jaarrekening 2022 de volgende toevoegingen aan en onttrekkingen uit de investeringsreserve verwerkt:

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)		49
Dotatie tbv investeringen bovenwijkse voorzieningen (cf. raadsbesluit 2612688 slotwijziging 2022)		874
Dotatie tbv Haagse Beemden park Kesteren (cf. raadsbesluit 2612688 bestuursrapportage 2022)		450
Dekking kapitaallasten investeringen (cf raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)	597	
Totaal	597	1.373

Na verwerking van bovenstaande mutaties bedraagt de investeringsreserve ultimo 2022 € 7,3 miljoen. Dit bedrag is grotendeels geoormerkt voor dekking van de kapitaallasten van kredieten voor doorstroomvoorziening, Heilig Hartkerk, Claes Persoonsstraat, brand- en dakveiligheid, de vervangingsinvestering ingevolge besluit 1249812, de aanpassing van het stadskantoor en huisvesting voor Grote Broer Grote Zus, Haagse Beemden park Kesteren, en bovenwijkse voorzieningen (Nieuwe Mark, Graaf Engelbertstraat / Graaf Hendrik III laan, fietsnetwerk en kleinschalige infrastructuur).

Reserves bodemfonds

Het bodemfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Bodemsanering wordt via de exploitatie verwerkt, omdat dit niet is aan te merken als een investering. De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker, de inzet is maatwerk en is niet elk jaar hetzelfde. Met het vormen van deze reserve worden de pieken en dalen in de uitgaven opgevangen. De reserve is in het verleden gevormd middels de doeluitkering-gelden tot en met 2022. Vanaf 2023 wordt de reserve afgebouwd met onttrekkingen ter dekking van tekorten van exploitatielasten in het kader van bodemsaneringen.

De reserve is in 2022 conform besluit 2455669 (bestuursrapportage 2022) gevoed met het de doeluitkering 2022 van € 0,119 miljoen. Voor diverse projecten is in 2022 voor een bedrag van € 0,3 miljoen aan de reserve onttrokken. Na verwerking van deze mutaties bedraagt de reserve bodemfonds ultimo 2022 € 3,6 miljoen. Voor de jaren 2023-2026 zijn onttrekkingen voorzien voor diverse projecten voor een bedrag van € 2,1 miljoen.

Reserve klimaatfonds

Ook het klimaatfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma klimaat opgesteld, dat deel uitmaakt van de gemeentelijke begroting. Er wordt een register bijgehouden van de inkomsten en uitgaven uit de reserve Klimaatfonds, onder verwijzing naar de overeenkomsten die zijn gesloten. Jaarlijks wordt door het college een evaluatie van het uitvoeringsprogramma klimaat vastgesteld en ter kennisname aan de raadscommissie voorgelegd. Hierin wordt de evaluatie van het investeringsprogramma klimaat opgenomen. In 2016 is gestart wordt met energiezuinige projecten.

De reserve Klimaatfonds wordt gevoed door de Gemeentelijke participatie in project windturbines Hazeldonk. Hieruit ontvangt de gemeente Breda éénmalig een bijdrage van € 225.000 in 2014 (waarvan € 75.000 voor bedrijvenvereniging LCHM) en vervolgens 20 jaar lang jaarlijks € 247.500 (exclusief indexering; door indexering is het bedrag in 2022 € 284.880 (waarvan € 43.500 voor het grondbedrijf). Met eventuele inkomsten uit toekomstige revolverende projecten kan de reserve een groter investeringsvolume genereren, wat ingezet kan worden voor de grote investeringsopgave op het gebied van klimaat.

Conform eerdere besluitvorming (besluit 42845) is in de jaarrekening 2022 de jaarlijkse bijdrage toegevoegd aan de reserve en is in totaal € 145.964 onttrokken aan de reserve op basis van de gerealiseerde exploitatiekosten integratie projecten klimaat. Hierna bedraagt de reserve klimaatfonds ultimo 2022 € 1,2 miljoen. Naast de jaarlijkse dotaties aan de reserve uit de jaarlijkse bijdragen uit project windturbines Hazeldonk, worden voor de jaren 2022-2026 onttrekkingen voorzien voor diverse projecten voor een bedrag van € 0,4 miljoen .

Reserve investeringen sportverenigingen

Deze reserve had in de vorige coalitieperiode als doel om een bijdrage te kunnen leveren aan sportvoorzieningen via de investeringsregeling (zogenoemde 1/3 regeling). Hierbij deed de gemeente een bijdrage (van 1/3-deel) aan sportverenigingen die investeren in sportvoorzieningen. De reserve is in 2021 uitgenut. Vooruitlopend op de resultaatbestemming is in de jaarrekening 2021, conform besluit vaststelling begroting 2021 zaaknummer 1022793, reeds een onttrekking van € 835.536 verwerkt. Bij de resultaatbestemming 2021 is het restant van € 18.473 onttrokken uit deze reserve. Ultimo 2022 bedraagt de reserve nul.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Bij het vorige Coalitieakkoord 2018-2022 zijn incidentele middelen voor de Versnellingsopgave wonen beschikbaar gesteld (€ 14 miljoen). Het doel van de bestemmingsreserve is om de te realiseren middelen beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen.

Begin 2022 was € 10,7 miljoen beschikbaar ten behoeve van de versnellingsopgave.

De begrote onttrekking in 2022 bedroeg € 6,6 miljoen. De werkelijke onttrekking in 2022 bedraagt € 0,7 miljoen. Dat is € 5,9 miljoen lager dan begroot en heeft voor een groot deel te maken met onderuitnutting van de middelen die beschikbaar waren voor locatiegebonden impulsen. Ter besteding van deze restantmiddelen zullen hiervoor voor een deel in 2023 voorstellen worden voorgelegd aan de Raad, waaronder € 1,6 miljoen voor de programmawijziging van de grondexploitatie Bouverijen. Tevens is voor € 2,1 miljoen als subsidie aan de corporaties beschikt, echter, voor een bedrag van € 1,8 miljoen kunnen de lasten pas worden verantwoord bij vaststellen van het bestemmingsplan en na oplevering van de woningen. Voor het restant wordt een voorstel gedaan in het nieuwe bestedingsplan Wonen en Gebiedsontwikkeling. Aan de Raad is toegezegd dat dit in het 1e kwartaal 2023 wordt aangeboden.

Bij het opstellen van de begroting 2023 verwachtten wij nog alle beschikbare middelen in 2022 voor het bestedingsplan uit te kunnen geven in 2022. Als beslispoint bij de jaarrekening zal worden opgenomen dat het restant uit 2022 in 2023 wordt ingezet.

Reserve vrouwenopvang

Bij de bestuursrapportage 2020 (besluit 981381) is besloten een reserve vrouwenopvang in te stellen. De reserve is bestemd voor een noodzakelijke vernieuwing van de vrouwenopvangvoorziening aan de Assumburgstraat in Breda. De reserve is eenmalig gevoed met een bedrag van € 2,1 miljoen vanuit restanten van verleende subsidies voor vrouwenopvang

(rijksmiddelen DUVO) over de jaren 2015-2017. In 2022 zijn er verschillende scenario's uitgewerkt door het bestuur van Safegroep, die zijn besproken met desbetreffende Wethouder. Plannen zijn daarna concreet gemaakt waardoor er in 2022 € 1 miljoen is onttrokken uit de reserve ten behoeve van een Subsidie renovatie GIA voor vrouwenopvang. Zodra de aanvullende aanvraag door Safegroep wordt ingediend, vindt er naar verwachting in 2023/2024 weer een onttrekking plaats.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

In juli 2020 is door de raad naar aanleiding van de vastgestelde Nota bovenwijkse voorzieningen een reserve bovenwijkse voorzieningen ingesteld. Doel van de reserve is om werkelijk ontvangen bijdragen te bestemmen voor de realisatie van minimaal één van de bovenwijkse voorzieningen uit de nota bovenwijkse voorzieningen. De reserve wordt gevoed door bijdragen bij alle nieuwe bouwplannen een bijdrage te vragen aan de partij die de grondexploitatie voert. De ontvangen exploitatiebijdragen worden in de reserve gestort. De kosten van beheer van de reserve en de bestedingen aan de projecten worden onttrokken aan de reserve.

Per 1 januari 2022 was de stand van de reserve € 1,0 miljoen. In 2022 is conform resultaatbestemming 2021 € 0,04 miljoen gestort in de reserve. In 2022 zijn aan bijdragen € 0,2 miljoen ontvangen en gestort in de reserve. Verder is een bijdrage van € 0,3 miljoen van een eerdere storting in 2021 teruggedraaid, omdat voor een plan het bestemmingsplan niet zal worden vastgesteld. Voor het beheer van de reserve en de bijdragen aan 4 investeringsprojecten is € 0,9 miljoen uit de reserve onttrokken en toegevoegd aan de investeringsreserve ter dekking van de kapitaallasten in de investeringen bovenwijkse voorzieningen. Per 31 december 2022 is de reserve nihil. Ten opzichte van de begroting is de stand eind 2022 € 1,3 miljoen lager. Dit is voor € 1,0 miljoen toe te schrijven aan de opgetreden vertraging in de procedure van bestemmingsplannen van een aantal plannen door de uitspraak van de Raad van State, zienswijzen en het niet tijdig verkrijgen van ontheffingen. Naar verwachting worden deze bestemmingsplannen in 2023 vastgesteld. Daarnaast is € 0,3 miljoen veroorzaakt door de teruggedraaide storting.

Reserve toekomstbestendig wonen

De Toekomstbestendig Wonen Regeling is een brede, integrale, regeling met als hoofddoel de bestaande particuliere woningvoorraad in zoveel mogelijk opzichten kwalitatief duurzaam te verbeteren. Er wordt integraal naar woningaanpassingen gekeken, om waar mogelijk en gewenst door de eigenaar-bewoner maatregelen op het gebied van energie en levensloopbestendigheid optimaal te combineren. Doordat de regeling breed is opgezet is één aanvraag voor de diverse aanpassingen voldoende. Concreet betekent dit dat de voorgestelde nieuwe Toekomstbestendig Wonen Regeling een raamwerkregeling is die inwoners van Breda de mogelijkheid biedt om via één lening zowel levensloopbestendige als energetische maatregelen te kunnen (laten) uitvoeren. Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve toekomstbestendig wonen is bestemd ter dekking van deze kapitaallasten. In 2021 is conform besluit bestuursrapportage 2021 zaaknummer 1528103, € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve. In 2022 hebben zich geen onttrekkingen voor gedaan, zodat de reserve ultimo 2022 € 1 miljoen bedraagt.

VOORZIENINGEN

De post voorzieningen op de balans bestaan uit drie groepen, te weten voorzieningen voor groot onderhoud aan vastgoed en kapitaalgoederen, voorzieningen voor personeel en overige voorzieningen. In 2022 is het verloop van de balanspost voorzieningen als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Stortingen voorzieningen	Onttrekkingen voorzieningen	Balans 31-12-2022
<i>Voorzieningen</i>				
Onderhoudsvoorzieningen	37.899	13.748	13.695	37.953
Personeelsvoorzieningen	9.133	1.002	2.446	12.181
Overige voorzieningen	5.655	2.569	1.346	6.877
Totaal Voorzieningen	52.687	17.319	17.487	57.012

Hieronder worden deze drie groepen nader toegelicht.

Onderhoudsvoorzieningen

Deze onderhoudsvoorzieningen bestaan uit voorzieningen voor groot onderhoud aan de openbare ruimte en gebouwen. Het verloop van de onderhoudsvoorzieningen is in 2022 als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2021	Verminderingen	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2022
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer	19.559	0	3.930	5.763	21.392
Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen	4.322	0	309	884	4.897
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling	4.477	0	128	26	4.375
Onderhoudsvoorziening openbare ruimte	5.329	0	6.455	5.769	4.643
Onderhoudsvoorziening verkeerregelinstantaties	62	0	1.124	1.306	244
Onderhoudsvoorziening verharding achterstallig onderhoud	4.150	0	1.748	0	2.402
Totaal	37.899	0	13.694	13.748	37.953

- **Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer**

De voorziening heeft tot doel de meerjarige kosten planmatig onderhoud van de gebouwen die onder de afdeling Vastgoedbeheer vallen te egaliseren. Hieronder vallen onder andere gebouwen op het gebied van Sport, Welzijn, Brede Scholen, Bedrijfsvoering, Welzijn en Cultuur, het centraal Busstation, de vervanging van binnensportinventaris, het civiele- en cultuurtechnisch onderhoud buitensport. De basis voor de vorming en het beheer van de voorziening voor de gebouwen zijn de zogenaamde meerjaren-onderhoudsplannen zoals deze in het systeem Planon worden bijgehouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het door de Raad vastgesteld gemiddelde onderhoudsniveau 3 op een schaal van 1 tot 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd, accommodaties worden maximaal om de 5 jaar geherinspecteerd. Op basis van de beschikbare toereikendheidsberekening wordt bij de begroting bepaald welk niveau van dotaties benodigd is om over voldoende middelen te beschikken voor de uitvoering van het groot onderhoud. Aan de onderhoudsvoorzieningen voor gebouwen vastgoedbeheer wordt gedoteerd conform de begroting. De voorziening is dekkend t/m 2029.

In het boekjaar is conform aan de begroting € 5,7 miljoen toegevoegd. Hierin is inbegrepen een eenmalige noodzakelijke extra dotatie van € 0,6 miljoen ten behoeve van herstelwerkzaamheden aan het Rat Verlegh stadion, die in 2023 uitgevoerd moeten worden. Op basis van de meerjarenonderhoudsplannen was voor 2022 een jaarplan vastgesteld. Uit de analyse op het jaarplan 2022 is gebleken dat een bedrag van €4,3 miljoen minder is besteed dan gepland. Als belangrijkste oorzaken voor die afwijking kunnen worden genoemd het doorschuiven van planmatige onderhoudsactiviteiten naar volgende jaarschijven vanwege het ontbreken van een technische noodzaak om het planmatig onderhoud in 2022 uit te voeren, het vertragen van grote investeringsprojecten en projecten verduurzaming gebouwen waar aanpalend onderhoud in is verdisconteerd en nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot gebouwen die aanleiding geven tijdelijk terughoudend om te gaan met planmatig onderhoud.

In 2022 zijn door de afdeling Vastgoedbeheer verbetermaatregelen vastgesteld en geïmplementeerd in de werkprocessen om het verschil tussen voorgenomen planmatig onderhoud (vastgestelde jaarplannen) en de daadwerkelijk gerealiseerde onderhoudsactiviteiten vanaf 2023 structureel te beperken.

- **Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen**

De voorziening heeft tot doel de meerjarige groot onderhoudskosten van de gebouwen van de afdeling Parkeren te egaliseren. Het gaat hierbij om de parkeergarages en de fietsenstallingen. De basis voor de vorming en het beheer van de voorzieningen voor deze gebouwen zijn de zogenaamde meerjaren onderhoudsplannen zoals deze in het systeem Planon worden bijgehouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het door de Raad vastgesteld gemiddelde onderhoudsniveau 3 op 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en vormen de basis voor de jaarlijkse dotatie aan de voorziening teneinde over voldoende middelen te beschikken voor de uitvoering van het (projectmatig) groot onderhoud. De voorziening is toereikend tot en met 2032.

Aan de onderhoudsvoorzieningen voor parkeergarages en fietsenstallingen is in 2022 € 0,9 miljoen gedoteerd conform de begroting. In 2022 was de aanwending (€ 0,3 miljoen) € 0,1 miljoen lager dan begroot (€ 0,4 miljoen): dit is vooral het gevolg van het feit, dat voor de Barones al het onderhoud is doorgeschoven naar 2023 en 2024 om het te bundelen en zo efficiënt mogelijk het werk te doen met zo weinig mogelijk overlast voor de klanten.

- **Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling**

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de strategisch aangekochte panden. De hoogte van de dotatie is gebaseerd op een meerjarenonderhoudsplan. De doorberekening is gemaakt tot 2033. Hierbij wordt uitgegaan van een doorlopende exploitatie, waarbij aanvullend rekening wordt gehouden met inmiddels genomen besluiten voor sloop en / of herontwikkeling, mede gebaseerd op de Vastgoedstrategie Havenkwartier. De inzet van de onderhoudsvoorziening heeft op dit moment voornamelijk betrekking op de panden in het Havenkwartier. Jaarlijks zal worden onderzocht of, afhankelijk van de vastgoedportefeuille op dat moment, aanpassing nodig is. In 2022 is conform begroting € 26.345 gedoteerd aan de voorziening. In de meerjarenbegroting vanaf 2023 zijn dotaties aan de voorziening begroot van € 18.994. Met deze jaarlijkse dotatie is de voorziening volgens de meerjarenonderhoudsplan tot en met 2032 toereikend om het geplande groot onderhoud uit te kunnen voeren.

In 2022 heeft alleen noodzakelijk onderhoud plaatsgevonden. Zowel begroot als werkelijk bedroeg dit € 0,1 miljoen.

- **Onderhoudsvoorziening openbare ruimte**

De onderhoudsvoorziening openbare ruimte betreft het groot onderhoud van verharding, civieltechnische kunstwerken, en waterwegen. De basis voor de voorziening voor het onderhoud aan de openbare ruimte ligt vast in periodiek te actualiseren beleidskaders en beheerplannen. De berekeningen van de benodigde dotaties zijn gebaseerd op meerjarenplanningen van 10 jaar. In 2022 is conform begroting € 5,7 miljoen toegevoegd aan de voorziening. Met een jaarlijkse dotatie van € 5,9 is de voorziening volgens de meerjarenonderhoudsplan tot en met 2032 ruim toereikend om het geplande groot onderhoud aan de openbare ruimte uit te kunnen voeren.

Totaal was de onttrekking op de voorziening openbare ruimte begroot op € 6,6 miljoen. De werkelijke stand per 1-1-2022 was circa 3 miljoen hoger dan primitief begroot, door overloop uit 2021. Op basis hiervan was de geplande realisatie in het voorjaar geactualiseerd naar 9,5 miljoen. In totaal is hiervan uiteindelijk gerealiseerd € 6,4 miljoen. Dit betekent dat een deel van de realisatie doorschuift naar 2023.

In 2022 is voor Water onderhoud gepleegd aan o.a. Wilhelminavijver, baggerwerkzaamheden in combinatie met WBD en de Terheijdenseweg. De voorziening zal in 2023 verder worden ingezet om de werkzaamheden aan beschoeiing en baggeren verder uit te voeren. Er zal een update van de voorziening worden gemaakt ten behoeve van het nieuwe uitvoeringsplan.

Voor wat betreft de verharding hebben we sinds 2021 actiever ingezet op overprogrammering en dit lijkt te gaan te werken. Nog steeds schuiven er projecten door naar volgend jaar, maar we lijken nu onze onttrekking op peil te kunnen houden en zelfs wat in te kunnen lopen. Helaas zien we dat met name in projecten met boomwortelopdruk (Overakkerstraat en Brigidastraat) participatie een rol speelt in het doorschuiven van projecten, waardoor we de overprogrammering niet in zijn geheel hebben kunnen inzetten en alsnog een deel van het budget doorschuift. Daarnaast heeft in afstemming met bereikbaarheid van de stad een verschuiving van grote projecten plaatsgevonden (Oranjeplein en Ruitersboslaan).

- **Onderhoudsvoorziening verkeersregelinstanties**

Voor het in stand houden van verkeersregelinstanties is in 2015 besloten tot het instellen van een specifieke onderhoudsvoorziening. Het meerjaren onderhoudsplan verkeersregelinstanties wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van uitgevoerde inspecties en gerealiseerde projecten, afhankelijk van de ouderdom, vervanging, reparatie en noodzaak van de onderdelen van de verkeersregelinstanties in Breda. Bij het jaarlijks opstellen van de planning wordt ook goed gekeken naar infrastructurele projecten en werkzaamheden vanuit de afdeling Uitvoering om de werkzaamheden gelijktijdig op te pakken (werk met werk maken).

In verband met de aanpassing van de software van de regeltoestellen van de verkeersregelinstanties moeten al deze regeltoestellen op 1 januari 2024 zijn vervangen. Mochten deze verkeersregelinstanties na 1 januari 2024 nog aanwezig zijn en uitvallen, kunnen deze verkeersregelinstanties niet meer worden gerepareerd. Dit zorgt direct voor verkeersonveilige situaties op de wegen van Breda, wat ten alle tijden moet worden voorkomen. Het gevolg hiervan is dat een aantal verkeersregelinstanties eerder moeten worden gerenoveerd, maar omdat het niet toegestaan is dat de bestaande voorziening een negatieve stand vertoont, dient de dotering aan de voorziening verkeersregelinstanties voor de periode 2020-2026 te worden geherprogrammeerd. De totale onderhoudslasten blijft over de totale periode gelijk, maar in de jaren 2020 tot en met 2023 worden extra stortingen gedaan in de voorziening, die in de jaren 2024 tot en met 2026 worden gecompenseerd door de verlaging van de geplande stortingen. In 2022 heeft dit geleid tot een extra dotatie van € 0,4 miljoen bovenop de reguliere dotatie van € 0,9 miljoen.

Voor 2022 was een onderhoudsprogramma voorzien voor bijna € 1,2 miljoen en in 2022 is het programma ook nagenoeg voor dit bedrag uitgevoerd.

- **Onderhoudsvoorziening verharding achterstallig onderhoud**

Bij de jaarrekening 2021 werd € 3,2 miljoen gedoteerd om de achterstalligheid in 2 jaar te kunnen oplossen. In 2022 is meer achterstalligheid weggewerkt dan in eerste instantie was gepland. Totaal is we voor € 1,7 miljoen aan werkzaamheden uitgevoerd. Begin 2023 wordt gewerkt aan het proces doorontwikkeling boomwortelprotocol, waarbij alle disciplines (mobiliteit, SW, groen en civiel) met elkaar werken om in onderhoudsplannen elkaar te vinden in een optimale inrichting. Ultimo 2022 resteert nog € 2,4 miljoen in de voorziening om de achterstalligheid weg te werken. Naar verwachting is deze voorziening eind 2023 volledig uitgenut.

Personeelsvoorzieningen

De personeelsvoorzieningen omvatten een voorziening voor nog te verwachten kosten voor voormalig personeel, een voorziening voor de zogenaamde APPA-voorziening (voorziening voor Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers), en vanaf 2022 een nieuwe voorziening voor spaarverlof. Het verloop van de personeelsvoorzieningen was in 2022 als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2021	Verminderingen	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2022
Voorziening voormalig personeel	593	200	309	751	835
Voorziening Wet APPA	8.540	1.064	873	250	6.853
Voorziening spaarverlof				4.493	4.493
Totaal	9.133	1.264	1.182	5.494	12.181

- **Voorziening voormalig personeel**

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de nog verwachte kosten voor voormalig personeel. Het gaat om voormalige medewerkers waarvan om diverse redenen voortijdig afscheid is genomen, maar waarvan nog kosten doorlopen. Om de diverse afdelingen niet meerjarig met deze kosten te belasten worden deze in het jaar van uitdiensttreding in een keer ten laste van de afdeling gebracht en later vanuit deze voorziening afgewikkeld. Indien een medewerker onvrijwillig wordt ontslagen (niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid) ontstaat er op basis van de werkloosheidswet recht op een uitkering zolang de onvrijwillige werkloosheid bestaat. Afhankelijk van de ontslaggrond kan deze wettelijke uitkering aanvullend en aansluitend worden verhoogd/verlengd op basis van onze eigen rechtspositieregeling. De hoogte en duur van de totale uitkeringslast is vooraf wel globaal in te schatten. Maar is uiteindelijk wel afhankelijk van de vraag of, en zo ja hoe snel de betreffende medewerker elders werk kan vinden. Daarnaast wordt de hoogte van de uitkering ook beïnvloed door de inflatie en de salarisontwikkelingen na het ontslag. Of, en zo ja hoeveel uitkeringen per jaar worden toegekend is vooraf niet in te schatten. Dit kan wel indien het ontslag wordt veroorzaakt door de uitvoering van een reorganisatieplan. Uit historisch verloop komt naar voren, dat het volume jaarlijks niet gelijkblijvend is. De Gemeente Breda kiest er derhalve voor om de ww-verplichtingen via een personeelsvoorziening te laten lopen.

Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2026 is de voorziening voldoende voor het afwickelen van de bestaande verplichtingen. Omdat de voorziening de komende jaren voldoende toereikend blijkt te zijn, is in 2022 € 0,2 miljoen van de voorziening vrijgevallen.

- **Voorziening Wet APPA**

De voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgeld van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De APPA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers. Naast de jaarlijkse onttrekking uit de voorziening (€ 0,87 miljoen) is in 2022 per saldo € 1,1 miljoen van de voorziening vrijgevallen. Met name vanwege de hogere rentestand ultimo 2022 ten opzichte van ultimo 2021. Conform de meest actuele berekeningen (eind 2022) bedraagt de pensioenverplichting € 5,9 miljoen en de wachtgeldverplichting ongeveer € 0,9 miljoen, bij elkaar € 6,8 miljoen.

- **Voorziening spaarverlof**

Als gevolg van een aanpassing van de CAO is vanaf 2022 het zogenaamde verlofsparen ingevoerd. Met deze nieuwe regeling kunnen medewerkers diverse soorten van verlof in één keer omzetten in spaarverlof. Voor het spaarverlof zoals dit vanaf 2022 van toepassing is, moet voor de verplichting een voorziening worden opgenomen omdat hier sprake is van een spaarsaldo dat in de tijd, naar verwachting, niet van gelijke omvang zal zijn wat betreft

toevoegingen en opnamen van spaarverlof. Op basis van het inzicht en actuele data bij het opstellen van de jaarrekening is in 2022 € 4,5 miljoen gedoteerd aan deze voorziening.

Overige voorzieningen

De groep overige voorzieningen bestaat uit een voorzieningen voor riolering, afvalservice, archivering Juzt, en van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel. Het verloop van de overige voorzieningen was in 2022 als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2021	Verminderingen	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2022
Voorziening riolering	3.738	358	0	637	4.017
Voorziening afvalservice	360	0	0	443	803
Voorziening archivering Juzt	0	0	18	1.388	1.370
Voorziening verlies Juzt	820	820	0	0	0
Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel	736	89	61	101	687
Totaal	5.654	1.267	79	2.569	6.877

- **Voorziening riolering**

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor rioolheffing en opvangen van financiële tegenvallers. De voorziening wordt betrokken in het Stedelijk Waterplan 2019-2023. Er worden dotaties of onttrekkingen begroot met als doel om aan het eind van de periode van het Stedelijk Waterplan 2019-2023 uit te komen op een stand van 0. Daarnaast wordt aan het eind van ieder jaar het resultaat riolering ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht ter egalisatie. De toevoeging in 2022 van € 0,6 miljoen betreft het resultaat op het product riolering in 2022. In het Bestuursakkoord 2022-2026 is vastgelegd dat de rioolheffing in 2023 eenmalig daalt met 17,5%. Als gevolg het doorwerkende effect van deze eenmalige verlaging op de toereikendheid op deze voorziening is in 2022 een bedrag van € 0,3 miljoen vrijgevallen uit de voorziening.

- **Voorziening afvalservice**

De voorziening afvalservice is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven van afvalservice en opvangen van financiële tegenvallers. De toevoeging in 2022 van € 0,2 miljoen betreft het resultaat op het product afvalservice in 2022.

- **Voorziening archivering Juzt**

Bij de afwikkeling van de liquidatie van Juzt is afgesproken, dat de Gemeente Breda de bewaarderstaken voor de verplichtingen rondom het bewaren van de verschillende soorten dossiers (cliëntendossiers, personeelsdossiers, financiële dossiers en bestuursarchieff) van Juzt voor de komende 20 jaar overneemt en uitvoert. Om dit uit te kunnen voeren heeft de gemeente Breda middelen van € 1,4 miljoen ontvangen.

- **Voorziening verlies Juzt**

In 2022 is de liquidatie van Juzt en daarmee ook de verliesvoorziening volledig afgewikkeld.

- **Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel**

Deze voorziening is, ingevolge het BBV, bestemd voor van derden (niet zijnde andere overheidsinstellingen) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en die beschikbaar zijn voor het volgende begrotingsjaar. Onder deze voorziening zijn middelen toegevoegd voor van derden ontvangen afkoopssommen ten behoeve van parkeervoorzieningen, bijdrage project wind A16, bijdrage social return, en bijdrage afvalfonds Nedvang.

Toelichting vaste schulden en vlottende passiva

VASTE SCHULDEN

Onder de vaste schulden worden de schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer opgenomen.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	428.831	401.224

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
Waarborgsommen	933	830
Overige langlopende verplichtingen	6.725	0
Totaal Vaste schulden	436.489	402.054

De vaste schulden zijn als volgt verder te specificeren:

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen		
Leningen ten behoeven van de eigen financiering	370.972	351.385
Leningen ten behoeve van woningbouw	57.859	49.839
Totaal Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	428.831	401.224
Waarborgsommen		
Waarborgsommen	933	830
Totaal Waarborgsommen	933	830
Overige langlopende verplichtingen		
Overige langlopende verplichtingen	6.725	0
Totaal Overige langlopende verplichtingen	6.725	0
Totaal Vaste schulden	436.489	402.054

- **Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen**

De totale langlopende schuldportefeuille bestaat uit 2 deelportefeuilles. De portefeuille langlopende leningen die voor gemeentelijke investeringen zijn aangetrokken en een deelportefeuille van leningen die zijn doorgeleend aan de woningbouwcorporaties. Deze lening portefeuilles zijn respectievelijk € 351,3 miljoen en € 49,8 miljoen groot.

De vaste schuld waarmee gemeentelijke activa (zowel materiële als financiële activa) zijn gefinancierd is in 2022 met € 27,6 miljoen afgenomen. Er zijn in 2022 geen nieuwe leningen opgenomen. De afname van € 27,6 miljoen is volledig toe te schrijven aan aflossingen op de leningportefeuille. De langlopende schuld is grotendeels in handen van de BNG Bank (€ 231,8 miljoen, 57,8%) en de Nederlandse Waterschapsbank (€ 153,8 miljoen, 38,2%). De overige schuld is in handen van de Triodosbank (€ 7,5 miljoen, 1,9%) en de gemeenschappelijke Regeling Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen (€ 8 miljoen, 2,0%). De gemiddelde rente van de totale schuldportefeuille bedraagt 1,89% (2021: 1,96%, 2020: 2,06%, 2019: 2,12%, 2018: 2,55%). De rentelast van de vaste schuld bedraagt € 7,9 miljoen en is daarmee € 0,5 miljoen lager dan in 2021.

Een nadere toelichting op de schuldpositie en financieringsactiviteiten wordt gegeven in de paragraaf financiering.

- **Waarborgsommen**

De post waarborgsommen bestaat uit ingehouden koopsommen op aangekochte percelen, waarvan de feitelijke levering nog moet plaatsvinden, waarborgsommen op huurpanden, en onderhoudsgelden voor begraafplaatsen.

- **Overige langlopende verplichtingen**

Deze post betrof de uitgestelde betaling voor de aankoop van het CSM-terrein. Corbion heeft bij de Gemeente Breda en de Provincie in 2022 het verzoek ingediend om, in afwijking van de koopovereenkomst, alle resterende termijnbetalingen uiterlijk op 30 juni 2022 te mogen ontvangen onder aftrek van een korting van € 390.000. Het college heeft besloten hiermee in te stemmen en de restant verplichting onder aftrek van de korting in één keer af te lossen.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Onder de kortlopende schulden zijn de betalingsverplichtingen opgenomen die de gemeente binnen één jaar moet voldoen. In de balans staan onder deze posten de netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar: de

kasgeldleningen, de creditbanksaldi en de overige schulden.

De specificatie van de kortlopende schulden is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Balans	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Overige kasgeldleningen	0	0
Banksaldi	0	1.928
Overige schulden	27.205	28.455
Totaal Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	27.205	30.382

- **Overige kasgeldleningen en banksaldi**

De omvang van de kasgeldleningen en de banksaldi per ultimo van het jaar varieert elk jaar en is mede afhankelijk van het uitgevoerde cashmanagement en de omvang van de benodigde liquiditeiten rondom de jaarwisseling. Een nadere toelichting op de schuldsituatie en de financieringsactiviteiten inclusief cashmanagement wordt gegeven in de paragraaf financiering.

Het saldo van de banksaldi van € 1,9 miljoen ultimo 2022 betreft het saldo van alle rekening-courant rekeningen BNG tezamen.

- **Overige schulden**

De overige schulden met een korte looptijd bestaan voor het grootste deel uit de schulden aan leveranciers voor € 17,9 miljoen (2021: € 14,6 miljoen).

Verder is onder deze post de af te dragen belastingen voor € 7,8 miljoen (2021: € 10,2 miljoen). Dit betreft te verwachten aanslagen vennootschapsbelasting over de jaren 2017 - 2022 van € 7,0 miljoen, en een nog af te dragen btw van € 0,8 miljoen. Ook is onder deze post een bedrag van in totaal € 0,97 miljoen opgenomen aan terug te betalen btw 2020-2022 inzake Optisport.

Verder is onder deze post eind 2021 een onverwachtse extra last aan de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant van € 0,6 miljoen in het kader van FLO-overgangsrecht opgenomen. Deze post wordt in 2023 betaald.

Tot slot is onder deze post de rekening-courant verhouding met Neovita B.V. voor € 0,5 miljoen opgenomen.

OVERLOPENDE PASSIVA

De overlopende passiva zijn vooruitontvangen bedragen of nog te betalen lasten waarvan de afwikkeling in het komende boekjaar plaatsvindt. De overlopende activa worden als volgt gespecificeerd.

Bedragen x € 1.000

	Balans 31-12-2021	Balans 31-12-2022
<i>Overlopende passiva</i>		
Verplichtingen	56.624	65.186
Voorschotten van Europese overheidslichamen	495	1.372
Voorschotten van het Rijk	53.763	63.183
Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.452	2.136
Overige vooruitontvangen bedragen	2.526	2.299
Totaal Overlopende passiva	114.860	134.176

De verplichtingen bestaan onder meer uit af te wikkelen leveringen en diensten voor € 24,3 miljoen (2021: € 18,1 miljoen), nog te betalen rente voor € 5,0 miljoen (2021: € 5,3 miljoen), nog uit te betalen subsidies voor € 4,2 miljoen (2021: € 6,1 miljoen), nog af te dragen belastingen en sociale lasten voor € 17,1 miljoen (2021: € 10,5 miljoen), verplichtingen Kredietbank voor € 2,2

miljoen (2021: € 3,1 miljoen), afrekeningen in het kader van de Jeugdzorg voor de regio voor € 6,4 miljoen (2021: € 6,6 miljoen), en ontvangen waarborgsommen bij verkochte percelen voor € 2,5 miljoen (2021: € 1,1 miljoen).

De voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk en van overige Nederlandse overheidslichamen, zijn in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

Onder de post overige vooruitontvangen bedragen staan onder meer de waarborgsommen voor werkterreinen, in-/ en uitritten en aansluitingen riolering, die nadat de werkzaamheden zijn afgerond, worden terugbetaald voor € 0,97 miljoen (2021: € 0,9 miljoen) en de nog te verhalen kosten voor de facilitaire grondexploitaties voor € 0,8 miljoen (2021: € 1,2 miljoen).

Voorschotten van overheidslichamen

Dit betreffen ontvangen subsidiegelden met een specifiek bestedingsdoel, waarvoor in de jaren na het verslagjaar de prestaties zullen worden geleverd en de kosten worden gemaakt. De voorschotten worden uitgesplitst naar voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk, en van overige Nederlandse overheidslichamen. Deze worden in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Balans	Balans 31-12-2021	Bij 2022	Af 2022	Balans 31-12-2022
<i>Voorschotten van Europese overheidslichamen</i>				
GreenQuays	117	0	117	0
Wave	188	0	188	0
ESF		1.306		1.306
Upsurge Linie Zuid	110	0	44	66
Subsidie waterstofvoertuigen	80	0	80	0
Totaal Voorschotten van Europese overheidslichamen	495	1.306	429	1.372
<i>Voorschotten van het Rijk</i>				
Subsidie DUMAVA	0	41	0	41
Subsidie aanpak HIC	134	0	134	0
SPUK E84 Verkeersveiligheidsmaatr.2022-2023	0	573	0	573
SPUK Tussenvoorziening 1 statushouders Baronie	1.962	0	336	1.626
SPUK tijdelijke woningen	1.072	0	75	997
Aanpak energiearmoede BZK	0	3.365	0	3.365
Subsidie Woningbouwimpuls	9.702	0	415	9.287
SPUK Volkshuisvestingsfonds	26.234	0	0	26.234
Subsidie Reductie Energieverbruik (RRE) BZK	49	0	49	0
Impulsgelden De Baronie	0	0	0	0
Subsidie Zoet/zuur/zout/bitter-soc. weerbaarheid	726	0	726	0
Voortijdig schoolverlaten 2020-2024 (reg aanp)	-38	50	0	12
A&O fonds	3	0	0	3
SPUK Jongerencultuur	0	3	0	3
RMC middelen	109	512	0	621
SPUK Versterking lokale aanpak radicalisering	0	19	0	19
Subsidie OCW-Educatie SISA	177	241	0	418
Extra RMC regeling (corona)	119	0	85	34
SPUK Naleving controle toegangsbewijzen	0	366	0	366
TOZO	1.448	2	0	1.450
Expertisecentra jeugdhulp (medeoverh) H14B	0	3	0	3
SPUK sportakkoord	313	0	177	136
Subsidie Voortijdig schoolverlaten 2017	93	0	0	93
SPUK GHNT (geweld hoort nergens thuis) complexe scheidingen	1	0	0	1
Subsidie RREW (Klimaat)	2.119	0	1.960	159

Rijksmonument Wolfslaar	14	15	0	29
Subsidie SIM	14	15	0	29
Spuk SLA	0	5	0	5
RMC (nieuwe regeling 2021-2024)	507	0	363	144
SUVIS-regeling	3.021	0	489	2.532
Nat. Programma Onderwijs	760	886	0	1.646
Subsidie Onderhoud verkeerregelinstantaties	31	0	6	25
Preventie met gezag	0	1.000	0	1.000
Lokaal Preventie akkoord	46	0	30	16
Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	0	142	0	142
Regeling BBZ 2004 75% (SISA)	28	253	0	281
SPUK E20 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021	1.670	0	470	1.200
MKB deal	85	0	85	0
SPUK circulaire ambachtscentra	50	0	15	35
SPUK Sport	1.953	0	66	1.887
Flexwoningen 3 locaties in Breda	0	6.660	0	6.660
SPUK Bodem PFAS en Lood tm 2024	640	0	12	628
Subsidie versnellen woningbouw	182	0	182	0
Subsidie Onderwijskansenbeleid (OAB) 2019-2022	501	74	0	575
SPUK IJZ	38	0	0	38
SPUK WI (Wet Inburgering)	0	712	0	712
SPUK Onderwijsroute	0	158	0	158
Totaal Voorschotten van het Rijk	53.763	15.095	5.675	63.183
<i>Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Subsidie energiebesparende maatregelen OMWB	9	0	9	0
Subsidie aanpak HIC	0	143	0	143
Landstad de Baronie	60	0	20	40
Fauna passages 3e serie	5	0	5	0
Buitengebied 60 km-uur	0	13	0	13
Subsidie Zoet/zuur/zout/bitter-soc. weerbaarheid	0	453	0	453
Bijdrage Taskforce RIEC Hazeldonk	0	35	0	35
Haagsebeemden Fietsoversteek	50	0	50	0
Bijdrage Lithos - Zonnebloemstraat 2	113	0	3	110
Subsidie Willem van Oranjelaan	67	0	67	0
Subsidie Onderhoud verkeerregelinstantaties	8	0	1	7
Green Deal / Snellaadinfra	50	0	50	0
Levensbos	0	311	0	311
Craenlaer - Kraaienberg	593	0	0	593
Bomenfonds	42	15	0	57
Rotonde Heerbaan	293	0	293	0
Corridor A16	62	0	0	62
Landgoederen zone Haagse Beemden	14	0	14	0
Ruimte voor ruimte kavels	0	168	0	168
Verduurzaming particulier vastgoed SP3 (ProvNB)	0	22	0	22
Zuidwaterlinie	55	0	55	0
Breda Internationales Living In	0	122	0	122
Wisselaar	31	0	31	0
Totaal Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.452	1.282	598	2.136

De balanspositie van de van overheidsinstellingen vooruitontvangen bijdragen van 2022 (€ 65,6 miljoen) ten opzichte van 2021 (€ 55,7 miljoen) is toegenomen met € 9,9 miljoen. Hieronder worden de vooruitontvangen bijdragen groter dan € 0,1 miljoen per balansdatum nader toegelicht.

- *SPUK E84 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 (€ 572.637):*
Deze regeling is ervoor bedoeld, dat de gemeente kosteneffectieve en risicogestuurde infrastructurele maatregelen uitvoert op het onderliggende wegennet om de verkeersinfrastructuur verkeersveiliger te maken. De regeling loopt tot en met 2027. Maatregelen die de komende jaren nog worden uitgevoerd met de middelen van deze regeling zijn kruispuntplateaus ETW-ETW, korte rechtstanden / verkeersdrempels, rotondes binnen de bebouwde kom, het volwaardig afwaarderen van een 50 km/uur weg naar een 30 km/uur weg.
- *SPUK Tussenvoorziening 1 statushouders Baronie (€ 1.625.582):*
Deze specifieke uitkering is verstrekt om een tussenvoorziening voor de huisvesting van statushouders te kunnen realiseren in De Baronie. Einddatum van de uitkering is 31-03-2025. De ontvangen middelen worden gebruikt voor haalbaarheidsonderzoeken naar een geschikte locatie, en het realiseren en exploiteren van de voorziening.
- *SPUK tijdelijke woningen (€ 996.656):*
Deze specifieke uitkering is bedoeld voor de huisvesting van kwetsbare doelgroepen. Hiervoor zijn 2 projecten onderhanden: Flexwoningen Frankenthalerstraat en Studio's hoog complexe doelgroep/Anders Wonen. Einddatum van de uitkering is 31-12-2023. De ontvangen middelen worden ingezet voor het realiseren van de flexwoningen door de wooncorporatie en het uitvoeren van het haalbaarheidsonderzoek Anders Wonen.
- *Aanpak energiearmoede BZK (€ 3.365.383):*
Bij deze regeling dient de Gemeente de ontvangen middelen gericht in te zetten om huishoudens in een kwetsbare positie vanwege de hoge energielasten te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om het energieverbruik te verminderen. De manier waarop dit wordt aangepakt, is aan de Gemeente. Ze kan hiervoor aansluiting zoeken bij de kennis en ervaring vanuit het sociale domein. TNO heeft naast de data per gemeente ook de beschikking over verschillende data op wijk- en buurtniveau die inzicht en handvatten bieden aan gemeenten om de activiteiten specifiek te richten.
- *Subsidie Woningbouwimpuls (€ 9.287.132):*
Dit betreft een specifieke uitkering van het rijk voor het leveren van een bijdrage aan het inlopen van het woningtekort en meerjarig hoog houden van de bouwproductie. In de subsidieperiode (tot en met 10-09-2030) worden 634 woningen toegevoegd met de voor de woningbouw noodzakelijke maatregelen. Het woningbouwprogramma dient tenminste 326 betaalbare woningen te bevatten. De uitkering bedraagt 50 % van de subsidiabele kosten.
- *SPUK Volkshuisvestingsfonds (€ 26.234.161):*
In verschillende gebieden in Nederland staat de leefbaarheid onder druk. Daarom heeft het kabinet het Volkshuisvestingsfonds in het leven geroepen. Gemeenten en regio's kunnen met geld uit dit fonds investeren in leefbaarheid en verduurzaming van de woningvoorraad in de meest kwetsbare gebieden. In 2021 heeft de Gemeente Breda € 26,2 miljoen ontvangen uit dit fonds. De specifieke uitkering eindigt in 2031.
- *RMC middelen (€ 620.918):*
De RMC middelen zijn bedoeld voor het begeleiden van jongeren richting een opleiding of een leerwerktraject. De RMC-wet geeft de ruimte aan de gemeenten om jonge voortijdig schoolverlaters te begeleiden. Met deze middelen wordt door bij exitgesprekken aanwezig te zijn en vanaf het moment dat de student school verlaat de jongere meteen in begeleiding te nemen voortijdig schoolverlaten voorkomen.
- *Subsidie OCW-Educatie SISA(€ 418.143):*
Dit betreft de Sisa-regeling voor het faciliteren van volwasseneducatie. Met deze regeling probeert de gemeente onderwijsvormen aan te bieden aan diegenen die het volgen van onderwijs niet (meer) als voornaamste bezigheid hebben. Op het restantbedrag rust voor € 176.542 een terugbetalingsverplichting aan het Rijk.
- *SPUK Naleving controle coronatoegangsbewijzen (€ 365.942):*
Dit betreft een specifieke uitkering als bijdrage in de kosten die gemaakt worden om ondersteuning te bieden bij of nabij voorzieningen of activiteiten die op grond van die Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 verplicht zijn om de coronatoegangsbewijzen te controleren en, onder omstandigheden, de toegang te ontzeggen en deze controle te bevorderen. De Minister stelt de verlening eind 2023 vast.
- *TOZO (€ 1.449.946)*
Deze post in het kader van de regeling TOZO (SiSa G4) op de balans betreft de te verwachten aflossing kapitaalverstrekking voor de komende jaren.
- *SPUK sportakkoord (€ 135.539):*
Met de middelen van de specifieke uitkering van het Sportakkoord willen we bereiken dat iedereen plezier in sport

kan hebben. Nu en in de toekomst. Ongehinderd, in een veilige en gezonde omgeving. Een leven lang. Als sporter, vrijwilliger of toeschouwer.

- **Subsidie RREW (Klimaat) (€ 159.061):**
Dit betreft de Sisa-regeling reductie energiegebruik woningen. Met deze specifieke uitkering stimuleert de Gemeente om huishoudens te ondersteunen bij het reduceren van hun energiegebruik door het treffen van eenvoudige energiebesparende maatregelen in de woningen en het geven van advies over energiebesparing aan de bewoners. Dit leidt tot reductie van het energiegebruik bij huishoudens en daarmee tot CO2-reductie. De regeling is inmiddels beëindigd per 31-12-2022.
- **RMC (nieuwe regeling 2021-2024) (€ 143.608):**
De RMC middelen(2021-2024) zijn bedoeld voor het begeleiden van jongeren richting een opleiding of een leerwerktraject. De RMC-wet geeft de ruimte aan de gemeenten om jonge voortijdig schoolverlaters te begeleiden. Met deze middelen wordt door bij exitgesprekken aanwezig te zijn en vanaf het moment dat de student school.
- **SUVIS-regeling (€ 2.531.872):**
Deze specifieke uitkering is bestemd voor de verbetering van het binnenklimaat en ventilatie op scholen. In 2021 zijn 19 vergoedingsaanvragen bij de Rijksdienst voor ondernemend Nederland via de gemeente Breda voor de onderwijshuisvestingscoöperaties BreedSaam, Building Breda én Curio ingediend.
- **Nationaal Programma Onderwijs (€ 1.646.459):**
Met deze subsidie is extra geld beschikbaar om in samenwerking met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, bibliotheken en andere partijen aanvullend activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, sociaal emotioneel vlak te stimuleren. De Gemeente zorgt hierbij voor een lokale, integrale en meerjarige aanpak. De einddatum van deze regeling is 31-12-2023.
- **Preventie met gezag (€ 1.000.000):**
Deze regeling is ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit. In de jaren 2022-2023-2024-2025 ontvangt de Gemeente viermaal € 1.000.000. 2022 was het startsein voor een domeinoverstijgende, gebiedsgerichte aanpak gericht op het voorkomen van ondermijnende en georganiseerde criminaliteit binnen de meest kwetsbare wijken. Niet alleen in de gemeente Breda, maar ook samen met de andere gemeenten en departementen betrokken bij het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.
- **Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden (€ 142.117):**
Deze regeling heeft tot doel de kosten te vergoeden die gemeenten maken voor de tijdelijke onderwijshuisvesting ten behoeve van leerplichtige ontheemde jongeren uit Oekraïne.
- **Regeling BBZ 2004 75% (SISA)(€ 280.771):**
Dit betreft een vergoeding van het Rijk voor verstrekt bedrijfskapitaal in het kader van BBZ 2004, 75% daarvan terug te betalen (in jaarlijkse stappen 2022-2029).
- **SPUK E20 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021 (€ 1.200.311):**
Betreft SISA-regeling, vastgesteld door het Rijk in 2021 voor deel II, en loopt door tot en met 2024 voor deel III. De middelen zijn bestemd ter stimulering van diverse verkeersveiligheidsmaatregelen in de stad.
- **SPUK Sport (€ 1.887.137):**
Sinds 1 januari 2019 is er voor investeringen in sport geen btw aftrek meer mogelijk, via de regeling Specifieke uitkering stimulering sport kan dit deels gecompenseerd worden. De regeling loopt van 1-1-2019 tot 31-12-2023 en voor ieder jaar wordt een aparte aanvraag ingediend en verantwoording afgelegd.
- **Flexwoningen 4 locaties in Breda (€ 6.660.000):**
Ontvangen uitkering ten behoeve van de bouw van flex- en transformatiewoningen voor ontheemden, vergunninghouders en andere spoedzoekers op 4 locaties. De ontvangen middelen worden gebruikt voor de realisatie en exploitaties van de woningen (door de wooncorporaties).
- **SPUK Bodem PFAS en Lood tm 2024 (€ 628.774):**
Dit betreft een specifieke uitkering voor Humane en verspreidingsrisico's PFAS in bodem en Humane risico's diffuus Lood. Deze regeling is miv 2021 van start gegaan. De uitvoering zal grotendeels plaats vinden 2022 t/m 2024.
- **Subsidie Onderwijskansenbeleid (OAB) 2019-2022 (€ 574.976):**
Dit betreft een Sisa-regeling voor de periode 2019-2022, waarbij vanuit thematafel Leert subsidies worden verstrekt aan onze partners.
- **SPUK Wi (Wet Inburgering) (€ 712.188):**
Dit betreft het restantbedrag 2022 van voorlopige specifieke uitkering Wi 2021. Hierbij geldt reserveringsregeling, gelden die in enig jaar niet zijn uitgegeven mogen in het daaropvolgend jaar worden ingezet. Dit restantbedrag wordt meegenomen in begroting 2023 van Wi2021.
- **SPUK Onderwijsroute (€ 158.044):**
Restantbedrag 2022 van voorlopige specifieke uitkering Onderwijsroute Wi 2021. Betreft specifieke uitkering in

verband met de extra middelen voor de onderwijsroute. Middelen pas in december 2022 beschikbaar gekomen, zullen in 2023 gaan worden ingezet.

- *Subsidie aanpak HIC (€ 143.178):*
HIC staat voor High Impact Crime. Het doel van deze subsidie is om meer mensen met een breder aanbod op effectievere manier te bereiken (denk aan scholieren, kwetsbare wijken, risicjongeren, senioren, ondernemers). De regeling loopt tot en met 31-12-2023.
- *Subsidie Zoet/zuur/zout/bitter-soc. weerbaarheid (€ 453.411):*
Subsidie ten behoeve van wijkversterkingsplannen Breda en Tilburg
- *Bijdrage Lithos - Zonnebloemstraat 2 (€ 110.456):*
Dit betreft een subsidie ten behoeve van de sanering aan de Zonnebloemstraat.
- *Levensbos (€ 311.222):*
Dit betreft de ontvangen subsidie van Groen Ontwikkelfonds Brabant die wordt ingezet om de grond bestemd voor het Levensbos af te waarderen.
- *Craenlaer - Kraaijenberg (€ 592.800):*
Dit betreft een Provinciale subsidie ten behoeve van natuur Noord-Brabant Natura2000 / PAS met een looptijd tot en met 2023.
- *Ruimte voor ruimte kavels (€ 167.884):*
Dit betreft een bijdrage vanuit Ruimte voor Ruimte.
- *Breda Internationales Living In (€ 121.682):*
Ontvangen middelen ten behoeve van een projectplan voor het aantrekken, behouden en benutten van (internationaal) talent binnen een periode van 1 oktober 2022 t/m 31-12-2023.
- *ESF (€ 1.306.402):*
Dit betreft een Europese subsidie van project West-Brabant Werkt aan Morgen 2020-2022.

Toelichting niet uit de balans blijvende verplichtingen

Het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht de gemeente om in de toelichting op de balans inzicht te geven in de financiële verplichtingen waaraan de gemeente is verbonden, voor zover die verplichtingen financiële consequenties hebben voor de toekomstige jaren en deze niet zijn opgenomen in een balanspost.

Bedragen x € 1.000

Borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke- en rechtspersonen	Oorspronkelijke hoofdsom	31-12-2021	31-12-2022
Waarborgfonds sociale woningbouw	747.725	584.268	583.778
Gegarandeerde geldleningen voor het verkrijgen/ verbeteren van woningen	493	322	145
Overige gegarandeerde leningen	45.200	95.878	93.136
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke- en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	793.418	680.468	677.059

Bij het Waarborgfonds sociale woningbouw is de helft van het bedrag verantwoord waarvoor de Gemeente Breda en het Rijk gezamenlijk garant staan. De gemeente Breda en het Rijk staan bij elke lening allebei voor 50% garant (de achtervang). Bij de overige leningen die gegarandeerd zijn staat de gemeente Breda voor 100% garant.

Met ingang van 2017 wordt in de jaarrekening de achtervang positie bij het WSW voor de helft opgenomen van het totale bedrag waarvoor de Gemeente Breda en het Rijk gezamenlijk garant staan. De omvang van deze gegarandeerde leningen waarvoor de gemeente Breda garant staat is in 2022 marginaal afgenomen. De leningen die de gemeente rechtstreeks heeft verstrekt aan de woningbouwcorporaties zijn in de balans verantwoord en vallen ook onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

De post overige gegarandeerde leningen betreffen de leningen die de gemeente zelf gegarandeerd heeft via een apart garantiebepaling. Deze post is tot 2021 beperkt in omvang. Dit komt mede door landelijk opererende garantiefondsen die op specifieke beleidsterreinen garantiestellingen verlenen en daarmee een goed alternatief zijn voor directe gemeentegaranties. Voorbeelden zijn het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, Stichting Waarborgfonds Sport, Waarborgfonds Eigen Woningen, Waarborgfonds voor de Zorgsector en het Nationaal Restauratie Fonds. In 2021 is de omvang met ruim € 71 miljoen toegenomen. Deze toename is het gevolg van de verleende garantie aan BreedSaam in 2021 (ad € 38 miljoen) en het verantwoord van de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting overeenkomst met Building Breda uit 2008 (ad € 35

miljoen) onder deze post. De stichting Internationale School Breda is eind 2021 opgeheven (overname door SKVOB/Libréon en PCPO). De aan de stichting ISB verleende garantie is daarmee vervallen. De zekerheden die onder de verleende garanties liggen zijn van uitstekende kwaliteit waardoor het risico voor de gemeente Breda verwaarloosbaar is. De in omvang grootste posten bij de overige gegarandeerde leningen zijn nu:

Bedragen x € 1.000

	31-12-2021	31-12-2022	% borgstelling
Stichting Elisabeth	3.767	3.388	100%
Internationale School Breda	0	0	100%
BreedSaam	38.000	38.000	100%
Building Breda	51.067	48.924	100%
Overige garanties	3.044	2.824	100%
Totaal	95.878	93.136	

BELANGEN BIJ DERDEN

Verkoop Essent

Met de verkoop in 2009 van het Productie- en leveringsbedrijf van Essent aan RWE kreeg de gemeente Breda een belang in een aantal BV's als zekerheid voor mogelijke claims, die voortvloeien uit de transactie of rechtshandeling van de verkoop. Er resteren nog 2 BV's: Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV. De eventuele financiële opbrengsten en risico's bij deze BV's zijn nagenoeg nihil.

Langlopende contracten

De gemeente heeft een groot aantal contracten met een meerjarig karakter:

- Contracten voor de zorg.*

Voor een belangrijk deel van deze contracten geldt dat het of een raamovereenkomst of een zogenoemde openeindregeling is. Deze contracten kennen geen budgetafspraken, maar worden afgerekend op basis van feitelijk geleverde zorg (PxQ). Dit gebeurt in uren, trajecten, cliënten et cetera. De onderdelen waar wel vaste budgetafspraken voor gemaakt zijn, bestrijken een verplichting van € 0,3 miljoen per jaar. Voor de aangegane verplichtingen zijn de financiële middelen in de (meerjaren) begroting beschikbaar.
- Contracten voor de bedrijfsvoering.*

Voor de bedrijfsvoering resteerde per 31-12-2022 € 5,8 miljoen aan contractuele verplichtingen in 2023. Contracten die doorlopen na 2022 zijn voornamelijk licentiekosten, accountantskosten, verzekeringen en kopieerkosten.
- Overige contracten.*

Door de lijnafdelingen is in totaal een waarde van € 66 miljoen aan contracten en verplichtingen voor het jaar 2023 aangegaan. Voor alle aangegane verplichtingen zijn middelen opgenomen in de meerjarenramingen.

Vennootschapsbelasting

De afgelopen jaren heeft gemeente Breda veelvuldig discussie gevoerd met de Belastingdienst over de vraag óf en op welke manier de gemeente vennootschapsbelasting dient te betalen over bepaalde activiteiten binnen gemeente Breda. De onduidelijkheid over de belastingplicht van gemeente Breda bestaat al vanaf 2016, het jaar waarin gemeenten belastingplichtig zijn gesteld voor de vennootschapsbelasting. In 2022 zijn we nogmaals in gesprek getreden met de Belastingdienst om deze discussie tot een goed einde te brengen. Zodoende hebben we op grote lijnen afspraken kunnen maken omtrent de belastingplicht van de activiteiten parkeren, bedrijfsafval, grondexploitaties en reclame. We zijn nog altijd in gesprek met de Belastingdienst om deze afspraken af te ronden.

Over de jaren 2016 t/m 2021 werd een verschuldigd bedrag aan vennootschapsbelasting begroot van in totaal € 4,5 miljoen voor alle belastbare activiteiten binnen gemeente Breda. Op basis van de nieuwe afspraken én ter voorkoming van belastingrente zijn de aangiften vennootschapsbelasting over de jaren 2018, 2020 en 2021 aangepast. Dit heeft geleid tot een extra vpb-last van € 2,0 miljoen. In totaal bedraagt het verschuldigde bedrag aan vennootschapsbelasting € 6,5 miljoen over de jaren 2016 t/m 2021. Dit bedrag is niet definitief. We verwachten dat we medio 2023 de gesprekken met de Belastingdienst kunnen afronden.

Op basis van de verbeterde aangifte over de voorgaande jaren, heeft de Belastingdienst een voorlopige aanslag opgelegd over het jaar 2022. Hierbij is uitgegaan van een belastbaar resultaat van € 6,2 miljoen en een te betalen bedrag vennootschapsbelasting van € 1,6 miljoen. Gezien de lopende gesprekken met de Belastingdienst wordt het bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting op een later moment berekend. Het belastbaar resultaat van de voorlopige aanslag achten we een reële inschatting waardoor dit bedrag als uitgangspunt wordt genomen voor 2022.

Reclame inkomsten

In Breda treft u op diverse locaties in de gemeente halte-inrichtingen (abri's) of vrijstaande reclamedragers (mupi's) aan met gemeentelijke en/of niet commerciële uitingen gericht aan onze inwoners en/of bezoekers aan de gemeente. Op de achterzijde van de mupi's worden reclame-informatie geplaatst. Daarnaast zijn er sinds 2018 digitale billboards aan de invalswegen, daar wordt een deel van de schermtijd voor niet commerciële uitingen benut door de Breda Marketing. Tussen de gemeente en de eigenaar/beheerders van deze abri's, billboards en mupi's ligt contractueel vast dat zij een deel van hun reclame-inkomsten afdragen aan de gemeente voor het gebruik van de openbare ruimte.

Toelichting EMU-saldo

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022
EMU-saldo Gemeente Breda	-31.882	12.003	-10.684	20.806
Referentiewaarde Gemeente Breda	-24.236	-24.236	-23.459	-25.708
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde	-7.646	36.239	12.775	46.514

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden van de gemeente op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente.

Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig. Een structureel negatief EMU-saldo is echter wel reden tot zorg; dit geeft aan dat de gemeente jaar-op-jaar meer geld uitgeeft dan de gemeente ontvangt. Andersom kan het ook onwenselijk zijn dat het EMU-saldo enkele jaren op rij een flink positief saldo vertoont. Dit geeft immers aan dat de gemeente mogelijk onnodig geld opspoot, terwijl het geld besteed kan worden aan voorzieningen in de gemeente.

Het EMU-saldo vervult een rol bij de afspraken die in Europees verband zijn gemaakt over het toegestane maximale tekort ervan op nationaal niveau om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden. In Nederland geldt een macro EMU-tekort voor de decentrale overheden van +/- 0,4 procent van het bruto binnenlands product per jaar voor de periode van 2019 tot en met 2022. Voor elke individuele gemeente geldt een referentiewaarde: dit betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. Voor de Gemeente Breda geldt voor 2022 een referentiewaarde van - € 25,7 miljoen.

Bij de gemeente kunnen zich vier scenario's voordoen. Hierbij wordt benadrukt dat het bij het beoordelen van de scenario's vooral gaat om de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo.

Het EMU-saldo is positief:

- De gemeente krijgt via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt de gemeente positief bij aan het EMU-saldo van Nederland. Dit is in 2022 bij de Gemeente Breda het geval.

Het EMU-saldo grenst aan 0:

- De gemeente krijgt via reële transacties ongeveer evenveel geld binnen als dat er wordt uitgegeven.

Het EMU-saldo is negatief:

- De gemeente geeft via reële transacties meer geld uit dan dat er binnen komt. De gemeente zal schulden moeten maken, leningen moeten aantrekken, of het gespaarde geld moeten aanspreken. Ook kan het zijn dat het eigen vermogen (reserves) afneemt. Hierdoor draagt de gemeente negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland.

- Maar blijft onder de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo onder de referentiewaarde valt, is de bijdrage van de gemeente aan het EMU-saldo geen aandachtspunt mits de andere overheden zich ook aan hun referentiewaarden houden.
- En overschrijdt de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van de gemeente aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt. Een of meer andere overheden moeten onder hun referentiewaarde blijven, om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overheid als geheel onder de EMU-norm van 3% blijft.

Het EMU-saldo van de gemeente Breda is eind 2022 positief (€ 20,8 miljoen), en dus ruim boven de referentiewaarde van - € 25,7 miljoen. Dit betekent, dat de bijdrage van de Gemeente Breda aan het landelijk EMU-saldo niet een specifiek aandachtspunt zal zijn.

Het overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten is hieronder weergegeven. De grootste mutaties zijn op programmaniveau per thema verantwoord en toegelicht in de programmaverantwoording na de managementsamenvatting. In dit overzicht is het resultaat van de begroting afzonderlijk gepubliceerd. In de programma's maakt dit saldo onderdeel uit van programma Organisatie & Financiën. In de overzichten in de bijlage is dit ook als zodanig opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Primitieve begroting 2022 incl. amendementen		Begroting 2022 incl. wijzigingen		Jaarrekening 2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's						
Vitaal en Sociaal Breda	346.623	142.972	384.818	155.998	383.227	157.089
Ondernemend Breda	79.307	15.863	83.280	15.788	81.098	19.039
Duurzaam wonen in Breda	47.289	30.658	50.647	32.723	45.904	33.116
Basis op orde in Breda	158.061	90.862	164.576	94.601	162.810	95.902
Totaal programma's 1 t/m 4	631.280	280.356	683.321	299.110	673.038	305.146
Overhead	71.756	6.177	76.450	6.067	81.818	9.161
Algemene uitkeringen		378.275	0	420.879		435.466
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.088	38.646	3.088	38.646	3.202	39.024
Onvoorzien	1.000		384			
Overige algemene dekkingsmiddelen	-273		1.690		6.487	-14
Saldo van de financieringsfunctie	3.540	5.080	3.540	5.005	3.936	5.476
Dividend		375		600		603
Vennootschapsbelasting	478		755		3.601	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	710.317	708.909	769.229	770.307	772.082	794.861
Mutaties Reserves	11.081	13.268	24.003	31.021	22.524	17.050
Begrotingssaldo	721.398	722.178	793.232	801.328	794.607	811.911
Resultaat Jaarrekening						17.304
Resultaat Begroting	226		8.096			

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief.

Bij een negatief incidenteel begrotingssaldo wordt een deel van de incidentele lasten ook afgedekt door structurele baten, wat goed is voor het structureel begrotingsevenwicht. Bij een positief incidenteel begrotingssaldo daarentegen worden incidentele baten ingezet om structurele lasten af te dekken, wat leidt tot een negatief structureel begrotingsevenwicht.

In onderstaand overzicht worden alle incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	Begroting 2022 ná wijziging		Jaarstukken 2022		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
1 Vitaal en Sociaal Breda					
1.1 Opgroeien					
Algemene voorzieningen jeugd	6.300		1.558		Bijstelling Jeugd voorloper op de septembercirculaire 2021
Algemene voorzieningen jeugd	507		487		Budgetoverheveling 2021, coronapakket 1e halfjaar 2022
Toeleiding tot maatwerkvoorzieningen jeugd	100	100	181	181	Jeugdadviesteam
Jeugdhulp en maatwerkondersteuning	2.861				Septembirculaire 2020: Jeugdhulp
Primair en voortgezet onderwijs	743	743	749	749	Nieuwe beschikking VSV (Vroegtijdig School Verlaten) 2020-2024
Primair en voortgezet onderwijs	1.208	1.208	938	938	Nationaal onderwijs programma, tijdelijke specifieke uitkering 2022-2023 voor het inhalen van COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen als vermeld in het Nationaal Programma Onderwijs
Primair en voortgezet onderwijs	305		132		Laaggeletterdheid periode 2020-2024
1.2 Betrokken zijn					
Algemene voorzieningen volwassenen	100		100		Breda Senior
Algemene voorzieningen volwassenen	122		122		Coronapakket 1e halfjaar 2022: voorzetten subsidie vrijwilligersorganisatie, steun MOElanders, steun zorgwerkers zorgmijders, voucherregeling Psychosociale en/of mentale hulp
Maatwerk WMO	250		250		Bestuursakkoord 2022-2026: tijdelijke impuls voor woonzorgvoorzieningen
1.3 Thuis					
Volwassenen geëscaleerde zorg	989		0		Meicirculaire: brede aanpak dak- en thuisloosheid
Volwassenen geëscaleerde zorg	400		400		Budgetoverheveling 2021: maatschappelijke opvang (ivm corona)
Volwassenen geëscaleerde zorg	609		609		Budgetoverheveling 2021: regionale aanpak huiselijk geweld
Volwassenen geëscaleerde zorg	920		437		Budgetoverheveling 2021: versterkingsplan dak- en thuislozen
Volwassenen geëscaleerde zorg	314		314		Budgetoverheveling 2020: verbouwing Riethill 11
Volwassenen geëscaleerde zorg	151		151		Budgetoverheveling 2020: Restant corona compensatie huiselijk geweld
Volwassenen geëscaleerde zorg	1.028		1.028		Subsidie renovatie GIA voor vrouwenopvang
1.4 Leren, ontwikkelen en werken					
Participatie	1.133	1.133	448	448	SPUK Wet Inburgering
Re-integratie	5.480	5.480	2.757	5.118	ESF-subsidie '21-'23 React-EU tbv kwetsbare werkenden
Re-integratie	475		905		Septembirculaire 2021: Reintegratie impuls 2022

Re-integratie	680		514		Budgetoverheveling 2021: Regio West-Brabant (perspectief op werk, West-Brabant werkt door, Regionaal WSP, samenwerking tbv zelfstandigen)
Re-integratie	180		128		Budgetoverheveling 2021: Regio West-Brabant Jeugd (coördinatie aanpak jeugdwerkloosheid)
Bijzondere bijstand	12.052		13.847		Energietoeslag
Bijzondere bijstand	186		186		Extra middelen bijzondere bijstand 2022 als onderdeel van steun- en herstelpakket van het kabinet
Schuldhelpverlening	372		372		Septemercirculaire 2021: extra middelen voor gemeentelijk schuldenbeleid
Schuldhelpverlening	191		121		Budgetoverheveling 2021: schuldenaankoopfonds
Wet BUIG en overige regelingen	600		72		Budgetoverheveling 2021: restantmiddelen TONK ingezet voor MAM-fonds
1.5 Ontmoeten					
Wijkaanpak	150		172		Budgetoverheveling 2021: ondersteuning wijk- en dorpscentra
Wijkaanpak	200		88		Coronapakket 1e halfjaar 2022: ondersteuning wijk- en dorpscentra
Statushouders	11.600	11.600	10.350	12.577	Opvang vluchtelingen Oekraïne
Statushouders			1.334	1.334	Noodopvang vluchtelingen Oekraïne
1.6 Leven					
Sportbeleid	407		407		Vuelta
Volksgesondheid	191		136		Septemercirculaire 2021: Gezond in de stad
1.7 Mutaties reserves					
Reserve vrouwenopvang		1.028	1.028		Onttrekking subsidie renovatie GIA voor vrouwenopvang
Reserve sportinvesteringen		18	18		Vrijval reserve cf. besluit jaarrekening 2021
Algemene reserve	450		450		Terugbetaling voorfinanciering vorming tijdelijke bestemmingsreserve sportinvesteringen coalitieakkoord 2018-2022
Algemene reserve		3.900	3.900		Tekort WMO
Algemene reserve		330	151		Ondersteuning wijk- en dorpscentra
Algemene reserve		469	98		Diverse overige bijdragen algemene reserve
Exploitatiereserve	1.157		1.157		Budgetoverheveling 2022: aanpak jeugdwerkloosheid
Exploitatiereserve	156		156		Septemercirculaire 2022: Voortzetting pleegzorg algemene vreemdelingen voorzieningen naar 2023
Exploitatiereserve	356		356		Septemercirculaire 2022: maatschappelijke begeleiding statushouders (DU) naar 2023
Exploitatiereserve	207		207		Septemercirculaire 2022: Asiel (inburgering) naar 2023
Exploitatiereserve	468		468		Septemercirculaire 2022: Dichterbij dan je denkt gedeelte naar 2023
Exploitatiereserve	5.000		5.000		Septemercirculaire 2022: Energietoeslag naar 2023
Exploitatiereserve		5.468	4.245		Bijdragen aan de exploitatie uit budgetoverhevelingen voorgaande jaren
1.8 Overige incidentele lasten en baten programma 1					
Diversen	952		952		Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	59.550	31.477	48.039	30.785	
2 Ondernemend Breda					
2.1 Stimuleren economische ontwikkeling in Breda					
Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	3.319	9.882	500	12.977	Kosten en opbrengsten grondexploitaties bedrijventerreinen

Grondexploitatie voor bedrijventerreinen	6.563		12.117		Mutatie onderhanden werk grexen bedrijventerreinen
Economische Zaken	500		169		Maatregelen corona
Economische Zaken	161	161	161	161	BIZ Steenakker
Economische Zaken	295		0		Maatregelen energiepakket
2.2 Grote projecten in de stad					
Cross Mark	2.598	301	1.540	243	Kosten en opbrengsten grondexploitatie Cross Mark
Cross Mark	-2.297		-722		Mutatie onderhanden werk grondexploitatie Cross Mark
Gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden		1.224			Verkoop gronden
Verbeter Breda	642		635		Middelen doeluitkering t.b.v. systeemleren en stedelijke vernieuwing
Verbeter Breda	832		832		Budgetoverheveling 2021: systeemleren en stedelijke vernieuwing
Ontwikkelingen Bavel	437		272		Ontwikkeling nieuwe woon/werk locatie Bavel
2.3 Dynamische Stad					
Cultureel erfgoed	200	200	55	55	Subsidie t.b.v. Zuidwaterlinie stelling Geertruidenberg
Cultuurpresentatie	240		178		Werkbudget 2022 cultuur / erfgoed
Cultuurpresentatie	1.300		762		Budgetoverheveling 2021: ondersteuning culturele sector coronapakket 1e halfjaar 2022
Cultuurpresentatie	486		0		Budgetoverheveling 2021: lokaal cultuuraanbod ivm corona
Cultuurpresentatie	979		518		Budgetoverheveling 2021: Realisatie Kunsthal
2.4 Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs					
Volwassenen educatie	2.477	2.477	2.320	2.235	Specifieke uitkering educatie (WEB-gelden)
Onderwijshuisvesting	3.000		3.000		Subsidie ventilatie gebouwen BreedSaam
2.5 Mutaties reserves					
Algemene reserve		600		169	Aanpak corona 2022
Algemene reserve		295		0	Maatregelen energiepakket
Exploitatiereserve		1.300		762	Budgetoverheveling 2021: ondersteuning culturele sector coronapakket 1e halfjaar 2022
Exploitatiereserve		466		466	Budgetoverheveling 2021: systeemleren en stedelijke vernieuwing
Exploitatiereserve		486		0	Budgetoverheveling 2021: lokaal cultuuraanbod ivm corona
Exploitatiereserve		979		518	Budgetoverheveling 2021: Realisatie Kunsthal
Exploitatiereserve		325		0	Budgetoverheveling 2021 Ondersteuning lokale cultuur
Exploitatiereserve		127		24	Diverse overige onttrekkingen exploitatiereserve
Exploitatiereserve	300		300		Budgetoverheveling 2022 naar 2023: kwaliteitsimpuls bedrijventerreinen
Exploitatiereserve	500		500		Budgetoverheveling 2022 naar 2023: transformatie binnenstad
Investeringsreserve	379		350		Dotatie voor investeringen bovenwijkse voorzieningen
2.6 Overige incidentele lasten en baten programma 2					
Diversen	489	451	501	496	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	23.400	19.274	23.988	18.106	
3 Duurzaam wonen in Breda					
3.1 Wonen in Breda					
Wonen	6.881		503		Coalitieakkoord 18-22: versnellingsopgave wonen
Wonen	385		167		Budgetoverheveling 2019: spreiding sociale woningbouw
3.2 Verdeling beschikbare ruimte					

Stedelijke planning en programmering		1.251		199	Bovenwijkse voorzieningen
Stedelijke planning en programmering	471		471		Capaciteit voor verhoogde woonopgave
Stedelijke planning en programmering	200		0		Budgetoverheveling 2021: Bosweelde
Ruimtelijke Ordening	600		290		Invoering omgevingswet
3.3 Grote Woonprojecten in de stad					
Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	1.518	4.734	1.505	5.296	Kosten en opbrengsten grondexploitaties woningbouw
Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	-354		3.595		Mutatie onderhanden werk grondexploitaties woningbouw
Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	1.291	2.596	359	2.306	Kapitaallasten en verkopen panden en gronden
Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	249		93		Resultaatbestemming 2020 Werkzaamheden Bolbergseweg
Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw		203		190	‡ Zoet gronden beheer en placemaking
Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw			1.286		Ophoging voorziening duurzame waardevermindering Gasthuisvelden 11 als gevolg van sloopbesluit
3.4 Bereikbaar Breda					
Mobiliteit	405	105	405	406	Aanpassing voorziening verkeerregelinstanties
Parkeren	101		158		Exploitatiebijdrage NS
3.5 Breda is een duurzame en bestendige stad					
Milieubeheer	497		94		Geluidsmaatregelen HSL Zuid
Milieubeheer	250		211		E-laad palen
Milieubeheer	3.618	3.119	3.005	1.870	Impuls klimaat
Milieubeheer	325	325	0	0	Integratie projecten klimaat
Milieubeheer	321	321	12	12	SPUK bodemverontreinigingen PFAS en diffuus lood
Milieubeheer	202		101		Budgetoverheveling 2021: Klimaatmiddelen: Transitievisie warmte
Milieubeheer	154		35		Suppletie-uitkering Bommenregeling
Milieubeheer	483		483		Meicirculaire: Regionale energiestrategie
Openbaar groen en openlucht recreatie	150		150		Openbare ruimte recreatieve plekken
Openbaar groen en openlucht recreatie	100		100		Bestuursakkoord 2022-2026: Onderzoek recreatieplaatsen / Galderse Meren
3.6 Mutaties reserves					
Reserve parkeerbedrijf		356		356	Afbouw parkeerreserve
Reserve bodemfonds		581		303	Uitvoeringsplan bodem
Reserve bodemfonds	191		120		Dotatie DU-gelden
Reserve klimaatfonds		290		189	Onttrekking uit reserve ten behoeve van klimaatprojecten
Reserve klimaatfonds	285		285		Dotatie opbrengsten klimaatprojecten aan reserve klimaatfonds
Reserve versnellingsopgave wonen		6.610		722	Onttrekking uit reserve ten behoeve van versnellingsopgave wonen
Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.293		-85		Dotatie reserve ten behoeve van bovenwijkse voorzieningen
Reserve bovenwijkse voorzieningen		953		902	Onttrekking uit reserve ten behoeve van investeringen in bovenwijkse voorzieningen (via investeringsreserve)
Algemene reserve	4.000		4.000		Dotatie winstneming grondexploitaties
Algemene reserve		300		300	Aanpassing voorziening verkeerregelinstanties

Algemene reserve		335		0	Maatregelen energiepakket	
Exploitatiereserve		385		167	Budgetoverheveling 2019: spreiding sociale woningbouw	
Exploitatiereserve		249		93	Resultaatbestemming 2020 Werkzaamheden Bolbergseweg	
Exploitatiereserve		202		101	Budgetoverheveling 2019 Klimaatmiddelen: Transitievisie warmte	
Exploitatiereserve		200		0	Budgetoverheveling 2021: Bosweelde	
Exploitatiereserve		497		93	Budgetoverheveling 2019: Geluidsmaatregelen HSL-zuid	
Exploitatiereserve	979		979		Uitvoeringskosten klimaatakkoord	
Investeringsreserve	524		524		Dotatie voor investeringen bovenwijkse voorzieningen	
3.7 Overige incidentele lasten en baten programma 3						
Diversen		232	130	232	130	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma		25.351	23.742	19.078	13.635	
4 Basis op orde in Breda						
4.1 Veilig Breda						
Veiligheid openbare ruimte	269	140	0	0	Coffeeshops	
Veiligheid openbare ruimte	100		100		Coronapakket 1e halfjaar 2022	
Veiligheid openbare ruimte		-100		-100	Coronapakket 1e halfjaar 2022: lagere precarioopbrengsten	
Veiligheid openbare ruimte	703	703	357	357	SPUK zoet/zuur/bitter sociale weerbaarheid	
Veilig Breda algemeen		-190		-190	Coronapakket 1e halfjaar 2022: lagere legesopbrengsten	
Ondermijning	726	726	273	273	Sociale weerbaarheid	
Fysieke veiligheid	191		0		Verdeling bodemgelden OMWB	
4.2 Dienstverlening						
Publieksservice	322		322		Extra kosten gemeenteraadsverkiezingen (ivm corona)	
4.3 Beheer van de openbare ruimte						
Afvalservice		-100		-12	Coronapakket 1e halfjaar 2022: stopgezette contracten	
Beheer van de openbare ruimte, wegen		219		211	Subsidie voor het opruimen van zwerfvuil en het beheer van afvalbakken	
4.4 Beheer van het gemeentelijk vastgoed						
Vastgoedbeheer		-200		-200	Coronapakket 1e halfjaar 2022: compensatie huur sportaccommodaties	
Vastgoedbeheer	200		0		Visie op vastgoed	
Vastgoedbeheer			616		Extra dotatie onderhoud Rat Verlegh stadion voor herstelwerkzaamheden ten behoeve van de veiligheid	
4.5 Mutaties reserves						
Algemene reserve		200		200	Coronapakket 1e halfjaar 2022: compensatie huur sportaccommodaties	
Algemene reserve		100		100	Coronapakket 1e halfjaar 2022: maatwerk ondersteuning evenementenorganisatoren	
Algemene reserve		25		0	Maatregelen energiepakket	
Algemene reserve		100		12	Coronapakket 1e halfjaar 2022: stopgezette contracten	
Algemene reserve		190		190	Coronapakket 1e halfjaar 2022: lagere legesopbrengsten	
Algemene reserve		100		100	Coronapakket 1e halfjaar 2022: lagere precarioopbrengsten	
Exploitatiereserve	255		255		Dotatie verkiezingen	
Exploitatiereserve	190		190		Septembercirculaire 2022: Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb)	
Exploitatiereserve	250		250		Budgetoverheveling 2022: integraal huisvestingsplan	
Exploitatiereserve	140		140		Budgetoverheveling 2022: experiment coffeeshops	
Exploitatiereserve		225		225	Inzet voor verkiezingen	
Exploitatiereserve		269		0	Budgetoverheveling 2021: experiment coffeeshopketen	

Investeringsreserve	300		300		Dotatie t.b.v. amendement Haagse Beemden
4.6 Overige incidentele lasten en baten programma 4					
Diversen	727	106	727	106	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	4.373	2.513	3.530	1.272	
5 Organisatie en financiën van Breda					
5.1 Een toekomstbestendige organisatie					
Overhead		146		106	Detachering La Vuelta
Overhead	1.283		1.038		Verbeterplan rechtmatigheid
Overhead	146		5		Invoering Wet Open Overheid
Overhead	1.124		184		Budgetoverheveling 2021: versterking dienstverlening gemeenten
Overhead	801		0		Versterking dienstverlening gemeenten
5.1 Solide financiën					
Algemene uitkeringen		2.861		2.861	Septemercirculaire 2020: jeugdhulp
Algemene uitkeringen		12.500		12.500	Bijstelling Jeugd voorloper op de septemercirculaire 2021
Algemene uitkeringen		146		146	Invoering Wet Open Overheid
Algemene uitkeringen		2.726		2.726	Septemercirculaire 2021
Algemene uitkeringen		1.245		1.245	Septemercirculaire 2021 deel 2022 e.v.
Algemene uitkeringen		1.488		1.488	Decemercirculaire 2021
Algemene uitkeringen		15.173		15.173	Meicirculaire 2022
Algemene uitkeringen		9.855		9.855	Septemercirculaire 2022 deel 2022
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.158				Invoeringskosten Omgevingswet
Overige algemene dekkingsmiddelen			2.183		Deactiveren SAAS-oplossingen
5.2 Mutaties reserves					
Algemene reserve	2.170		2.170		Coalitieakkoord 18-22: bijdrage om reserve op peil te houden
Algemene reserve	2.152		2.152		Extra dotatie peil houden reserve in verband met renteverlaging
Algemene reserve	482		482		Resultaatbestemming jaarrekening 2021: vrijval exploitatiereserve
Algemene reserve	18		18		Resultaatbestemming jaarrekening 2021: vrijval reserve investeringen sportverenigingen
Algemene reserve		327		327	Verbeterplan rechtmatigheid
Exploitatiereserve		1.124		184	Budgetoverheveling 2021: versterking dienstverlening gemeenten
Exploitatiereserve		482		482	Resultaatbestemming jaarrekening 2021: vrijval exploitatiereserve
Begrotingsreserve	185	26	185	26	Bijdrage in fietsenstalling NS
Investeringsreserve	150		150		Budgetoverheveling 2022: aandachtswijken Haagse Beemden Park Kesteren
5.3 Overige incidentele lasten en baten programma 5					
Diversen	195	36	209	36	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	9.864	48.135	8.776	47.155	
Totaal	122.538	125.141	103.411	110.953	
Incidenteel saldo		2.603		7.542	

Het overzicht incidentele baten en lasten geeft inzicht in de kosten en opbrengsten met een incidenteel karakter hebben. Dit inzicht is van belang voor de beoordeling welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel, hetgeen laat zien in welke mate de begroting structureel en reëel in evenwicht is en in hoeverre de lasten van de activiteiten in de jaarrekening met structurele baten zijn gerealiseerd.

De Gemeente Breda hanteert hierbij als richtlijn, dat kosten en opbrengsten die minder dan vier achtereenvolgende jaren in de begroting c.q. jaarrekening staan, in beginsel incidenteel zijn, waarbij het incidentele karakter van zo'n post nog op zichzelf wordt beoordeeld. Dit betekent, dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen worden gekwalificeerd als 'incidenteel', maar hierbij is de aard van de begrotingspost leidend, dat wil zeggen, dat een incidentele baat of last die vier jaar of langer wordt geraamd altijd incidenteel blijft en niet opeens structureel wordt, omdat deze post langer dan drie jaar wordt geraamd.

Incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 worden in de staat van incidentele baten en lasten afzonderlijk gepresenteerd (ondergrens is vastgesteld in financiële verordening 2022) en kort toegelicht. Incidentele baten en lasten kleiner dan € 100.000 worden in één totaalregel per programma gepresenteerd.

Posten die zondermeer als incidenteel worden aangemerkt, omdat hierbij de aard leidend is, zijn bijvoorbeeld boekwinsten op verkoop van gemeentelijke eigendommen (je kunt een eigendom maar één keer verkopen), toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves (met uitzondering van bijdragen bespaarde rente en mutaties op de investeringsreserve), baten en lasten van grondexploitatie, budgetoverhevelingen bij de jaarrekening en integratieuitkeringen.

Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo negatief. Bij een negatief incidenteel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo wordt een deel van de incidentele lasten ook afgedekt door structurele baten, wat goed is voor het structureel begrotingsevenwicht. Bij een positief incidenteel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo daarentegen worden incidentele baten ingezet om structurele lasten af te dekken, wat leidt tot een negatief structureel evenwicht.

STRUCTUREEL BEGROTINGSSALDO C.Q. EXPLOITATIESALDO

De (meerjaren-)begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. Dit betekent dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten (bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de OZB) en de ramingen volledig en realistisch zijn.

Om vast te stellen of sprake is van een structureel evenwicht, corrigeren we het saldo van baten en lasten met de incidentele baten en lasten en reservemutaties.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2022 ná wijziging	Jaarstukken 2022
Saldo baten en lasten	8.096	22.778
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	-7.018	-5.475
Saldo na bestemming	1.078	17.303
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.603	7.542
Structureel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo	-1.525	9.761

Een positief structureel saldo betekent, dat structurele lasten volledig worden afgedekt door structurele baten.

Een negatief structureel saldo daarentegen betekent, dat structurele lasten niet worden afgedekt door structurele baten.

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	Begroting 2022 ná wijziging		Jaarstukken 2022		Omschrijving
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
5 Organisatie en financiën van Breda					
5.3 <i>Mutatie reserves</i>					
Algemene reserve	1.417	0	1.417	0	Bijdrage vanuit bespaarde rente
Begrotingsreserve	6	0	6	0	Bijdrage vanuit bespaarde rente
Investeringsreserve	49	0	49	0	Bijdrage vanuit bespaarde rente
Investeringsreserve	0	500	0	500	Dekking kapitaallasten als gevolg van omkatting
Investeringsreserve	0	247	0	97	Dekking kapitaallasten diverse overige investeringen
Totaal	1.472	747	1.472	597	

Wet Normering Topinkomens

De WNT is van toepassing op de gemeente Breda. Het voor de gemeente Breda toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000, het algemene bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

Tabel 1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Bedragen x € 1

Gegevens 2022	L. Hendrix		P. Piket	
	Gemeentesecretaris		Griffier	
Funcctiegegevens				
Aanvang en einde functievulling in 2022	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00		1,00	
Dienstbetrekking?	ja		ja	
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 149.236,51		€ 123.428,32	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.894,32		€ 22.073,40	
Subtotaal	€ 172.130,83		€ 145.501,72	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000,00		€ 216.000,00	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.		n.v.t.	
Bezoldiging	€ 172.130,83		€ 145.501,72	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.		n.v.t.	

Bedragen x € 1

Gegevens 2021	L. Hendrix		P. Piket	
	Gemeentesecretaris		Griffier	
Funcctiegegevens				

Aanvang en einde functievervulling in 2021	08/02 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00	1,00
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 127.867,26	€ 114.406,52
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 20.204,84	€ 21.694,32
Subtotaal	€ 148.072,10	€ 136.100,84
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 187.241,10	€ 209.000,00
Bezoldiging	€ 148.072,10	€ 136.100,84

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde 'topfunctionarissen'. Topfunctionarissen zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt. In het geval van gemeenten zijn de gemeentesecretaris en de gemeentegriffier aangemerkt als topfunctionaris. In bovenstaande tabellen zijn de bezoldigingsgegevens van de topfunctionarissen opgenomen.

Topfunctionarissen in dienst van de gemeente mogen niet meer verdienen dan de voor 2022 wettelijk vastgestelde norm ad € 216.000 naar rato van de omvang van het dienstverband. Het genoemde bezoldigingsmaximum is inclusief de belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen en de beloningen betaalbaar op termijn. Voor de uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband geldt een maximum van € 75.000 naar rato van de omvang van het dienstverband.

Bij een leidinggevende topfunctionaris zonder dienstbetrekking, geldt er een specifieke normering voor de eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld. Het maximum is voor de eerste twaalf kalendermaanden gelijk aan de som van € 28.600 per kalendermaand voor de eerste gewerkte zes maanden in 2022 en € 21.700 per gewerkte kalendermaand voor de volgende maanden.

De bezoldiging van de topfunctionarissen blijft onder de wettelijk vastgestelde norm.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen, met een dienstbetrekking, die in 2022 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Tevens zijn er in 2022 geen beëindigingsuitkeringen betaald aan overige functionarissen met een dienstbetrekking die op grond van de WNT dienen te worden vermeld.

Overzicht aanwending Onvoorzien

Bij de Begroting 2022 is een post onvoorzien opgenomen van € 1 miljoen. Hiermee krijgt het college de bevoegdheid van de gemeenteraad om snel en adequaat te kunnen handelen ingeval van uitgaven, die onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. In 2022 is voor 3 onderwerpen een beroep gedaan op de post onvoorzien, te weten:

- € 416.000 Verbeterplan rechtmatigheid
- € 10.000 Lviv
- € 374.000 Financiële ondersteuning medewerkers. Hierbij is voorgesteld om het bedrag over te hevelen naar 2023 voor financiële ondersteuning medewerkers in 2023.

Jaarstukken 2022

Bijlagen

Trends en ontwikkelingen

TERUGBLIK LANDELIJKE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN MET EEN DOORKIJK NAAR BREDA

In dit onderdeel blikken we terug op de 8 lange(re) termijn trends, zoals beschreven in de begroting 2022. Deze 8 trends zijn afkomstig uit de trendstudie van Platform 31 ("Herstel en perspectief in tijden van transitie"; augustus 2021). Per trend schetsen we kort de lokale situatie in Breda in het verslagjaar 2022.

BESTUUR EN SAMENSPEL

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De taken op lokaal niveau zijn toegenomen, worden belangrijker en ook steeds ingewikkelder.
- Lokale overheden hebben met oplopende financiële tekorten te maken en de ruimte om zelfstandig keuzes te maken staat onder druk.
- Nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid nemen toe, maar de samenwerking tussen burger en gemeenten kent nog voldoende verbeterpunten.

Wat zien we nu in Breda

Uitbreiding takenpakket lokale overheid

Het jaar 2022 zou oorspronkelijk in het teken staan van herstel na corona. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne kwam de focus in 2022 vooral te liggen bij de opvang van vluchtelingen. De oorlog in Oekraïne heeft ook geleid tot sterk gestegen energieprijzen. Daardoor hebben gemeenten, waaronder Breda, ingezet op het tegengaan van energiearmoede en versnelling van de energietransitie.

Lokale overheden ervaren oplopende financiële tekorten en onvoldoende ruimte om hier zelf keuzes in te maken

Dit wordt nader toegelicht in de managementsamenvatting.

Burgerbetrokkenheid

We signaleren in Breda – net als in de rest van Nederland – een afnemend vertrouwen in de overheid. De kloof tussen overheid en inwoners en tussen groepen inwoners onderling wordt groter (Bron: Stadsenquête 2022). De uitkomsten laten zien dat het vertrouwen in de overheid onder meer samenhangt met de mate waarin mensen kunnen rondkomen.

De Atlas van afgehaakt Nederland (publicatie december 2021) constateert: "Verschillende onderzoeken laten zien dat politiek-maatschappelijk onbehagen, of wat we 'afhaken' zouden kunnen noemen, sterk samenhangt met inkomens- en opleidingsniveau ('diplomademocratie'). Hoger opgeleiden, jongeren en mensen met een bovenmodaal inkomen, hebben veel meer vertrouwen in regering en parlement dan ouderen en lager opgeleiden."

Eén van de ambities in het nieuwe bestuursakkoord 2022-2026; Dichtbij doen, samen sterk vooruit omvat het werken aan het herstel van vertrouwen tussen overheid en inwoners. In de tweede helft van 2022 is gestart met het onderzoek naar hoe dit het best kan worden vormgegeven.

DEMOGRAFIE: ER VALT WAT TE KIEZEN

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- Bevolking blijft groeien, met name in de grote steden.
- Migratie vanuit het buitenland is de belangrijkste oorzaak van bevolkingsgroei.
- Demografische trends en ontwikkelingen laten grote regionale verschillen zien.

Wat zien we nu in Breda...

In de afgelopen jaren is het aantal inwoners licht gestegen. Eind 2022 heeft Breda 186.500 inwoners (peildatum 1-1-2023). Hiervan is bijna 30% jonger dan 25 jaar en bijna 20% 65 jaar of ouder. De helft van de inwoners van Breda is tussen de 20 en 65 jaar. Het aantal personen van 65 jaar en ouder groeide de afgelopen jaren sterk en groeit de komende jaren verder door.

Volgens de recente bevolkingsprognose groeit de bevolking van Breda de komende jaren verder: van ruim 186.500 inwoners eind 2022 naar 215.000 inwoners in 2040. Dit is een toename van 28.500, (15%), gemiddeld iets meer dan 1% per jaar.

VAN ONDERSTEUNING NAAR ECONOMISCH HERSTEL

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- Regionaal-economische verschillen nemen toe.
- Groeipotentie afhankelijk van het arbeidsaanbod en de arbeidsparticipatie.
- Toenemende leegstand van winkels en kantoren.

Wat zien we nu in Breda...

De ontwikkelingen die de afgelopen jaren in de wereld hebben plaatsgevonden (corona en de Oekraïne oorlog) hebben ook hun weerslag op de macro economische ontwikkelingen in de wereld en zodoende ook op die in Nederland en Breda.

Waar de economie begin 2022 herstellende was van de wereldwijde lockdowns als gevolg van de coronapandemie, begon eind februari 2022 de oorlog in Oekraïne. Als gevolg daarvan is de wereldwijde handel verstoord op tal van gebieden. Met name de ontwikkeling op de energiemarkt als gevolg van deze oorlog, drukt zijn stempel op de economie in westerse landen waaronder ook Nederland. Door oplopende energieprijzen werd ook de productie van goederen en het transport daarvan duurder. Hierdoor liep de toch al hoge inflatie nog verder op naar recordhoogte. Mede om deze reden zijn de rentes op kapitaal door de centrale banken van westerse landen verhoogd (om op die manier de inflatie op termijn te verlagen). Dit heeft ook gevolgen op de reële economie in Nederland en Breda.

Voor ondernemers wordt het duurder om aan (start)kapitaal te komen. Omdat er minder geïnvesteerd kan worden door ondernemers, leidt dit uiteindelijk tot een beperking van economische groei. Op termijn kan dit leiden tot verminderde economische bedrijvigheid in Nederland en in Breda. Als direct gevolg van verminderde investeringen in bedrijvigheid kan ook de vraag naar arbeid dalen.

Op dit moment is de vraag naar arbeid nog altijd erg hoog in Nederland, ook in de regio Breda. Hierdoor valt op dit moment de negatieve impact als gevolg van deze ontwikkelingen mee. Volgens de arbeidsmarkt spanningsindicator is de arbeidsmarkt in het derde kwartaal in West-Brabant 'Zeer krap'. Dit duidt op een zeer hoge vraag naar arbeid (bron: Dashboard Spanningsindicator (werk.nl)).

Ook de sterke inflatie in 2022 voor dagelijkse boodschappen en energie zorgt ervoor dat mensen minder te besteden hebben en daardoor moeilijker rondkomen.

Het consumentenvertrouwen in Nederland bevindt zich in september 2022 op een dieptepunt (bron: Consumentenvertrouwen bereikt nieuw dieptepunt (cbs.nl)). De meting van het consumentenvertrouwen in Breda van december 2022 kwam uit op -57 en bevestigt daarmee het negatieve sentiment onder de consument. Ook de koopbereidheid in Breda en het economisch klimaat scoren in 2022 nóg lager dan ten tijde van corona. Dit blijkt uit enquêtes uitgevoerd door de gemeente Breda.

Ondanks de veronderstelling dat meer mensen in Breda moeite hebben om rond te komen en doordat het door de toegenomen rentes moeilijker is voor ondernemers om aan financiering te komen is de winkelleegstand in Breda gedurende 2022 nog steeds relatief laag met een winkelleegstandspercentage schommelend tussen de 4,3% en de 3,7% in 2022 (bron: Winkelleegstandscijfers door Locatus).

TOEKOMSTGERICHTE INCLUSIEVE GEMEENTE

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- Groeiende kansenongelijkheid
- Verminderde sociale cohesie
- Sterke groei van het aantal ouderen met een zorg en ondersteuningsvraag die goede Wmo- en thuiszorg, welzijnsvoorzieningen, andere voorzieningen (huisarts, buurtsuper, ontmoetingsplekken, openbaar vervoer) en woningen nodig hebben in wijk, buurt en kern.

Wat zien we nu in Breda...

Zoals in de begroting 2022 en in het rapport van de rekenkamer staat beschreven, wordt ook de tweedeling in Breda tussen groepen waarmee het goed gaat en groepen waarmee het slecht gaat steeds groter.

Om dit probleem aan te pakken is er inmiddels het programma 'Verbeter Breda'. Vanuit Verbeter Breda zijn er het afgelopen jaar honderden gesprekken met inwoners en professionals gevoerd in de buurten van Breda om op die manier een beeld te krijgen van wat men nu precies merkt van die tweedeling. De uitkomsten van deze gesprekken staan beschreven in het Pact van Verbeter Breda.

In Pact deel 1 staan de grootste problemen beschreven. Pact deel 2 beschrijft hoe we deze problemen aan moeten pakken. De invulling van wat we nu de komende jaren concreet gaan doen is te vinden in Pact deel 3.

Samengevat concluderen we vanuit Verbeter Breda dat inwoners inderdaad een tweedeling ervaren én daarbij óók de energie voelen om hier iets tegen te doen. Belangrijke aandachtsgebieden om de tweedeling tegen te gaan zijn vertaald in drie bouwstenen, namelijk:

1. een leefbaar inkomen
2. een goede woonruimte in een fijne buurt
3. de kans om te worden wie je wilt zijn.

Iedere bouwsteen bevat meerdere bijbehorende doelstellingen die te vinden zijn in Pact deel 2.

Om deze doelen te monitoren wordt er een monitor opgezet waarin verschillende indicatoren worden samengebracht om zo bij te houden hoe het staat met de tweedeling in Breda.

(Bron: Verbeter Breda)

UITDAGINGEN IN VEILIGHEIDSDOMEIN STEEDS COMPLEXER

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De traditionele criminaliteit en de onveiligheidsbeleving vertonen een dalende trend; daarentegen zijn er ook signalen en voorbeelden van verharding van de criminaliteit.
- Nieuwe technologieën en digitalisering leiden tot explosieve toename van cybercrime waarmee burgers, bedrijven, (lokale) overheden en instellingen te maken krijgen. Een relatief nieuw fenomeen is desinformatie en nepnieuws.
- Verbinding tussen zorg-, sociaal en veiligheidsdomein is van belang om overlast en criminaliteit tegen te gaan, ook in kwetsbare wijken, dorpen en kernen.

Wat zien we nu in Breda...

Het einde van de coronapandemie is goed terug te zien in het veiligheidsbeeld van het afgelopen jaar. De cijfers uit 2022 lijken weer meer op het beeld van vóór corona. Vergeleken met 2019 laten de meeste vormen van criminaliteit een stabilisatie of daling zien. Qua overlast is er in 2022 meer overlast door jeugd, personen met verward gedrag en dak- en thuislozen dan vóór 2020.

In 2022 komen de misdrijven cybercriminaliteit, fietsendiefstal en geweld het vaakst voor. Deze top drie was de afgelopen vijf jaar hetzelfde. Hoewel het aantal aangiften van cybercriminaliteit vergeleken met 2021 is gedaald, is het lastig om op basis van aangiften een beeld te geven van de totale omvang van cybercriminaliteit in Breda. Een daling is ook zichtbaar bij woninginbraken en bij misdrijven gerelateerd aan ondermijning. Of de daling ook voor de totale omvang van de georganiseerde misdaad in Breda geldt, is op basis van de misdrijven moeilijk te zeggen. Ten opzichte van 2021 zien we de grootste stijging bij het aantal zakkenrollerijen. De oorzaak hiervan kan liggen bij het weer opengaan van de maatschappij en het feit dat Breda een winkel- en evenementenstad is. Deze toegenomen gelegenheid is ook een mogelijke verklaring voor het feit dat de auto-inbraken en fietsendiefstallen stijgen ten opzichte van 2021.

Het aantal meldingen van overlast door jeugd en door personen met verward gedrag bij de politie steeg in 2020 en 2021 en neemt inmiddels weer af. Het aantal meldingen ligt nog wel een stuk hoger dan vóór het begin van de coronacrisis. Meldingen van overlast door alcohol of drugs en door dak- en thuislozen stijgen juist ten opzichte van vorig jaar. De aandachtsbuurten in Breda vallen met name op het gebied van overlast negatief op ten opzichte van andere gebieden in Breda. Dat juist deze gebieden negatief opvallen, laat het belang van een goede verbinding tussen het zorg-, sociaal- en veiligheidsdomein zien.

Het begrip veiligheid is het laatste decennium veranderd en complexer geworden. Daardoor verandert ook de aanpak van veiligheid. Dit complexe veiligheidsvraagstuk hangt voortaan samen met onder andere zorg, segregatie, economie en technologische, politieke en culturele ontwikkelingen.

EEN TEKORT AAN RUIMTE EN WONEN

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De vele claims zorgen voor grote druk op de schaarse ruimte ('niet alles past overal').
- Het tekort aan betaalbare woningen ('woningzoekenden komen niet aan de bak').
- Toenemende ruimtelijke verschillen ('de kloof').

Wat zien we nu in Breda...

In 2022 zijn in Breda 971 woningen gerealiseerd. Dat aantal is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

In Breda blijft het woningtekort onverminderd hoog. Door de toegenomen rentes bij de centrale banken zijn ook de hypotheekrentes gestegen. Hierdoor kunnen mensen minder gemakkelijk aan financiering voor een huis komen. Dit heeft al gezorgd voor een daling van woningprijzen in Nederland en in de omgeving van Breda in 2022. Volgens het NVM is de mediane verkoopprijs in kwartaal 4 van 2022 met 5,9% gedaald ten opzichte van kwartaal 4 in 2021 in de regio West-Noord-Brabant (Bron: marktoverzicht-regio-west-noord-brabant.pdf (nvm.nl)). De Rabobank verwacht een nog verdere daling in 2023 van 3% en nog eens een daling van 1,5% in 2024 (Bron: Ondanks dalende huizenprijzen blijft betaalbaarheid van woningen voorlopig een probleem - Rabobank).

De gemiddelde verkoopprijs van woningen in Breda ligt in 2022 (meest recente cijfers 3e kwartaal) net iets boven de € 400.000. Na een absoluut record in oktober 2021 is inmiddels een lichte daling van de gemiddelde verkoopprijs zichtbaar.

NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG MOBILITEITSSYSTEEM

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De vraagstukken rond mobiliteit worden breder en de investeringen krijgen daarmee een groter maatschappelijk effect.
- Het mobiliteitsgedrag wordt steeds gevarieerder, mede onder invloed van de technologische ontwikkelingen.
- Het valt nog niet te zeggen of de coronacrisis een blijvende verandering in ons mobiliteitsgedrag teweeg zal brengen.

Wat zien we nu in Breda...

De afgelopen decennia zagen we een bijna ontembare groei van het aantal reizigers: op de fiets, in de auto, in het openbaar vervoer en in de lucht. De coronacrisis zorgde begin 2020 echter voor een radicale kentering. De gemiddelde verkeersintensiteit van alle telpunten in Breda lag in 2020 ruim 10% lager dan in 2019. De gemiddelde fietsintensiteit lag in 2020 gemiddeld zelfs 22% lager dan in 2019. Een belangrijke oorzaak was het 'thuisonderwijs'. We constateerden eerder al dat de intensiteiten tijdens de eerste en tweede lockdown lager waren dan in de periodes daarna. Hoewel de definitieve lange termijn effecten van de coronacrisis lastig zijn in te schatten, lijkt het er inmiddels op dat we qua filedruk 'terug bij af' zijn. Wel werken we nog altijd meer thuis dan voorheen en is tevens het OV-gebruik nog lang niet op pre-corona niveau.

DE INGRIJPENDE DUURZAAMHEIDSTRANSITIE

Wat signaleerden we in de begroting:

- De komende tien jaar moeten Rijk en gemeenten belangrijke stappen zetten om de doelstellingen in 2030 én 2050 te kunnen halen op het gebied van klimaatadaptatie, energietransitie en de transitie naar een circulaire economie.
- De gemeenten slagen erin om geleidelijk de CO₂-uitstoot van woningen terug te dringen. De beweging is er; nu moet het tempo omhoog.
- Om de voortgang op het gebied van klimaatadaptatie en circulaire economie te kunnen monitoren, komen voor het eerst indicatoren beschikbaar. Voor Rijk en gemeenten zijn deze indicatoren onmisbaar om de voortgang te bewaken en om te kunnen bijsturen.

Wat zien we nu in Breda...

De totaal bekende CO₂-uitstoot in Breda neemt de laatste jaren af. Van 892 Kton in 2015 naar 667 Kton in 2020. Daarmee is in 2020 (de meest recente cijfers) de streefwaarde van maximaal 676 Kton uitstoot ook daadwerkelijk gerealiseerd. De omvang van 'het coronaeffect' in de realisatie van 2020 is op dit moment niet duidelijk, daarvoor zijn ook realisatiecijfers over 2021 en 2022 nodig. Het streven is om in 2044 CO₂-neutraal te zijn. Om dit streven te behalen, moeten flinke stappen worden gemaakt.

De Nederlandse overheid heeft besloten om in 2050 geen aardgas meer te gebruiken voor koken en stoken. Breda heeft de ambitie om al in 2044 geen aardgas meer te gebruiken voor koken en stoken. De Transitievisie Warmte (TVW; begin 2022 vastgesteld) beschrijft de mogelijke overgang van aardgas naar andere, schone warmtebronnen, de 10 leidende principes die daarbij worden gehanteerd en de criteria die worden gebruikt voor de selectie van de gebieden die als eerste (voor 2030) worden aangepakt en welke daarna.

BELANGRIJKSTE BRONNEN

- Herstel en perspectief in tijden van transitie, stedelijke trends en opgaven; Platform 31; augustus 2021
- Segregatie in Breda, Rekenkamer Breda, 2021
- Stadsenquêtes, Gemeente Breda, 2010-2022
- Integrale herstelmonitor, Gemeente Breda, O&I, 2021/2022
- Basisregistratie Personen
- Economische Barometer Breda, Gemeente Breda, 2020; 2021
- LISA/Vestigingenregister, 2022
- Leefbaarometer, BZK, 2018 en Vroegsignalering 2017
- Veiligheidsmonitor; Gemeente Breda, 2021
- Buurtenquête, Gemeente Breda, 2011-2021
- Dashboard Buurtbarometer, waarin verschillende bronnen zijn gebundeld
- Pararius, 2022
- NVM, 2022
- CBS
- DASHBOARD - Breda (databank.nl)
- www.waarstaatjegemeente.nl

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Actuele begroting	De laatste door de raad vastgestelde begroting inclusief alle tussentijdse begrotingswijzigingen.
Algemene reserve	Reserve als buffer voor risico's die de gemeente loopt. Deze reserve hoort bij het weerstandsvermogen.
Algemene uitkering	Uitkering uit het Gemeentefonds. Financiering vanuit het Rijk aan gemeenten op basis van maatstaven. De uitkering is gebaseerd op de financiële verhoudingswet en is niet geormerkt.
Baten	Inkomsten/opbrengsten van de gemeente.
Baten-lastenstelsel	Stelsel voor uitgaven en ontvangsten in de periode waarin verbruik van goederen en diensten plaatsvindt (baten ontstaan). Dit begrip is verderop toegelicht.
Begroting	De begroting geeft op hoofdlijnen het beleid van de gemeente weer, ingedeeld naar programma's en thema's. Per programma of thema geeft de begroting inzicht in doelstelling van het beleid, benodigde activiteiten en hiermee samenhangende lasten en baten. De gemeenteraad stelt de begroting vast. Dit gebeurt uiterlijk 15 november van het voorafgaande jaar.
Begrotingswijziging	Een aanpassing van de begroting tijdens het begrotingsjaar. De aanpassing gebeurt door de raad.
Berap	Bestuursrapportage met tussentijdse verantwoording en nieuwe ontwikkelingen. De rapportage maakt het voor de gemeenteraad mogelijk om tussentijds bij te sturen.
Bestemmingsreserve	Reserves voor een bepaald bestedingsdoel, dat de raad bepaalt. Deze reserves horen in beginsel bij het weerstandsvermogen.
Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)	Wettelijke voorschriften voor verslaggeving bij gemeenten en provincies. Hierin staan ook inrichtingsvoorschriften voor programmabegroting en –verantwoording.
Doelmatigheid (efficiency)	De mate waarin een geleverde prestatie is uitgevoerd tegen de minimale inzet van middelen. Verbeteringen op dit vlak zijn vaak verbeteringen van de bedrijfsvoering.
Doeltreffendheid (effectiviteit)	De mate waarin een product/prestatie bijdraagt aan de uitvoering van de doelstellingen. Verbeteringen verhogen vaak het resultaat.
Doeluitkering	Specifieke uitkering van het Rijk aan gemeenten voor specifieke taken. Doeluitkeringen zijn geormerkt en niet vrij besteedbaar.
Dotatie voorziening	Een dotatie is een toevoeging aan een voorziening ten laste van de exploitatie ten behoeve van uitgaven in latere jaren, bijvoorbeeld om later grote kosten van groot onderhoud te kunnen betalen. Aangezien dan nog geen sprake is van een daadwerkelijke uitgave wordt dit bedrag opzij gezet (toevoegen) in een voorziening.
Incidenteel	Uitgaven of inkomsten die eenmalig zijn en niet terugkeren.
Inkomstenderving	Economische schade kan bestaan uit geleden omzetverlies of misgelopen winst (winstderving).
Invasieve exoten	Dit zijn dienen, planten en micro-organismen die door menselijk handelen in een nieuw gebied terechtkomen (zoals Nederland) en die door vestiging en verspreiding schade kunnen veroorzaken. Daarbij worden exoten ook wel uitheemse soorten genoemd. Invasieve soorten kunnen een bedreiging vormen voor de biodiversiteit.

Investering	Uitgaven voor zaken met een meerjarig nut. Dit begrip is verderop toegelicht.
Lasten	De uitgaven/kosten van de gemeente.
Omzetsderving	De hoeveelheid omzet die wordt misgelopen als gevolg van derving (verlies van omzet die je gewoonlijk wel hebt).
Onttrekken voorziening	Een onttrekking uit de voorziening is het betalen van de uitgaven, waarvoor in voorgaande jaren is 'gespaard' in de voorziening, bijvoorbeeld de uitgaven voor het schilderwerk, dat om de zoveel jaar wordt uitgevoerd. De lasten uit de voorziening halen (onttrekken) op het moment dat de daadwerkelijke uitgave zich voordoet, deze lasten komen dan niet in de kosten terecht.
Onrendabele investering	Investeringen die plaatsvinden dankzij een bijdrage uit algemene middelen.
Rendabele investering	Een investering die volledig gedekt is uit opbrengsten en waarvoor geen bijdrage vanuit de algemene middelen nodig is.
Reserves	Reserves zijn het vrij te besteden vermogen van de gemeente. Dit begrip is verderop toegelicht.
SPUK-regeling	Regeling specifieke uitkering stimulering sport. Dit betreft een regeling voor de subsidiëring van gemeentelijke uitgaven voor de gerealiseerde bestedingen in verband met activiteiten in het kader van sport.
Stelpost	Een begrotingspost die niet specifiek hoort bij programma's of projecten in de begroting. Toerekening kan op een later moment plaatsvinden.
Structureel	Jaarlijks terugkerende lasten en baten. Uitgangspunt is dat de structurele baten structurele lasten dekken.
Verantwoording (jaarrekening)	De jaarrekening laat het op hoofdlijnen uitgevoerde beleid van de gemeente zien, ingedeeld naar programma's en projecten. Per programma en project geeft de jaarrekening inzicht in doelstelling van het beleid, welke activiteiten zijn uitgevoerd en wat het dat jaar per saldo kostte. De gemeenteraad stelt de jaarrekening vast, uiterlijk 15 juli na het afgelopen begrotingsjaar.
Voorzieningen	Voorzieningen zijn posten op de balans, waaruit toekomstige voorwaardelijke uitgaven kunnen voortvloeien. Vaak zijn plannen en gedegen inschattingen nodig om het voorwaardelijk karakter en de dekkendheid te kunnen invullen. Dit begrip is verderop toegelicht.
Weerstandscapaciteit	De elementen waarmee de gemeente tegenvallers opvangt. De weerstandscapaciteit heeft een incidenteel en een structureel deel. Het vrij besteedbare deel van de reserves bepaalt deels de omvang van de weerstandscapaciteit.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is het verschil tussen weerstandscapaciteit en de inschatting van de risico's. Het is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van de begroting en het beleid. Dit begrip is verderop toegelicht.

Stelsel van baten en lasten

De financiële wereld maakt onderscheid in inkomsten en uitgaven versus baten en lasten.

Inkomsten zijn de inkomende geldstromen, uitgaven de uitgaande geldstromen. De daadwerkelijke financiële stroom is leidend. Lasten en baten zijn inkomsten en uitgaven in een bepaald jaar. Het jaar waarop de betaling betrekking heeft bepaalt, niet de betaling zelf. Een voorbeeld van een last die geen uitgave is, is de afschrijving van een gebouw. Het gebouw is eerder neergezet en leidde in die tijd tot een uitgave. De lasten horen bij de jaren waarin het gebouw gebruikt wordt. Dit doet recht aan het feit dat het gebouw op meerdere jaren betrekking heeft en dus meerdere jaren tot last is. Een ander voorbeeld is een factuur die na 1 januari binnenkomt voor een cursus die vóór 31 december is gevolgd. De last drukt op het jaar dat de cursus is gevolgd, de betaling (de uitgave) gebeurt in het nieuwe jaar.

Reserves en voorzieningen

Reserves en voorzieningen verschillen van elkaar op het gebied van vrije besteding. Een voorziening is voor een onderliggend doel. Geld in een reserve kan de raad voor een ander doel inzetten.

In principe zijn reserves vanuit bedrijfseconomisch perspectief vrij te besteden. Er zijn algemene en bestemmingsreserves. Een algemene reserve is een buffer om risico's op te vangen. Voor deze risico's is geen verzekering, bestemmingsreserve of voorziening. Daarnaast vangen algemene reserves niet structurele begrotings- en rekeningstekorten op. Deze buffer noemen we vaak weerstandsvermogen. We kunnen niet objectief vaststellen hoe hoog de buffer moet zijn. Inzicht in de verplichtingen en risico's is belangrijk, om de minimale hoogte van de algemene reserve te bepalen.

Er zijn algemene reserves (zonder bepaald doel) en bestemmingsreserves (met een bepaald doel). De gemeenteraad stelt een reserve in, bepaalt het doel en wijzigt dit eventueel. Voor gebruik van de reserves is een raadsbesluit nodig, vanwege de besteding voor een bepaald doel.

Voorzieningen zijn onderdelen van het vermogen. Ze geven een schatting van te voorziene lasten voor risico's en verplichtingen. De omvang en/of het tijdstip dat ze optreden zijn niet of niet helemaal aan te geven. Het doel is dus om zo goed mogelijk de omvang in te schatten van vooraf te nemen risico's en verplichtingen. Als het risico of de verplichting zich voordoet, is er dus al rekening mee gehouden. Anders dan bij reserves zijn risico's en verplichtingen bij voorzieningen wel in te schatten. Een voorziening moet de omvang van de verplichting of het risico hebben. Daarom moet deze regelmatig getoetst zijn aan de omvang. Om dit goed te beoordelen is een beheersplan voor voorzieningen nodig. De besteding van een voorziening is dan niet vrij.

Belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen reserves en voorzieningen

	Reserves	Voorzieningen
Instelling door:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Bevoegd tot dotaties:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Wijziging bestemming:	Mogelijk door gemeenteraad	Niet mogelijk
Aanwending vrij:	Ja, met een raadsbesluit	Nee, alleen voor het benoemd doel
Financieel onderbouwd:	Niet nodig, wel gewenst	Ja, onderbouwing met (beheers)plannen

Investerings

Investerings zijn grote uitgaven om zaken voor meerdere jaren te ontwikkelen. Het gebruiken de lasten zijn over meerdere jaren verdeeld. Deze manier van verdelen over jaren heet afschrijven.

Financiële positie/weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het verschil tussen vrij besteedbare reserves (weerstandscapaciteit) en de inschatting van de risico's. Het weerstandsvermogen is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van begroting en beleid. Hoe groter het totale weerstandsvermogen, hoe beter de financiële positie.

FINANCIËEL TOTAALOVERZICHT

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2019		Jaarrekening 2020		Jaarrekening 2021		Begroting 2022		Begroting 2022 na wijziging		Jaarrekening 2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Vitaal en Sociaal Breda	350.925	146.041	377.170	170.644	356.204	150.727	346.623	142.972	392.612	167.212	391.021	166.529
Opgroeien	99.245	44.859	100.274	42.861	105.083	46.680	101.732	43.974	112.079	53.097	115.630	50.485
Algemene voorzieningen jeugd	6.941	192	6.468		6.526	53	12.870	45	14.020	45	12.434	29
Toeleiding tot maatwerkvoorzieningen jeugd	2.803	173	3.542	93	3.038	100	2.284	100	3.319	351	3.938	365
Jeugdhulp maatwerkondersteuning	67.008	33.004	72.478	34.673	73.679	35.389	66.828	33.448	74.021	41.154	78.098	38.646
Jeugdhulp geëscaleerde zorg	10.257	5.224	4.545	1.289	8.575	3.886	7.375	4.078	7.768	3.600	7.859	3.382
Primair en voortgezet onderwijs	12.236	6.267	13.241	6.805	13.266	7.252	12.375	6.303	12.951	7.947	13.301	8.063
Betrokken zijn	53.973	2.056	56.461	1.671	57.689	1.555	55.693	1.975	56.221	1.975	59.300	1.541
Algemene voorzieningen volwassenen	10.671	20	10.285	91	10.185	2	10.434		11.334		10.435	
Volwassenen maatwerkondersteuning	36.636	1.383	39.265	1.262	40.372	1.223	38.186	1.474	37.706	1.474	41.865	1.444
Maatwerk Wmo	6.666	653	6.911	318	7.132	330	7.073	501	7.182	501	7.000	97
Thuis	55.443	6.795	58.034	7.789	50.522	4.512	52.254	6.057	57.628	5.357	50.035	4.871
Volwassenen geëscaleerde zorg	55.443	6.795	58.034	7.789	50.522	4.512	52.254	6.057	57.628	5.357	50.035	4.871
Leren, ontwikkelen en werken	126.693	87.324	147.908	116.390	130.067	97.192	124.949	90.966	134.477	83.849	133.725	85.351
Participatie	996		116		420		738		2.112	1.133	1.136	469
Werk	30.022	11.592	26.756	8.013	18.961	7.536	25.268	14.846	17.741	6.239	18.125	7.269
Reïntegratie	8.932	927	11.022	3.748	10.362	1.363	8.577	69	15.652	5.549	13.985	5.832
Wet BUIG en overige regelingen	75.015	71.698	99.590	101.915	87.840	85.420	79.117	74.654	74.694	69.562	75.080	69.962
Bijzondere bijstand	6.873	966	6.458	772	8.330	977	7.421	825	19.884	825	20.872	926
BredaPas	240		124	0	157	1	299	32	267		434	1
Schuldhelpverlening	4.614	2.141	3.422	1.507	3.997	1.894	3.528	541	4.125	541	4.093	893
Kwetsbare groepen	1	1	419	434								
Leven	9.547	1	8.591	169	9.039	110	8.044		8.787	119	8.984	640
Volksgezondheid	3.872		4.050	110	4.057	34	3.977		4.313	119	4.577	283

Sportbeleid	5.674	1	4.541	59	4.982	76	4.067		4.474		4.408	357
Ontmoeten	4.225	48	3.802	50	3.805	-158	3.952		15.626	11.600	15.552	14.200
Wijkaanpak	3.551	59	3.389	43	3.474	21	3.890		4.010		3.524	13
Statushouders	674	-11	413	7	331	-179	62		11.615	11.600	12.028	14.188
Reserve Wijkontwikkeling		527										
Mutatie reserve wijkontwikkeling		527										
Reserve Sociaal Domein		3.659		1.541								
Mutatie reserve sociaal domein		3.659		1.541								
Reserve investeringen sportverenigingen	1.800	773		173		836				18		18
Mutatie reserve investeringen sportverenigingen	1.800	773		173		836				18		18
Reserve vrouwenopvang				2.100						1.029		1.029
Mutatie reserve vrouwenopvang				2.100						1.029		1.029
Algemene reserve programma 1									450	4.699	450	4.149
Mutaties algemene reserve programma 1									450	4.699	450	4.149
Exploitatiereserve programma 1									7.344	5.468	7.344	4.245
Mutaties exploitatiereserve programma 1									7.344	5.468	7.344	4.245
Ondernemend Breda	64.828	11.845	62.366	12.558	76.504	18.060	79.307	15.863	84.459	20.366	82.248	20.978
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	13.452	8.542	15.830	8.926	15.342	7.340	20.887	9.509	22.149	10.755	23.128	14.259
Economische zaken	5.632	787	6.998	718	6.950	997	8.523	314	8.718	474	7.176	611
Acquisitie en accountmanagement	1.956	564	2.126	432	2.332	479	2.340	399	2.340	399	2.414	602
Externe betrekkingen	68	0	58		65		119		119		54	
Evenementen	1.058		434		558		1.003		1.003		698	
Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	4.738	7.191	6.214	7.777	5.438	5.865	8.903	8.797	9.970	9.882	12.785	13.045
Grote projecten in de stad	5.304	973	-962	674	11.234	7.899	6.396	3.835	5.017	1.952	4.920	734
CrossMark	4.931	896	-1.403	665	10.096	7.862	4.345	2.611	2.013	588	2.348	562
Gasthuisvelden	373	77	441	9	643	37	898	1.224	870	1.331	785	123
Verbeter Breda					495		704		1.664		1.467	
Ontwikkelingen Bavel							450		470	33	320	49
Dynamische stad	24.843	328	25.928	583	28.477	382	27.572	354	30.947	604	29.701	808

Cultureel erfgoed	1.737	12	1.744	238	1.748	52	1.729	19	2.033	219	2.352	90
Cultuurpresentatie	19.152	26	19.981	108	22.400	20	21.543		24.570	50	22.971	365
Media	113		116		120		126		129		129	
Musea	3.713	122	3.890	57	3.932	58	3.950	60	3.990	60	3.963	61
Historische waarde	128	167	197	180	277	252	224	275	224	275	286	291
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	19.192	2.003	19.931	2.357	19.632	2.439	22.243	2.165	22.958	2.477	21.351	3.239
HBO	1.195		1.316	28	634		197		397		101	
Volwasseneneducatie	2.081	2.003	2.384	2.299	2.226	2.140	2.248	2.165	2.560	2.477	2.320	2.235
Onderwijshuisvesting	15.916		16.231	29	16.771	298	19.798		20.001		18.930	1.004
Verbindend bestuur	2.037		1.639	18	1.819		2.209		2.209		1.999	
Samenwerking	2.037		1.639	18	1.819		2.209		2.209		1.999	
Algemene reserve programma 2										895		169
Mutaties algemene reserve programma 2										895		169
Exploitatiereserve programma 2									800	3.683	800	1.770
Mutaties exploitatiereserve programma 2									800	3.683	800	1.770
Investeringsreserve programma 2									379		350	
Mutaties investeringsreserve programma 2									379		350	
Duurzaam wonen in Breda	40.384	37.046	61.724	42.674	60.720	47.987	47.617	38.217	57.919	43.966	51.726	36.344
Wonen in Breda	1.854	96	2.303	47	2.093	90	7.059	29	8.277	29	2.190	387
Wonen	1.854	96	2.303	47	2.093	90	7.059	29	8.277	29	2.190	387
Verdeling beschikbare ruimte	4.866	1.967	5.035	2.437	5.370	2.723	6.358	2.358	5.403	2.977	5.864	2.808
Ruimtelijke ordening	1.840	300	2.022	336	2.217	354	2.958	396	1.800	90	1.610	403
Stedelijke planning en programmering	3.027	1.667	3.014	2.101	3.154	2.369	3.400	1.962	3.603	2.887	4.253	2.405
Grote woonprojecten in de stad	13.048	15.122	33.532	26.533	29.554	31.242	11.944	11.628	10.066	9.402	13.890	10.976
Grondexploitatie ten behoeve van de woningbouw	13.048	15.122	33.532	26.533	29.554	31.242	11.944	11.628	10.066	9.402	13.890	10.976
Bereikbaar Breda	15.880	17.152	13.520	10.417	15.025	11.172	15.838	15.391	15.814	15.496	15.844	15.892
Mobiliteit	5.668	165	5.712	156	5.863	197	6.048	158	6.202	264	6.151	602
Openbaar vervoer	57		49		42		40		40		40	
Parkeren	10.155	16.987	7.758	10.260	9.120	10.976	9.750	15.232	9.572	15.232	9.654	15.290

Breda is een duurzame en bestendige stad	4.079	1.251	6.640	1.301	6.167	1.202	6.090	1.252	11.088	4.819	8.115	3.054	
Milieubeheer	2.535	688	4.429	774	3.472	739	3.987	871	8.895	4.379	5.714	2.567	
Natuur- en milieueducatie	900	315	802	178	785	216	855	296	915	356	902	356	
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	418	106	650	100	1.102	85	582	85	644	85	861	116	
Groen en water	227	141	760	250	808	161	665		633		638	15	
Reserve Bodemfonds	394	12	427		287			687	191	687	120	303	
Mutatie reserve Bodemfonds	394	12	427		287			687	191	687	120	303	
Reserve Klimaatfonds	262	-79	266	44	271	243	278	290	285	290	285	189	
Mutatie reserve Klimaatfonds	262	-79	266	44	271	243	278	290	285	290	285	189	
Reserve parkeerbedrijf		100		433		333		356		356		356	
Mutatie reserve parkeerbedrijf		100		433		333		356		356		356	
Reserve parkeerfonds		565											
Mutatie reserve parkeerfonds		565											
Reserve Versnellingsopgave Wonen		860		1.464		975		6.175		6.610		722	
Mutatie reserve Versnellingsopgave Wonen		860		1.464		975		6.175		6.610		722	
Reserve bovenwijkse voorzieningen						953	7	50	50	1.293	953	-85	902
Mutaties reserve bovenwijkse voorzieningen						953	7	50	50	1.293	953	-85	902
Reserve Toekomst bestendig wonen						1.000							
Mutaties reserve Toekomst bestendig wonen						1.000							
Algemene reserve programma 3									4.000	677	4.000	300	
Mutaties algemene reserve programma 3									4.000	677	4.000	300	
Exploitatiereserve programma 3									979	1.670	979	455	
Mutaties exploitatiereserve programma 3									979	1.670	979	455	
Investeringsreserve programma 3									524		524		
Mutaties investeringsreserve programma 3									524		524		
Basis op orde in Breda	152.795	82.999	154.486	84.584	162.519	98.301	158.061	90.862	165.711	96.083	163.945	96.826	
Veilig Breda	26.924	8.786	30.763	13.448	34.546	19.119	32.831	13.948	36.580	15.701	35.160	15.153	
Veiligheid openbare ruimte	5.217	1.082	7.864	5.468	8.789	6.938	8.599	6.803	9.975	6.989	9.460	6.442	
Zichtbare Criminaliteit	433	39	461	60	365	155	352	108	427	168	345	45	

Ondermijning	1.274	83	1.587	153	1.355	346	1.237		2.000	762	1.643	309
Zorg en Veiligheid	995	337	854	275	672	195	780		974	94	810	79
Fysieke veiligheid	17.763	4.844	18.247	6.649	20.770	10.494	19.076	5.930	20.530	6.736	20.253	7.395
Veilig Breda Algemeen	1.242	2.401	1.750	843	2.594	992	2.786	1.106	2.674	951	2.649	883
Dienstverlening	10.930	4.031	9.695	3.171	9.032	3.955	10.155	3.252	11.361	4.386	9.746	4.667
Administratie en basisregistratie	2.259		2.451		1.136		1.367		1.367		1.317	
Publieksservice	8.671	4.031	7.244	3.171	7.896	3.955	8.789	3.252	9.994	4.386	8.429	4.667
Vergunningen (vervallen vanaf 2020)											0	
Beheer van de openbare ruimte	83.310	57.224	85.109	58.223	90.728	62.231	89.357	64.147	90.635	65.020	90.476	64.152
Afvalservice	29.053	33.959	29.841	33.404	32.058	38.244	31.272	37.485	32.270	38.383	32.775	38.469
Beheer openbare ruimte, groen	13.584	42	13.736	94	13.594	152	14.840	207	15.093	207	14.840	135
Beheer openbare ruimte, wegen	23.501	2.975	24.287	4.078	27.607	2.746	24.695	4.171	24.722	4.146	24.700	3.594
Riolering	17.171	20.247	17.245	20.646	17.469	21.089	18.550	22.284	18.550	22.284	18.161	21.955
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	26.077	12.953	23.692	9.710	23.850	12.586	21.146	9.515	21.308	9.495	22.546	10.836
Vastgoedbeheer	26.077	12.953	23.692	9.710	23.850	12.586	21.146	9.515	21.308	9.495	22.546	10.836
Open overheid	5.554	5	5.227	33	4.363	410	4.572		4.692		4.882	1.093
College en ondersteuning college	2.487	1	2.400	18	1.457	400	1.532		1.628		1.721	1.079
Raad, commissies en griffie	2.888	4	2.653	15	2.747	10	2.836		2.860		2.979	14
Rekenkamer	180		174		159		204		204		182	
Algemene reserve programma 4										715		602
Mutaties algemene reserve programma 4										715		602
Exploitatiereserve programma 4									835	560	835	225
Mutaties exploitatiereserve programma 4									835	560	835	225
Investeringsreserve programma 4									300	207	300	97
Mutaties investeringsreserve programma 4									300	207	300	97
Organisatie en financiën van Breda	74.915	412.934	112.054	472.155	90.646	447.416	90.569	434.263	100.627	473.700	105.668	491.233
Een toekomstbestendige organisatie	67.789	6.645	70.606	11.608	75.198	8.104	71.756	6.177	76.450	6.067	81.818	9.161
Overhead	67.789	6.645	70.606	11.608	75.198	8.104	71.756	6.177	76.450	6.067	81.818	9.161
Solide financiën	1.717	391.041	3.933	412.485	10.681	425.122	8.060	422.377	17.553	465.130	17.226	480.554

Algemene uitkeringen		346.781		369.523		380.551		378.275		420.879		435.466
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	522	36.825	1.154	36.574	3.123	38.518	3.088	38.646	3.088	38.646	3.202	39.024
Onvoorzien							1.000		384			
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.517	140	777		310	90	-47		9.786		6.487	-14
Saldo van de financieringsfunctie	-323	6.487	2.002	6.041	2.767	5.484	3.540	5.080	3.540	5.005	3.936	5.476
Dividend		807		346		479		375		600		603
Vennootschapsbelasting					4.481		478		755		3.601	
Algemene reserve programma 5	3.708	4.810	32.913	11.692	3.247	3.946	10.272	4.200	6.240	327	6.240	327
Mutatie algemene reserve programma 5	3.708	4.810	32.913	11.692	3.247	3.946	10.272	4.200	6.240	327	6.240	327
Exploitatiereserve programma 5	225	8.258	2.291	5.889	255	9.066	255	728		1.610		666
Mutatie Exploitatiereserve programma 5	225	8.258	2.291	5.889	255	9.066	255	728		1.610		666
Begrotingsreserve	37	520	221	522	196	399	185	85	185	26	185	26
Mutatie Begrotingsreserve	37	520	221	522	196	399	185	85	185	26	185	26
Investeringsreserve programma 5	1.440	1.660	2.090	29.959	1.068	779	41	697	199	540	199	500
Mutatie Investeringsreserve programma 5	1.440	1.660	2.090	29.959	1.068	779	41	697	199	540	199	500
Totaal	683.846	690.866	767.800	782.615	746.593	762.492	722.178	722.178	801.328	801.328	794.607	811.911

Reserves en voorzieningen

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Reserves	Stand	Stand	Stand	Stand	Bij	Af	Resultaatbestemming	Stand
	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022				31-12-2022
Algemene reserve	103.876	75.601	93.448	94.088	10.189	5.547	3.612	102.343
Begrotingsreserve	1.839	1.356	1.055	852	185	26	0	1.010
Bodemfonds	2.716	3.099	3.526	3.814	120	303	0	3.630
Exploitatiereserve	4.420	1.915	6.052	6.271	9.958	6.878	12.263	21.614
Investerings sportverenigingen	0	1.027	854	18	0	0	-18	-0
Investeringsreserve	33.237	33.017	6.266	6.555	1.373	597	0	7.331
Klimaatfonds	521	862	1.085	1.113	285	189	0	1.208
Parkeerbedrijf reserve	1.222	1.122	689	356	0	356	0	0
Parkeerfonds	545	0	0	0	0	0	0	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen	0	0	0	946	-85	902	42	0
Reserve Toekomst bestendig wonen	0	0	0	1.000	0	0	0	1.000
Versnellingsopgave Wonen	0	8.693	7.229	10.700	0	722	0	9.977
Vrouwenopvang	0	0	2.100	2.100	0	1.029	0	1.072
Wijkontwikkeling	431	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	148.808	126.693	122.304	127.813	22.023	16.549	15.898	149.185

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand	Stand	Stand	Stand	Bij	Af	Vrijval	Stand
	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022				31-12-2022
Achterstallig onderhoud verhardingen	6.360	4.241	2.851	4.150	0	1.748	0	2.403
Centrale personeelsvoorziening	1.496	1.344	836	593	752	309	200	835
Onderhoud parkeerbedrijf	2.852	2.873	3.550	4.321	884	309	0	4.897
Onderhoud Vastgoedbeheer	23.504	22.716	20.136	19.559	5.763	3.930	0	21.391
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	3.585	3.864	4.181	4.477	26	128	0	4.375
Planschade	5.062	0	0	0	0	0	0	0
Verlieslatende contracten	4.796	0	8.800	0	0	0	0	0
Voorziening afvalservice	0	0	0	360	443	0	0	803
Voorziening openbare ruimte onderhoud	1.724	4.590	6.113	5.329	5.769	6.456	0	4.643
Voorziening riolering	282	1.527	3.165	3.739	637	0	358	4.017
Voorziening van derden verkregen middelen (44.2)	408	849	764	736	101	61	89	687
Voorziening verkeersregelinstallaties	852	124	53	62	1.305	1.124	0	244
Voorziening wet AppA	8.172	8.726	9.216	8.540	250	873	1.064	6.853
Vrz archivering Juzt	0	0	0	0	1.388	18	0	1.370
Vrz verlies Juzt	0	0	820	820	0	0	820	0
Vrz verlofsparen	0	0	0	0	4.493	0	0	4.493
Totaal	59.094	50.854	60.484	52.687	21.812	14.956	2.531	57.012

Voor een toelichting op de diverse reserves wordt verwezen naar de programma's. De toelichting op de algemene reserve, de begrotingsreserve, de exploitatiereserve en de investeringsreserve wordt verwezen naar programma 5.

De reserve investeringen sportverenigingen is toegelicht in programma 1. De reserve parkeerbedrijf, het bodemfonds, het klimaatfonds en de reserve versnellingsopgave wonen zijn toegelicht in programma 3.

Voor de toelichting op de voorzieningen wordt tevens verwezen naar de afzonderlijke programma's. De centrale personeelsvoorziening is opgenomen in programma 5.

De voorziening onderhoud parkeerbedrijf, planmatig onderbouw VO, onderhoud bodemsanering VO en mobiliteit zijn opgenomen in programma 3. De voorzieningen vastgoedbeheer, openbare ruimte onderhoud, achterstallig onderhoud verhardingen, voorziening afvalservice, riolering en de voorziening wet AppA zijn opgenomen in programma 4.

Overzicht beschikbare kredieten

GERAAMDE INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2022	Werkelijke uitgaven 2022	Onderuitnutting uitgaven 2022	Vrijval 2022	Nog beschikbaar eind 2022
Vitaal en Sociaal Breda						
Wijkontwikkeling	286	286	33	253		253
Speelvoorzieningen	501	501	280	221		221
Subtotaal	787	787	313	474		474
Ondernemend Breda						
Vorbereidingskosten 't Zoet	715	715	710			5
Woningbouwimpuls Havenkwartier / De Strip	4.636	359	616	-257		4.020
Havenkwartier bodemsanering	325	0	0	0		325
Havenkwartier voorbereiden gebiedsontwikkeling	517	517	377	140		140
Cultuurcluster Klavers Jansen / Electron	1.137	1.212	727	485		410
CrossMark OVTC / Stationskwartier	5.451	209	98	111		5.353
Gasthuisvelden programmakosten	637	637	286	323	201	150
Herontwikkeling vertreklocaties Gasthuisvelden	751	375	28	375		723
Park Seelig Zuid Gasthuisvelden	3.430	0	0	0		3.430
Nieuwe Mark	18.719	3.810	2.878	932		15.841
MFA Bavel	196	196	137	59		59
Economische zaken	390	130	99	31		291
Verbeter Breda	1.000	1.000	0	1.000		1.000
Stadsdepot	723	18	3	15		720
Breda Ring	4.350	150	0	150		4.350
Subtotaal	42.977	9.328	5.959	3.364	201	36.817
Duurzaam wonen in Breda						
Mobiliteit	13.423	7.985	4.926	3.059	5	8.492
Mobiliteit: Schaalsprong fiets: snelfietsroute Tilburg	1.866	199	205	-6		1.661
Mobiliteit: Schaalsprong OV: spoor en bus	235	345	153	192		82
Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noordelijke Rondweg)	2.399	398	3	395		2.396
Hoogspanningsverbinding 150kv	1.835	835	55	780		1.780
Parkeren	425	225	207	18		218

Milieubeheer	17	17	4	13		13
Groen en water	3.429	3.280	735	2.545		2.694
Recreatieve voorzieningen (Corona aanpak)	782	780	446	334		336
Recreatieve voorzieningen	1.398	555	82	473		1.316
Grondexploitatie tbv de woningbouw	5.160	3.101	2.634	566	390	2.136
Amphia	2.482	80	63	17		2.419
Overige nieuwe projecten	1.157	781	290	491		867
Tuinen van Genta	750	0	0	0		750
1e fase Centrum Oost plankosten	2.003	200	152	48		1.851
Achter de Lange Stallen plankosten	711	100	24	76		687
Vorbereidingskrediet Woonakker	756	756	575	181		181
Wonen	1.987	500	0	500		1.987
Subtotaal	40.815	20.137	10.554	9.682	395	29.866
Basis op orde in Breda						
Afvalservice	200	200	136	64		64
Bomen (instandhouding)	1.281	1.281	636	645		645
Bomen (inlopen achterstand)	700	700	0	700		700
Groene pleinen en parken 2.0	1.094	1.094	1.077	17		17
Openbare ruimte, groen	191	191	61	130		130
Openbare ruimte: herinrichtingen	1.970	1.970	350	1.620		1.620
Openbare ruimte, wegen	286	286	98	188		188
Openbare ruimte: klimaatadaptatie	578	390	150	240		428
Openbare ruimte: verlichting	9.003	2.852	1.433	1.419		7.570
Pleinenplan	120	120	110	10		10
Park Kesteren Haagse Beemden	450	0	5	-5		445
Riolering	44.602	20.735	15.984	4.751		28.618
Vastgoedbeheer	5.854	5.001	1.198	3.803		4.656
Doorstroomvoorziening	3.103	3.103	2.932	171		171
Vastgoedbeheer, sportaccommodatie	60	66	54	12		6
Talentencentrum	23.808	16.436	14.049	2.387		9.759
Functionele aanpassingen gemeentelijke accommodaties	350	350	178	172		172
Plaatsing camera's	120	0	14	-14		106
Koelmachine ijsbaan	1.915	0	0	0		1.915
Subtotaal	95.685	54.775	38.465	16.310		57.220
Organisatie en financiën van Breda						
Bedrijfsvoering	6.350	6.350	3.389	2.961		2.961
Wagenpark	4.190	4.190	597	3.593		3.593
Subtotaal	10.540	10.540	3.986	6.554		6.554
Totaal	190.804	95.567	59.277	36.384	596	130.931

Aanwending aanvullende kredietfaciliteit projecten

INLEIDING

De gemeenteraad heeft een aanvullende kredietfaciliteit voor projecten beschikbaar gesteld van maximaal € 5,5 miljoen om extreme kostenverhogende omstandigheden als bedoeld in de paragraaf 47 van de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor uitvoering van werken en technische Installatiewerken (UAV 2012) het hoofd te kunnen bieden. Deze extra

kredietfaciliteit is tot 1 april 2023 beschikbaar. De kapitaallasten van de daadwerkelijk benodigde investeringsmiddelen worden onttrokken uit de algemene reserve en overgeheveld naar de investeringsreserve.

Het college is door de raad gemachtigd om in situaties als bedoeld in paragraaf 47 van de UAV 2012 te besluiten tot aanwending van de kredietfaciliteit. Afgesproken is dat bij de reguliere P&C-cyclus expliciet gerapporteerd wordt aan de raad over de aanwending van de aanvullende kredietfaciliteit. In deze bijlage bij de Jaarrekening 2022 wordt dan ook inzicht gegeven in de besluiten tot aanwending van de aanvullende kredietfaciliteit door het college.

AANWENDING KREDIETFACILITEIT

Bij de projecten Talentencentrum, Nieuwe Mark Fase 1 (deelfasen 1.1, 1.2 en 1.3) en Turbo rotonde Leursebaan waren extreme prijsstijgingen als bedoeld in paragraaf 47 van de UAV 2012 aan de orde en konden deze extra kosten niet binnen de beschikbare financiële kaders van het project worden opgevangen. Aanpassingen aan het inhoudelijk ontwerp van het project, om toch binnen de financiële kaders te blijven, waren niet gewenst of mogelijk. Ook was het dringend gewenst de voortgang van het project te borgen om ongewenste situaties te voorkomen.

Het college heeft op basis van een 3-tal gemotiveerde bestuursvoorstellen, waarbij is getoetst aan de criteria van paragraaf 47 van de UAV 2012, de volgende besluiten genomen tot aanwending van de aanvullende kredietfaciliteit:

Bedrag x € 1.000.000

Omschrijving	Bedrag
Talentencentrum	0,35
Nieuwe Mark fase 1.1	1,30
Turbo rotonde Leursebaan	0,39
Nieuwe Mark fase 1.2 + 1.3	0,84
Totaal	2,88

TOELICHTING

Talentencentrum en Turbo rotonde Leursebaan

Voor de projecten Talentencentrum en Turbo rotonde Leursebaan zijn de prijsafspraken tussen gemeente en aannemer definitief.

Nieuwe Mark

Voor de Nieuwe Mark zijn voor de deelfasen 1.1 en 1.2+1.3 vaststellingsovereenkomsten gesloten. De opgenomen bedragen in deze vaststellingsovereenkomsten zijn gebaseerd op de gemiddelde prijsontwikkelingen van dat betreffende moment. De eerder contractueel overeengekomen afspraken over prijsindexering en opslagen worden hierdoor losgelaten. Aan het eind van de deelfasen wordt de definitieve eindafrekening opgemaakt, waarbij zowel de extreme prijsstijgingen als de eventuele meevallers worden betrokken.

In de vaststellingsovereenkomsten wordt ingezet op het wegnemen van de bruto winst van aannemer. Als opdrachtgever kijkt de gemeente mee bij de inkoop en betaalt dus de hogere prijzen op basis van de daadwerkelijke offertes en facturen. De 'normale' ondernemerswinst (onderhandelingsruimte met onderaannemers) vervalt hiermee. Hiermee wordt voldaan aan de intentie van risicodeling zoals bedoeld in art paragraaf 47 van de UAV 2012 en de 'Intentieverklaring doorbouwen in onzekere tijden' van het ministerie van BZK met Bouwend Nederland, waarin financiële risico's niet eenzijdig bij één partij in de keten mag worden neergelegd. De aannemer wordt wat winst betreft daarmee beperkt tot de in de aanbesteding opgenomen winst- en risicomarge (3%). Daarmee voldoet de gemeente aan jurisprudentie om als publieke opdrachtgever rekening te houden met een redelijke winstmarge en het voorkomen dat een aannemer in de rode cijfers belandt.

Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking siSa - d.d. 9-3-2023										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator			
JenV	A5B	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emaaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/01</i>	Naam hoofdcategorie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/02</i>	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: A5B/03</i>	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: A5B/04</i>	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/05</i>	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 08 verplicht <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/06</i>		
			1 060855 Gemeente Tilburg	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Nee	€ 0	€ 0	Nee		
			Kopie gemeente(code)	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/08</i>					
			1 060855 Gemeente Tilburg							
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A5B/09</i>						
		Ja								
JenV	A9B	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2021 SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emaaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A9B/01</i>	Naam hoofdcategorie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A9B/02</i>	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: A9B/03</i>	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: A9B/04</i>	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A9B/05</i>	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 08 verplicht <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A9B/06</i>		
			1 060855 Gemeente Tilburg	Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;	Ja	€ 43.500	€ 43.500	Nee		
			Kopie gemeente(code)	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A9B/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A9B/06</i>					

			Indicator: A9B/07	Indicator: A9B/08				
			1 060855 Gemeente Tilburg					
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: A9B/09					
			Ja					
JenV	A10	Regeling financiële impuls huisvesting grote gezinnen vergunninghouders Gemeenten	Besteding aan beleidsdoelstelling (jaar T)? Aard controle R Indicator: A10/01	Cumulatieve besteding aan beleidsdoelstelling (t/m jaar T) Aard controle R Indicator: A10/02	Huisvesting gerealiseerd in (jaar T)? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: A10/03	Toelichting als bij één van de vorige indicatoren "nee" is ingevuld Aard controle n.v.t. Indicator: A10/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: A10/05	
			€ 0	€ 7.702	Ja		Ja	
JenV	A13	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden) Aard controle R Indicator: A13/01	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: A13/02	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden Aard controle R Indicator: A13/03	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 Aard controle R Indicator: A13/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: A13/05	
			€ 356.638	Ja	€ 0	€ 356.638	Ja	
JenV	A14B	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022 SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicator: A14B/01	Naam hoofdcategorie Aard controle n.v.t. Indicator: A14B/02	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) Aard controle D1 Indicator: A14B/03	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Aard controle R Indicator: A14B/04	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Aard controle n.v.t. Indicator: A14B/05	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 08 verplicht Aard controle n.v.t. Indicator: A14B/06
			1 060855 Gemeente Tilburg	Preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving;	Ja	€ 6.227	€ 6.227	Nee
			Kopie gemeente(code)	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie Aard controle n.v.t. Indicator: A14B/07				
			1 060855 Gemeente Tilburg					
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: A14B/09					
			Ja					
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T)	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)

		Gemeenten	Aard controle R Indicator: A16/01	Aard controle R Indicator: A16/02	Aard controle R Indicator: A16/03	Aard controle R Indicator: A16/04	Aard controle R Indicator: A16/05	Aard controle R Indicator: A16/06
			€ 8.654.200	€ 2.812.040	€ 0	€ 342.693	€ 0	€ 509.325
		Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO	Aard controle R Indicator: A16/07	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) Aard controle R Indicator: A16/08	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08 Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: A16/11	
			€ 0	€ 258.930	€ 12.577.188	€ 12.577.188	Nee	
JenV	A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit Gemeenten	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: A17/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: A17/02	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: A17/03	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld Aard controle n.v.t. Indicator: A17/04		
			€ 0	€ 0	Nee			
JenV	A18B	Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden) SiSa tussen medeoverheden	Naam veiligheidsregio Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/01	Naam kostensoort Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/02	Besteding per kostensoort (jaar T) Aard controle R Indicator: A18B/03			
		1	050497 Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Meerkosten coördinerende gemeente	€ 429.044			
		2	050497 Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Hotels/centra	€ 823.014			
		3	050497 Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Overige specifieke meerkosten	€ 82.286			
		4		Overige Meerkosten				
		Project afgerond in jaar T? (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/04	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/05				
		Ja						
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) Aard controle R Indicator: B2/01	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) Aard controle D2 Indicator: B2/03	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Normbedragen voor a, b, d en f (Ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05	Normbedragen voor e (Ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06
			43	438	19	155	Ja	Ja

			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08				
			Nee						
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/10	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/11	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/12	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/13	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/14	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/15	
			€ 88.665	€ 292.694			€ 0	€ 0	
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/16	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/17	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/18	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/19	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/20	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/21	
			€ 16.340	€ 166.440	€ 65.892	€ 537.540	€ 0	€ 0	
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/22	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/23	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driesprekken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/24	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/25	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling Aard controle n.v.t. Indicator: B2/26		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 170.897		
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls Tranche 1 t/m 3 Gemeenten	Projectnaamnummer Aard controle n.v.t. Indicator: C9/01	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht Aard controle n.v.t. Indicator: C9/02	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C9/03	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht Aard controle n.v.t. Indicator: C9/04	Toelichting afwijkingen in faseringen (indicatoren 02 en 04) Aard controle n.v.t. Indicator: C9/05	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle D2 Indicator: C9/06	
		1	De Strip Havenkwartier	Nee	0	Nee	02: bouw is in 2022 niet gestart, omdat er nog geen vastgesteld bestemmingsplan was. De raad heeft dit bestemmingsplan op 16 maart 2023 vastgesteld. Voor het project Klavertjes Jansen is, uitgaande van een onherroepelijk bestemmingsplan medio april en een onherroepelijke omgevingsvergunning medio juli 2023, de start van de bouw in Kwadrant 3 voorzien in het 4e kwartaal van 2023. 04: In 2022 is het werk Minister Kanstraat uitgevoerd. De voorbereiding van de Verlengde Speelhuiscanalen is in 2022 afgerond, in 2023 is de uitvoering gestart.	€ 1.343.476	
			Kopie projectnaam/ nummer	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee)	

			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/07	Aard controle D2 Indicator: C9/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/12
			1 De Strip Havenkwartier	€ 0	Ja		0	Nee
BZK	C12	Nieuwe Sleutel Projecten (NSP) Wet Ruimtelijke Ordening Besluit Ruimtelijke Ordening Gemeenten	Besteding (jaar T) exclusief bestedingen uit baten exploitatie Aard controle R Indicator: C12/01	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) exclusief bestedingen uit baten exploitatie Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicator: C12/02	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C12/03	Berekende bate boven drempelwaarden ten behoeve van benefit sharing Alleen in te vullen na afloop project Aard controle R Indicator: C12/04	Aantal gerealiseerde projecten afpraak Alleen in te vullen na afloop project	Aantal gerealiseerde projecten realisatie Alleen in te vullen na afloop project Aard controle R Indicator: C12/05
			€ 120.095	€ 24.718.841	Nee			
BZK	C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen Gemeenten	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C31/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C31/02	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging Aard controle n.v.t. Indicator: C31/03	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld Aard controle n.v.t. Indicator: C31/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C31/05	
			€ 47.775	€ 47.775	€ 0		Nee	
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen Gemeenten	Beschikkingnummer /naam Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C32/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) Aard controle D2 Indicator: C32/04	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
			1 SUVIS21-00743880	€ 0	€ 0	Nee	Aanvraag ingetrokken	Ja
			2 SUVIS21-00743796	€ 116.078	€ 189.000	Ja		Nee
			3 SUVIS21-00744638	€ 135.000	€ 135.000	Ja		Nee
			4 SUVIS21-00743640	€ 189.000	€ 189.000	Ja		Nee
			5 SUVIS21-00743961	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			6 SUVIS21-2-02191859	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			7 SUVIS21-2-02192084	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			8 SUVIS21-2-02191845	€ 0	€ 0	Nee	Aanvraag ingetrokken	Ja
			9 SUVIS21-2-02192089	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			10 SUVIS21-00746803	€ 48.613	€ 48.613	Ja		Nee
			11 SUVIS21-00746981	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			12 SUVIS21-2-02210660	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			13 SUVIS21-2-02210830	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			14 SUVIS21-2-02210941	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			15 SUVIS21-2-02210955	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			16 SUVIS21-2-02210967	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			17 SUVIS21-01741991	€ 27.094	€ 27.094	Ja		Ja

		Kopie Beschikingsnummer/Naam		Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)			
		Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09				
1	SUVIS21-00743880		Nee	Aanvraag ingetrokken				
2	SUVIS21-00743796		Ja					
3	SUVIS21-00744638		Ja					
4	SUVIS21-00743640		Ja					
5	SUVIS21-00743961		Ja					
6	SUVIS21-2-02191859		Ja					
7	SUVIS21-2-02192084		Ja					
8	SUVIS21-2-02191845		Nee	Aanvraag ingetrokken				
9	SUVIS21-2-02192089		Ja					
10	SUVIS21-00746803		Ja					
11	SUVIS21-00746981		Ja					
12	SUVIS21-2-02210660		Ja					
13	SUVIS21-2-02210830		Ja					
14	SUVIS21-2-02210941		Ja					
15	SUVIS21-2-02210955		Ja					
16	SUVIS21-2-02210967		Ja					
17	SUVIS21-01741991		Ja					
BZK	C43	Regeling reductie energiegebruik woningen	Beschikingsnummer/naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Aantal bereikte woningen	Toelichting	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: C43/01	Aard controle R Indicator: C43/02	Aard controle R Indicator: C43/03	Aard controle D1 Indicator: C43/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C43/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C43/06
			RREW2020-00449049	€ 1.935.904	€ 1.988.477	20.717		Ja
			Totaal aantal bereikte huurwoningen	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)?				
			Aard controle D1 Indicator: C43/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C43/08				
			10.570	Ja				
BZK	C47	Volkshuisvesting	Deelplanaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) - per deelplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf s15a 2022
		Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/04	Zelfstandige uitvoering	Aard controle R Indicator: C47/05
			1 VHF Hoge Vucht	6	6	0	€ 0	€ 0
			2 VHF Doornbos Linie	0	0	0	€ 0	€ 0

			3	VHF Buurt Initiatief Vuchtstraat	0	0	0	€ 0	€ 0
			4	Projectkosten	0	0	0	€ 0	€ 0
				Kopie deelplannaam	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan		
					Zelfstandige uitvoering				
				Aard controle n.v.t. Indicator: C47/07	Aard controle R Indicator: C47/08	Aard controle R Indicator: C47/09	Aard controle R Indicator: C47/10		
			1	VHF Hoge Vucht	€ 0	€ 0	€ 61.712		
			2	VHF Doornbos Linie	€ 0	€ 0	€ 0		
			3	VHF Buurt Initiatief Vuchtstraat	€ 0	€ 0	€ 0		
			4	Projectkosten	€ 0	€ 0	€ 132.403		
				Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
				Aard controle n.v.t. Indicator: C47/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/12				
				Ja	Nee				
BZK	C55	Aanpak energiearmoede		Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten
				Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06
			0		€ 46.022	€ 46.022	0	€ 0	€ 0
				Het aantal huishoudens dat ondersteuning – bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten			
				Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09			
			50		€ 3.784	€ 3.784			
				Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen
				Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15
			0		0	0	0	0	0

BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle R Indicator: C62/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C62/04				
			€ 10.600	Nee				
BZK	C64	Tijdelijke capaciteit of externe expertise 14 grootschalige woningbouwgebieden	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: C64/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C64/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C64/03			
			€ 182.000	€ 182.000	Ja			
BZK	C68B	Specifieke uitkering aan gemeenten ten behoeve van de huisvesting van vergunninghouders	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Projectnaam	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor vergunninghouders (t/m jaar T) - betreft totalen	Besteding (jaar T) van het project	Cumulatieve besteding (jaar T) per project
			Aard controle n.v.t. Indicator: C68B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C68B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C68B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C68B/04	Aard controle R Indicator: C68B/05	Aard controle R Indicator: C68B/06
			1 060826 Gemeente Oosterhout	Tussenvoorziening 1 Statushouders Barorie	0	0	€ 86.077	€ 86.077
			Kopie projectnaam	Totale opbrengsten (jaar T) per project	Cumulatieve totale opbrengsten (jaar T) per project – inclusief uitvoering door derde	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C68B/07	Aard controle R Indicator: C68B/08	Aard controle R Indicator: C68B/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C68B/10		
			1 Tussenvoorziening 1 Statushouders Barorie	€ 0	€ 0	Nee		
BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C85/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/03	Aard controle R Indicator: C85/04	Aard controle R Indicator: C85/05	
			1 Tijdelijke woningen Bredestraat	0	0	€ 0	€ 0	
			2 Tijdelijke woningen Stadionstraat	0	0	€ 0	€ 0	
			3 Tijdelijke woningen Donkerstraat	0	0	€ 0	€ 0	
			4 Tijdelijke woningen gebouw C	0	0	€ 0	€ 0	
Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: C85/06	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/08			

			1	Tijdelijke woningen Bredestraat	Ja	Nee			
			2	Tijdelijke woningen Stadionstraat	Ja	Nee			
			3	Tijdelijke woningen Donkerstraat	Ja	Nee			
			4	Tijdelijke woningen gebouw C	Ja	Nee			
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2017 t/m 2020 Contactgemeenten		Besteding (jaar T)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle R Indicator: D1/01	Aard controle R Indicator: D1/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D1/03			
				€ 300.743	€ 921.661	Nee			
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten		Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
				Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	
				€ 1.997.301	€ 2.054.963	€ 130.989	€ 0	€ 501.181	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emaaft de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emaaft de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Bedrag	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode Bedrag	
				Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	Aard controle R Indicator: D8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08	Aard controle R Indicator: D8/09	Aard controle R Indicator: D8/10	
OCW	D10	Volwasseneneducatie Contactgemeenten		Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling)	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW]	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1)
				Aard controle R Indicator: D10/01	Aard controle R Indicator: D10/02	Aard controle R Indicator: D10/03	Aard controle R Indicator: D10/04	Aard controle R Indicator: D10/05	Aard controle R Indicator: D10/06
				€ 2.476.760	€ 107.945	€ 2.584.705	€ 2.235.159	€ 241.601	€ 0
OCW	D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie Contactgemeenten		Besteding (jaar T) contact gemeente	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle R Indicator: D11/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D11/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D11/03			
				€ 84.816	€ 298.520	Nee			
OCW	D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie		Besteding (jaar T) contactgemeente	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			

		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Aard controle R Indicator: D12/01	Aard controle R Indicator: D12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D12/03			
			€ 1.638.491	€ 75.713	Nee			
OCW	D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente Aard controle R Indicator: D12A/01	Besteding aan contactschool (jaar T) Aard controle R Indicator: D12A/02	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld) Aard controle n.v.t. Indicator: D12A/03	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D12A/04	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Aard controle n.v.t. Indicator: D12A/05
			€ 274.163	€ 475.000	€ 749.163	€ 18.692	Nee	
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld Aard controle R Indicator: D14/01	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen Aard controle R Indicator: D14/02	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs Aard controle R Indicator: D14/03	Correctie besteding (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D14/04	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Aard controle R Indicator: D14/05
			€ 938.292	€ 0	€ 0	€ 0	€ 760.221	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs Aard controle R Indicator: D14/07	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs Aard controle R Indicator: D14/09		
OCW	D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) Aard controle R Indicator: D19/01	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: D19/02	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: D19/03			
			€ 487.883	€ 487.883	Nee			
OCW	D21	Specifieke uitkering impuls Jongerencultuur	Naam instelling of samenwerkingsverband Aard controle n.v.t. Indicator: D21/01	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband Aard controle R Indicator: D21/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband Aard controle R Indicator: D21/03	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: D21/04	Eventuele toelichting	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/05
			1 Cultuurkantine	€ 31.000	€ 31.000	Nee	Reactie ministerie van OCW op 8-2-2023: We hopen binnen twee weken een wijzigingsbeschikking te sturen, waarin de bestedingstermijn van deze middelen wordt verlengd tot en met 31 december 2023. Hiermee kunnen de middelen voor 2022 ook in	

								2023 rechtmatig worden besteed. Daarmee blijven de beschikbare middelen ten goede komen aan het doel waarvoor deze zijn verstrekt; een impuls geven aan cultuurparticipatie door jongeren.
			2	Electron	€ 31.000	€ 31.000	Nee	idem
			3	Skatepark Pier 15	€ 31.000	€ 31.000	Nee	idem
			4	Mezz	€ 31.000	€ 31.000	Nee	idem
			5	Tiuri	€ 30.000	€ 30.000	Nee	idem
			6	Nieuwe Veste I	€ 16.000	€ 16.000	Nee	idem
			7	Nieuwe veste II	€ 15.000	€ 15.000	Nee	idem
			8	Breda Beats	€ 31.000	€ 31.000	Nee	idem
			9	Podium Bloos	€ 31.000	€ 31.000	Nee	idem
			10	Phoenix	€ 30.025	€ 30.025	Nee	idem
			11	Blind Walls Gallery	€ 30.449	€ 30.449	Nee	idem
IenW	E20	Regeling stimuleringsmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)		Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/01</i>		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/04</i>	
			€ 3.172.900		€ 4.351.583	€ 3.083.382	Nee	
			Naam/nummer per maatregel		Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuk, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/05</i>		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/08</i>	
			1	115 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Ja	1		
			2	108 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Ja	8		
			3	106 Aanleg van een drempel op fietskruispunt gebiedsontsluitingsweg / erftoegangsweg aantal in st	Ja	12		
			4	117 Het volwaardig afwaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een erftoegangsweg 30 km/uur aantal in meters	Ja	225		
			5	105 Verbreden van fietspaden aantal in meters	Ja	4		
6	113 Saneren van langsparkeren of parkeerstroken langs de rijbaan aantal in st	Ja	328					
7	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Nee	0					
8	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Nee	0					
9	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Nee	0					
10	106 Aanleg van een drempel op fietskruispunt gebiedsontsluitingsweg / erftoegangsweg aantal in st	Ja	4					

lenW	E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra Gemeenten en GR'en	Beschikkingnummer Aard controle n.v.t. Indicator: E21/01	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: E21/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E21/03	Cofinanciering (jaar T) Aard controle R Indicator: E21/04	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E21/05	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E21/06
			1 IENW/BSK/-2021/349677	€ 29.377	€ 29.377	€ 14.689	€ 14.689	Nee
			Kopie beschikkingnummer Aard controle n.v.t. Indicator: E21/07	Is voldaan aan artikel 15 van de regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E21/08	Toelichting aan welke voorwaarde(n) van artikel 15 vd regeling word(t)en niet voldaan? (a of/en b of/en c)? (verplicht als bij 06 Nee is ingevuld) Aard controle n.v.t. Indicator: E21/09			
			1 IENW/BSK/-2021/349677	Ja				
			2					
lenW	E32B	Incidentele specifieke uitkering Smartwayz SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen Aard controle n.v.t. Indicator: E32B/01	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Aard controle R Indicator: E32B/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project Aard controle n.v.t. Indicator: E32B/03	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E32B/04		
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 0	€ 0	Nee		
lenW	E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle R Indicator: E44/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle n.v.t. Indicator: E44/02	Besteding (jaar T) ten laste van cofinanciering Aard controle R Indicator: E44/03	Besteding (t/m jaar T) cofinanciering cumulatief Aard controle n.v.t. Indicator: E44/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E44/05	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
			Naam/nummer maatregel Aard controle n.v.t. Indicator: E44/06	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel Aard controle n.v.t. Indicator: E44/07				
			1 nvt	Nee				
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E44/08	Correctie besteding (jaar T-1) Aard controle n.v.t. Indicator: E44/09				
			Ja					
lenW	E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1)	Project afgerond (Ja/Nee)

			Aard controle n.v.t. Indicator: E58/D1	Aard controle R Indicator: E58/D2	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/D3	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/D4	Aard controle R Indicator: E58/D5	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/D6
			1 Humane en verspreidingsrisico 's PFAS in bodem	€ 6.650	€ 6.869	Ja	€ 0	Nee
			2 Humane risico's diffuus Lood	€ 4.864	€ 5.558	Ja	€ 0	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E58/D7					
			Nee					
lenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: E84/D1	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/D2	Aard controle R Indicator: E84/D3	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/D4		
			€ 52.156	€ 52.156	€ 103.544	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E84/D5	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/D6	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/D7	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/D8		
			1 331 Drempel aantal in Stuks	Ja	11			
EZK	F11	Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door derde (sisa tussen medeoverheden) vanaf verantwoordingsjaar Sisa 2021	Besteding (jaar T) t.l.v. cumulatieve cofinanciering	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Bestedingen zijn verantwoord op basis van voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting
			Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal			Als bij 04 en 05 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht
			Aard controle R Indicator: F11/D1	Aard controle R Indicator: F11/D2	Aard controle R Indicator: F11/D3	Aard controle n.v.t. Indicator: F11/D4	Aard controle D2 Indicator: F11/D5	Aard controle n.v.t. Indicator: F11/D6
			€ 116.717	€ 385.301	€ 194.010	Ja	Ja	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			Alle gemeenten verantwoordten hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbestede aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicator: G2/D1	Aard controle R Indicator: G2/D2	Aard controle R Indicator: G2/D3	Aard controle R Indicator: G2/D4	Aard controle R Indicator: G2/D5	Aard controle R Indicator: G2/D6
			€ 60.003.674	€ 1.374.187	€ 3.388.941	€ 25.060	€ 164.822	€ 7.909
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden

			Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/07</i>	Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/08</i>	Gemeente 1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/09</i>	Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/10</i>	Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/11</i>	gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/12</i>
			€ 1.133.139	€ 291.800	€ 0	€ 3.034.264	€ 0	€ 36.868
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle D2</i> <i>Indicator: G2/13</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G2/14</i>				
			€ 0	Ja				
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/01</i>	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/02</i>	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/03</i>	Besteding (jaar T) Bob Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/04</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/05</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/06</i>
			€ 175.629	€ 118.712	€ 19.892	€ 0	€ 0	€ 27.495
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/07</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/08</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BOB in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/09</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/10</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G3/11</i>	
€ 8.212	€ 0	€ 0	€ 0	Ja				
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G4/01</i>	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/02</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/03</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/04</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/05</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/06</i>
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 2.010	€ 0	€ 1.738	€ 39.959	€ 1.394

2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 2	€ 374	€ 5.690	€ 39.959	€ 1.394
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 1.853	€ 0	€ 18.114	€ 52.731	€ 1.881
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 29	€ 0	€ 17.043	€ 12.770	€ 487
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 19.932	€ 6.998	€ 12.770	€ 486
6	Totaal	€ 3.894	€ 20.306	€ 49.583	€ 158.189	€ 5.642
	Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
		Gemeente	Gemeente	Gemeente		
		Aard controle n.v.t. Indicator: G4/D7	Aard controle R Indicator: G4/D8	Aard controle R Indicator: G4/D9	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/D10	
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
6	Totaal	0	0			
	Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
		Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11	Aard controle R Indicator: G4/12	Aard controle R Indicator: G4/13	Aard controle R Indicator: G4/14	Aard controle R Indicator: G4/15
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud - Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire		
		Gemeente	Gemeente	Gemeente		
		Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16	Aard controle R Indicator: G4/17	Aard controle D2 Indicator: G4/18	Aard controle R Indicator: G4/19	
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)		€ 0	€ 0	€ 0	
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)		€ 0	€ 0	€ 0	
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)		€ 0	€ 0	€ 0	
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)		€ 0	€ 0	€ 0	
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)		€ 4.621	€ 0	€ 0	

			6 Totaal	4.621	0	0		
SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Gemeente	Gemeente	Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G10/01	Aard controle R Indicator: G10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03			
			€ 448.074	€ 0	Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Gemeente	Gemeente	Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/04			
			€ 16.651	€ 0	Ja			
SZW	G13	Onderwijsroute 2022_ deel gemeente Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T)	Baten onderwijsroute (jaar T)	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T)	Baten overige voorzieningen (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
			Aard controle R Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
			€ 2.072.204	€ 2.537.903				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			Aard controle n.v.t. indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
			1. Onroerende zaken - Nieuwbouw	€ 2.034.528	€ 2.034.528			
2a. Exploitatie	€ 84.384		€ 84.384					
3 2b. Exploitatie dienstverlening door derden	€ 11.926			€ 11.926				
4 3. Optisport	€ 236.464	€ 236.464						

		5	4. Mengpercentage	€ 170.601			€ 170.601	
VWS	H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling Gemeenten	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee)	Toelichting	
				Zelfstandige uitvoering	Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			
			Aard controle n.v.t. Indicator: H7/01	Aard controle R Indicator: H7/02	Aard controle R Indicator: H7/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H7/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H7/05	
			1 330765 Complexe scheidingen	€ 0	€ 64.913	Ja		
			2 330775 De cirkel is rond	€ 0	€ 55.052	Ja		
			3 330770 Versterken Veiligheid	€ 0	€ 28.858	Ja		
			4 330769 Beschikbaarheid eerstelijnsaanbod slachtoffers seksueel geweld	€ 15.215	€ 56.815	Ja		
	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee)						
	Aard controle n.v.t. Indicator: H7/06	Aard controle n.v.t. Indicator: H7/07						
	Ja	Ja						
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikingsnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)
					Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd
			Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02	Aard controle R Indicator: H8/03	Aard controle R Indicator: H8/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06
			1 1033247	€ 370.569	€ 0	€ 312.600	€ 0	€ 370.569
			2 1042466	€ 150.866	€ 0	€ 15.327	€ 0	€ 15.327
			3 1016967	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000
				Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08						
1 1033247	Ja							
2 1042466	Nee							
3 1016967	Ja							
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: H12/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03			
		€ 120.000	Ja	Nee				
VWS	H14B	SPUK expertisecentra jeugdhulp	Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen emast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)	Optionele toelichting	

		SiSa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/01	Aard controle R Indicator: H14B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/05	
			1 060772 Gemeente Eindhoven	€ 96.714	€ 96.714	Nee		
VWS	H16	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden	Betreft jaar	Beschikingsnummer / naam	Totale cumulatieve besteding			
			Aard controle n.v.t. Indicator: H16/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H16/02	Aard controle R Indicator: H16/03			
			1 2020	SPUKIJZ21057	€ 887.173			
			2 2021	SPUKIJZ21R2081	€ 662.655			
			Naam locatie	Totale toezegging per locatie	Besteding (jaar T) per locatie	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T)	Verschil toezegging vs. Besteding per locatie (automatisch berekend)	Betreft jaar?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H16/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H16/05	Aard controle R Indicator: H16/06	Aard controle n.v.t. Indicator: H16/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H16/08	Aard controle R Indicator: H16/09
			1 Kunstijsbaan Breda	€ 267.095	€ 0	€ 256.075	€ 11.020	2020
			2 Wolfslaar	€ 100.367	€ 0	€ 100.367	€ 0	2020
			3 Wisselaar	€ 138.079	€ 0	€ 138.079	€ 0	2020
			4 Zwembad Sonsbeek	€ 392.652	€ 0	€ 392.652	€ 0	2020
			5 Kunstijsbaan Breda	€ 263.926	€ 0	€ 263.926	€ 0	2021
			6 Wolfslaar	€ 19.789	€ 0	€ 19.789	€ 0	2021
			7 Wisselaar	€ 50.213	€ 0	€ 50.213	€ 0	2021
			8 Zwembad Sonsbeek	€ 355.523	€ 0	€ 328.727	€ 26.796	2021
VWS	H22	Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Gerealiseerde activiteit aanstellen regionaal projectleider voor het uitvoeren van activiteiten in het kader van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' in het jaar 2022? (Ja/Nee)	Toelichting (Toelichting verplicht indien bij H22/03 "Nee" is ingevuld)	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)
		Gemeenten	Zelfstandige uitvoering	Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie				
			Aard controle R Indicator: H22/01	Aard controle R Indicator: H22/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H22/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H22/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H22/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H22/06
			€ 76.198	€ 76.198	Ja		Ja	Ja
VWS	H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	Beschikingsnummer / kenmerk	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T)	Totale definitieve exploitatietekort	Totale cumulatieve besteding	Eindverantwoording	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H25/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/05	
			1 SPUKIJZ21-22123	-€ 381.323	€ 381.323	€ 381.323	Nee	

			Naam locatie	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022?	Totale toezegging per locatie	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie	Besteding per locatie	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H25/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H25/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H25/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H25/09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H25/10</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H25/11</i>
1			<i>Kunstijsbaan Breda</i>	<i>Nov + dec 2021</i>	€ 24.427	€ 24.427	€ 24.427	€ 24.427
2			<i>Wolfslaar</i>	<i>Nov + dec 2021</i>	€ 50.228	€ 50.228	€ 50.228	€ 50.228
3			<i>Wisselaar</i>	<i>Nov + dec 2021</i>	€ 60.647	€ 60.647	€ 60.647	€ 60.647
4			<i>Zwembad Sonsbeeck</i>	<i>Nov + dec 2021</i>	€ 142.855	€ 142.855	€ 142.855	€ 142.855
5			<i>Kunstijsbaan Breda</i>	<i>jan-22</i>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6			<i>Wolfslaar</i>	<i>jan-22</i>	€ 14.472	€ 14.472	€ 14.472	€ 14.472
7			<i>Wisselaar</i>	<i>jan-22</i>	€ 31.043	€ 31.043	€ 31.043	€ 31.043
8			<i>Zwembad Sonsbeeck</i>	<i>jan-22</i>	€ 57.651	€ 57.651	€ 57.651	€ 57.651
LNV	L6	Regeling specifieke uitkering uitvoering Subsidieregeling sanering varkenshouderijen	Besteding (jaar T-1 +T-2)	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L6/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L6/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L6/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L6/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L6/05</i>	
			€ 2.889	€ 6.702	€ 9.591	Ja		

Landelijke taakvelden en indicatoren

INLEIDING

In deze bijlage zijn de landelijk verplichte indicatoren opgenomen. Deze maken onderdeel uit van het hoofdstuk indicatoren op programma- thema en productniveau. De landelijk verplichte indicatoren zijn gekoppeld aan de landelijk verplichte taakvelden. In deze bijlage is deze koppeling weergegeven.

LANDELIJKE TAAKVELDEN

Bedragen x € 1.000

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen			Begroting 2022 na wijziging			Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	6.781	0	6.781	6.901	0	6.901	6.885	1.093	5.791
Mutaties reserves	11.081	13.268	-2.187	24.003	31.021	-7.018	22.524	17.050	5.474
Burgerzaken	8.789	3.252	5.537	9.994	4.386	5.608	8.429	4.667	3.761
Beheer overige gebouwen en gronden	4.176	1.909	2.268	4.142	1.720	2.422	4.307	1.938	2.369
Overhead	71.756	6.177	65.579	76.450	6.067	70.383	81.818	9.161	72.658
Treasury	3.542	5.455	-1.914	3.542	5.605	-2.063	3.938	6.078	-2.140
OZB woningen	2.914	18.946	-16.032	2.914	18.946	-16.032	2.853	18.799	-15.946
OZB niet-woningen	1.532	18.750	-17.218	1.532	18.750	-17.218	1.658	19.361	-17.702
Parkeerbelasting	1.377	13.253	-11.876	1.389	13.369	-11.980	1.363	14.000	-12.637
Belastingen overig	738	1.505	-767	738	1.350	-612	744	1.375	-631
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	378.275	-378.275	0	420.879	-420.879	0	435.466	-435.466
Overige baten en lasten	953	0	953	10.170	0	10.170	6.533	-14	6.547
Vennootschapsbelasting (VpB)	478	0	478	755	0	755	3.554	0	3.554
Crisisbeheersing en brandweer	12.662	157	12.505	12.613	157	12.456	12.297	176	12.121
Openbare orde en veiligheid	16.013	1.603	14.410	18.548	2.716	15.831	17.630	1.741	15.888
Verkeer en vervoer	32.253	4.329	27.924	32.373	4.409	27.964	32.391	4.189	28.202
Parkeren	9.750	6.487	3.263	9.572	6.383	3.189	9.654	5.998	3.656
Economische havens en waterwegen	2	309	-307	2	216	-214	-9	98	-107
Openbaar vervoer	40	0	40	40	0	40	40	0	40
Economische ontwikkeling	4.582	0	4.582	4.746	8	4.738	4.347	148	4.199
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10.415	9.480	935	11.257	10.622	636	14.588	14.064	524
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	895	382	513	1.358	543	815	1.086	383	703
Economische promotie	4.975	1.091	3.884	4.555	1.091	3.464	3.731	1.098	2.633
Onderwijshuisvesting	21.891	869	21.022	22.136	869	21.267	21.168	1.899	19.269
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	13.673	8.468	5.205	15.908	10.423	5.485	15.722	10.298	5.424
Sportbeleid en activering	3.699	0	3.699	4.106	0	4.106	4.247	357	3.890

	Primaire begroting 2022 inclusief amendementen			Begroting 2022 na wijziging			Jaarrekening 2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sportaccommodaties	9.713	3.511	6.202	10.098	3.509	6.590	9.454	3.904	5.550
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	27.293	1.403	25.890	30.405	1.513	28.893	28.943	1.930	27.014
Musea	549	335	213	550	335	215	999	353	647
Cultureel erfgoed	1.842	73	1.769	2.133	274	1.859	2.179	145	2.034
Media	617	1.216	-600	595	1.216	-622	581	1.191	-610
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	18.409	562	17.848	18.672	562	18.110	18.170	495	17.675
Samenkracht en burgerparticipatie	25.644	62	25.582	36.393	11.660	24.733	33.207	14.162	19.045
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.284	100	2.184	3.319	351	2.968	3.938	365	3.573
Inkomensregelingen	89.540	75.545	13.995	97.480	70.422	27.058	99.040	70.900	28.140
WSW en beschut werk	34.313	14.895	19.417	33.862	11.884	21.977	33.299	13.653	19.646
Arbeidsparticipatie	736	0	736	2.110	1.133	977	974	469	505
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	25.709	1.850	23.859	25.787	1.850	23.938	29.270	1.443	27.827
Maatwerkdienstverlening 18+	21.698	541	21.157	22.044	541	21.503	22.580	893	21.687
Maatwerkdienstverlening 18-	65.659	34.198	31.461	74.452	41.904	32.548	78.219	38.778	39.440
Geëscaleerde zorg 18+	52.254	6.057	46.197	57.628	5.357	52.271	50.035	4.871	45.165
Geëscaleerde zorg 18-	6.625	3.328	3.296	7.337	2.850	4.487	7.739	3.250	4.489
Volksgesondheid	7.454	0	7.454	7.862	188	7.674	8.514	352	8.162
Riolering	18.550	22.284	-3.734	18.550	22.284	-3.734	18.161	21.955	-3.793
Afval	29.735	37.485	-7.750	30.507	38.383	-7.876	31.140	38.470	-7.331
Milieubeheer	6.164	911	5.253	11.134	4.419	6.715	7.674	2.578	5.096
Begraafplaatsen en crematoria	119	106	13	119	106	13	115	69	46
Ruimte en leefomgeving	10.184	3.582	6.602	10.136	4.620	5.516	9.975	3.284	6.691
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	14.364	14.239	124	10.367	9.703	664	14.707	11.219	3.489
Wonen en bouwen	7.755	5.928	1.827	10.040	6.734	3.306	4.194	7.759	-3.566
Gerealiseerd resultaat	722.178	722.178	0	801.328	801.328	0	794.607	811.911	-17.304

LANDELIJKE INDICATOREN

Taakveld Omschrijving 0. Bestuur en ondersteuning

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
				2018	2019	2020	2021	2022
1	Formatie	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	9,42	9,62	9,83	10,42	10,77
2	Bezetting	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	8,92	9,08	9,4	9,87	10,61
3	Apparaatskosten	Vensters voor bedrijfsvoering	Bedrag	868	871,3	914,13	973,89	1063,78
4	Externe inhuur in %	Vensters voor bedrijfsvoering	%	18,39	17,83	16,44	16,01	18,82
5	Overhead	Vensters voor bedrijfsvoering	%	9,76	10,23	9,91	10,4	10,95

Taakveld Omschrijving 1. Veiligheid

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
6	Verwijzingen Halt	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	13	22	14	11	
8	Winkeldiefstallen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	2,9	3,2	2,7	2,8	3,1
9	Gewelddelicten	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	7	7	6,2	5,5	6,1
10	Diefstal uit woningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	3,1	2,6	2,4	1,6	1,5
11	Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,7	6,9	7,1	6,8	7,1

Taakveld Omschrijving 3. Economie

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
14	Funciemenging	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	56,5	56,7	56,5	56,8	
16	Vestigingen van bedrijven	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	154,2	163,4	170,8	180,6	

Taakveld Omschrijving 4. Onderwijs

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
17	Absoluut schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	3,2	4,3	3,1	3	3
18	Relatief schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	20	22	16	18	18
19	Voortijdig schoolverlaters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2,2	2	2,1	2,1

Taakveld Omschrijving 5. Sport, cultuur en recreatie

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
20	Niet-wekelijkse sporters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%			42,3		

Taakveld Omschrijving 6. Sociaal domein

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
21	Aantal banen per 1.000 inwoners	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	888,6	901,8	903,5	921,5	
22	Jongeren met delict voor rechter	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	1	1	1	1	

23	Kinderen in uitkeringsgezin	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	7	6	6	7	
24	Netto arbeidsparticipatie	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	71	71,8	70,4	72	73,1
26	Werkloze jongeren	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2	2	2	
27	Bijstandsuitkering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	425,9	395,6	499	449,3	
28	Lopende re-integratievoorzieningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	361,9	222	149,8	159,8	160,3
29	Jongeren met jeugdhulp	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	10,1	10,6	10,9	12,6	10,7
30	Jongeren met jeugdbescherming	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7
31	Jongeren met jeugdreclassering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,4	0,5	0,5	0,5	0,3
32	Maatwerkarrangementen Wmo	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	830	860	840	850	780

Taakveld Omschrijving 7. Volksgezondheid en milieu

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
33	Restafval	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	KG per inwoner	107	111	146	156	146
34	Hernieuwbare elektriciteit	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	6,1	8	10,8		

Taakveld Omschrijving 8. Volkshuisvesting, RO en sted vernieuwing

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022
35	Gemiddelde WOZ-waarde	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag in duizend euro	250	271	292	313	336
36	Nieuw gebouwde woningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,3	6,2	7,4	6,2	8,2
37	Demografische druk	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	66,2	66,4	66,8	66,9	66,8
38	Woonlasten éénpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	647	654	662	691	745
39	Woonlasten meerpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	744	754	764	804	861

VERDELING TAAKVELDEN OVER PROGRAMMA'S

Landelijke taakveld	Verdeling	Programma
0.0 Bestuur en ondersteuning		
0,1 Bestuur	30%	2 Ondernemend Breda
	70%	4 Basis op orde in Breda
0,2 Burgerzaken	100%	4 Basis op orde in Breda
0,3 Beheer overige gebouwen en gronden	100%	4 Basis op orde in Breda
0,4 Overhead	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,61 OZB Woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,62 OZB Niet woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,63 Parkeerbelasting	100%	4 Basis op orde in Breda
0,7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,8 Overige baten en lasten	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0,9 Vennootschapsbelasting	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
1.0 Veiligheid		
1,1 Crisisbeheer en brandweer	100%	4 Basis op orde in Breda
1,2 Openbare orde en veiligheid	100%	4 Basis op orde in Breda
2.0 Verkeer, vervoer en waterstaat		
2,1 Verkeer en vervoer	21%	3 Duurzaam wonen in Breda
	79%	4 Basis op orde in Breda
2,2 Parkeren	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
2,4 Economische havens en waterwegen	100%	4 Basis op orde in Breda
2,5 Openbaar vervoer	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
3.0 Economie		
3,1 Economische ontwikkeling	100%	2 Ondernemend Breda
3,2 Fysieke bedrijvenstructuur	100%	2 Ondernemend Breda
3,4 Economische promotie	100%	2 Ondernemend Breda
4.0 Onderwijs		
4,1 Openbaar basisonderwijs	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
4,2 Onderwijshuisvesting	90%	2 Ondernemend Breda
	10%	4 Basis op orde in Breda
4,3 Onderwijsbeleid en leerling zaken	77%	1 Vitaal en sociaal Breda
	23%	2 Ondernemend Breda
5.0 Sport, cultuur en recreatie		
5,1 Sportbeleid en activering	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
5,2 Sportaccommodaties	15%	1 Vitaal en sociaal Breda
	85%	4 Basis op orde in Breda
5,3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	100%	2 Ondernemend Breda

5,4	Musea	100%	2	Ondernemend Breda
5,5	Cultureel erfgoed	100%	2	Ondernemend Breda
5,6	Media	100%	2	Ondernemend Breda
5,7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	100%	4	Basis op orde in Breda

6,0 Sociaal Domein

6,1	Samenkracht en burgerparticipatie	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,2	Wijkteams	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,3	Inkomensregelingen	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,4	Begeleide participatie	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,6	Maatwerkvoorzieningen WMO	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,71	Maatwerkdienstverlening 18+	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,72	Maatwerkdienstverlening 18-	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,81	Geëscaleerde zorg 18+	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6,82	Geëscaleerde zorg 18-	100%	1	Vitaal en sociaal Breda

7,0 Volksgezondheid en milieu

7,1	Volksgezondheid	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
7,2	Riolering	100%	4	Basis op orde in Breda
7,3	Afval	100%	4	Basis op orde in Breda
7,5	Begraafplaatsen en crematoria	100%	4	Basis op orde in Breda

8,0 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8,1	Ruimtelijke ordening	53%	2	Ondernemend Breda
		46%	3	Duurzaam wonen in Breda
8,3	Wonen en bouwen	100%	3	Duurzaam wonen in Breda

Corona

CORONA IMPACT EN STEUN

De start van 2022 kenmerkte zich door een lockdown als gevolg van corona die tot eind februari duurde. Wederom zagen we een impact op onze stad. In december 2021 heeft de raad een steunmaatregelenpakket aangenomen om inwoners en ondernemers van steun te kunnen voorzien om de gevolgen van de coronacrisis zo goed als mogelijk op te vangen.

Hieronder lichten we toe hoe het coronasteunmaatregelenpakket in 2022 is ingezet. De financiële gevolgen voor de begroting, denk hierbij aan inkomstenderving of extra of juist minder kosten, lichten we toe onder de diverse thema's in de jaarrekening.

CORONA-AANPAK 2022

In het begin van 2022 waren vele maatregelen in de samenleving van kracht als gevolg van de coronapandemie en waren de gevolgen voor inwoners, bedrijven en (cultuur)instellingen groot. Het was onduidelijk of deze situatie gedurende het gehele jaar zou voortduren of dat er na versoepeling van de maatregelen nog extra aanvullende ondersteuning nodig was voor de opstart van de bedrijvigheid en culturele sector. Achteraf is gebleken, dat hervatten van de normale bedrijfsvoering na corona sneller is gegaan dan vooraf gedacht. Een eventuele opleving van het virus heeft gedurende 2022 niet plaatsgevonden, waardoor de geplande ondersteuningsmaatregelen niet allemaal nodig bleken te zijn en geplande budgetten niet geheel zijn besteed.

Sociaal maatschappelijk

- Ten aanzien van ondersteuning jeugd, jongeren en studenten is met het beschikbare budget vanaf januari 2022 gestart of doorgewerkt aan o.a. Tejo huis, project comeback, superskillz. De raad is door middel van raadsbrieven geïnformeerd over voortgang.
- Voor de wijk- en dorpscentra is door openstelling van een subsidieregeling voor een bedrag van ruim € 65.000 gebruik gemaakt van de ondersteuningsmaatregelen door deze centra. Verdere versoepeling van de maatregelen op het gebied van corona heeft ervoor gezorgd dat verdere ondersteuning niet meer noodzakelijk was op dit gebied.
- Het contract met BARKA en het SMO straatteam voor steun aan MOElanders en zorgwekkende zorgmijders is verlengd tot eind 2022 waardoor het budget volledig is besteed.
- Vanaf mei 2022 stelden we een voucherregeling beschikbaar en zijn ruim 30 aanvragen toegekend, waardoor de voucherregeling voor psychosociale/mentale hulp is geboden aan ondernemers.
- Maatwerk armoede is afgesloten door de slotwijziging in december 2022.
- Het volledige budget aan restitutie huur van de gemeentelijke accommodaties is besteed door de lockdown in het eerste deel van 2022.
- Noodsteunmaatregel aan sportverenigingen is afgesloten door de slotwijziging in december 2022.

Werk, ondernemen en onderwijs

- Medio februari 2022 werd de laatste coronalockdown opgeheven. Hierdoor werden de gebruikelijke openingstijden weer van kracht. Door veranderde gewoonten, het wegblijven van (internationale) toeristen en de angst voor het virus, bleven en blijven bezoekersaantallen achter, met name bij de musea en de podia. Er bereikten ons signalen van dreigende financiële tekorten. Signalen van, voornamelijk, onze basisinstellingen maakten dat we voorzichtig waren met de inzet van coronamiddelen. Gaandeweg het jaar zagen we dat de Bredase cultuursector snel opveerde en verwachte tekorten een minder grote piek in 2022 hadden. De voorzichtigheid van de besteding in 2022 maakt dat er voor 2023 en 2024 nog ruimte is voor verdere versterking en versteviging van de sector en het mitigeren van de langdurige effecten van de coronacrisis.
- Voor de beschikbare coronabudgetten voor de compensatie van leges voor evenementen, terrassen en marktgeden en het bijschrijven van leidinggevenden, zijn leges conform afspraak met de raad verlaagd of niet geheven. Hierdoor is het beschikbare budget volledig besteed.
- Voor het fonds schrijvende gevallen zijn drie aanvragen geweest, waarvoor één lening is verstrekt van € 40.000. Omdat er geen aanvragen waren voor de beschikbare subsidieregeling schrijvende gevallen is dit budget niet gebruikt.
- Het volledige budget voor het traject roadmap en een event lokale horeca, NAC en gemeente is ingezet.
- Het onderdeel stopzetten afvalcontracten is afgesloten door de slotwijziging in december 2022.
- Het onderdeel challenges (€ 100.000) is afgesloten door de slotwijziging in december 2022.

Algemeen

- De post onvoorzien is voor ruim € 55.000 besteed. Vooral de behoefte aan invulling van een aanjaagteam heeft als gevolg van een verminderde aandacht voor corona geen vervolg gekregen. Wel wordt een evaluatie opgesteld om de opgedane lessen van de coronaperiode te borgen.

FINANCIËN

Corona steunmaatregelenpakket 2022

Bedragen x € 1

Thema	Begroot	Werkelijk	Restant	Dekking
Sociaal maatschappelijk				
Ondersteuning jeugd, jongeren en studenten	507.000	487.530	19.470	Rijksmiddelen 2021
Ondersteuning wijk en dorpscentra	200.000	35.825	164.175	Algemene reserve
Voortzetten subsidie regeling vrijwilligersorganisaties	35.000	20.272	14.728	Algemene reserve
Voortzetten steun MOElanders	24.000	29.555	-5.555	Algemene reserve
Voortzetten steun zorgwekkende zorgmijders	12.500		12.500	Algemene reserve
Voucherregeling psychosociale en/of mentale hulp	50.000		50.000	Algemene reserve
Maatwerk armoede en psychisch kwetsbare inwoners*	25.000	10.000	15.000	Algemene reserve
Compensatie huur sportaccommodaties	200.000	200.000		Algemene reserve
Noodsteun sportverenigingen*	100.000		100.000	Algemene reserve
Werk, ondernemen en onderwijs				
Ondersteuning culturele sector	1.300.000	762.325	537.675	Rijksmiddelen 2021
Maatwerk ondersteuning evenementenorganisatoren (overig)	50.000		50.000	Algemene reserve
Maatwerk ondersteuning evenementenorganisatoren (leges)	100.000	100.000		Algemene reserve
Tegemoetkoming leges en precario / Randvoorwaardelijke ondersteuningsmaatregelen	100.000	100.000		Algemene reserve
Fonds lening schrijnende gevallen	50.000	22.643	27.357	Algemene reserve
Eenmalige subsidie schrijnende gevallen	100.000		100.000	Algemene reserve
Voucherregeling bedrijven en organisaties en Roadmap horeca	50.000	67.918	-17.918	Algemene reserve
Stopgezette/verkleinde afvalcontracten*	100.000	12.000	88.000	Algemene reserve
Randvoorwaardelijke ondersteuningsmaatregelen (leges, precario) (amendement)	190.000	190.000		Algemene reserve
Voucherregeling psychosociale en/of mentale hulp (amendement)	50.000	47.490	2.510	Algemene reserve
Algemeen				
Projectmanagement, aanjaagteam, challenges en onvoorzien*	300.000	30.614	269.386	Algemene reserve
Totaal	3.543.500	2.116.172	1.427.328	

*Bij raadsbesluit verlenging coronamaatregelenpakket 2022 in december 2022 zijn de middelen voor noodsteun sport, stopzetten afvalcontracten, challenges en bijdrage voor psychisch kwetsbare inwoners stopgezet.

Doorgeschoven lokaal coronasteunpakket 2021

Onderwerp	Begroot	Werkelijk	Restant	Dekking
Arbeidsmarkt				
Corona aanpak 2021 naar 2022: Werkgeversondersteuning personeel (re-integratie)	77.710	25.000	52.710	Algemene reserve
Recreëren				
Zandwinput inrichten als zwemplas (investering)	342.845	19.590	323.255	Investering
Toegankelijk maken tijdelijke parken (investering)	21.920	34.988	-13.068	Investering
Inrichten groene straten en pleinen (investering)	375.000	361.022	13.978	Investering
Goede voorzieningen kinderen (extra) (investering)	42.281	29.913	12.368	Investering

Ontmoeten					
	Corona aanpak 2021 naar 2022: Wijkaanpak, wijk- en dorpscentra	130.000	130.000		Algemene reserve
	Corona aanpak 2021 naar 2022: Extra begeleiding zorgwekkende zorgmijders (MO)	50.000	32.400	17.600	Algemene reserve
Totaal		1.039.756	632.913	406.843	

Klachten

OVERZICHT KLACHTEN 2021

Onderwerp	Resultaat								
	Totaal klachten	Houding en gedrag	Waarvan gegrond	Procedure	Waarvan gegrond	Communicatie	Waarvan gegrond	Overlast	Waarvan gegrond
Werk en Inkomen	65	26	14	24	11	15	10	0	0
Zorg	31	11	7	13	7	6	2	1	0
Onderwijs	15	1	0	8	3	6	1	0	0
Veiligheid (vergunning en handhaving)	122	36	3	57	6	23	6	6	0
Wonen (woningopgave, vergunning en toezicht)	32	4	1	11	6	16	9	1	0
Fysieke leefomgeving (openbare ruimte, parkeren, afval)	275	54	23	143	46	59	26	19	8
Persoonlijke dienstverlening (adres, paspoort, klantvragen, bezwaar, wob)	95	14	8	47	24	33	8	1	1
Totaal	635	146	56	303	103	158	62	28	9

OVERZICHT KLACHTEN 2022

Onderwerp	Resultaat								
	Totaal klachten	Houding en gedrag	Waarvan gegrond	Procedure	Waarvan gegrond	Communicatie	Waarvan gegrond	Overlast	Waarvan gegrond
Werk en Inkomen	65	16	7	20	5	29	10	0	0
Zorg	36	7	3	21	5	8	1	0	0
Veiligheid (vergunning en handhaving)	175	45	4	94	15	30	13	6	2
Wonen (woningopgave, vergunning en toezicht)	37	5	1	10	3	15	13	7	2
Fysieke leefomgeving (openbare ruimte, parkeren, afval)	177	22	13	67	23	69	37	19	8
Persoonlijke dienstverlening (adres, paspoort, klantvragen, bezwaar, Wob)	130	35	10	49	5	38	15	8	0
Totaal	620	130	38	261	56	189	89	40	12

Jaarstukken 2022

Duurzaamheid

 Gemeente Breda

Voorwoord

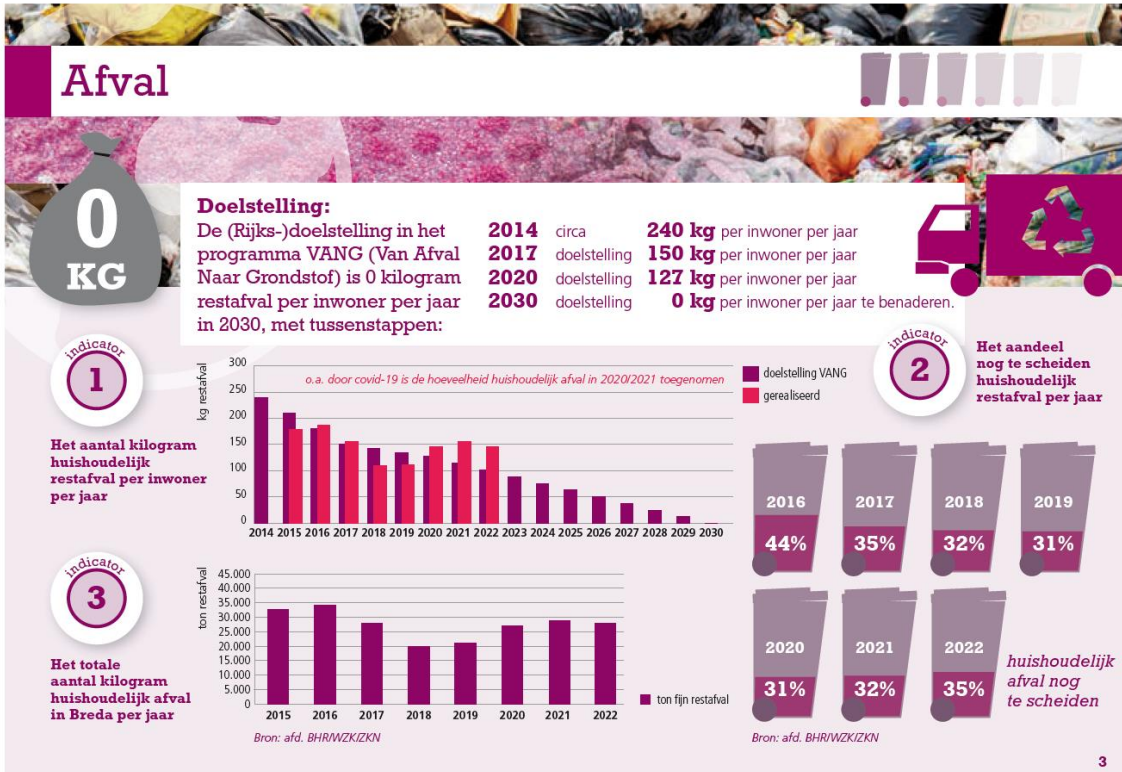
Voor u ligt de Duurzaamheidsmonitor 2022 als bijlage bij de Jaarrekening 2022. Dit betreft de monitoring van de doelen zoals vervoord in de Duurzaamheidsvisie uit 2016 en nader geformuleerd in de Actsheets Duurzaamheid (actualisatie maart 2021).

De meest recente cijfers zijn gebruikt. In de voorliggende monitor zijn dat de data per 30 maart 2023. Van een aantal indicatoren zijn de jaarcijfers van 2022 nog niet beschikbaar, zoals bijvoorbeeld bij luchtkwaliteit en CO₂. Voor die indicatoren zijn de cijfers van 2021 weergegeven.

Peter Bakker,
coördinerend wethouder Duurzaamheid

0104_23 Duurzaamheidsmonitor_2022_v6

2

3

4

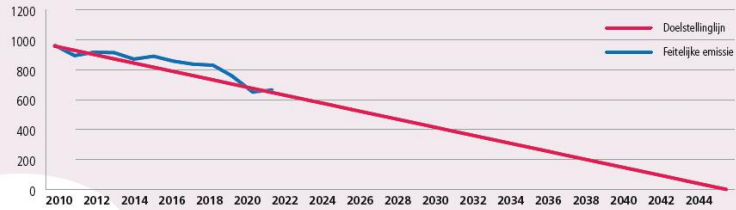
Energie en klimaatmitigatie*

* Klimaatmitigatie = de maatregelen die genomen worden om problemen door klimaatverandering te verminderen (=aanpak van de bron).

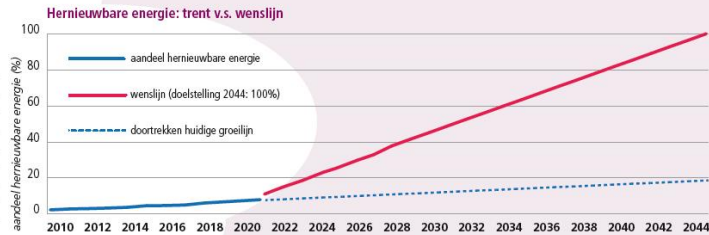
Doelstelling:
In 2044 is Breda CO₂-neutraal

Bron: klimaatmonitor.databank.nl, 30 maart 2023

Indicator 5
Totale CO₂-emissie vanuit Breda in kilotonnen per jaar

Indicator 6
Het aandeel hernieuwbare energie van het totale energieverbruik in Breda per jaar

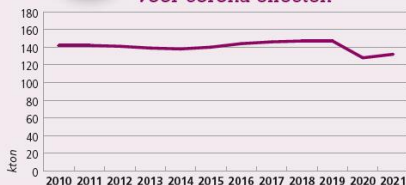
5

Duurzame mobiliteit

Doelstelling:
2044 Breda CO₂-neutraal

Indicator 8
Het gemiddelde aandeel verplaatsingen per persoon per dag dat met een duurzame modaliteit plaats vindt (fiets, OV of te voet) per jaar¹

Indicator 7
Totale CO₂-emissie wegverkeer binnen Breda in kilotonnen per jaar zonder correctie voor corona effecten

Bron: klimaatmonitor.databank.nl, data d.d. 30 maart 2023

Bron: Stadsenquête 2022

1. Aandeel verplaatsingen (binnen Breda) op basis van de vier meest gedane activiteiten in Breda (dagelijkse boodschappen, wekelijkse boodschappen, winkelen in binnenstad en bezoek familie/kennissen).

NB: het OV wordt tot de duurzamere modaliteiten gerekend. De trein (NS) rijdt op 100% windenergie. De bussen in Breda rijden (nog) niet op duurzame energie.

De elektrische auto (en ten dele ook de hybride auto) is ook duurzaam mits opgeladen met groene stroom. Hiervan ontbreken echter nog betrouwbare cijfers.

6

Klimaatadaptatie

Doelstelling:
in 2050 is Breda klimaatbestendig

indicator
9

Het aandeel bewoners dat in de woning of tuin hinder ervaart door warmte per jaar.

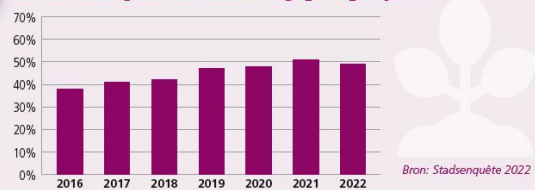
indicator
10

Het aandeel bewoners dat in de woning of tuin hinder ervaart van water door hevige regenval per jaar.

indicator
11

Het aandeel bewoners dat een klimaatadaptatiemaatregel in de woning of tuin heeft toegepast per jaar.

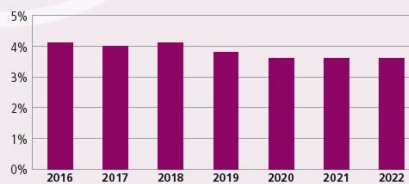
7

Geluid

Doelstelling 1:
Alle stads- wijkontsluitingswegen en drukke buurtontsluitingswegen voorzien van een stiller wegdek.

indicator
12

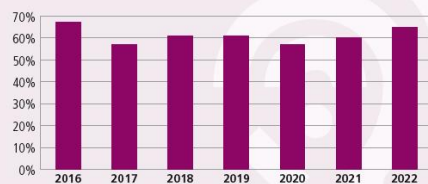
Het aandeel stil wegdek in Breda per jaar.
Geluidreducerend asfalt in Breda:

Doelstelling 2:
Het inzichtelijk maken van geluidsoverlast wat door onze inwoners wordt ervaren.

indicator
13

Het aandeel bewoners dat geluidhinder ervaart per jaar

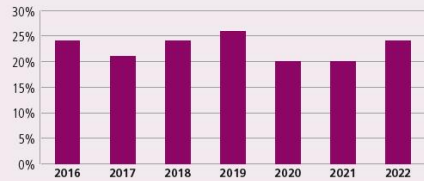
8

Geur

Doelstelling:
in 2030 komt **ernstige** hinder
veroorzaakt door geur in Breda
niet voor

Indicator
14

Het aandeel bewoners
dat geurhinder ervaart per jaar

Bron: Stadsenquête 2022

>>> 2030
0%

9

Natuur en ecologie

Doelstelling 1:
De ecologische
hoofdstructuur
moet in 2027
gerealiseerd zijn

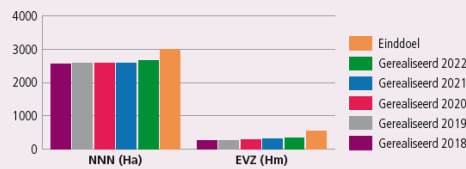
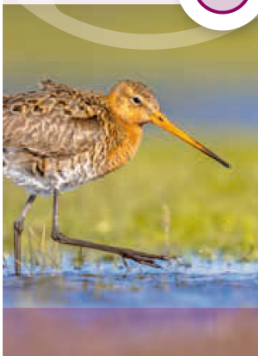
Doelstelling 2:
In 2030 woont
iedere Bredanaar op
'pantoffelafstand'
(200 meter) van een
groene rustplek

Doelstelling 3:
Om de teruglopende bio-
diversiteit in het agrarisch
gebied te stoppen investe-
ert de gemeente in agrarisch
landschapsbeheer

Doelstelling 4:
Door bij het verdichten van de
stad extra aandacht te schenken
aan biodiversiteit is de stad aantrekkelijker
geworden als leef-
gebied voor dieren en planten

Indicator
15

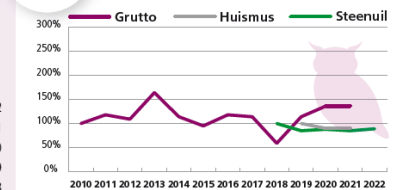
Het aantal hectare gerealiseerd Natuur
Netwerk Nederland (NNN, voormalig
Ecologische Hoofdstructuur EHS) en
hectometers Ecologische Verbindingszone (EVZ)

Bron: Gemeente Breda ONTMM, peildatum febr. 2023. Deze forse groei komt met name omdat de provincie alle HSLA16 compensatie gronden heeft toegevoegd aan het NNB. Als gevolg hiervan is ook het einddoel opgehoogd (was vorig jaar 2944 Ha)

Indicator
16

Index van grutto, steenuil en
huismus tellingen per jaar

Indexjaar is het begin van de meting: Bij de grutto 2010, huismus 2018 en de steenuil 2019.
(Bron: De grutto's en steenuilen worden gemonitord door vrijwilligers van de West-Brabantse Vogelwerkgroep en door vrijwilligers van de Weidevogelbescherming Brabants Landschap). Huismussen worden vanaf 2018 gemonitord in de Huismussenmonitoring provincie Noord-Brabant en Gemeente Breda. De uilenmonitor heeft vanaf 2019 een nieuwe opzet gekregen waardoor de oude data niet meer vergelijkbaar is met de data na 2019.

Het is onmogelijk om alle planten en dieren in Breda dekkend te monitoren. Daarom is gekozen voor een aantal indicatiesoorten. De steenuil is een indicator voor de ecologische kwaliteit van kleinschalig agrarisch landschap. De grutto is een indicator voor de ecologische kwaliteit van open veen- en weidegebieden. De huismus is een indicator voor de ecologische basiskwaliteit van stedelijke centrumgebieden.

10

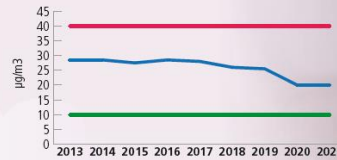
Luchtkwaliteit

Doelstelling:
Verbetering van de luchtkwaliteit ter bescherming van de gezondheid van de inwoners van Breda.

Indicator
18

Het jaargemiddelde concentratie stikstofdioxide (NO₂) per jaar

Bron: luchtmeetnet.nl, 30 jan. 2023

In Brabant zijn 14 permanente meetstations van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit van het RIVM.

Twee daarvan staan in Breda (aan de Bastenakenstraat en aan de Tilburgseweg). De cijfers (blauwe lijn) geven het gemiddelde van deze twee meetstations aan.

In de grafieken zijn 3 lijnen weergegeven:

De rode lijn is de wettelijke grenswaarde.

De groene lijn is de WHO advieswaarde (2021). In 2020 heeft de Gemeente Breda het Schone Lucht Akkoord ondertekend waarbij is afgesproken dat we toewerken naar de (strengere) WHO advieswaarde, te bereiken in 2030 vanwege de te behalen gezondheidswinst.

De blauwe lijn is de daadwerkelijk gemeten waarde.

Indicator
19

Het jaargemiddelde concentratie fijnstof (PM2,5) per jaar

Bron: luchtmeetnet.nl, 30 jan. 2023

Indicator
20

Het jaargemiddelde concentratie fijnstof (PM10) per jaar

Bron: luchtmeetnet.nl, 30 jan. 2023

11

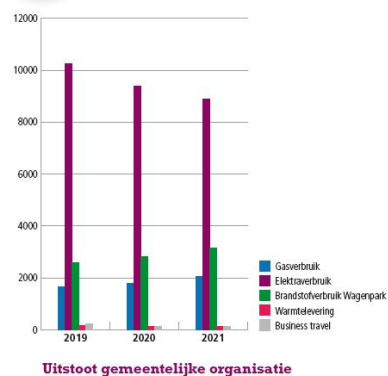
Duurzame overheid

Doelstelling:

- In 2025 moet 11% van onze CO₂-footprint gereduceerd zijn t.o.v. 2019
- In 2044 zijn we een CO₂-neutrale overheidsorganisatie

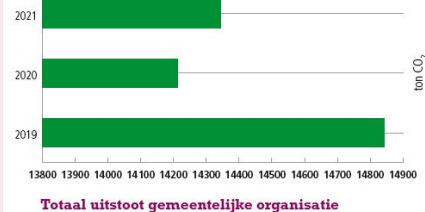
Indicator
21

Totale CO₂-emissie gemeentelijke organisatie in tonnen per jaar zonder correctie voor corona effecten

Om de CO₂ footprint van de gemeente te bepalen maakt Breda gebruik van de 'CO₂-prestatieladder' met bijbehorende infographic: www.breda.nl/plan-voor-minder-co2-uitstoot-van-gemeente-breda

www.co2-prestatieladder.nl/nl

12

Asbest

In 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor verbod op asbestdaken weggestemd. Als gevolg hiervan zijn in Breda nieuwe doelstellingen geformuleerd.

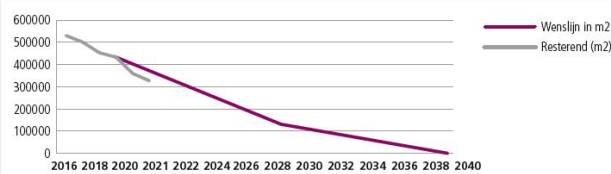
Doelstelling:

Het doel is om in de periode 2020-2029 van de totale hoeveelheid asbesthoudende dakbedekking (ca. 432.000 m²) ongeveer 7% (30.000 m²) per jaar te saneren. In totaal dus 70%. De resterende 30% (is 130.000 m²) wordt gesaneerd vanaf 2030.

indicator
22

De hoeveelheid gesaneerde asbesthoudende dakbedekking per jaar

Bron: RED/VEN/ILEEF

13

Windhinder

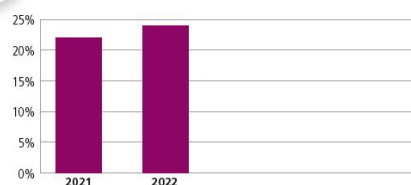
Doelstelling:

Het behouden van een goed woon en leefklimaat, waarbij wordt voldaan aan de landelijke normering 'Windhinder en windgevaar in de gebouwde omgeving' (NEN 8100)

indicator
23

Het aandeel bewoners dat windhinder door gebouwen ervaart per jaar

Vraag voor het eerst gesteld in Stadsenquête 2021. Bron: Stadsenquête 2022

14

Colofon

PROCLAIMER

De Gemeente Breda is verantwoordelijk voor de gemeentelijk inhoud van dit boekwerk/website, en doet er alles aan om het boekwerk/website actueel en correct te houden. Toegankelijkheid en gebruikersvriendelijkheid zijn hierbij van belang. Mocht u toch informatie treffen die niet correct is of heeft u suggesties of opmerkingen, dan vernemen wij dit graag van u via: hetgeldvanbreda@breda.nl.

AUTEURSRECHT

De Gemeente Breda bezit het auteursrecht op alle gemeentelijke informatie die via www.hetgeldvanbreda.nl toegankelijk is. Dit geldt ook voor beeldmerken, logo's en fotomateriaal. Het is niet toegestaan deze informatie zonder schriftelijke toestemming vanuit commercieel oogpunt te verspreiden of kopiëren. Via www.breda.nl/contact kunt u informatie opvragen over het gebruik van het materiaal.

LINKS NAAR ANDERE WEBSITES

Om het u makkelijk te maken, kunt u via deze website ook websites bezoeken die niet door de Gemeente Breda worden geëxploiteerd. De Gemeente Breda heeft geen zeggenschap over deze websites en is niet verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

Uitgave:	Gemeente Breda
Tekstbewerking:	Gemeente Breda
Fotografie en vormgeving:	Gemeente Breda
Website gemeente:	www.breda.nl
Mailadres:	gemeentebreda@breda.nl
Telefoon:	14076
Postadres:	Postbus 90.156 4800 RH Breda
Nummer KvK:	20169706

